

University of
Connecticut
Libraries

39153028374926

**FROM THE LIBRARY OF:
Rabbi Marc E. Samuels**

POST-BIBLICAL
HEBREW LITERATURE

POST-BIBLICAL
HEBREW LITERATURE
AN ANTHOLOGY

PJ
5036
.H35
1946

TEXTS, NOTES, AND GLOSSARY

BY

BENZION HALPER

PHILADELPHIA
THE JEWISH PUBLICATION SOCIETY OF AMERICA

5707-1946

Copyright, 1921, by
THE JEWISH PUBLICATION SOCIETY OF AMERICA

Second Impression — 1946

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form without permission in writing from the publisher: except by a reviewer who may quote brief passages in a review to be printed in a magazine or newspaper.

PRINTED IN THE UNITED STATES OF AMERICA
PRESS OF THE JEWISH PUBLICATION SOCIETY
PHILADELPHIA, PENNA.

PREFACE

Although the Hebrew language ceased to be the vernacular of the majority of the Jewish people during the last years of the second temple, it has, throughout the various periods, with but few exceptions, persisted as the literary medium for the noblest productions of the nation. Irrespective of the language spoken by the people in the countries of their adoption, the best thoughts of the Jewish writers found expression in the holy tongue. The Gemara, which is preponderately in Aramaic, can hardly be regarded as an exception, for it consists, in the main, of records of oral discussions and arguments, which were naturally carried on in the vernacular, and as such it is not to be classed among works of literature in its narrower sense. On the other hand, it is very significant that the Midrash and some of the midrashic elements in the Talmud are mostly in Hebrew, and it is just these parts which may claim to be regarded as literature. Then the prayers, many of which date from the early centuries of the present era, and the piyyutim are practically all in Hebrew.

When the centre of Jewish literary activity was transferred to Arabic-speaking countries, the Hebrew language still continued to be employed by a good many of the writers. The treatises with a practical purpose, intended for the edification of the people at large, were, it is true, written in the vernacular, but the literary productions were composed in Hebrew. Lexicographical, grammatical, and philosophical books

appealed to the general public, and had therefore to be expressed in the language spoken by the people. But Hebrew was employed for the literary compositions, poems, and piyyutim. Sa'adya, Ibn Gebirol, and Judah ha-Levi wrote their philosophic works, which undoubtedly had a didactic aim, in Arabic, but their poems and hymns are invariably in Hebrew. Moreover, the popularity of books written in Arabic was short-lived. For shortly afterwards the centre of Jewish learning was shifted to other countries, and the vast Jewish-Arabic literature inevitably became a sealed book. While the Hebrew translations of Sa'adya's *Faiths and Creeds*, Bahya's *Duties of the Heart*, Judah ha-Levi's *Khazarite*, and Maimonides' *Guide of the Perplexed* have been repeatedly printed, the Arabic originals of these books had been mouldering in the various libraries until scholars in comparatively recent years unearthed them and published them for the use of the few scientific investigators. A similar fate has befallen the grammatical treatises of the brilliant grammarians of the tenth and eleventh centuries. The works written in Arabic, in spite of their intrinsic merit, have almost entirely been forgotten, having been superseded by Hebrew manuals of an inferior character. In this case the Hebrew translations did not save them from oblivion to which they have been condemned for centuries. For the Hebrew writers of the subsequent periods, who knew Arabic, borrowed from their predecessors, and presented the material in a manner acceptable to their readers.

The continuity of the Hebrew language as a literary medium is, accordingly, unbroken, and to illustrate this fact by examples is one of the aims of this

Anthology. Incidentally a study of the numerous extracts incorporated into this volume will establish the truth, which has too often been ignored, that the Hebrew genius did not become stagnant with the conclusion of the biblical Canon. It is true that the literary quality of post-biblical works cannot approach the sublimity and beauty of the Bible; but this verdict may justly be applied to other literatures. During the last two thousand years no literature which could rank with the canonical books of the Bible has been produced.

Apart from the literary criterion, there is another aspect which differentiates post-biblical Hebrew literature from the Bible: the former is the product of men, who, with the exception of Ben Sira and possibly the teachers of the Mishnah, did not speak Hebrew as their mother-tongue. Their style, as a consequence, bears the marks of artificiality, and in many cases lacks spontaneity. Hebrew was for them a dead and foreign tongue, and this circumstance involved numerous obstacles and disadvantages. Some of the medieval Hebrew poets had to confine themselves to the vocabulary preserved in the Bible, and rarely ventured to employ expressions occurring in the Talmud or to coin new words which were needed for their poetic compositions. They were thus denied that freedom of expression which is essential to the creative genius, and were compelled to fit their work to the frame. It is due to these considerations that some of the hymns appear like strings of biblical verses or phrases, more or less skilfully put together. The original and daring spirits among these writers, in order to express their new ideas and sentiments, were driven to invest the biblical words and phrases

with new significations, and thereby developed a novel style, which, though interesting in itself and doing credit to the ingenuity of the authors, could not have been conducive to literary creativeness. For while in quest of a biblical phrase which should serve as a vehicle for his newly-conceived thought, the poet could not give free rein to his fancy. And yet, despite all these disadvantages, we have before us masterly compositions which cannot fail to arouse our interest and admiration. On the other hand, the philosophers, grammarians, lexicographers, historians, and geographers have freely introduced new words and expressions, and have thereby enriched the volume of the Hebrew vocabulary. These new coinages, which, to a great extent, have been sanctioned by the usage of centuries, are of vital interest to us at present owing to the widespread movement to revive the Hebrew language. Instead of beginning with a *tabula rasa*, as is done by some of the leaders of this movement, it would be more advisable, and certainly more scientific, to explore our old treasures. There is ample material in post-biblical Hebrew works for the reconstruction of the language.

In preparing the selections for this *Anthology* I have been guided by two principles: the literary merit of the extract and its pedagogic value. I have endeavored to incorporate what I considered the best sections from the best works. It is hoped that the student, while acquiring an extensive vocabulary through the study of these texts, will at the same time derive æsthetic pleasure from the beauty or quaintness, as the case may be, of the great variety of passages. It is obvious that not all the extracts are of equal literary or pedagogic merit, but all deserve to be

studied from one point of view or another. In order to give an idea of the variety and extensiveness of post-biblical Hebrew literature, practically all branches have been incorporated into this *Anthology*, and great care has been taken to select representative authors. Mishnah, Talmud, Midrash, liturgy, poetry, philosophy, ethics, history, geography, folk-lore, travel, philology, epistles, ethical wills, and general compositions are represented in this volume. This *Anthology* thus differs from Zedner's *Auswahl historischer Stücke*, which is confined to extracts of historical interest.

It is to be regretted that two branches, which have been and are the most potent factors in shaping Jewish intellectual life, could not be included. I refer to Halakah and biblical exegesis which had to be excluded for the simple reason that the representative passages of these branches scarcely possess literary value. At the same time I have excerpted passages from Maimonides' *Code*, Eleazar of Worms' *Rokeah*, and Abravanel's commentary on the Pentateuch. These extracts, however, do not represent Halakah or exegesis, though they happen to have been incorporated into halakic and exegetical works. For a similar reason Kabbalah is not represented here, although there is a mystic strain in the extract from the *Rokeah* and in Nahmanides' epistle. While in point of time Ben Sira belongs to the biblical period, it has been deemed advisable to incorporate passages from his *Wisdom*, because it is outside the Hebrew Canon. Moreover, in the extracts selected for this volume at least two good Hebrew verbs (*raṣad* and *saraḡ*), not occurring in the Bible, have been rescued from oblivion, and this in itself is sufficient reason to justify the inclusion of these passages. It has also been thought best not to

go beyond Wessely, because modern Hebrew literature of the nineteenth and present centuries ought to form a subject by itself.

The texts are arranged chronologically as far as possible. The method of arranging extracts according to subjects, which other writers may prefer, presents numerous difficulties which are now obviated. Some passages defy classification, while others can be placed in more than one group. Moreover, the chronological arrangement has the advantage of presenting a complete picture of the growth and development of the various branches of Hebrew literature. Although some branches synchronize, as, for instance, poetry and philosophy, few of them persist throughout the various periods. In the majority of cases each age has produced a mode of literary expression peculiar to itself. The eleventh century may be regarded as the Golden Age of Hebrew poetry. A few gifted poets have arisen during the twelfth and thirteenth centuries, but we meet with no great talents until we reach the modern renaissance, the beginnings of which are incorporated here. The philosophic activity extended over a much longer period, but the best works have been produced in a limited number of generations.

It may justly be said that of all medieval literatures Hebrew books are the most studied but the least edited. Hundreds of thousands of students are poring over the folios of the Talmud and its commentaries, and yet a critical edition of this work is slow in making its appearance. Of the numerous philosophic works few have hitherto been critically edited. A great deal of research is still to be done in medieval poetry. Even the numerous editions of Judah ha-Levi's *Diwan* can hardly claim finality, as may be seen from

my notes on the extracts incorporated into this volume. By far the greater part of the selections have been excerpted from books of which no critical editions exist, and in practically all cases it has been found necessary to edit the texts. I have made use of all editions and manuscripts accessible to me, and it has been my earnest endeavor to present the texts in the form in which they are likely to have left the hands of their authors. In preferring one reading to another an editor must obviously be guided by his own judgment, as there are no fixed canons by which a correct variant may be recognized. Each case must be examined on its own merits. Even the most careful manuscript or edition contains erroneous readings, and the most slovenly work sometimes preserves correct passages. I did not content myself with merely citing the variants I collected from the sources at my disposal without indicating my own predilection for the one or to the other, as I considered it my duty to guide and direct the student to the best of my ability. The important ones among the rejected readings are recorded in the notes for the purpose of comparison. In a vast number of cases, where the texts are hopelessly corrupt and the manuscripts and editions offer no aid, I was obliged to resort to emendations. But in justice to myself I must say that I never indulged in violent alterations, and I feel that in a fair proportion of my suggestions I have succeeded in restoring the original text. One or two cases may be cited here. In *Abot de-Rabbi Nathan* (III, l. 26) all editions read כְּלִי וְכֶן אַחֲרֵי which makes no sense. By adding ׀ at the end of כְּלִי and אַחֲרֵי we obtain a perfectly satisfactory sentence which is the Hebrew equivalent of a well-known Aramaic idiom. The omission of ׀ has very likely arisen

through the system of abbreviation often employed by the scribes. A more striking instance is to be found in a poem by Judah ha-Levi (XVIII, 2, l. 73). All editors, Luzzatto, Harkavy, Brody, and others, have recognized the difficulty of עָרִי יָם, and forced interpretations have been offered. By joining עָרִי יָם into one word and reading עָרִיִּים (*ornaments*) we dispose of all difficulties and secure a beautiful description of a starlit night in mid-ocean. Such an emendation may be regarded as absolutely certain, especially if we consider the fact that in old Hebrew manuscripts words are not plainly divided. This is, therefore, merely a case of careful proof-reading. A more radical emendation was necessary in one of the poems of Moses Ibn Ezra (XVII, 1, l. 7). Brody, who published this poem, gives only part of the line, and remarks that the manuscript is faded. But a careful study of the parallel lines and the metre will leave no doubt as to the possibility that the words I restored formed part of the original. In a few instances my emendations have been confirmed by the subsequent discovery of Genizah fragments now in the possession of Professor D. W. Amram. Two extracts are published here for the first time from Genizah fragments which were brought from Cairo by Doctor Cyrus Adler and are now stored in the library of the Dropsie College (IX and XI). The reason for their inclusion is obvious. Sa'adya and Ibn Abitor are great writers who deserve a place in this volume, but very little of their Hebrew works has been preserved. In connection with the selections from Ibn Gebirol I am indebted to Professor Israel Davidson for his kindness in putting at my disposal the variants which he collected for his edition of this poet's Diwan.

Approximately two-thirds of the texts are vocalized. I sometimes felt it my duty to disregard the so-called "traditional" vocalization. Whenever the customary pronunciation could not philologically be justified I saw no reason for perpetuating it. A comparison of our "traditional" pronunciation of Targum Onkelos with the genuine tradition preserved in the Yemenite manuscripts will convince the unbiased investigator how little this kind of tradition can be relied upon.

In the notes I have endeavored to render all possible assistance to the student who is taking up these branches of literature for the first time. But, owing to the nature of the work, some remarks of an advanced character have inevitably found a place here. The latter kind of notes will enable the mature scholar to use this volume advantageously. This at the same time will account for the unevenness of the notes, elementary and advanced remarks having been incorporated next to one another.

The glossary at the end of the volume is confined to words and phrases not occurring in the Bible and to biblical words invested with a new shade of meaning. The average student taking up post-biblical Hebrew is expected to possess a more or less firm grasp of the biblical style, and would have no difficulty in consulting the ordinary lexicon. In one respect I have deviated from the Hebrew lexica: in giving the equivalent of the Hebrew perfect I have employed the English past. This seems to me the only logical course. In Hebrew-Hebrew dictionaries the infinitive is used as a basis. Modern lexicographers, however, who translate the Hebrew words into other languages have wisely adopted the perfect, which is the simplest form of

the root; but the translation is given in the infinitive. It seems strange to render אמר by "to say," when it means "he said." In the lexica of other Semitic languages the correct translation is usually given.

During the preparation of this volume I had the benefit of Professor Schechter's counsel and guidance. He had taken keen interest in this work, and we had discussed every detail and new suggestion. A short while before his lamented death I showed him the completed work. He expressed his hope of seeing the volume soon in print as an introduction to the "Jewish Classics Series," which was then being projected. But, alas! the master died, and the publication of this book was delayed for technical reasons.

I also wish to express my gratitude to Professor Max L. Margolis for kindly reading the proof of the Hebrew texts. His sound scholarship and experience have largely contributed to the accuracy of the texts and to the exactness of the vocalization.

B. HALPER.

DROPSIE COLLEGE, *February, 1920.*

CONTENTS

	PAGE
PREFACE	V
I. THE WISDOM OF BEN SIRA:	
1. Wisdom Is a Source of Happiness	1
2. The Usefulness of the Physician	2
3. In Praise of the High Priest Simeon the Son of Johanan.....	2
II. THE MISHNAH:	
1. The Bringing of the First-Fruits to Jerusalem	5
2. The Libation of Water and the Water- Drawing Feast	7
III. ABOT DE-RABBI NATHAN:	
Rabban Johanan the Son of Zaccai's Pupils Offer Consolations to Their Master on the Death of His Son....	9
IV. THE BABYLONIAN TALMUD:	
1. The Martyrdom of R. Akiba	11
2. A Controversy on the Merits of Charity	12
3. Maxims and Admonitions.....	13
V. THE MIDRASH:	
1. The Prophet Jeremiah Meets Mother Zion Mourning for Her Exiled Chil- dren	16
2. The Death of Moses.....	17
VI. ELEAZAR BE-RABBI KALIR:	
1. A Complaint	21
2. The Patriarchs and Matriarchs Inter- cede on Behalf of Their Exiled Chil- dren	22
VII. ELDAD HA-DANI:	
Eldad Leaves His Native Place Beyond the Rivers of Cush.....	25

	PAGE
VIII. JOSIPPON :	
Mattathias Charges His Sons Before His Death, and Appoints Judah Who Is Called Maccabaeus as Leader in His Stead	30
IX. SA'ADYA GAON B. JOSEPH :	
A Prayer Entitled <i>Magen U-Mehayyeh</i> (Shield and Quickener).....	33
X. NATHAN HA-BABLI :	
The Installation of an Exilarch.....	37
XI. JOSEPH B. ISAAC IBN ABITOR :	
1. Hymn Based on Psalm 120	41
2. Hymn Based on Psalm 121	43
3. Hymn Based on Psalm 122	44
4. Hymn Based on Psalm 123	46
XII. HAI B. SHERIRA GAON :	
Maxims and Admonitions	49
XIII. SAMUEL HA-NAGID :	
1. On Leaving Cordova	51
2. On Having Been Saved in Mid-Ocean From a Tunny Fish	52
XIV. SOLOMON B. JUDAH IBN GEBIROL :	
1. On Leaving Saragossa	55
2. A Vow to Seek Wisdom	57
3. The Royal Crown	59
XV. BAHYA B. JOSEPH IBN PAKUDA :	
Pious Reflections and Admonitions to the Soul	62
XVI. AHIMAAZ B. PALTIEL :	
Shephatiah Before His Death on Rosh ha-Shanah Declares that the Tyrant Basil Is Dead	66
XVII. MOSES B. JACOB IBN EZRA :	
1. Dirge on the Death of His Brother..	69
2. Poem Addressed to One of His Noblest Friends	70
3. Poem in Honor of the Wedding of Solo- mon b. Matir	73

	PAGE
XVIII. JUDAH B. SAMUEL HA-LEVI:	
1. Ode to Zion	78
2. Meditations in Mid-Ocean	81
3. Letter Addressed to Nathan b. Samuel..	84
XIX. ABRAHAM B. MEIR IBN EZRA:	
1. Plaintive Song	87
2. Penitential Prayer	88
3. The Epistle of Hai b. Mekiz	89
XX. ABRAHAM IBN DAUD:	
The Four Captives	93
XXI. BENJAMIN OF TUDELA:	
Description of Jerusalem and Its Sur- roundings	97
XXII. THE BOOK OF YASHAR:	
Moses Having Taken a Besieged City Is Proclaimed King of Cush	101
XXIII. JUDAH B. SAUL IBN TIBBON:	
Why the Jewish Religion Does Not Especi- ally Encourage Asceticism	105
XXIV. MOSES B. MAIMON:	
A Man Should Choose the Golden Mean..	110
XXV. JOSEPH B. MEIR IBN ZABARA:	
Jacob the Broker and the Necklace	114
XXVI. SAMUEL B. JUDAH IBN TIBBON:	
On the Limitations of Man's Intellect..	117
XXVII. JUDAH B. SOLOMON AL-HARIZI:	
Seven Young Men Discuss the Merits of the Various Virtues	121
XXVIII. JUDAH B. SAMUEL HE-HASID OF REGENSBURG:	
Certain Forms of Virtue Lead to Sin..	127
XXIX. ELEAZAR B. JUDAH B. KALONYMOS OF WORMS:	
Moral Admonitions and Precepts	130
XXX. MOSES B. NAHMAN:	
Ethical Letter, Praising Humility, Ad- dressed to His Son	133
XXXI. SOLOMON B. ABRAHAM IBN ADRET:	
Epistle Prohibiting Anyone Under Twenty- Five Years of Age to Study Phi- losophy	137

	PAGE
XXXII. JEDAIAH HA-BEDERSI:	
The Nothingness of Man and His Pursuits	142
XXXIII. IMMANUEL B. SOLOMON OF ROME:	
The Poet Visits Paradise	146
XXXIV. JUDAH B. ASHER:	
Ethical and Moral Admonitions	151
XXXV. KALONYMOS B. KALONYMOS B. MEIR:	
Admonitions to His Heart	154
XXXVI. LEVI B. GERSHON:	
The Difficulties in Investigating the Problem Whether the Universe Is Created or Eternal	157
XXXVII. PROFIAT DURAN:	
The Definition of the Science of Language and Its Branches	161
XXXVIII. SIMON B. ZEMAH DURAN:	
On the Problem Why the Wicked Prosper and the Righteous are in Distress	164
XXXIX. JOSEPH ALBO:	
The Various Ranks of Prophecy	168
XL. ISAAC B. JUDAH ABRAVANEL:	
The Advantages of a Republic Over a Monarchy	172
XLI. SOLOMON IBN VERGA:	
A Jew Is Accused of Murdering a Christian, But His Innocence Is Proved ..	176
XLII. ABRAHAM B. MORDECAI FERIZOL:	
A Jew Who Claims to Belong to the Ten Tribes Visits Italy	180
XLIII. JOSEPH B. JOSHUA B. MEIR HA-KOHEN:	
The Crusaders Massacre the Jews at Meurs	185
XLIV. MENASSEH B. JOSEPH BEN ISRAEL:	
The Soul Is Likened to the Moon	189
XLV. MOSES HAYYIM LUZZATTO:	
Dialogue Between Understanding and Uprightness	191
XLVI. NAPHTALI HIRZ (HARTWIG) WESSELY:	
Moses Prepares the People for the Divine Revelation	197
NOTES	203
GLOSSARY	271

TEXTS

I. THE WISDOM OF BEN SIRA

[This apocryphal book, usually called "Ecclesiasticus", was composed about 180 B. C. E. by Jesus, the son of Simon, the son of Eleazar, the son of Sira. The author was probably a scribe, and was well-versed in the wisdom literature of his day. The Hebrew original of this work was still known in the tenth century, but was subsequently lost sight of. In 1896 a fragment from the Cairo Genizah was given to Prof. S. Schechter, who immediately identified it as the Hebrew original of this book. Other discoveries were afterwards made, and now about two-thirds of the entire work have been recovered.]

1. Wisdom Is a Source of Happiness

	אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ בְּחָכְמָה יִהְיֶה,	וּבְתְבוּנָה יִשְׁעָה;
	הַשֵּׁם עַל דְּרָכֶיהָ לְבוֹ,	וּבְנִתִיבוּתֶיהָ יִתְבוּנָן;
	לְצֵאת אַחֲרֶיהָ בְּחֶקֶר,	וְכָל סְבוּאֶיהָ יִרְצֵד;
	הַמִּשְׁקִיף בְּעֵד חֲלוּנָה,	וְעַל פֶּתַחֶיהָ יְצוּתָה;
5	חֲחוּנָה סְבִיבוֹת פִּיתָה,	וְחִבִּיא יִתְדֵיו בְּקִירָה;
	וְנוֹטָה אֶהְלוּ עַל יָדָה,	וְשָׁכֵן שָׁכֵן טוֹב;
	וַיֵּשִׁים קִנּוּ בְּעַמִּיָּה,	וּבְעִנְפֶיהָ יִתְלוּנָן;
	וְחוּסָה בְּצֵלָה מִחֶרֶב,	וּבְמַעוּנוֹתֶיהָ יִשְׁכֵּן.
	כִּי יֵרָא יְיָ יַעֲשֶׂה זֹאת,	וְתוֹפֵשׁ תּוֹרָה יִדְרִיכָנָה.
10	וְקִדְּמָתוֹ כָּאֵם,	וּכְאֵשֶׁת נְעוּרִים תִּקְבְּלֵנּוּ.
	וְהֶאֱכִילָתוֹ לֶחֶם שָׂבֵל,	וּמִי תְבוּנָה תִּשְׁקֶנּוּ.
	וְנִשְׁעַן עָלֶיהָ וְלֹא יִמוּט,	וּבָהּ יִבְטַח וְלֹא יִבוֹשׁ.
	וְרוּמָמָתוֹ מִרְעֵהוּ,	וּבְתוֹךְ קָהָל תִּפְתַּח פִּיו.

שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא, וְשֵׁם עוֹלָם תּוֹרִישָׁנוּ.
 15 לֹא יִדְרִיכֶיהָ מְתֵי שָׁוֵא, וְאַנְשֵׁי זָדוֹן לֹא יִרְאוּהָ.
 רְחוּקָה הִיא מִלְּצִים, וְאַנְשֵׁי כָזָב לֹא יִזְכְּרוּהָ.

2. The Usefulness of the Physician

רַעְיָה רוֹפֵא לְפִי צָרָכָה, גַּם אוֹתוֹ חָלַק אֵל.
 מֵאֵת אֵל יִחַבֵּם רוֹפֵא, וּמֵאֵת מֶלֶךְ יִשָּׂא מִשְׁאוֹת.
 דַּעַת רוֹפֵא תָרִים רֹאשׁוֹ, וְלִפְנֵי גְדִיכִים יִתְיַצֵּב.
 אֵל מֵאֲרִץ מוֹצִיא תְרוּפּוֹת, וְגִבֹּר מִבֵּין אֵל יִמָּאֵם בָּם.
 5 הֲלֹא בַעֲץ הַמְתִּיקוּ סִים, בַּעֲבוּר לְהוֹדִיעַ כָּל אֲנוּשׁ כַּחוֹ?
 וַיִּתֵּן לְאֲנוּשׁ בִּינָה, לְהִתְפָּאֵר בְּגִבּוּרָתוֹ.
 בָּהֶם רוֹפֵא יִנִּיחַ מִכְאוֹב, וְכֵן רוֹקֵה עוֹשֶׂה מְרַקְחָת:
 לְמַעַן לֹא יִשְׁבֹּת מַעֲשָׂהוּ, וְתוֹשִׁיָה מִבְּנֵי אָדָם.
 בְּנִי, בְּחָלִי אֵל תִּתְעַפֵּר; הִתְפַּלֵּל אֵל אֵל, כִּי הוּא יִרְפָּא.
 10 נוֹס מַעֲוֹל וּמַחֲכֵר פָּנִים, וּמִכָּל פְּשָׁעִים טָהֵר לֵב.
 הִגֵּשׁ נִיחוּחַ אֲזֻכָּרָה, וְדַשֵּׁן עֵרֶךְ כְּפִי הוֹנֵךְ;
 וְגַם לְרוֹפֵא תֵּן מָקוֹם, וְלֹא יִמוּשׁ, כִּי גַם בּוֹ צָרָה.
 כִּי יֵשׁ עֵת אֲשֶׁר בִּידוֹ מַצְלַחַת, כִּי גַם הוּא אֵל יַעֲתִיר,
 אֲשֶׁר יַצְלַח לוֹ פִּשְׁרָה וּרְפָאוֹת, לְמַעַן מַחֲיָה.
 15 אֲשֶׁר חוֹמָא לְפָנֵי עוֹשֶׂהוּ יִתְגַּבֵּר לְפָנֵי רוֹפֵא.

3. In Praise of the High Priest Simeon the Son of Johanan

גָּדוֹל אָחִיו וְתַפְאֶרֶת עִמּוֹ, שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָנָן הַכֹּהֵן;
 אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹ נִפְקֵד תְּבִיטָה, וּבִימֵיו חֹזֵק הֵיכָל;

- אֲשֶׁר בְּדוּרוֹ נִכְרָה מִקְנֶה, אֲשֶׁר בְּיָמָיו נִבְנְה קִיר,
 אֲשֶׁר בְּיָמָיו נִבְנְה קִיר, חֲדָאֵג לְעַמּוֹ מִחֶתֶק,
- 5 וּמִחֶזֶק עִירוֹ מִצָּר. וּמִחֶזֶק עִירוֹ מִצָּר, מִחֶזֶק עִירוֹ מִצָּר, מִחֶזֶק עִירוֹ מִצָּר,
 וּבִצְאָתוֹ מִבֵּית הַפָּרֶכֶת, כְּכֹכֵב אֹזֶר מִבֵּין עֵבִים,
 וּבִכְרָח מְלֹא בְיָמָיו מוֹעֵד, וּבְשֶׁשֶׁשׁ מִשְׁרָקֶת אֶל חֵיכַל
 וּבְקִשְׁתִּי נִרְאָתָה בְּעֵנָי.
- 10 וּבְשׁוֹשָׁן עַל יְכָלֵי מוֹם, בְּגִיץ בְּעֵנָפִים בְּיָמָיו מוֹעֵד,
 וּבְאֵשׁ לְבֹנָה עַל חֲמֻנָּה, כְּפָרַח לְבָנוֹן בְּיָמָיו קוֹץ,
 חֲנֻאָחוֹ עַל אֲבְנֵי חֶפֶץ, בְּכָלֵי זָחָב...
- וּבְעֵץ שֶׁמֶן מְרוּחַ עֵנָף, כְּזֵית רַעֲנָן מְלֹא גִרָר,
 וְהִתְלַבְּשׁוּ בְּגָדֵי תַפְאָרֶת, בְּעִמּוֹתָיו בְּגָדֵי כְבוֹד,
 וַיַּחֲדֵר עֲזָרָת מִקְדָּשׁ, בְּעִלּוֹתָיו עַל מִזְבֵּחַ הָזֶד,
 15 וְהוּא נֹצֵב עַל מַעְרָכוֹת, בְּקִפְלוֹ נִתְחִים מִיַּד אֲחִיו,
 כְּשֶׁתִּילֵי אֲרָזִים בְּלִבָּנוֹן, סָבִיב לוֹ עֲטֹרַת בָּנִים,
 כָּל בְּנֵי אַחֲרָן בְּכַבּוֹד, וַיִּקְיִפוּהוּ כְּעַרְבֵי נַחַל,
 נֶגֶד כָּל קָהַל יִשְׂרָאֵל, וְאִשֵּׁי יְיָ בְּיָדָם,
 וְלִסְדֹּר מַעְרָכוֹת עֲלִיוֹן, עַד כְּלוֹתוֹ לְשָׁרֵת מִזְבֵּחַ,
 20 בְּחֻצְרוֹת מִקְשָׁה, אֲזִי יִרְעִי בְּנֵי אַחֲרָן חֲבֵה־נִים,
 לְחֻזְכִּיר לִפְנֵי עֲלִיוֹן, וַיִּרְעִי וַיִּשְׁמִיעֵי קוֹל אֲדִיר,
 וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם אֶרֶץ, כָּל בָּשָׂר יִחַדּוּ נִמְתָּרוּ,
 לִפְנֵי קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי עֲלִיוֹן,
 וְעַל חֲמוֹן הָעֵרִיכּוּ רֶן, וַיִּתֵּן חֲשִׁיר קוֹלוֹ,

- 25 וַיִּרְנוּ כָּל עַם הָאָרֶץ בְּתַפְלָה לְפָנַי רַחוּם ;
עד כָּלוּתוֹ לְשָׁרֵת מִזִּבְחִי, וּמִשְׁפָּטָיו הִגִּיעַ אֵלָיו .
אִזּוּ יֵרֵד וְנָשָׂא יָדָיו עַל כָּל קָהָל יִשְׂרָאֵל ;
וּבִרְכַּת יְיָ בְּשִׁפְתָּיו, וּבִשְׁם יְיָ הִתְפָּאֵר .
וַיִּשְׁנֵנוּ לְנֶפֶל עֲגִית, הָעַם כָּלוּ מִפָּנָיו .
- 30 עֲתָה בָּרְכוּ נָא אֶת יְיָ אֱלֹהֵי חֲפָלִיא לַעֲשׂוֹת בְּאָרֶץ ;
יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲשֶׂהוּ בְּרָצוֹנוֹ .
הַמְגִידֵל אָדָם מֶרְחָם, וַיְהִי בְּשָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם .
יִתֵּן לָכֶם חֲכָמַת לֵבָב, וַיָּקֶם לֹו בְּרִית פִּינְחָס .
יֵאֱמָן עִם שְׁמֵעוֹן חֲסִדוֹ, כִּימִי שְׁמַיִם .
אַשֶׁר לֹא יִכְרֹת לֹו וּלְזָרְעוֹ

II. THE MISHNAH

[A collection of Jewish jurisprudence, dealing with the various aspects of Jewish life, and classified in the following six orders: *Zera'im* ("Seeds"), containing eleven tractates; *Mo'ed* ("Festivals"), containing twelve tractates; *Nashim* ("Women"), containing seven tractates; *Nezikin* ("Damages"), containing ten tractates; *Kodashim* ("Holy Things"), containing eleven tractates; *Teharot* ("Purifications"), containing twelve tractates. The Mishnah is written in terse and simple Hebrew, well adapted to the various subjects, and has preserved a number of words, which, as may be seen from the cognate languages, must have been in common use in biblical times, though they do not occur in the Bible. It also contains some loan-words from Aramaic, Greek, and Latin. It was redacted by Rabbi Judah ha-Nasi about 200 C. E.]

1. The Bringing of the First-Fruits to Jerusalem

בִּיצַד מַעְלִין אֶת הַבְּכוֹרִים ? כָּל הַעֲוִרוֹת שֶׁבַּמַּעֲמַד
מִתְּבַנְּסוֹת לַעִיר שֶׁל מַעֲמַד, וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְלֹא הָיוּ
נִכְנָסִין לְבָתִּים. וְלִמְשָׁכִים הָיָה הַמָּקָנָה אוֹמֵר: קִימוּ וְנַעֲלֶה
צִיּוֹן אֶל בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ.

- 5 הַקְּרוֹבִים מְבִיאִים הַתְּאֵנִים וְהָעֲנָבִים, וְהַרְחוֹקִים מְבִיאִים
גְּרוֹגֵרוֹת וְצִמּוּקִים. וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם, וְקִרְנָיו מְצַפּוֹת זָהָב,
וְעִמָּתָהּ שֶׁל זֵית בְּרֹאשׁוֹ. הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם, עַד שֶׁהִגִּיעוּ
קְרוֹב לִירוּשָׁלַם. הִגִּיעוּ קְרוֹב לִירוּשָׁלַם, שָׁלְחוּ לִפְנֵיהֶם, וְעִמָּרֵי
אֶת בְּכוֹרֵיהֶם. הַפָּחוֹת הַסִּגְנִים וְהַגִּזְבָּרִים יוֹצְאִים לְקֶרְאָתָם;
10 לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים הָיוּ יוֹצְאִים. כָּל בְּעָלֵי אֲמָנוּת שֶׁבִירוּשָׁלַם

היו עומדים מפניהם ושואלין בשלומם ואומרים: אחינו, אנשי מקום פלוני, באתם לשלום.

החליל מכה לפניהם, עד שחן מגיעין לחר הבית. הגיעו לחר הבית, אפלו אנרפס המלך, נוטל הסל על כתפו, ונכנס, עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה, ודברו חלום בשר: 15 „ארוממך יי כי דליתני ולא-שמחת איבי לי.”

הגוזלות שעל גבי הסלים היו עולות, ומה שבידם נתנים לבהנים.

עזרהו הסל על כתפו, קורא מתגדתי היום ליי אלהיך, עד שגומר כל הפרשה. רבי יהודה אומר: עד ארמי אבד 20 אבי. הגיע לארמי אבד אבי, מוריד הסל מעל כתפו, ואוחזו בשפתותיו; וכהן מניח ידו תחתיו, ומניפו וקורא מארמי אבד אבי עד שהוא גומר כל הפרשה; הניחו בצד המזבח, והשתחוה ויצא.

בראשונה כל מי שיודע לקרות קורא, וכל מי שאינו 25 יודע לקרות מקרין אותו. נמנעו מלהביא; התקינו שיהו מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע.

העשירים מביאים בכוריהם בקלותות של כסף ושל זהב, והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה, והסלים 30 והבכורים נתנין לבהנים.

2. The Libation of Water and the Water-Drawing Feast

- נסוך המים כיצד? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגים
 היה ממלא מן השלח. הגיעו לשער המים, תקעו והריעו
 ותקעו. עלה בכבש, ופנה לשמאלו; שני ספלים של זהב היו
 שם. ר' יהודה אומר: של סיד היו אלא שהיו משחרין
 פניהם מפני היין. ומנוקבין כמין שני חטמין דקין: אחד
 5 מעובה ואחד מודק, כדי שיהיו שניהם כלים בבת אחת.
 מערבו של מים ומזרחו של יין. ערה של מים לתוך של יין,
 ושל יין לתוך של מים, יצא. רבי יהודה אומר: בלוג היה
 מנסך כל שמנה. ולמנסך אומר לו: הגבה ירך. שפעם
 10 אחת נסך אחד על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן.
 כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא
 מערב שבת הבית של זהב שאינה מקודשת מן השלח, ומניחה
 בלשכה. נשפכה או נתגלתה, היה ממלא מן הכיור, שהיין
 והמים מגולין פסולין לגבי מזבח.
- 15 מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה
 מימיו. במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים,
 ומתקנין שם תקון גדול. מנורות של זהב היו שם, וארבעה
 ספלים של זהב בראשיהן; וארבעה סולמות לכל אחד ואחד,
 וארבעה ילדים מפרחי כהונה, ובידיהם כדים של שמן של
 20 מאה ועשרים לוג, שהן מטילין לכל ספל וספל.
- מבלואי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין, ובחן
 היו מדליקין. ולא היתה הצר בירושלם שאינה מאירה מאור
 בית השואבה.

- חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין לפניהם באבוקות של
 25 אור שבידיהן, ואומרינן לפניהן דברי שירות ותשבחות.

והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות, ובכלי
שיר בלא מספר, על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת
ישראל לעזרת נשים, כנגד חמש עשרה מעלות שבתהלים,
שעליהן לויים עומדים בכלי שיר ואומרים שירה. ועמדו שני
30 כהנים בשער העליון, שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים,
ושתי חצוצרות בידיהן. קרא הגבר, תקעו והריעו ותקעו.
הגיעו למעלה עשירית, תקעו והריעו ותקעו. הגיעו לעזרה,
תקעו והריעו ותקעו. היו תוקעין והולכין עד שמגיעים
לשער היוצא ממזרח. הגיעו לשער היוצא ממזרח, הפכו
35 פניהן ממזרח למערב, ואמרו: ,אבותינו שהיו במקום הזה
אחוריהם אל ההיכל, ופניהם קדמה, ומשתחוים קדמה
לשמש; ואנו ליה עינינו. רבי יהודה אומר: ,היו שונין אותה
ואומרים: אנו ליה וליה עינינו'.

III. ABOT DE-RABBI NATAN

[A sort of Tosefta (addition) to *Pirke Abot* (Sayings of the Fathers). It contains homiletic expositions, based upon the mishnic text of that tractate, as well as a number of independent maxims and narratives. It is divided into forty chapters (in some editions there are forty-one), and is of tannaitic origin. Two recensions are extant.]

Rabban Johanan the Son of Zaccai's Pupils Offer Consolations to Their Master on the Death of His Son

- כַּשְׁמַת בְּנוֹ שֶׁל רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, גִּבְנָם תַּלְמִידָיו לְנַחֲמוֹ.
גִּבְנָם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וַיֵּשֶׁב לְפָנָיו, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, רְצוֹנָה אִמַּר
דְּבַר אֶחָד לְפָנֶיךָ? אָמַר לוֹ: אָמַר. אָמַר לוֹ: אָדָם הָרָאשׁוֹן
הָיָה לוֹ בֶּן, וּמָת, וְקָבַל עָלָיו תַּנְחוּמִין. וּמַנִּין שְׂקָבַל עָלָיו
5 תַּנְחוּמִין? שְׁנָאֵמַר: וַיַּדַּע אָדָם עוֹד אֶת־אִשְׁתּוֹ. אַף אֶתָּה קָבַל
תַּנְחוּמִין. אָמַר לוֹ: לֹא דִי לִי שְׂאֵנִי מַצְטָעֵר בְּעַצְמִי, אֶלָּא
הַזְכָּרָת לִי צִעְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן? גִּבְנָם רַבִּי יְחֹזְשֵׁעַ, וְאָמַר
לוֹ: רְצוֹנָה אִמַּר דְּבַר אֶחָד לְפָנֶיךָ? אָמַר לוֹ: אָמַר. אָמַר לוֹ:
אֵיזֵב הָיָה לוֹ בָּנִים וּבָנוֹת, וּמָתוּ כָּלָם בְּיוֹם אֶחָד, וְקָבַל עָלֵיהֶם
10 תַּנְחוּמִין. אַף אֶתָּה קָבַל תַּנְחוּמִין. וּמַנִּין שְׂקָבַל אֵיזֵב תַּנְחוּמִין?
שְׁנָאֵמַר: יֵי נָתַן וַיִּי לָקַח יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ. אָמַר לוֹ: לֹא דִי
לִי שְׂאֵנִי מַצְטָעֵר בְּעַצְמִי, אֶלָּא שְׁהַזְכָּרָת לִי צִעְרוֹ שֶׁל אֵיזֵב?
גִּבְנָם רַבִּי יוֹסִי, וַיֵּשֶׁב לְפָנָיו; אָמַר לוֹ: רַבִּי, רְצוֹנָה אִמַּר דְּבַר
אֶחָד לְפָנֶיךָ? אָמַר לוֹ: אָמַר. אָמַר לוֹ: אַחֲרָן הָיָה לוֹ שְׁנֵי
15 בָּנִים גְּדוּלִים, וּמָתוּ שְׁנֵיהֶם בְּיוֹם אֶחָד, וְקָבַל עָלֵיהֶם תַּנְחוּמִין;
שְׁנָאֵמַר: וַיָּדַם אַחֲרָן. אֵין שְׁתִּיקָה אֶלָּא תַּנְחוּמִין. וְאַף אֶתָּה

קבל תנחומין. אמר לו: לא די לי שאני מצטער בעצמי,
 אלא שהזכרתני צערו של אחר? נכנס רבי שמעון, ואמר
 לו: רבי, רצונך אמר דבר אחד לפניך? אמר לו: אמר.
 אמר לו: דוד המלך היה לו בן, ומה, וקבל תנחומין. ואם
 20 אתה קבל תנחומין. ומנין שקבל דוד תנחומין? שנאמר:
 וינחם דוד את בת-שבע אשתו ויבא אליה וישכב עמה ותלד
 בן ויקרא את-שמו שלמה. אף אתה, רבי, קבל תנחומין.
 אמר לו: לא די שאני מצטער בעצמי, אלא שהזכרתני צערו
 של דוד המלך? נכנס רבי אלעזר בן עזר. כיון שראהו,
 25 אמר לשמשו: מל כליו ולך אחריו לבית המרחץ, לפי
 שאדם גדול הוא, ואיני יכול לעמד בו. נכנס וישב לפניו,
 ואמר לו: אמשל לך משל למה הדבר דומה: לאדם שהפקיד
 אצלו המלך פקדון. בכל יום ויום היה בוכה וצועק, ואומר:
 30 אוי לי! אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום? אף אתה, רבי,
 היה לך בן. קרא תורה מקרא נביאים וכתובים, משנה
 הלכות ואגדות, ונפטר מן העולם בלא חטא. ויש לך לקבל
 עליו תנחומין, כשהחזרת פקדונך שלם. אמר לו רבי יוחנן:
 אלעזר בני, נחמתני בדרך שבני אדם מנחמין.
 כשיצאו מלפניו, הוא אמר: אלה לדמסית, למקום יפה
 35 ומים יפים ונאים, והם אמרו: גלה ליבנה, למקום
 שתלמידים חכמים מרבים, אוהבים את התורה. הוא שחלף
 לדמסית, למקום יפה ומים יפים ונאים, נתמעט שמו בתורה;
 הם שחלכו ליבנה, למקום שתלמידים חכמים מרבים
 40 ואוהבים את התורה, נתגדל שמם בתורה.

IV. THE BABYLONIAN TALMUD

[Lengthy discussions of the subjects treated of in the Mishnah. It likewise contains numerous anecdotes and legends. While most of the discussions relate to the legal and ritual topics, the Talmud may at the same time be termed a store-house of almost all the sciences cultivated in those days, as medicine, astronomy, and mathematics. It is of extreme interest to the student of folk-lore. The noblest minds of the Jewish race have up till comparatively recent times been devoted to the study of the volumes of the Talmud, which has contributed to the shaping of the Jewish character. The language is for the most part Aramaic, but Hebrew passages occur now and again. It was redacted about 500 c. E.]

1. The Martyrdom of R. Akiba

פַּעַם אַחַת גִּזְרָה מַלְכוּת הִרְשָׁעָה שְׁלֹא יַעֲסְקוּ יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה.
בָּא פָּפּוֹס בֶּן יְהוּדָה, וּמִצָּאוֹ לְר' עֲקִיבָא שְׂתִיָּה מִקְהִיל קְהָלוֹת
בְּרַבִּים וְעוֹסֵם בְּתוֹרָה. אָמַר לוֹ: עֲקִיבָא, אֵי אַתָּה מְתִירָא
מִפְּנֵי מַלְכוּת? אָמַר לוֹ: אֲמַשְׁל לָךְ מִשָּׁל לְמָה הַדְּבָר דּוֹמָת:
לְשׁוֹעֵל שְׂתִיָּה מְחַלֵּץ עַל שְׂפַת תַּיִם, וְרָאָה דְּגִים שְׂתִיָּי מִתְקַבְּצִים
5 וְרָצִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹרְחִים?
אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי רְשָׁתוֹת שְׁמִבִּיאִין עָלֵינוּ בְּנֵי אָדָם. אָמַר לָהֶם:
רְצוֹנְכֶם שְׂתַעֲלוּ לִיבְשָׁה, וְנִדְוִיר אָנִי וְאַתֶּם בְּשֵׁם שְׁדָרֵי אֲבוֹתַי
עִם אֲבוֹתֵיכֶם? אָמְרוּ לוֹ: אַתָּה הוּא שְׂאוּמְרִין עָלֶיךָ פִּקְחָה
שְׂפִיחוֹת? לֹא פִקְחָה אַתָּה, אֶלָּא טַפֵּשׁ אַתָּה. וְיָמָּה בְּמָקוֹם
10 תִּיזְתְּנוּ אָנֹכִי מִתִּירָאִין, בְּמָקוֹם מִיתָתֵנוּ עַל אַחַת כִּפָּה וְכִפָּה!

וְאֵם אֲנִיחֵנוּ, עֲבָשׁוּ שְׂאֲנֵי יוֹשְׁבֵינָּה וְעוֹסְקֵינָּה בְּתוֹרָה, שְׂכָתוֹב בָּהּ:
כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאֶרֶץ יְמִיךָ, כֶּהָ, אִם אֲנִי חוֹלְכִין וּמִבְטָלִין מִמֶּנָּה
עַל אַחַת בִּמְהָ וּבְמָה?!

15 אָמְרוּ: לֹא הָיוּ יָמִים מְעַטִּים עַד שֶׁתִּפְסוּהוּ לִר' עֲקִיבָא,
וְחִבְשׁוּהוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים; וְתִפְסוּ לְפָפּוֹס בֶּן יְהוּדָה, וְחִבְשׁוּהוּ
אֶצְלוֹ. אָמַר לוֹ: מַפּוֹס, עַל מָה הִבִּיאֲוֶהָ לְכֶהָ? אָמַר לוֹ:
אֲשֶׁרִיךָ, עֲקִיבָא, שְׁנֵתִפְסֶתָ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה; אוֹי לוֹ לְפָפּוֹס
שְׁנֵתִפֶּס עַל דְּבָרִים בְּטָלִים!?

20 בְּשַׁעֲהָ שֶׁחֻצִּיאָו אֶת ר' עֲקִיבָא לְהַרְיָגָהּ זְמַן קָרִיאת שְׁמַע
הָיָה; וְהָיוּ סוֹרְקִין אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת שֶׁל בְּרִזָּל, וְהָיָה מִקְבֵּל
עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו: רַבֵּנּוּ, עַד כֵּן?
אָמַר לָהֶם: כָּל יָמֵי חַיִּיתִי מִצְטָעֵר עַל פָּסוּק זֶה: בְּכָל־נַפְשָׁהּ,
אִפְלוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשָׁהּ; אָמַרְתִּי: מָתִי יָבוֹא לְיָדִי וְאֶקְיָמְנָהּ?
25 וְעֲבָשׁוּ שֶׁבֶא לְיָדִי לֹא אֶקְיָמְנָהּ? הָיָה מֵאֲרִיךְ בְּאַחַד עַד שְׁיִצְאָהּ
נִשְׁמָתוֹ בְּאַחַד. יִצְתָהּ בֵּת קוֹל וְאָמְרָה: אֲשֶׁרִיךָ, ר' עֲקִיבָא,
שְׁיִצְאָהּ נִשְׁמָתָהּ בְּאַחַד. אָמְרוּ מִלֵּאכֵי הַשָּׂרֵת לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא: זֶה תוֹרָה וְזֶה שְׂכָרָהּ? מִמֵּתִים יֵדֶךָ יִי! אָמַר לָהֶם:
הֵלֶקֶם בְּחַיִּים. יִצְתָהּ בֵּת קוֹל וְאָמְרָה: אֲשֶׁרִיךָ, ר' עֲקִיבָא,
30 שְׁאֲתָהּ מִזְמַן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

2. A Controversy on the Merits of Charity

שָׂאֵל טַרְנוּסְרוּפּוֹס אֶת ר' עֲקִיבָא: אִם אֱלֹהֵיכֶם אוֹחֵב עֲנִיִּים,
מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מִפְּרִנָּסָן? אָמַר לוֹ: כִּדִּי לְהַנְצִיל אֲנִי בָּהֶם מִדִּינָהּ

שֶׁל גִּיהֶנֶם! אָמַר לוֹ: זֶה שְׁמִיכֶתָן לְגִיהֶנֶם. אֲמַשֵּׁל לָךְ מִשָּׁל
 לְמַעַד הַדְּבָר דּוּמָה: לְמַלְךָ בְּשָׂר וָדָם שֶׁכַּעַס עַל עֲבָדָיו, וְחִבְשׁוֹ
 5 בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְגִזֹּר עָלָיו שֶׁלֹּא לִהְיוֹת כִּילּוֹ. וְשֶׁלֹּא לְהִשְׁקוֹתוֹ;
 וְהִלֵּךְ אָדָם אֶחָד וְהִיאָכִילוּ וְהִשְׁקָהוּ. בְּשִׁשְׁמֵעַ הַמֶּלֶךְ, לֹא כּוֹעֵם
 עָלָיו? וְאַתֶּם קְרוֹיִין עֲבָדִים, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי־לִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 עֲבָדִים. אָמַר לוֹ ר' עֲקִיבָא: לֹא כִּי, אֲלֵא אֲמַשֵּׁל לָךְ מִשָּׁל
 לְמַעַד הַדְּבָר דּוּמָה: לְמַלְךָ בְּשָׂר וָדָם שֶׁכַּעַס עַל בְּנוֹ, וְחִבְשׁוֹ
 10 בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְצִוָּה עָלָיו שֶׁלֹּא לִהְיוֹת כִּילּוֹ וְשֶׁלֹּא לְהִשְׁקוֹתוֹ;
 וְהִלֵּךְ אָדָם אֶחָד וְהִיאָכִילוּ וְהִשְׁקָהוּ. בְּשִׁשְׁמֵעַ הַמֶּלֶךְ, לֹא דוֹרִין
 מִשְׁנֵר לוֹ? וְאַנּוּ קְרוֹיִין בָּנִים, דְּכֹתִיב: בָּנִים אַתֶּם לִי אֱלֹהֵיכֶם.
 אָמַר לוֹ: אַתֶּם קְרוֹיִים בָּנִים, וְקְרוֹיִין עֲבָדִים: בְּזִמְנָן שְׂאֵתָם עוֹשִׂין
 רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אַתֶּן קְרוֹיִין בָּנִים; וּבְזִמְנָן שְׂאֵין אַתֶּם עוֹשִׂין
 15 רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אַתֶּם קְרוֹיִין עֲבָדִים. וְעִכְשָׁן אֵין אַתֶּם עוֹשִׂין
 רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם? אָמַר לוֹ: וְאַף עַל פִּי כֵן הָרִי הוּא אוֹמֵר:
 הֲלוֹא פָּרַס לָרָעִב לַחֲמֶה וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בֵּית. אֵימָתִי
 עֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בֵּית? הָאֲדֻנָּא! וְקָאֵמַר: הֲלוֹא פָּרַס לָרָעִב
 לַחֲמֶה.

3. Maxims and Admonitions

רבי אלעזר הקפר אומר: התרחק מן התרעומות, שמא
 תתרעם על אחרים ותוסיף לחטוא. הוי אוהב את המוכיחך,
 כדי שתוסיף חכמה על חכמתך; ושנא את המשבחתך, כדי
 שלא תתמעט מחכמתך. הוי אוהב את בית הכנסת, כדי
 שתתמול שכרך בכל יום; הוי אוהב את בית המדרש, כדי
 5 שיבואו בניך לתלמוד תורה. הוי אוהב את העניים, כדי שלא

יבואו בניך לידי אותה מדה. הוי אוהב את הענוה, כדי
 שתמלא את ימיך. הוי אוהב את גמילות חסדים, כדי שתנצל
 ממלאך התשחורת. הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, כדי
 שתנצל מדינה של גיהנם. יהי ביתך פתוח לרוחה, כדי שלא
 יחסרו מזונותיך. הוי זהיר בדלתי ביתך שלא יהו נעולות
 בשעה שאתה מסב באכילה ובשתיה, מפני שדלתי ביתך
 מביאין אותך לידי עניות. והוי זהיר בכבוד אשתך כדי שלא
 תהיה כעקרה. והוי שמח ביסורין הבאין עליך, מפני
 שמצילין אותך מדינה של גיהנם. והוי שמח על שלחנך
 בשעה שהרעבין נהנין ממנו, בדי שתאריך ימים בעולם הזה
 ובעולם הבא. והוי שמח במתנה שנתת מתוך ביתך, כדי
 שיכפה ממך אף מלאך המות, שנאמר: מתן בסתר יכפה-
 אף, ושחד בחק חמה עזה. אם מנעת עצמך מדבר מצוה,
 מלאך המות יקדמך; אם פזרת רגליך על העני ועל המצות,
 יתקיים עליך: ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך. אם
 שמרת פיך מלשון הרע, תהא כל ימיך בשלום, ואם העזת
 פניך בפני מי שגדול ממך, סופך אתה בא לידי בהרת. ואם
 מנעת עצמך מדבר מצוה ועסקת בדבר עבירה, סוף מתה
 אשתך במגפה, שנאמר: בן-אדם הנני לקח ממך את-
 מחמד עיניך במגפה. אם רצת לכבוד חכם יהיו לך בנים
 ובנות מתוקנים למעלה; ואם רצת לכבוד עני יהיו לך בנים
 בעלי תורה ומקיימי מצות בישראל. אם ראית חכם שמת,
 אל תחזור מעליו, עד שתוליכהו לקבר, כדי שבמיתתך תבוא
 שלום ותנוח על משכבך. אם ראית פני חברך שנתדלדל
 ומטה ידו, אל תחזירהו ריקם, שנאמר: שומר מצוה לא
 ידע דבר רע. אם הלויית לו מאומה בשעת דחקו, יתקיים
 עליך: אז תקרא ווי יענה. אם השפלת עצמך, הקדוש ברוך
 הוא מגביהך; אם גדלת עצמך בפני חברך, הקדוש ברוך

- 35 הוא משפילך. רדוף אחר השלום ויספרו בשלומך כשלום
 פינחס בן אלעזר. וכן היה רבי אלעזר אומר: אהב את
 השלום ושנא המחלוקת. גדול השלום, שאפילו ישראל
 עובדין עבודה זרה ויש שלום ביניהן, כביכול, אין שכינה
 יכולה לנגוע בהן, שנאמר: חבור עצבים אפרים הנח־לו.
 40 ואם יש ביניהן מחלוקת, מה נאמר בהן? חלק לבם עתה
 יאשמו. הא כיצד? בית שיש בו מחלוקת סופו להרוב.
 וחכמים אומרים: מחלוקת בבית הכנסת סופו להתגזר.
 שני תלמידי חכמים הדרים בעיר אחת, ולהם בתי דינין,
 וביניהן מחלוקת, סופן למות. אבא שאול אומר: מחלוקת
 45 בתי דינין חרבן העולם.

V. THE MIDRASH

[The midrashic literature is divided into two main classes: halakic and haggadic. The former deals with legal matters, while the latter, which comprises the greater part of midrashic collections, is exegetic and homiletic. Some of the books are arranged in accordance with the order of the biblical passages upon which they are based, while others are groups of homilies delivered on the important Sabbaths and festivals. The language of this branch of literature is mostly Hebrew, and is very fluent and sometimes poetic, but Aramaic passages occur now and then, especially in the older collections. These works were compiled and redacted at various times, from the tannaitic period down to the twelfth century, and are of Palestinian origin.]

1. The Prophet Jeremiah Meets Mother Zion Mourning for Her Exiled Children

אָמַר יִרְמְיָהוּ: בְּשָׁחִייתִי עוֹלָה לִירוּשָׁלַם, נִמְלֵתִי עֵינַי
וְרֵאִיתִי אִשָּׁה אַחַת יוֹשֶׁבֶת בְּרֹאשׁ הַחֵר, לְבוּשָׁה שְׁחוּרִים,
וּשְׁעָרָה סָתוּר; צוֹעֶקֶת, מְבַקֶּשֶׁת מִי יְנַחֲמָנָה: וְאֲנִי צוֹעֵק
וּמְבַקֵּשׁ מִי יְנַחֲמֵנִי. קָרַבְתִּי אֵצֶלָה, וְדִבַּרְתִּי עִמָּהּ, וְאָמַרְתִּי
לָהּ: 5 אַם אִשָּׁה אַתְּ, דִּבְרִי עִמִּי; וְאִם רוּחַ אַתְּ, הִסְתַּלֵּקִי מִלִּפְנֵי.
עָנְתָה וְאָמְרָה לִי: אֵינֶנּוּ מְכִירֵנִי? אֲנִי הִיא שֶׁהָיוּ לִי שִׁבְעָה
בָּנִים; יָצָא אֲבִיהֶם לְמַדְיַת תַּיִם. כָּא הִשְׁלִיחַ וְאָמַר לִי:
מֵת בַּעֲלֶךָ בְּמַדְיַת תַּיִם. עַד שֶׁאֲנִי עוֹלָה וּבּוֹכָה עָלָיו,
חָרִי שְׁנֵי כָּא וְאָמַר לִי: נָפַל חֲפִית עַל שִׁבְעָה בָּנֶיךָ
וְהָרְגָם. 10 אֵינִי יוֹדֵעַ עַל מִי אֲבָכָה וְעַל מִי אֶסְתַּר שְׁעָרַי. עָנִיתִי
וְאָמַרְתִּי: אֵין אֶת טוֹכָה מִן אִמִּי צִיּוֹן, וְהִיא עֲשׂוּיָה מִרְעִית

לַחַיִּוֹת הַשָּׂדֶה". עָנְתָה וְאָמְרָה לִי: "אֲנִי אִמָּךְ צִיּוֹן; אֲנִי הִיא
 אִם הַשִּׁבְעָה; שָׁכַן כְּתוּב: אִמְלִלָּה יִלְדֶּת הַשִּׁבְעָה". אָמַר לָהּ
 יִרְמְיָהוּ: "דוֹמָה מִכְּתָךְ לְמִכְתּוֹ שֶׁל אִיּוֹב: מֵאִיּוֹב נִטְלוּ בָנָיו
 15 וּבְנוֹתָיו, וּמִמָּךְ נִטְלוּ בָנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ; מֵאִיּוֹב נִטְלִיתִי כֶסֶף
 וְזָהָב, וּמִמָּךְ נִטְלִיתִי כֶסֶף וְזָהָב; לְאִיּוֹב הִשְׁלַכְתִּי לְתוֹךְ
 הָאֲשָׁפָה, וְלָךְ עָשִׂיתִי אֲשָׁפָה שֶׁל זָבֵל. וּכְשֶׁם שֶׁחֲזַרְתִּי וְנִחַמְתִּי
 אֶת אִיּוֹב, כָּךְ אֲנִי עֲתִיד לְחֹזֵר וּלְנַחֵמְךָ: לְאִיּוֹב כָּפַלְתִּי בָנָיו
 וּבְנוֹתָיו, וְלָךְ אֲנִי עֲתִיד לְכַפֵּל בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ; לְאִיּוֹב כָּפַלְתִּי
 20 כֶסֶף וְזָהָב, וְלָךְ אֲנִי עֲתִיד לַעֲשׂוֹת כֵּן; לְאִיּוֹב גִּעַרְתִּי מִן
 הָאֲשָׁפָה, וְעַלֶיךָ הוּא אוֹמֵר: הִתְנַעַרִי מֵעֵפֶר קִימִי שָׁבִי
 יְרוּשָׁלַם. בָּשָׂר וָדָם בָּנָה אוֹתָךְ, בָּשָׂר וָדָם הִתְרִיבָךְ; אָכַל
 לַעֲתִיד לָבוֹא אֲנִי בּוֹנֶה אוֹתָךְ, שָׁכַן כְּתוּב: בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַם יְיָ
 נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנֶם."

2. The Death of Moses

אמר הקדוש ברוך הוא לגבריאל: גבריאל, צא והבא
 נשמתו של משה". אמר לפניו: רבונו של עולם, מי שהוא
 שקול כנגד ששים רבוא, איך אני יכול לראות במותו? ומי
 שיש בו דברים אלו, איך אני יכול לעשות לו קצף? ואחר
 כך אמר לו למיכאל: "צא והבא נשמתו של משה". אמר
 לפניו: רבונו של עולם, אני הייתי לו רב, והוא היה לי
 לתלמיד, ולא יכול אני לראות במותו. ואחר כך אמר לסמאל
 הרשע: "צא והבא נשמה של משה". מיד לבש כעס וחגר
 חרבו ונתעטף אכזריות, והלך לקראתו של משה. כיון
 10 שראה אותו שהוא יושב וכותב שם המפורש, וזוהר מראהו

דומה לשמש, והוא דומה למלאך יי צבאות, היה מתירא סמאל מן משה. אמר: ודאי, שאין המלאכין יכולין לטול נשמתו של משה.

וטרם שהראה סמאל את עצמו למשה, היה משה יודע שבא סמאל. וכיון שראה סמאל את משה, אחזתו רעדה וחיל כיולדה, ולא מצא פתחון פה לדבר עם משה, עד שאמר משה לסמאל: אין שלום אמר יי לרשעים! מה תעשה בכאן? אמר לו: לטול נשמתך באתי. אמר לו: מי שגרך? אמר לו: מי שברא את כל הבריות. אמר לו: אין אתה נוטל נשמתי. אמר לו: כל באי העולם נשמותן מסורין לידי. אמר לו: יש בי כה מכל באי העולם. אמר לו: מה כהך? אמר לו: אני בן עמרם שיצאתי ממעי אמי מחול, ולא נצרכתי למהלני. ובו ביום שנולדתי, מצאתי פתחון פה והלכתי ברגלי ודברתי עם אבי ואמי; ואפילו חלב לא ינקתי. וכשהייתי בן ג' חדשים, התנבאתי ואמרתי שעתיד אני לקבל תורה מתוך להבי אש. וכשהייתי מהלך בחוץ, נכנסתי לפלטרין של מלך ונטלתי כתר מעל ראשו. וכשהייתי בן כ' שנה, עשיתי אותות ומופתים במצרים והוצאתי ששים רבוא לעיני כל מצרים; וקרעתי את הים לי"ב קרעים, והפכתי מי מרה למתוק. ועליתי ודרכתי דרך בשמים, והייתי תופס במלחמתן של מלאכים; וקבלתי תורה של אש, ודרתי תחת כסא אש, וסכותי תחת עמוד אש, ודברתי עמו פנים בפנים. ונצחתי בפמליא של מעלה, וגליתי רזיהם לבני אדם. וקבלתי תורה מימינו של הקדוש ברוך הוא, ולמדתי אותה לישראל. ועשיתי מלחמה עם סיחון ועם עוג, שני גבורי אומות העולם, שבשעת המבול לא הגיעו מים לקרסוליהן, מפני גבהן; והעמדתי חמה ולבנה ברום עולם, והכיתים במטה שבידי והרגתים. מי יש בבאי עולם שיכול

לעשות כן? לך, רשע, מכאן! אין לך לעמד כאן; לך ברה
מלפני. איני נותן נשמתי לך.

40

מיד חזר סמאל, והשיב דבר לפני הגבורה. אמר לו
הקדוש ברוך הוא לסמאל: צא והבא נשמתו של משה.
מיד שלף חרבו מתערה, ועמד על משה. מיד קצף עליו
משה, ונטל את המטה בידו שהקוק בו שם המפורש, ופגע בו
בסמאל בכל כה, עד שנשם מלפניו; ודץ אחריו בשם המפורש,
45 ונטל קרן הודו מבין עיניו, ועזר את עיניו. עד כאן עלתה
למשה.

סוף רגע יצתה בת קול ואמרה: הגיע סוף מיתתך!
אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, זכור
אותו היום שנגלית עלי בסנה, ואמרת לי: לכה ואשלחך אל-
50 פרעה והוצא את-עמי בני ישראל ממצרים. זכור אותו היום
שהייתי עומד על הר סיני ארבעים יום וארבעים לילה.
בבקשה ממך אל תמסרני ביד מלאך המות. יצתה בת קול
ואמרה לו: אל תתירא! אני בעצמי מטפל בך ובקבורתך.

באותה שעה עמד משה וקדש עצמו כשרפים; וירד
55 הקדוש ברוך הוא משמי שמים העליונים לטול נשמתו של
משה, ושלשה מלאכי השרת עמו, מיכאל וגבריאל וזוגנאל.
מיכאל הציע מטתו של משה, וגבריאל פרס בגד של בוץ
מראשותיו; וזוגנאל מרגלותיו; מיכאל מצד אחד, וגבריאל
מצד אחד. אמר הקדוש ברוך הוא למשה: משה, השקף
60 עיניך זו על גב זו; והשקיף עיניו זו על גב זו. אמר לו:
הנה ידיך על החזה; והניח ידיו על החזה. אמר לו: הקף
רגליך זו על גב זו; הקיף רגליו זו על גב זו. באותה שעה
קרא הקדוש ברוך הוא לנשמה מתוך גופו; אמר לה: בתי
מאה ועשרים שנה קצבתוך היותך בגופו של משה; עכשו
65

הגיע קצץ לצאת. צאי, אל תאחרי. אמרה לפניו: רבנו
של עולם, יודעת אני שאתה אלוה כל הרוחות, וכל הנפשות,
נפשות החיים והמתים, מסורין בידך; ואתה בראתני, ואתה
יצרתני, ואתה נתתני בגופו של משה מאה ועשרים שנה.
70 ועכשו יש גוף טהור בעולם יותר מגופו של משה, שלא נראה
בו רוח סרוחה מעולם, ולא רמה ותולעה? לכן אני אוהבת
אותו, ואיני רוצה לצאת ממנו. אמר לה הקדוש ברוך הוא:
נשמה, צאי, אל תאחרי; ואני מעלה אותך לשמי שמים
העליונים, ואני מושיבך תחת כסא כבודי, אצל כרובים
75 ושרפים וגדודים. אמרה לפניו: רבנו של עולם, מאצל
שכינתך ממרום ירדו שני מלאכים, עזה ועזאל, וחמדו בנות
ארצות, והשחיתו דרכם על הארץ, עד שתלית אותם בין
הארץ לרקיע. אבל בן עמרם, מיום שנגלית אליו בסנה, לא
בא לאשתו, שנאמר: ותדבר מרים ואהרן במשה על־אדות
80 האשה הכשית אשר לקח כי־אשה כשית לקח. בבקשה ממך
תניחני בגופו של משה.

באותה שעה נשקו הקדוש ברוך הוא, ונטל נשמתו
בנשיקת פה. והיה, כביכול, בוכה ואומר: מי־יקום לי עם־
מרעים מי־יציב לי עם־פעלי און? ורוח הקדש אומרת:
85 ולא־קם נביא עוד בישראל כמשה. שמים בוכין ואומרין:
אבד חסיד מן־הארץ. ארץ בוכה ואומרת: וישר באדם
איין. וכשבקש יהושע רבו ולא מצאו, היה בוכה ואומר:
הושיעה יי כי־גמר חסיד כי־פסו אמונים מבני אדם.
ומלאכי השרת אומרים: צדקת יי עשה. וישראל היו
90 אומרים: ומשפטיו עם־ישראל. אלו ואלו היו אומרים:
יבוא שלום ינוחו על־משכבותם הלך נכחו.

זכר צדיק לברכת, ונשמתו לחיי עולם הבא.

VI. ELEAZAR BE-RABBI KALIR

[Opinions differ as to the time and birthplace of this liturgic poet. The latest researches, however, tend to prove that he flourished in Palestine towards the end of the seventh century. He was a very prolific poet, about 200 of his poems still being extant in the various Mahzorim. His muse is doleful, bewailing the misfortunes of the Jewish people. His style, though chiefly biblical in construction, teems with newly-coined words.]

1. A Complaint

	אֲדָרַת מַמְלָכָה	עַל מָה הִשְׁלָכָה,	וְעוֹד לֹא מָלְכָה?
	לִבֵּל הַמְּלִיכָה,	וְאַחֲרָיו הָלָכָה,	שֶׁלֹּא כִהְלָכָה;
	עָלֶיהָ הַמְּלָכָה	גִּבְרַת מַמְלָכָה	עַד תּוֹפִיעַ מְלוּכָה.
	זְבוּלֵי חֲרָכָה,	מִתְמִימֵי פָרָכָה,	וְנָתַן לָהּ אֲרָכָה.
5	רְחֹכָה וְאַרְכָה,	וְקִשְׁתֵּי דִרְכָה,	וְעַל הָאֲרִיכָה.
	בִּבְעָתָה בְּרַכָה,	וְחִנָּה דְרִיכָה,	וְעַד עֵתָה מוֹלָכָה.
	יְסוּדוֹת עֲרֻמָּה	עָרָה וְהַחֲרִימָה,	וְעַד יְסוֹד עֲרֻמָּה.
	רֹאשׁ חֲרִימָה,	וְסוֹד הָעֲרִימָה,	וְיִדְיָה רָמָה.
	בְּעָרָה מִעֲרֻמָּה,	וְעַד שַׁחַק רוּמָה,	וְתֵאֶפֶד מְלוּכָה.
10	יְרִיעוֹתַי גִּדְדָה,	אֲחֵלִי שִׁדְדָה,	וְחֲרָשָׁה וְשִׁדְדָה.
	קִצִּינוֹת רָפְדָה,	וּמְלָכוֹת אֶפְדָה,	וְזֹאת הַקִּפְדָה.
	יִזְמָה וּמִרְדָה,	עֶבֶד לִזְרֵי חֲרָדָה,	וְחִלָּלָה מְלוּכָה.
	לְחֻצָה בְּנֵי מָלָה,	וּפָצָה לְעֵין מָלָה:	מִי לִי בְדֹק מָלָה?

יְהִרְחֶה בְּכֶם מֶלֶךְ: ,זוֹלָתִי אֵין מֶלֶךְ, אֲנִי וְאַפְסִי מֶלֶךְ.
 15 רַם עַל כָּל מֶלֶךְ, תִּגְעִילָנָה מִמֶּלֶךְ, וְלֶךְ תֵּשִׁיב מְלוּכָה.

2. The Patriarchs and Matriarchs Intercede on Behalf of Their Exiled Children

אֲזוּ בְּהִלָּךְ יִרְמִיָּהוּ עַל קְבְּרֵי אָבוֹת,
 וְנָם: ,עֲצָמוֹת חֲבִיבוֹת,
 מָה אַתֶּם שׁוֹכְבוֹת?
 בְּנֵיכֶם זָלוּ וּבִתְקוּם בְּחָרְבוֹת;
 5 וְאַיִה זְכוֹת אָבוֹת בְּאֶרֶץ תְּלָאוֹבוֹת?

גָּעוּ כָּלֶם בְּקִינִים
 עַל חֶסְרוֹן בָּנִים;
 דִּוְכְּבוּ בְּקוֹל תַּחְנוּנִים
 פָּנֵי שׁוֹכֵן מְעוּנִים:
 10 וְאַיִה הַבְּטָחַת וְזִכְרֹתֵי לֶחֶם בְּרִית רֵאשִׁנִּים?

מֵהֶם חֲמִירוֹ כְּבוֹדִי בְּתַחֲוִי,
 וְלֹא פָּחַדִּי, וְלֹא רָחִי;
 וְאַעֲלִים עֵינֵי מִהֶם, וְלֹא נָחִי,
 וְלֹא שָׁחִי.
 15 וְאַיִה אֶתְאַפֵּק עַל אֲמִירַת לֹא הוּא?

זַעַק אֵב חֲמוֹן בְּעִבּוּרָם,
 וְחֲנוּן פָּנֵי אֵל רַם:

חָנַם נְסִיתִי עֶשֶׂר בְּחִינֹת עֲבוּרִם,

וְחֵן חֲזִיתִי שְׁבָרִם ;

20

וְאַיִה חֲבָטַחַת אֶל־תִּירָא אֲבָרִם ?

מָעַז לְחֲזָרוֹת

בְּעֲבוּדֹת זָרוֹת ;

יַעֲזֹז לְחֻצָּב בְּאֲרוֹת,

בְּאֲרוֹת נִשְׁפָּרוֹת .

25

וְאַיִה אֶתְאֲפֵק עַל כְּטוֹל עֶשְׂרֵת חֲדָבְרוֹת ?

כֹּה צִנַּח יִצְחָק

פְּנֵי שׁוֹכֵן שַׁחֲק :

לִשְׂוֹא בִי טִבַּח הוֹחֵק,

וְחֵן זֶרְעִי נִשְׁחַק וְנִמְחָק ;

30

וְאַיִה חֲבָטַחַת וְאַת־בְּרִיתִי אֲקִים אֶת־יִצְחָק ?

מָרַז בִּירְמִיָּה,

וְטִפְאוֹ חֵר חֲמוּרִיָּה ;

נִלְאִיתִי נִשְׂא גְעִיָּה

עוֹלָה לִי מִנְשִׁיָּה .

35

וְאַיִה אֶתְאֲפֵק בְּחֲרִיגַת זְכָרִיָּה ?

סָח יֶלֶד בְּתֻלָּה

(דְּמַעוֹת כְּתָנִים זוּלָּה) :

עוֹלָלִי שְׁטַפְחָתִי בְּעֻלָּה,

אִיךָ גָזוּ מִנִּי בְּחֶלֶק?

וְאִיךָ הִפְרַע מִנִּי דָמִים בְּדָמִים כַּמָּה אֶלֶף?

40

פֶּיַע רוּעָה נֶאֱמָן

(כְּפוּשׁ בְּאַפֶּר וּמִדָּמָן):

צֵאֵן אֲשֶׁר בְּחִיקֵי הָאֱמָן,

וְאִיךָ גָזוּ בְּלֹא זָמָן?

וְאִיךָ הִבְטַחְתָּ כִּי לֹא־אֶלְמָן?

45

קוֹל בְּכִי לֵאמֹר

מִתּוֹפֶפֶת עַל לְבָבֶיהָ;

רַחֵל אַחֲזָתָה מִבְּכָה עַל בְּנֶיהָ;

זִלְפָּה מִבְּכָה פָּנֶיהָ;

בְּלָחָה מְקוֹנֶנֶת בְּשֵׁתֵי יְדֶיהָ.

50

לְשׁוֹבוֹ, הַמִּימִים, לְמִנוּחַתְכֶּם;

מִלֵּא אֲמֵלֵא כָּל מִשְׁאֲלוֹתֵיכֶם.

שְׁלַחְתִּי בְּבִלָּה לְמַעַנְכֶּם;

הִנְנִי מְשׁוּבָב גְּלוּת בְּנֵיכֶם.

VII. ELDAD HA-DANI

[A traveller who flourished in the ninth century. According to his narrative, he was a native of East Africa. He seems to have travelled in Spain and Babylon.]

Eldad Leaves His Native Place Beyond the Rivers of Cush

וְכֵן הָיְתָה יְצִיאָתִי מֵעֶבֶר לְנַחְרֵי כּוּשׁ: נִכְנַסְנוּ אֲנִי וַיהוּדֵי
אֶחָד מִשְׁבָּט אֲשֶׁר בְּסָפִינָה קָמְנָה לְסַחֵר עִם אֲנָשֵׁי הַסְּפִינּוֹת.
וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וַיָּשָׁב יְיָ רוּחַ גָּדוֹל וַחֲזָק מְאֹד, וַנִּשְׁפָּרֶה
הַסְּפִינָה. וַיִּמָּן יְיָ וַתִּפְשַׁתִּי לוֹת אֶחָד. וַיְהִי בְּרֹאוֹת חֲבָרֵי כֹזָה,
וַיִּתְּפֹשׁ גַּם עָמִי עַל אוֹתוֹ חֲלוּחַ; וַחֲיִינוּ עוֹלָם וַיּוֹרְדִים בּוֹ, עַד
5 שָׁחַשְׁלִיךְ אוֹתָנוּ הַיָּם אֶצֶל אִמָּה אַחַת שְׁשֻׁמָּה רוֹמָנִים; וְהֵם
כוֹשִׁיִּים שְׁחוּרִים בְּעֵלֵי קוֹמָה, בְּלֹא בְּגָד וּבְלֹא שְׂמֹלֶה עֲלֵיהֶם,
כִּי כְּבִחְמוֹת גִּמְשָׁלוּ, וְאוֹכְלִים בָּנֵי אָדָם.

וּכְשֶׁבִּאֲנוּ לָאָרֶץ, תִּפְשׂוּ אוֹתָנוּ, וַרְאוּ אֶת חֲבָרֵי בְּרִיא
וְשָׁמָן וּמַעֲנֵג, וַיִּשְׁחָטוּ אוֹתוֹ וַיֹּאכְלוּהוּ; וַיִּצְעַק: „אֲזִי לִי שְׁחִבְרָתִי
10 לָאִמָּה זֹאת, שְׁחִכּוֹשִׁיִּים יֹאכְלוּ אֶת בְּשָׁרִי.“ וַיִּגְמְלוּ אוֹתִי, כִּי
חוֹלָה הָיִיתִי בְּסָפִינָה, וְשָׁמוּ אוֹתִי בְּקוֹלָר, עַד שֶׁאֲשָׁמָן וְאַבְרִיא.
וַחֲבִיאוּ לִפְנֵי כָל מַאֲכָלוֹת טוֹבוֹת אֲסוּרוֹת, וְלֹא אָכַלְתִּי דָבָר,
וַחֲטַמְנָתִי הָאֵכִילָהּ. וַהֲיוּ שׂוֹאֲלִים אִם אָכַלְתִּי, וְאָמַרְתִּי: „כֵּן,
אָכַלְתִּי.“

וְהִייתִי עִמָּהֶם זָמַן רַב, עַד שֶׁחֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ עָשָׂה עִמִּי גַם,
 שָׁבָאוּ עֲלֵיהֶם חֵיל גָּדוֹל מִמָּקוֹם אֲחֵר, וְשָׁבוּ אוֹתָם, יִבְזָזוּם,
 וַחֲרָגוּם. וּבִתְוֹךְ חֲשִׁבְתָּה שָׁבוּ אוֹתִי עִמָּהֶם. וְהָיוּ אוֹתָם
 חֲרָשִׁים עוֹבְדֵי אֵשׁ, וְהָיוּ בְּכָל בִּקְרָה עוֹשִׂים אֵשׁ גָּדוֹל, וְיִקְדִּי
 20 וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ. וַיִּשְׁכַּבְתִּי עִמָּהֶם אַרְבַּע שָׁנִים, עַד שֶׁפַּעַם אַחַת
 חָבִיאֹנִי לְמַדִּינַת אַצִּין.

וַיִּמְצָאֵנִי יְהוּדִי אֶחָד סוֹחֵר מִשְׁכָּט יִשְׁשַׁכָּר, וְקָנָה אוֹתִי
 בְּשָׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם זָהָבִים, וַחֲזַר עִמִּי לְאַרְצוֹ. וְהָם שְׂרֵיִים
 בְּחֶרְרֵי תַּחֲוֹם, וְהָם תַּחַת אֶרֶץ מְדֵי יַפְרָם. וְהָם מְקִימִים פָּסוּק
 25 זֶה: לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת מִפִּיָּךְ. וְאִין לָהֶם עַל מַלְכוּת,
 כִּי אִם עַל תּוֹרָה. וְעִמָּהֶם שְׂרֵי חִילִּים, אָבָל אֵינָם גִּלְחָמִים עִם
 אָדָם, כִּי אִם בְּתוֹרָה. וְהָם בְּשִׁלְחָה וְחֶשְׁקָט, וְאִין שָׁטָן וְאִין
 פֶּגַע רָע. וְהָם חוֹנִים מִחֶלֶד עֲשָׂרָה יָמִים עַל עֲשָׂרָה יָמִים, וַיֵּשׁ
 לָהֶם מִקְנֵה חֲרָפָה מְאֹד וַיִּגְמְלוּם וַחֲמוּרִים וְעֹבְדִים; וְאִין מְגִדְלִים
 30 סוּסִים. וְאִין בְּיָדָם כָּלִי זֵין, כִּי אִם מֵאֲכָלֶת לְשִׁחִיטָה. וְגַם
 אִין בְּיָדָם עֶשֶׂק וְגִזָּל, וְאֶפְלִי אִם יִמְצָאוּ בְּדֶרֶךְ שְׁמֻלוֹת אוֹ מָמוֹן,
 לֹא יוֹשִׁיטוּ וְיִדְיָהֶם לְקַחְתּוֹ. וַיֵּשׁ קָרוֹב לָהֶם רָשָׁעִים עוֹבְדֵי אֵשׁ,
 וַיִּשְׂאוּ אִמּוּתֵיהֶם וְאִחִיוּתֵיהֶם לְגָשִׁים. אָבָל אֵינָם מְזִיקִים
 לָהֶם, וְאִין מוֹעִילִים. וַיֵּשׁ לָהֶם שׁוֹפֵט; וְשִׁאֲלַתִּי עָלָיו, וְאָמְרוּ
 35 לִי: שָׁמוּ נַחֲשׁוֹן. וְאַרְבַּע מֵיתוֹת בֵּית דִּין בְּיָדָם, וּמִדְּבָרִים
 בְּלִשׁוֹן חֲקֹדֶשׁ וּבְלִשׁוֹן פָּרָם.

וַיִּבְנֵי זְבוּלִין חוֹנִים בְּחֶרְרֵי פֶּאֶרָן, וּמְנִיעִים בְּשִׁכּוּנָתָם.
 וְנוֹמָעִים אֲחֵלִים שֶׁל שַׁעַר חֲבָאִים לָהֶם מִמַּדִּינַת אֶרְמֹנִיָּה.

ומגיעים עד נהר פרת, ועוסקים בפרקמטיה. ויש להם ארבע
מיתות בית דין עומדים על אפניהם.

40

ושבט ראובן נגדם מאחורי הר פארן. ויש ביניהם שלום
ואהבה ואהבה ורעות. ואלו הולכים ביחד למלחמה, וכותרים
הדרכים; וכל שללם ביחד יחלקו. וחולכים בדרך מלכי מדי
ופרס, ומדברים בלשון הקדש ובלשון פרס. ועמהם מקרא
ומשנה ותלמוד ואגדה. וכל שבת ושבת פותחין טעמי תורה
45 בלשון הקדש, ותסברא בלשון פרס.

ושבט אפרים וחצי שבט ממנשה שם בחררי נגד, מדינת
מכה, טעיות הישמעאלים. והם אלו ועומי נפש וקהיי לב;
בעלי סוסים, וכותרים הדרכים; ולא יחוסו על שונאיהם.
ואין להם מתיקה, כי אם מהשלל. והם אלו גבורי מלחמה;
50 אחד מהם ינצח באלה.

ושבט שמעון וחצי שבט ממנשה הם בארץ פשדים,
רחוק ששה חודשים מבית המקדש. ואלו הם מרבים מכלם,
ולוקחים מס מעשרים והמשה מלכיות; וקצת מהישמעאלים
פורעים מס.

55

ואנחנו אומרים בארצנו שקבלה היא בדינו שאתם, בני
הגולה, שבט יהודה ושבט בנימין, תחת אמונת עבודה זרה
בארץ השמאה, המפזרים תחת רומי, ששהחריבו בית אלהינו,
וחינונים והישמעאלים; תרפם תבוא בלפם וקשותותם
60 תשברנה.

ויש לנו קבלה, איש מפי איש, שאנחנו בני דן. היינו

בַּתְּחִלָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵי אֶהָלִים. וְלֹא הָיָה בְּכָל שְׁבִטֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּעָלֵי מִלְחָמָה, גְּבוּרֵי חֵיל, כְּמוֹנֵי. וּבְשִׁעְמָד עָלִיָּהֶם
 יִרְבְּעִם בֶּן נֹכְחִי, שֶׁהִחֲמִיָּא אֶת יִשְׂרָאֵל וַעֲשָׂה שְׁנֵי עֲגָלֵי זָהָב,
 וַנְּחַלְקֶהָ מַלְכוּת בֵּית דָּוִד, נִקְבְּצוּ הַשְּׁבִטִים וְאָמְרוּ: קוֹמּוּ
 65 וְחַלְחֲמוּ עִם רַחֲבֵעַם וְעִם יְרוֹשָׁלַם! אָמְרוּ לוֹ: לָמָּה אֲנִיחֵנוּ
 גְּלַחְמִים עִם אֲחֵינוּ וְעִם בֶּן אֲדוֹנֵנוּ דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲדִידָהּ?
 חֲלִילָהּ, וְחֲלִילָהּ! בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: אֵין לָהּ
 בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁבִט דֵּן גְּבוּרִים! מִיָּד אָמְרוּ לְבְנֵי דָן:
 70 קוֹמּוּ וְחַלְחֲמוּ עִם בְּנֵי יַהֲוֵדָה! אָמְרוּ לוֹ: בְּחַיֵּי רֹאשׁ דֵּן
 אֲבִינוּ אֵין אָנּוּ עוֹשִׁים מִלְחָמָה עִם אֲחֵינוּ, וְלֹא נִשְׁפָּךְ דָּמָם.

מִיָּד נָטְלוּ בְּנֵי דֵן חֲרָבוֹת וְרִמְחִים וְקִשְׁתוֹת, וַנִּתְּנוּ עֲצָמָם
 לַלֵּךְ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי רָאִינוּ שְׁאִין לַעֲמֹד. וְאָמְרוּ: גִּלְגָּה מַעֲתָה,
 וְנִמְצָא לָנוּ מְנוּחָה וּמְקוֹם, וְאִם נִמְתִּין עַד לְסוֹף יוֹלִיכוּ אוֹתָנוּ.
 75 וַנִּתְּנוּ לָב, וַנִּתְּעֶצְנוּ לְבוֹא מִצְרַיִם לְחִתְרִיבָהּ וּלְחַרֹּג כָּל יוֹשְׁבֶיהָ.
 אָמְרוּ לָנוּ נְשִׂאֵינוּ: וְחֲלָא כָּתוּב: לֹא תִסְפוּ לְרֹאשָׁתָם עוֹד עַד-
 עוֹלָם, וְחִיָּאֵה תַּצְלִיחוּ? אָמְרוּ: גִּלְגָּה עַל עַמְלֶק, אוֹ עַל אָדָם,
 אוֹ עַל עַמּוֹן וּמוֹאָב, לְחִשְׁמִידָם, וְנִשָּׁב בְּמִקְוָמָם. אָמְרוּ נְשִׂאֵינוּ:
 כָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁחֶקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵנַע אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר
 80 בְּגִבּוֹלָם.

לְסוֹף נִתְּנוּ עֲצָה לַלֵּךְ לְמִצְרַיִם, וְלֹא עַל חֲדָרָהּ שֶׁחֲלָכִי
 אֲבוֹתֵינוּ, וְגַם לֹא לְחִתְרִיבָהּ, אֶלָּא כְּדֵי לַלֵּךְ לַעֲבֹר לְנֶחֱר פִּישוֹן,
 לְאֶרֶץ בּוּשׁ.

וַיְהִי כִּי הִקְרַבְנוּ לְמִצְרַיִם, וַיִּקְחוּ רַעְדָּה כָּל מִצְרַיִם,

- 85 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו: „אִם לְמַלְחָמָה, וְאִם לְשָׁלוֹם?“ וַנֹּאמֶר לָהֶם: „לְשָׁלוֹם! נַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם לְנֹהַר פִּישׁוֹן, כִּי שָׁם נִמְצָא מְקוֹם מְנוּחָה.“ וַיְהִי כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ, וַיַּעֲמְדוּ עַל מַשְׁמַרְתָּם כָּל מִצְרִים, עַד שֶׁעָבְרָנוּ אֶרֶץ, וְהַנַּעֲנִי לְאֶרֶץ כּוּשׁ, וּמִצְאָנוּ אוֹתָהּ אֶרֶץ מוֹכָה וְשֹׁמְנָה, וְכַה שְׂדוֹת וְכַרְמִים, גִּנּוֹת וּפְרִדִּים. וְלֹא מָנְעוּ לְבַגֵּי דָן לְשִׁבְתָּ עִמָּהֶם, כִּי בַחֲזֹקָה לָקְחוּ אֶת הָאֶרֶץ. וַיְהִי כִּי 90 רָצוּ לְהֵרֵג לְכָלֶם, וַיְהִיו לְמַס פּוֹרְעִים לְיִשְׂרָאֵל. וַיֵּשְׁבוּ עִמָּהֶם שָׁנִים רַבּוֹת, עַד שֶׁפָּרוּ וְרַבּוּ עַד מְאֹד. וַיְהִי לָנוּ עֶשֶׂר גָּדוֹל.

VIII. JOSIPPON

[A historical book written in biblical style. Although ascribed to the famous historian Josephus, it is a production of the ninth century at the earliest.]

Mattathias Charges His Sons Before His Death, and Appoints Judah Who Is Called Maccabaeus As Leader in His Stead

ויקרבו ימי מתתיהו למות, ויקרא אל חמשה בניו,
ויהזקם ויאמץם בדבריו; ויאמר להם: „בני, אני ידעתי כי
עתה יתגרו מלחמות גדולות ביניכם, על אשר קמנו ונתעורר
להלחם בעד עמנו ובעד יתר פליטתנו ובעד ערי אלהינו.
ועתה, בני, קנאו קנאת אלהיכם וקנאת מקדשו; ולא תגורו 5
מן המות, כי אם תמותו במלחמת יי, תקבלו שכרכם והייתם
בארץ החיים עם אבותינו. גם כי תנחלו חלק ונחלה בגורל
חלקם; כי כל אבותינו קנאו ליי, ויתן להם אלהינו חן וכבוד.
והלא תדעו כי פינחס אבינו, על קנאתו לאלהי ישראל, בחרנו
את זמרי עם המדינית, קבל ברית מלח עולם? והיתה כהונתו 10
לו ולזרעו אחריו ברית עולם; תחת אשר קנא לאלהיו, ויכפר
על בני ישראל. ויי אלהינו על ככה נשאו על כל בני אחרון
אבינו הראשון, ויתן לו את בריתו שלום. גם כל אבותינו אשר
קנאו לאלהינו נתן אלהים שכרם; וימצאו חן בעיני יי. ועתה,
בני, חזקו ואמצו, ואל תיראו ואל תערצו מפני הגוים 15
הטמאים האלה; כי הם יבטחו בכחם הכלה ובגבורתם
הספה, ואתם תבטחו בכח יי אלהינו אשר לא יכלה, ובעוז
גבורתו אשר לא תסוף. כי הם יבטחו ברוב גדודיהם וחילם,

ואתם תבטחו ביי אשר אתו אומץ וכח להושיע ברב או
 20 במעט. ושקר כח הסוס לתשועה, כי ליי התשועה. הקבצו,
 בני, והיו כאיש אחד ובלב אחד; וקנאו לאלהי ישראל,
 כאשר עשו אבותיכם החסידים; ויי אלהי מעוזכם הוא יתן
 פחדכם ומוראכם על אויביכם.

ויקרא לשמעון בנו הגדול, ויצוהו ויאמר אליו: בני,
 25 אני ידעתי כי נתן יי חכמה ודעת בלבך. ועתה הטיבה ברצון
 שלם את עצתך לעצמך ולעם הקודש, ואל נא תחשוך עצמך
 ועצתך מאת העם הזה. והיית לאחיד לאב, ואליך ישמעו
 לכל דבר; כי עצה וחכמה וגבורה נתן בך יי אלהינו.

ויאמר עוד מתתיהו: קראו לי את יהודה בני. ויקראהו
 30 אליו; ויעמוד לפניו. ויאמר לו: בני יהודה, הנקרא שמך
 מכבי על גבורתך, שמע לעצתי, ובכל אשר תפנה תשכיל
 ותצלח. אני ידעתי כי איש מלחמות אתה, והאלהים נתן
 בך כח וגבורה, ולבך כלב האריה אשר לא ימס ולא יגור.
 ועתה כבד את יי מכחך אשר נתן לך, כי ממנו הכל, וצא
 35 ולחום את מלחמותיו בלתי עצלה, ואל תתעצל ללכת בכל
 רוח ובכל פאה, במזרח ובמערב, בצפון ובדרום, בארץ
 הקדושה, לקחת נקמה מן הגוים המטמאים אותה. והיה
 לעם הקודש לשר צבא ולמשוח מלחמה.

ויען יהודה את אביו, ויאמר: הנני, אדוני אבי, ועשיתי
 40 ככל אשר צויתני.

ויצו, ויביאו אליו את פך השמן, וישפוך על ראשו,
 וימשחהו לגיד ולמשוח מלחמה. ויריעו כל העם תרועה
 גדולה, ויתקעו בשופר, ויאמרו: יחי הנגיד, גם יחי
 המשיח.

ויהי ככלות מתתיהו הכהן לצוות את בניו, ויגוע וימת,
 45 ויאסף אל עמיו. ויקם יהודה בנו, הנקרא מכבי על שם

גבורתו, תחתיו מבניו, לנגיד ולמשיח. ויעזרוהו אחיו וכל
 בית אביו וכל עדת החסידים. ויקבור את אביו בכבוד גדול.
 ואחרי כן לבש יהודה שריון קשקשים כגבור, ויחגור את כלי
 מלחמתו על מתניו, וירד על הערלים החונים סביבות החר, 50
 אשר באו עליו ללכדו. ויך בהם שמנה אלפים ומאתים
 גבורים מגבוריהם. וישפוט את ישראל בחרבו; ויברר מהם
 הפריצים, ויכלם. וירמוס לארץ את הזרים אשר בכל גבול
 ישראל. ויחוממו הרשעים מפהדו, ויתבהלו כל עושי עול
 ממוראו. ויהי כי יצעק, ויהי קולו כקול שאגת אריה, ביום 55
 אשר ישאג למרוק טרף. וישמה כל ישראל בפעלו, וישישו
 במעשהו. ויבהל העולם משמעו. אז נבהלו מלכים גדולים
 ואדירים ממנו, ואילי הארץ ומלכיה אחזמו רעד. ויצא שמו
 בגוים עד סוף כל הארץ; ויגיעו ספורי נפלאות מלחמותיו
 ונוראות גבורותיו עד קצות הארץ. וכאשר נאסף אל עמיו, 60
 הללוהו וכבדוהו כל זרע ישראל. ויאמרו לאמר: „רוח יי
 תניחנו, וישב בסתר עליון, ובצל שדי יתלונן, תחת עץ
 החיים.”

וילך מעיר לעיר, ויחרג את כל הרשעים אשר בעם
 יהודה, המכלים את עם ישראל. 65

IX. SA'ADYA GAON B. JOSEPH

[This great Gaon was born at Fayyum, Egypt, in 892. He immigrated to Babylon, and, though a foreigner, was appointed Gaon of Sura. His many-sided activities and achievements are astounding in their magnitude. He discharged his duties as Gaon with stupendous energy, and found time to write numerous books on grammar, lexicography, exegesis, philosophy, Halakah, and liturgy. He excelled in almost all branches, as may be readily seen from his works that are still extant. His greatest achievement was in the domain of biblical philology. Most of his works were written in Arabic, but he was also a master of Hebrew style. He carried on an effective campaign against the Karaites and other sectarians. He died 942.]

A Prayer Entitled *Magen U-Mehayyeh* (Shield and Quickener)

זוכר חסדי אבות, ועונה לבנים בעת צרתם, למען שמו
 אשר נקרא עליהם, ולמען זכות אבותיהם, באשר עשה מימי
 קדם, פעל זו פעל להם; בכתוב: ויחן יי אתם וג'. על כן
 נבקשה מפה, יי אלהינו, שלש המדות האלו: לחננו, ולרחמנו,
 ולפנות אלינו. אָנָּא, יי, חננו בשמיעת תפלתנו ברצון; בכתוב:
 5 חנה כעיני עבדים וג'. אָנָּא, יי, חננו בקבול תשובתנו
 בכפרה; בכתוב: לכן כח אשר יי יחזה עתה אשיב את שבות
 יעקב ורחמתי כל בית ישראל וקנאתי לשם קדשי. אָנָּא, יי,
 פנה אלינו במלאת שאלתנו לחיים; בכתוב: ופניתי אליכם
 10 והפריתי אתכם וג'. כי בריתך נאמנת לעד, ואמינותך בימי

שָׁמַיִם, וְצִדְקָתָךְ לְעַד תִּהְיֶה, וַיִּשְׁוֹעַתָּךְ לְדוֹר דּוֹרִים. מִלֶּךָ,
מוֹשִׁיעַ, וּמִגֹּן. בְּרוּךְ אַתָּה, יי, מִגֹּן אֲבֹרָחָם.

אַתָּה מְרוֹם לְעוֹלָם, יי, גִּבּוֹר מִנִּי עַד וְעַדִּי עַד, מַעֲוֹלָם וְעַד
עוֹלָם אַתָּה אֵל. בְּשָׁמַיִם חִסְדְּךָ, וַאֲמוּנָתָךְ עַד שְׁחָקִים. וַחֲדוּעַתָּ
לִבְנֵי אָדָם גְּבוּרָתְךָ, וְעַל יִשְׂרָאֵל גְּאֻלָּתְךָ. מִכְנַף הָאָרֶץ וּמִירוֹתֶיךָ, 15
וּבְקִצּוֹי תֵּבֵל מְלֹא שְׂבָחָךְ. וְאַתָּה הוּא חַי כָּל חַיִּים הָעוֹלָמִים,
וְחַי כָּל חַיִּים מִלְּפָנֶיךָ הֵם. וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כָּל־כָּל־בְּאֲרָבַעַת
מֵינֵי חַיִּים אֲשֶׁר הִתְכַּנְּתָּ בָּהֶם לְחַיּוּתָם בְּרֹאשׁוֹנָה בְּרוּחַ הָאֵזֶר,
כִּי אֵזֶר חַיִּים נִשְׁמָתָם וְיָתֵם. וַיִּתְּקֵנוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִתְחַתָּה,
וַתְּחַלֵּתָךְ לֹא תָמוּשׁ; כִּי הַחַיִּים יִמּוּשׁוּ, לְבַל תִּסּוֹר מִלְּכוּתְךָ; 20
וְהַגְּבָעוֹת תִּמּוּטִינָה, וְלֹא יִכְלוּ רַחֲמֶיךָ. גִּבְעֵר כָּל אָדָם מִדַּעַת
יְצוּרֶיךָ, וְהוֹבִישׁ כָּל אֲנוּשׁ מַעֲמַד עַל סוֹד בְּרִיּוֹתֶיךָ. נוֹאֲלוּ
הַחֲכָמִים מִחֲשִׁיחַ גְּבוּרָתְךָ, וַיִּלְעַג לְשׁוֹן הַפּוֹרְטִים מֵהֶם
בְּמַפְעֲלוֹתֶיךָ. וְשָׂרִים לֹא הֵם מְצָאוּ אֵיִל, נוֹגְגִים אַחֲרֵיהֶם
אֵין גֵּיב בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם. אֵף חַיּוֹת הַקֶּדֶשׁ לֹא יִסְפְּרוּ כָּל כְּבוֹדְךָ, 25
אֵף מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא יַגִּידוּ כָּל תְּהִלּוֹתֶיךָ. לְמַעַלָּה מִכָּל הַשִּׁירוֹת
וְהַתְּשַׁבְּחוֹת, תִּתְאַדָּר בְּתִהִלּוֹתֶיךָ, תִּשְׁתַּבַּח בְּשִׁירוֹתֶיךָ,
תִּתְרוֹמֵם בְּרַצְוִיֶיךָ, תִּתְקַדֵּשׁ בְּקִהְלוֹתֶיךָ, תִּצְפָּצֵף בְּצִבְאוֹתֶיךָ,
תִּפְאָר בְּפִלְאוֹתֶיךָ, תִּעָטֵר בְּעֻזִּיֶיךָ, תִּסְגֵּב בְּסִפְרוֹתֶיךָ, תִּתְנַשֵּׂא
בְּנִצּוּחֶךָ, תִּמְלֹךְ בְּמִמְשָׁלְתְּךָ, תִּלְבֹּב בְּלִקְוִיחֶיךָ, תִּכְבֹּד בְּכַנּוּיֶיךָ, 30
תִּיָּקֵר בְּיַחְוִדְךָ, תִּשְׁכַּם בְּטַהֲרוֹתֶיךָ, תִּחַלֵּה בְּחִסּוּנֶךָ, תִּזְמֹר
בְּזִמְרוֹתֶיךָ, תִּזְעַד בְּוַעֲדֶיךָ, תִּתְעַד בְּהִדְרָךְ, תִּדְבֹּשׁ בְּדִבְרוֹתֶיךָ,
תִּתְנַאֵחַ בְּגְבוּרָתְךָ, תִּכְבֹּד בְּבִרְכוֹתֶיךָ, תִּאֲפִץ עַל כָּל מַח-

שְׁבָרָאֲתָ בְּעוֹלָמָהּ: עַל הַשָּׁמַשׁ כִּי תִזְרַח וְכִי תָבוֹא; וְעַל הַיָּרֵחַ
 35 כִּי יַעֲמֹד בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם; וְעַל הַכּוֹכָבִים כִּי יוֹרוּ חֲצֵם לְאָרֶץ,
 וְעֵתִים כִּי יִקְדִּירוּ וַיֵּאֲסֹפוּ נִגְהָם; וְעַל הַשָּׁמַיִם כִּי עֵתִים יִזְהִירוּ,
 וְעֵתִים יֵאָפִילוּ וַיִּלְבְּשׁוּ קִדְרוֹת; וְעַל הַבְּרָקִים כִּי יִרוּצְצוּ; וְעַל
 הַחֲצָצִים כִּי יִתְהַלְכוּ; וְעַל הַסּוּפָה כִּי תִשָּׁב; וְעַל הַסַּעֲרָה כִּי
 תִסְתַּעַר; וְעַל הָעָבִים כִּי יִזְרְבוּ מַיִם, וְשִׁתְּקִים כִּי יִתְּנוּ קוֹל;
 40 וְעַל הַמָּטָר כִּי יֵרֵד בְּשֹׁפַע; וְעַל זָרֵם מַיִם בְּבִירִים שׁוֹטְטִים
 לְאָרֶץ; וְעַל הָאָרֶץ כִּי תִדְשֵׂא דָשָׂא; וְעַל עֵץ פָּרִי כִּי יִתֵּן פְּרִיו;
 וְעַל הַחַיִּים בְּהִזְרָע, וְהַשֹּׁבֵר וְהוֹלִיד; וְכֹחַ בַּחוּרִים וְהַדָּר וְקִנְיָן;
 וְעַל חַיּוֹם כִּי יֵאִיר לָנוּ; וְעַל הַלַּיְלָה כִּי יִחְשִׂיךָ בְּעֵדְנוּ; וְעַל
 הַחֲדָשִׁים כִּי יִתְחַדְּשׁוּ; וְעַל הַשָּׁנִים כִּי תִשְׁתַּנְּיָנָה; וְעַל מַמְלָכוֹת
 45 הָאָרֶץ כִּי תִתֵּן לָהֶם מַמְשָׁלָה (גַּם אֶתָּה תִּתְּחַלִּיפֶם, וְתַעֲמִיד
 אַחֲרֵיהֶם תַּחֲתֶם); וְעַל עַמּוּדָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִסְרָתָם בְּמִשְׁפָּט (גַּם
 אֶתָּה תִּשְׁיִבֶם, וְתַחֲזִירֶם לְקִדְמָתָם). לְמַעַלָּה מִכָּל הַשִּׁירוֹת
 וְהַתְּשַׁבְּחוֹת יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹךְ, הָאֵל הָאֲבִיר הָאֲמִיץ; הַבְּרוּר
 הַבְּרוּךְ; הַנֶּאֱדָה הַגָּדוֹל; הַדִּין הַדָּגוּל; הַחֲדוּר הַהֲגוּי; הַנּוֹעֵד
 50 הַנִּיחָיִק; הַנּוֹדֵה הַנּוֹן; הַחֲסִיד הַחֲכָם; הַטּוֹב הַטָּהוֹר; הַיָּחִיד הַיָּשָׁר;
 הַבְּבִיר הַכָּלִיל; הַלּוֹבֵשׁ הַלּוֹבֵד; הַסֶּלֶף הַמְרוֹמֵם; הַנִּשְׁגָּב
 הַנֶּאֱמָן; הַסּוֹבֵל הַסֶּלְחָן; הַעֲזוּז הַעֲלִיזוֹן; הַפּוֹדֶה הַפּוֹצֵה;
 הַצּוֹפֶה הַצַּדִּיק; הַקָּדוֹשׁ הַקְּנוֹא; הָרֵם הַרְחָמָן; הַשֹּׁר הַשּׁוֹמֵר;
 הַתָּמִים הַתַּקִּיף. הַנּוֹכַח עַל הָאָרֶץ, וְהִיא רוֹעֶדָת; וְעַל הַבְּרָקִים,
 55 וְהֵם רָצִים; וְעַל הַמַּחֲלִים, וְהֵם כָּבִים; וְעַל הַדְּבָר, וְהִוא גּוֹשֶׁף;
 וְעַל הַהָרִים, וְהֵם מִתְּבַרְקִים; וְעַל הַיָּלֵד, וְהִוא יוֹצֵא; וְעַל
 הַחַיִּים, וְהֵם נָחִים; וְעַל הַחַיָּה, וְהִוא יוֹלֶדֶת; וְעַל הַטָּרוֹף,

וְהוּא גִרְפָּא; וְעַל הַיָּם, וְהוּא נִקְרָע; וְעַל הַכֶּבֶל, וְהוּא נָתַר;
 וְעַל הַלֵּישׁ, וְהוּא חוּזַר; וְעַל הַפִּים, וְהֵם עוֹמְדִים; וְעַל הַנָּחַר,
 וְהוּא חוּזַר; וְעַל הַשְּׁטָן, וְהוּא גִבְעָר; וְעַל הָעוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד;
 60 וְעַל הַפְּגוּעַ, וְהוּא גִרְפָּא; וְעַל הַצּוּר, וְהוּא מוֹצִיא מָיִם; וְעַל
 הַקָּלָל, וְהוּא תְּסַבֵּת; וְעַל הָרַעַם, וְהוּא מַשְׁבִּית; וְעַל הַשְּׁמִיר,
 וְהוּא מַתְּפוֹצֵץ; וְעַל הַתְּהוֹם, וְהוּא מַפִּיץ. וְעַל דְּבַר כְּבוֹד
 שְׁמָהּ. כִּי כְּשֶׁמָּה בֶן תַּחֲלָתָהּ, וּבְשֶׁמָּה יִגִּילוֹן עֲמָהּ, וְלִמְעַן שְׁמָהּ
 65 תֵּאָרִיף אֶפְהָּ, וְתִתֵּן כְּבוֹד לְשֶׁמָּהּ. כִּי כָּל אֲשֶׁר יֵדַע אֶת שְׁמָהּ,
 מִפְּנֵי שְׁמָהּ גִּחַת הוּא, וְהַשּׁוֹמְרוֹ מִזְכִּירוֹ בִּירְאָה וּבְמִתְהַרָּה
 וּבְקִדְשָׁהּ. כִּי לְפִי כְבוֹדָהּ הָעֵלְמָתוֹ מֵרַב בְּנֵי אָדָם, וְאֵינוֹ נִמְסָר
 אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא עֲנֹו וְשֶׁפֶל רוּחַ וִירָא שָׁמַיִם, וְאֵינוֹ כּוֹעֵם
 וְאֵינוֹ עוֹמֵד עַל מְדוּתָיו. וּבְכָל דּוֹר סוּד מִפְּנֵי בְּאֶרֶת.

X. NATHAN HA-BABLI

[A scholar who flourished in Babylon in the tenth century. His descriptions of the Babylonian academies are obviously those of an eye-witness.]

The Installation of An Exilarch

אם הסכימה דעת הקהל למנות ראש גלות, מתקבצין
שני ראשי תשיבות עם פני ישיבתן עם כל ראשי הקהל
והזקנים בבית אדם גדול שבבבל, מגדולי הדור, כגון נמירא,
וכיוצא בו. וזה שמתקבצים בביתו מתכבד בדבר, ויש לו
שבח גדול בו, וכבודו מתעצם, בהקבץ הגדולים והזקנים
בביתו.

ומתקבצין בבית הכנסת ביום החמישי, ומברכין אותו,
ונותנין יד עליו, ותוקעין בשופר להשמיע את כל העם מקמן
ועד גדול. וכששומעין הדבר, כל אחד ואחד מהקהל משגר לו
מנחה כפי כחו והשגת ידו. וכל ראשי הקהל ועשיריהם
שולחים לו בגדים נאים ותכשיטים יפים וכלי כסף וכלי זהב,
כל איש ואיש כמתנת ידו. והוא מונה בסעודה ביום החמישי
וביום הששי בכל מיני מאכל ומיני משתה ומיני מגדים כגון
מיני מתיקה.

וכשמשכים ללכת יום שבת בבית הכנסת, רבים מגדולי
הקהל מתקבצין עמו ללכת בבית הכנסת. וכבר הכינו לו

בבית הכנסת מבעוד יום מגדל עץ, ארכו שבע אמות ורחבו שלש. ופורסין עליו בגדים נאים מן המשי ומן התכלת ומן הארגמן ומתולעת השני, עד שיתכסה כלו, ולא יראה מפניו כלום. 20 ונכנסים תחתיו בחורים ותיקים, בעלי קול, בעלי געמח, וקולם ערב, ובקיאין בתפלה ובכל עניניה. וראש גלות עצמו יהיה מכסה במקום עם ראשי הישיבות, והבחורים עומדים תחת המגדל. ולא ישב עליו אדם. וחנון הכנסת מתחיל בברוך שאמר, והבחורים עונין אחריו על כל דבר 25 ודבר מברוך שאמר: ברוך הוא. וכשהוא אומר מזמור של יום השבת, עונין אחריו: טוב להודות ליי. וקורין כל העם כאחד פסוקי דזמרה, עד שגומרין אותן. ועומד חנון ופותח בגשמת כל חי, והבחורין עונין אחריו: תברך את שמך. הוא אומר דבר, והבחורים עונין אחריו, עד שמגיעין לקדשה, ואומר אותה תקהל בקול נמוך, והבחורים בקול רם. ומיד 30 שותקין הבחורים, וחנון לבדו משלים עד גאל ישראל. ועומדין כל העם בתפלה. וכשעובר לפני התבה, ומגיע לקדשה, עונין הבחורים אחריו: האל תקדוש בקול רם. ומשלים התפלה, ויושבין כל הקהל. וכשיושבין כל הקהל, יצא ראש גלות מהמקום שהיה מכסה בו. וכשרואים אותו, 35 כל העם עומדים על רגליהם, עד שישב על המגדל שעשו לו. ויצא ראש ישיבת סורא אחריו וישב על המגדל לאחר שיתן לו כריעה כפות, ויחזיר לו. ואחר כך יצא ראש ישיבת פומבדיתא, ויתן לו גם הוא כריעה, וישב לשמאלו. 40 ובכל זה כל העם עומדים על רגליהם, עד שיתקני

שְׁלֹשָׁתָם יְשִׁיבָתָם. וַיּוֹשֶׁב רֹאשׁ גָּלוּת בְּאַמְצַע, וְרֹאשׁ יְשִׁיבַת
סוּרָא יוֹשֶׁב לִימִינוֹ, וְרֹאשׁ יְשִׁיבַת פּוּמְבְּדִיתָא יוֹשֶׁב לְשִׁמְאֵלוֹ;
וּבִינָם לְבֵין רֹאשׁ גָּלוּת מְקוֹם פְּנִי. וְעַל מְקוֹמוֹ פָּרְשֵׁי עָלָיו בְּגָד
נָאָה, עַל רֹאשׁוֹ, מִפְּעַל לְמַגְדֵּל, אֲחִיו בְּחֻבְלֵי בּוּץ וְאַרְגָּמָן.

וְחֲזוֹן חֲכָמָה מְכָנִים רֹאשׁוֹ בְּסִדְנֵי בְּפָנֵי הַמְּגִדֵּל, וּמִכְרָה אוֹתוֹ
בְּבִרְכּוֹת מִתְקַנְנוֹת, שֶׁחֲתָקִינוּ לוֹ מֵאֲתָמוֹל שְׁלֹשָׁם, בְּקוֹל גְּמוּדָה,
כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁמְעוּ אוֹתוֹ אֶלָּא חִיּוֹשְׁבִים סְבִיבוֹת הַמְּגִדֵּל,
וְחַבְחָוִירִים שֶׁחֵם תַּחְתָּיו. וּבְשַׁעָה שֶׁהִיא מִכְרָה אוֹתוֹ, עוֹנִין
אֲחֵרֵי הַחֲוִירִים בְּקוֹל רֶם: אָמֵן! וְכָל הָעָם שׁוֹתָקִים, עַד
שֶׁהִיא גּוֹמֵר בְּרִכּוֹתָיו.

וּפּוֹתַח רֹאשׁ גָּלוּת, וְדוֹרֵשׁ בְּעֵנָן הַפָּרָשָׁה שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם,
אִי יִתֵּן רְשׁוּת לְרֹאשׁ יְשִׁיבַת סוּרָא לִפְתָּח וְלִדְרֹשׁ, וְרֹאשׁ יְשִׁיבַת
סוּרָא נוֹתֵן רְשׁוּת לְרֹאשׁ יְשִׁיבַת פּוּמְבְּדִיתָא. וְהֵם נוֹחָגִים כְּבוֹד
זֶה לָזֶה, עַד שֶׁפּוֹתַח רֹאשׁ יְשִׁיבַת סוּרָא; וְחֲתָרְגָּמָן עוֹמֵד עָלָיו
וּמְשַׁמֵּיעַ דְּבָרָיו לָעָם. וּכְשֶׁדוֹרֵשׁ, דוֹרֵשׁ בְּאִימָה, וְסוֹתֵם אֶת
עֵינָיו, וּמִתְעַטֵּף בְּטָלִיתוֹ, עַד שֶׁהִיא מְכַסֶּה פְּדֻחָתוֹ. וְלֹא יִהְיֶה
בְּקָהֶל, בְּשַׁעָה שֶׁהִיא דוֹרֵשׁ, פּוֹנֵחַ פֶּה וּמִצְפָּצֵף וּמִדְּבַר דְּבָר.
וּכְשִׁירְגִישׁ בְּאָדָם שֶׁמִּדְּבַר, פּוֹתַח אֶת עֵינָיו, וְנוֹפֵל עַל הַקָּהֶל
אִימָה וְרַעְדָה. וּכְשֶׁהִיא גּוֹמֵר, מִתְחִיל בְּבַעֲיָא, וְאוֹמֵר: מָרָם
צָרִיף אֶת לְמִילָף. וְעוֹמֵד זָקֵן אֲחֵר, חָכָם וְנָכוֹן וְרָגִיל, וּמְשִׁיב
בְּעֵנָיו, וְיוֹשֵׁב. וְעוֹמֵד חֲחֹן, וְאוֹמֵר קְדִישׁ. וּכְשֶׁמִּיבֵּעַ בְּחִיכּוֹן
וּבְחִיכּוֹן, אוֹמֵר: מְחִי נְשִׂיאָנוּ רֹאשׁ גָּלוּת, וּבְחִיכּוֹן, וּבְחִי
דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל.

וּבְשִׁגְמוֹר תִּקְדִּישׁ, מְבָרֵךְ רֹאשׁ גָּלוּת, וְאַחֵר כֶּף מְבָרֵךְ
 65 רֹאשֵׁי יְשִׁיבוֹת. וּבְשָׁחֳוֹא גּוֹמֵר אֶת הַבְּרָכָה, עוֹמֵד וְאוֹמֵר:
 ,מְדִינָה פְּלוֹנִית וְכָל בְּנוֹתֶיהָ, כֶּף וְכָף יְבוֹא מִהֵן'; וְזוֹכֵר כָּל
 הַמְּדִינּוֹת שֶׁחֵן מְשַׁלְּחוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וּמְבָרֵךְ אוֹתָן. וְאַחֵר כֶּף
 מְבָרֵךְ הָאֲנָשִׁים שָׁבָהּ, שְׁמַתְעַפְּקִים בְּגִדְבָּהּ, עַד שֶׁתִּגְיַע
 לְיִשְׁבּוֹת. וְאַחֵר כֶּף מוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה, וְקוֹרֵא בָּהֶן, וְאַחֲרָיו
 70 לְוִי. וְחֹזֵן חֶפְנֶסֶת מוֹרִיד סֵפֶר תּוֹרָה לְרֹאשׁ גָּלוּת, וְכָל הָעָם
 עוֹמְדִין. וְהוּא מְקַבֵּל סֵפֶר תּוֹרָה בְּיָדוֹ, וְעוֹמֵד וְקוֹרֵא בָּהּ.
 וְרֹאשֵׁי הַיְּשִׁיבוֹת עוֹמְדִין עִמּוֹ. וְרֹאשׁ יְשִׁיבַת סוּרָא מְתַרְגֵּם
 עָלָיו, וּמַחְזִיר סֵפֶר תּוֹרָה לַחֲזֹן, וּמַחְזִירָהּ לַתְּבָה. וּבְשָׁחֳוֹא מְגִיעַ
 לַתְּבָה, יֵשֵׁב הוּא בְּמִקְוָמוֹ; וְאֵז יֵשְׁבוּ כָּל אָדָם בְּמִקְוָמָם.
 75 וְאַחֲרָיו קוֹרִין רֹאשֵׁי פְּלוֹת, וְאַחֲרֵיהֶם תַּלְמִידֵי רֹאשֵׁי יְשִׁיבוֹת;
 אֲבָל רֹאשֵׁי הַיְּשִׁיבוֹת עֹצְמֵן אֵינָן קוֹרִין בְּסֵפֶר תּוֹרָה בְּאוֹתוֹ
 הַיּוֹם, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְּמָן אַחֵר. וּבְשִׁמְפֻטִּיר הַמִּפְטִיר, עוֹמֵד אָדָם
 גָּדוֹל וְעֹשִׂיר וּמְתַרְגֵּם עָלָיו. וַיְהִי לוֹ שֹׁכֵחַ וְכַבּוֹד בְּדָבָר זֶה.
 וּבְשִׁמְשָׁלִים, יוֹסִיף לְבָרֵךְ רֹאשׁ גָּלוּת בְּסֵפֶר תּוֹרָה, וְכָל שְׁלוֹחֵי
 80 צְבוֹר, שֶׁחֵן רְגִילִין וּבִקִּיִּאִין בְּתַפְלָה, עוֹמְדִין סְבִיבוֹת הַתְּבָה,
 וְאוֹמְרִין: ,אָמֵן!׳ וּמְבָרֵךְ אַחֵר כֶּף רֹאשֵׁי יְשִׁיבוֹת שְׁנֵיהֶם,
 וּמַחְזִיר סֵפֶר תּוֹרָה לְמִקְוָמָהּ. וּמַתְּפִלִּין תַּפְּלַת מוֹסָף וְיוֹצֵאִין.

XI. JOSEPH B. ISAAC IBN ABITOR

[Flourished in Spain during the tenth century. Owing to some quarrels, he left his native country, and went to Damascus. He was an eminent talmudic scholar and liturgic poet, and is said to have translated the entire Talmud into Arabic. Only a small number of his poems have been preserved, but they tend to show that he was a skilful poet with intense religious fervor. Some of them are of ingenious and complicated structure.]

1. Hymn Based on Psalm 120

יֹם אֶצְתִּי לְחֶלְלֶךָ, אֱלֹהִים, חַגִּנִי,
סֵלַח פְּשָׁעִי, וּבְמַפְעָלִי אֶל תְּדִינִנִי;
בְּשִׁיר חֲמֻעֵלוֹת קָרָאתִיךָ, חֲבִינִנִי:
אֶל־יְיָ בְּצָרְתָּה לִּי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.

5

אֱלֹהֶיךָ, אֱלֹהִים, נַפְשִׁי הוֹמִיָּה,
בְּגִלְל רַב עָוִנִי אֵין לִי דוֹמִיָּה;
גָּחַח נָא גִּוָּח גַּם תַּעֲלוֹמִיָּה; —
יְיָ הֲצִילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת־שָׁקֶר מִלְּשׁוֹן רְמִיָּה.

10

דִּבְרַתִּי בְּלִשׁוֹנִי אֶלִּי עוֹצִית רוֹמִיָּה:
הֲלִנְצַח תִּלְכִּי בְּדוֹדֶיךָ קוֹמִיָּה?
וְחֵלֵא לָךְ עֲרוּךְ תַּפְתַּת תְּרוֹמִיָּה;
מַח־יִתֵּן לָךְ וּמַח־יִסִּיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה?"

וְדוֹנוֹתֵי מָאֵד מֵאֵד מוֹלֶךְ נִכְתָּמִים,
 חֲקוּקִים בְּצֹרֹר, חֲרוּתִים, נִחְתָּמִים;
 מִטְּבַח תַּעֲנִיק לְמַעֲנִיקֵי עִם תָּמִים;
 חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם נֶחְלִי רִתְּמִים.

15

יְגוֹנוֹתֵי הֵם מוֹלֶךְ, אֵל נֶאֱדָר,
 כְּלִיתִי בְּרִגְשֵׁת קְמוּשׁ וְדֹרְדֹר;
 לְמַצָּעַר יִרְשָׁתִי מִשְׁכְּנוֹת הַחֶדֶר; —
 אוֹיֵה-לִי כִי-נִרְתִּי מִשֶּׁשׁ שְׁכַנְתִּי עִם-אֶחָלִי קֶדֶר.

20

מִזְנֵי יִחַדּוּ הֶלְמוּנֵי חֶלֶם,
 נֶגֶד צוֹרְרֵי נִכְלָמְתִּי נִכְלֹם;
 סוֹרְרִים אֵיבּוֹנֵי אֵיבֶת עֵילֹם; —
 רַבַּת שְׁכֵנָה-לָּהּ נִפְשֵׁי עִם שׁוֹנֵא שָׁלֹם.

עֲלִיוֹן, נַחֵם אִם לֹא נִחָמָה,
 פִּנָּה נָא וְרַחֵם אֶת לֹא-רָחֲמָה;
 צוֹרְרִים אוֹמְרִים: „לֹא תִחְזִי נִחָמָה“; —
 אֲנִי-שָׁלֹם וְכִי אֲדַבֵּר חֶמֶה לְמִלְחָמָה.

25

קִרְאֵתִיָּה, אֱלֹהֵי, בְּמוֹעֵד תְּחִלּוֹת,
 רְצֵנִי בְּרִחְמִיָּה, בְּעֶרְכִּי לָהּ תְּפִלּוֹת;
 שְׁקַדְתִּי תְּחִלָּתָהּ, מְהֻלָּל, בְּלִילוֹת;
 תִּקְבַּל תְּפִלָּתִי בְּשִׁיר הַמַּעֲלוֹת.

30

2. Hymn Based on Psalm 121

יום בִּאתִי לִיְחִידָךָ שְׁעֵנִי, יוֹצְרִי,
 סֶלַח פִּשְׁעֵי, וְאַל תִּפֶּן לִיּוֹצְרִי;
 בְּשִׁיר הַמַּעֲלוֹת קִרְאתִיךָ, גִּזְרִי:
 אֲשָׁא עֵינַי אֶל-הַהָרִים מֵאֵין יִבֹּא עֲזָרִי.

5 אֵלֵינוּ בַת לֹועֶגֶת עַל בְּלוֹיֵי אֶרֶץ,
 בְּשִׁמְעֵי אֶת לַעֲגָה אִזְּ אֶעֱנֶה בְּמַרְץ:
 גִּזְאֵלִי חַי לָעַד, שׁוֹכֵן שְׁמִי עָרֶץ;
 עֲזָרִי מִעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֶרֶץ.

10 וְיִלָּק חֹלֶם הַמֶּזֶן מֵאֲמִירָךָ
 (הַגֵּה אֶל בְּטַחֲוֹנָם זִילְתִּי אֲמַרְיָךְ);
 וּמִלֹּא זֶדֶן לְזִלְזֹל גָּאֵם מִזְמֹרְיָךְ:
 אֶל-יִתֵּן לְמוֹט רַגְלֶךָ אֶל-יָנוּם שְׁמֶרְךָ.

15 יָדִים בְּהִסָּדֶם אֶל לַעֲמַת אֵל,
 חֹשְׁבִים לְכִלּוֹת פְּלִיטֵי אֲרִיאֵל;
 מִוִּפְּפִים זֶה אֶל זֶה, בְּטַחֲוִי בְּאֵל גִּזְאֵל; —
 הִנֵּה לֹא-יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל.

 יֵאֱמֹן עֲתִיד מְבַטֵּחַ מֵאֲמִירָךָ,
 בְּדַבְּרֵי הַמַּשׁוֹרֵר שִׁיר רִנָּתֶךָ:

לַעֲת תִּגְוֹר מְגוֹר יְיָ מְעוֹנָהּ ;

יְיָ שִׁמְרָהּ יְיָ צִלָּהּ עַל-יַד יְמִינָהּ. 20

בְּכַטָּח בָּהּ אָשִׁים, שׁוֹכֵן שָׁמַי מְעֵלָה,

נִשְׁעַנְתִּי עַל נָאִם חֲמֹשׁוֹר בְּצִהָלָה :

שָׁלִים בְּטַחֲוֹנָהּ בְּצוֹרָהּ, וּבְכַטָּח בּוֹ כָּלָה ;

יוֹמָם חֲשָׁמָשׁ לֹא-יִכְבֹּחַ וַיִּרְחַב בְּלִילָהּ .

עֲדִיךָ בָּאִים רִגְמַת קְדוֹשִׁיךָ, 25

פּוֹצְחִים הַלּוֹלָךְ בְּמַעַט מְקוֹשִׁיךָ ;

צוֹרְחִים זֶה לָזֶה שְׁאֵרִית דּוֹרְשִׁיךָ :

יְיָ יִשְׁמְרָהּ מִכָּל-רָע. יִשְׁמַר אֶת-נַפְשֶׁךָ' .

קוֹל יִשְׁאֹו יַחַד יְדִידֶיךָ בָּלָם :

מִרְנָנוּ לְאֵל חַי בְּלִבָּב גִּשְׁלָם ; 30

שׁוֹעֲתָכֶם הִתְקַבַּל פָּנֵי מִבִּין כָּל גִּנְעָלָם ;

יְיָ יִשְׁמַר-צִאתָךְ וּבּוֹאָךְ מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם .

3. Hymn Based on Psalm 122

יוֹם גִּשְׁתִּי לְרוֹמְמָה בְּתוֹף עִם יָל וְחִלָּהּ,

שִׁנָּב פְּלִיטִי בְּכָל מַחֲזוֹ וּפְלָהּ ;

בְּשִׁיר חֲמַעְלוֹת קָרְאֵתִיךָ, מָלָהּ ;

שְׁמַחְתִּי בְּאִמְרִים לִי בֵּית יְיָ גִּלָּהּ .

5 אֶת תַּגְמוּל מַעֲוֵתִי לְקַחְתִּי בְּכַפְלִים;
 בֶּשֶׁר נָא תַנְחוּם לַחֲלוּצַת נַעֲלִים;
 בְּדִלְךָ יִצְלָצְלוּ אֲמוּצֵי רַגְלִים; —
 עַמְדוֹת חַיֵּי רַגְלִינִי בַּשְּׁעָרֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם.

יְדִבִּיר מְשׁוּמֵם כּוֹנֵנָה מְרַבְּדִיו;
 10 הַחֲרָב, הָאֶרֶץ, הַפֶּלֶא מַדְיִו;
 וְאִזּוּ הַפֶּלֶא יִהְיֶה לְתַמְחֹן מַפְסֵג מִחֲמַדְיִו; —
 יְרוּשָׁלַם חֲבַנְיָה כְּעִיר שְׁחָבְרָה-לָהּ יַחֲדָיו.

וְאִם צֶדֶק רָצָה נָא; וְהוּאֵל
 חֹסֶד לְחַעֲלִיץ בְּבִיאַת גּוֹאֵל;
 15 מְרוֹדִיד יַעֲלֶה לְבַנֵּן אֲרִיאֵל;
 שְׁשֵׁם עָלוּ שְׂבָמִים שְׂבָמֵי-יָהּ עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל.

יְרִיבֵי תַאֲבִיד,
 כִּי מְצוּקִם תַּכְבִּיד;
 לְעֶרִיץ תַּעֲבִיד; —
 20 כִּי שָׁמָּה יֵשְׁבוּ כְסָאוֹת לְמַשְׁפַּט כְּסָאוֹת לְבֵית דִּין.

מִקְדָּשֶׁיךָ בֶּשֶׁר רוּגִי בְּגִבְיָהּ,
 נְחֻגִי חֹמַת אֵשׁ סְבִיבָהּ;
 סְבִיב מְגִנָּה אֲעֲלֶץ, וְאֲשַׁמַּע נְדִיבָהּ;
 שְׂאֵלֹי שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם יִשְׁלִי אֶחָבָהּ.

25
 עִיר יְיָ, עֲלָצִי, וְחֶרְפִּי נִגְיוֹתֶיךָ;
 בְּצָחִי שִׁיר, וְצַחֲלִי, וְחִגְדִּילִי רִנְנוֹתֶיךָ;
 צִחֲלָה וְרִנָּה אִמְלֵא בְּצַחוֹתֶיךָ;
 יְהִי־שְׁלוֹם בְּחִילָךְ שְׁלֹחַ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ.

30
 קוֹל יִשְׂאֹו יַחַד מִחֲבֵי נִיבָה,
 רִנְנוֹת יַחֲדָשׁוֹן מִקְדָּשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ;
 שְׁלוֹם יִשְׁמִיעוּ שְׁבָעֵי מִזְבֵּחַ;
 לְמַעַן אַחֵי וְרַעֵי אֲדַבְּרָה־נָּא שְׁלוֹם בָּךְ.

35
 הַתְּפֹאֶרֶת מְעוֹז תִּרְבֶּחַ בְּגִבּוֹלָךְ,
 הַתְּחִלּוֹת מְצַלְצְלִים תִּשְׁמַע מִזְבּוֹלָךְ;
 הַתְּבוֹנוֹת מְצַפָּח תִּדְבֹּר בְּחִיכָלָךְ; —
 לְמַעַן בֵּית־יְיָ אֶלְהִינֹו אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לָךְ.

4. Hymn Based on Psalm 123

יֹוֹם דָּ' רָשָׁתִי פָנֶיךָ בְּמִיחָדִי פַעַמִּים,
 סוֹבְרֵי יוֹם בָּלְאִיךָ לְהַחְיוֹתָם מִיּוֹמִים,
 בְּשִׁיר חֲמֻעֲלוֹת שָׁפַכְתִּי לֵב בְּסוּמִים;
 אֵלֶיךָ נִשְׁאַתִּי אֶת־עֵינֵי חֵישָׁבִי בְּשָׁמוּם.

5
 אֶזֶן אֲנִקֶּת עֲמֻךְ, וְשָׁמַע תַּחֲנוּגִיתָם,
 בְּגִשְׁתָּם לְפָנֶיךָ בְּמַעֲרָבִי רִנְגִיתָם;

גַּם בְּנִשְׁאֵם אֵלֶיךָ בְּנִחְיָנָה עֵינֵיהֶם :

חֲנָה כְּעֵינִי עֲבָדִים אֶל־יָד אֲדוֹנֵיהֶם .

וְיִרְשִׁי פָנֶיךָ חֲצַל מִמַּחְתָּה ;

10

הַתְּשׁוּעָה תַּחֲשִׁי לְקוֹרְאֶיהָ בְּעַתָּה ;

לְשׁוֹר עֵינִי עֲנִיָּה מִחֲלָלָךְ בְּתַתָּה :

כְּעֵינִי שִׁפְתָּה אֶל־יָד גְּבֻרָתָה .

וְכָר־נָא חֲסִדָּךְ, אֵל אֱלֹהִים מְגִנִּנִי,

הַמֵּל־נָא וְרַחֵם וּמַלַּח לְעוֹנִנִי ;

15

מִתְּהוֹר, חֲלָא מְאֹד דְּרִשְׁנוּךָ וְתַעֲנֵנִי ; —

כֵּן עֵינֵינוּ אֶל־יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שְׂיִחְנֵנוּ .

יִתֵּר הַכּוֹז עֲנוּתָם אֵל תְּבוּז,

כִּי אֲכָלוּם וְכָלוּם אֶחָלִי עוֹץ וְכוּז ;

לְדֹשׁ יַעֲוִשׁ יַחֲוִשׁ, וְכוּז יְרוּץ לְכוּז ;

20

חֲנֵנִי יְיָ חֲנֵנִי כִּי־רַב שְׁבַעֲנִי בִז .

מִצִּיקוֹת סְבִיבוֹנִי, וְחִכְנִיעִי רְאִישִׁינוּ,

נֹתַנִּנוּ אֲנוּקִים בְּמַלְכוּד מוֹקְשֵׁנוּ ;

סָחִי וּמָאוּס וּמְרוּז בְּמַרְבִּית עֲנִשְׁנוּ

רַבַּת שְׁבַעֲה־לָּה נַפְשֵׁנוּ .

יַעֲצֶרֶת בְּיָמֶיהָ נֹתְרֵי מַאֲבִיזִים,
 אֲדֹקֻתֶיהָ קָוִים, רָם עַל עֲלִיזִים;
 שְׁבִיעֵי תְּלָאוֹת עֹזְרִים הַגִּיזִים; —
 חֲלַעַג חֲשָׁאֲנִים חֲבֹז לְגִיזִים.

XII. HAI B. SHERIRA GAON

[The last Gaon of the academy at Pumbeditha. He was an eminent authority on the Talmud, and numerous responsa written by him are still extant. He was the author of commentaries on talmudic treatises and of a dictionary of difficult words occurring in the Bible, Targum, and Talmud. He also acquired fame as a poet, and was one of the first to employ the Arabic metre in Hebrew poetry. He died 1038.]

Maxims and Admonitions

- לְשׁוֹנָה שִׁים בְּפִיהָ גְאֻסָּה, וְכֹאֲלִים תִּהְיֶה בֵּין הַחֲבוּרָה.
וְאַל תִּרְפֶּה אֶרֶץ אֲסוּר בְּכַבְלָהּ, וְאַם אוֹתוֹ תִּשְׁלַח, וְאַכְלָהּ.
וְאַל תִּבְטֵא אֶלִי אִשֶּׁת עַמִּיתָהּ, וְשִׁימָה נָא פְּנִימָה רַעֲיָתָהּ;
כְּבוֹד נָשִׁים וְחֶדֶר לְאַנְשִׁים, לְבַל תִּפְתַּחנָה עֵינֵי בְּאִישִׁים.
וְשִׁתְּפוֹת לְבַל תַּעַשׂ לַעֲזָרָה, וְלֹא עִם כָּל קְרוֹבִיָּה סְחוּרָה. 5
וְלַעֲד אֶל תִּהְיֶה שׁוֹכֵן בְּנֶחֱר, וְסוּרָה מִפְּנֵי גֶשֶׁם אֶלִי חֵר.
זֶרַע טוֹבָה, תִּהְיֶה קוֹצֵר גְּעִימָה, וּמִשְׁכָּרְתָּהּ תִּהְיֶה מֵאֵל שְׁלָמָה.
הִיָּה תָמִים וְיִשְׁרָע עִם אֱלֹהִים, וְאַל תִּדְרֹשׁ לָךְ מִחַ-בְּגִבּוֹתִים.
וּמִשְׁוֹמֵה וְחֹרֵשׁ גַּם נִקְבָּה שְׁמָה, אֵל תַּעֲשֶׂה עִסָּם מְרִיכָה.
וְאַם חֲקֻמָּה וְשִׁכָּל לֹא לְמִדָּתָם, שָׁבָה אֲצֵל פְּלִילִי עִם בְּשִׁבְתָּם. 10
וְאַל תִּבְוֹשׁ לָךְ לְלִמּוֹד וּלְדֹרֵשׁ, תִּהְיֶה זָנֵב לְחֻכָּם, אֲזִי תִהְיֶה רֹאשׁ.
וְחֲחֻכְמָה דֶּרֶךְ דִּרְכֵי אֲמוּנָה, וְיִרְאַת אֵל וְסוּר מִרַע תִּבְוֹנָה.
הִיָּה אֲצֵל פְּלִיל עֵדָה וְדִין, וְשִׁתְּקָנָה קִנְהוּ לָךְ בְּקִנְיִן.
וּבְמֵאֲדָה בְּחֵר עֲדִים כְּשָׂרִים, יִגְיָחֶיךָ אֲזִי מְרִיב דְּבָרִים.

- 15 וְטוֹב לְצֵאת וּלְבוֹא אֶל אֲבָלִים לָהּ, מְבוֹא בְּבֵית מִשְׁתָּה וְגִילִים.
וְלֹא תַחֲשֹׁק לְשׁוֹנֵא מִחִיבֵלְכָהּ, וְשִׁנְאָתוֹ סֹתֵר, אִם לֹא תִהְיֶה בָּהּ.
חֶקֶר חוֹלִים, וּבִקֵּר אֶת מְזוּרִים, וְדַבֵּר עַל לֵבב אִישִׁים מְרוּרִים.
וְסוּר מְרִיב וּמִמְדוֹן בְּרָחָה, וְאַל תַּעֲמֹד עָלֶי חֹף בּוֹר וְשׁוֹחָה.
וּכְבֹּד אֶת אֲבוֹתֶיהָ, וְעַמָּם קְרוֹבֶיהָ וְכָל דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמָם.
20 וְאִם תָּבוֹא בְּצֵל מְלָךְ וְתִקְרָב, דַּעַח כִּי עַל אָרִי תַעֲמֹד וְתִקְרָב.
וְאִזּוּ יֵרָאֵת אֲנָשִׁים לָהּ יִתְרָה, וְלִכֵּן פַּחַדָּהּ גָּדוֹל וְגוֹרָא.
וְשׁוּר עֵז אֶל תִּהְיֶה אוֹחֹז קִרְנֶיהָ, וְאַרְיָה אֶל תִּהְיֶה סוֹמֵךְ רִסְגֶיהָ.
וְאַל תִּכְאֹב לְבַת אִם תַּעֲלֶה לָּהּ, בְּמַח בָּאֵל, וְגִיל וְשִׂמְחָה בְּחֻבְלָהּ.
וְיֵשׁ בֵּת שֶׁתִּהְיֶה מִבֵּן יִקְרָה, וְמוֹכָה לְאַבוֹתֶיהָ וּבָרָה.
25 וְכָל דָּבָר אֲשֶׁר מֵאֵל יִהְיֶה בָּא, רָצָה בּוֹ, וְאַמֵּר: גַּם זֶה לְמוֹכָה.
וְטוֹב שֶׁפִּתְחָהּ תָּבוֹא לְקַבֵּר בְּתוּלָה, מְלַחֲתִחֲנֵן לְגִבֹּר.
קִנְיָה דִּירָה לָהּ בִּיגוֹת יִשְׂרָאֵל, וְסוּרָה מִנֵּת חוֹמָדִים וְצָרִים.

XIII. SAMUEL HA-NAGID

[Born at Cordova 993, and died at Granada in 1055. He was famous as a poet, Halakist, and philologist, and was the author of a treatise on the methodology of the Talmud. Mediaeval Jewish critics considered him the greatest Hebrew poet. This view, however, cannot be maintained, as he was certainly surpassed by Ibn Gebirol and Judah ha-Levi. He was for some time vizier at the court of King Habus. His poems, perhaps more than those of any other poet of that epoch, resemble the Arabic poems very closely.]

1. On Leaving Cordova

נִשְׁמָה מֵאֲשֶׁר תִּתְּאוּ גְדוּעָה, וְנֶפֶשׁ מֵאֲשֶׁר תִּשְׁאֵל מְנוּעָה.
וְגוֹף שָׁמֶן וְשִׁבְעַת וְדָשֶׁן, וְנֶפֶשׁ חֲכָבִידָה לֹא שְׂבִיעָה.
וְאִישׁ עָנֹו מִחֶלֶד עַל אֲדָמָה, וּמַחֲשָׁבָתוֹ עָלֵי שַׁחַק שְׂרוּעָה.
וּמַחֲיוּעִיל לְאִישׁ בְּשָׁר בְּשָׁרוֹ וּמוֹכָתוֹ, וְחֲנֹפֶשׂ בְּרָעָה?
וְיֵשׁ רַעִים מְרַעִים, לֹא מְמַיִבִים; גְּדוּלֵי גּוֹף, וְזִמְתָם גְּרוּעָה.
יִדְמוּ כִי לְהוֹסִיף הוֹן אֲנִי סָר וְנִעְתָק מִחֲנִיָּה אֶל גְּסִיעָה;
וְאֵם רֹאשִׁי בְּצִיצִית רֹאשׁ

פְּרוּעָה, וּבֵת עֵין בְּפוּךְ לִיל קְרוּעָה.
וְלֹא יִדְעוּ מְרַעֵי סוּד לְבָבִי; אֲבָל לֹא דִבְרוּ רַעֵי בִדְעָה.
וְנֶפֶשׁ מִבְּלִי חֶכֶר וְחָבִין, כְּנֶפֶשׁ חֲבַחְמָה הַשְׁמוּעָה.
חֵיתָאֶפֶק אֲשֶׁר נִפְשׁוֹ לְבָנָה, וְכִלְבָּנָה לְחֵתִישָׁא יִגְעָה?
וְיִשְׁקֹט עַד אֲשֶׁר יֵאָזֵר בְּמִתְנָיו כְּנֶפֶתָהּ, כְּאִישׁ אֲזוּר יְרִיעָה,
וְעַד יַפְעֵל, וְיִשְׁמְעוּ פִּעְלָיו, וְיִזְסִיף עוֹד כָּיִם עַל הַשְׁמוּעָה?

בְּחִי הָאֵל, וְחִי עֲזָבְדִּי אֱלֹהִים (וְכִמּוֹנִי יְהִי שׁוֹמֵר שְׁבוּעָה),
 בְּרַגְלִי אֶעֱלֶה סָלַע, וְאֶרֶד אֵלַי פַּחַת בְּמַעֲמָקִים תִּקְוָעָה;
 15 וְאֶתְפֹּר אֶת שִׁפְת מִדְּבָר
 בְּמִדְבָּר, וְאֶקְרַע יָם בְּכָל שׁוֹחַח קְלוּעָה;
 וְאֶשׁוּט עַד אֲשֶׁר אֲרוֹם, וְאֶעֱלֶה אֵלַי שִׂינָה תַּחִי לְעַד יְדוּעָה.
 וְתַמְצֵא לְצָרִי בִּי תַרְדֵּה, וְתַמְצֵא לְדוּדִי בִּי תִשׁוּעָה.
 וְאֶרְצֶע אֶת בְּנֵי חָרִים בְּאֶזֶן, וְלִי אֶזֶן לְמוֹדְעֵי רְצוּעָה.
 וְלִי נֶפֶשׁ לְרַעִים מַחֲזֵקָה, וְלִי נֶפֶשׁ לְמַשְׁטֵינִים מְנוּעָה.
 20 וְלֹה תוֹכֶה עֲרוּגָה מִן יְדִידוֹת וְלִי תוֹכֶה עֲרוּגָה מִן יְדִידוֹת
 יְדִידוֹת חֲשָׁמוּרָה מְנוּעוּרִים, וְיִידוֹת חֲשָׁמוּרָה מְנוּעוּרִים,
 מִפֶּתַחַת כְּפִתּוּחֵי יִרְקָרֵק עֲלִי שְׁמֶשֶׁה בְּסֶף חֵיכָל קְרוּעָה
 יְהִי לָהּ יוֹה כְּאֶהֱבָתָהּ, וְנִפְשָׁה אֲשֶׁר אֶחָב תַּחִי מִצֹּר פְּדוּעָה.
 וַיִּשְׁלַח אֵל לְמוֹשְׁעוֹת לָהּ עַד בְּלִי שְׁמֶשׁ וַיִּרַח יִשׁוּעָה !

2. On Having Been Saved in Mid-Ocean From a Tunny Fish

הַלְכוּשִׁיל וְלִנְזוּפִיל תִּקְוָמָה ? וְלִנְזוּד וְלֹאֻבֵּד תִּנְוָמָה ?
 וְאִם יֵשׁ לִי, בְּמוֹט רִגְלִי, וְאִם יֵשׁ לְקֶרְסְלִי, אֲשֶׁר מַעַד, תִּרוּמָה ?
 בְּנִפְשִׁי כָּל אֲשֶׁר יָבוֹא בְּעֶזְרִי וְנִחָמָה לְכָל נֶפֶשׁ חֵלּוּמָה;
 וּבְנִפְשִׁים, אֲשֶׁר בָּאוּ בְּיוֹם בּוֹא מְחוּמָתִי וְרָאוּ בִּי, מְחוּמָה.
 5 יִדְמוּ בִּי לְעוֹלָם אֵין תְּמוּרָה לְיוֹם צָרָה, וְלֹא תִשָּׁב שְׁמָמָה;
 וְאֵל יָרִים אֲשֶׁר חֲשַׁח וְחֲשָׁפִיל, וְלוֹ סוּדוֹת, וְדָרְכוּ נִעְלָמָה.
 שְׁמַע מְלָחָה, וְדַע כִּי לֹא לְקָלָה יַחֲיִינִי אֱלֹהִים עַל אֲדָמָה;
 וְקָבַל אֶת יְמֵי רָעָה בְּלֵב טוֹב, וְפָה סָגוּר, וּמַחֲשָׁבָה חֲסוּמָה;

- וּמִשׁוֹנִים תְּהִי אֲזֻנָּה כְּבֹדָה, וּמִזֹּנִים תְּהִי עֵינָה עֲצוּמָה,
 כְּמוֹ חֲפָנֵי בְשִׁילָה, אוֹ כְּזִמְרֵי בְּמִדְיָנִית, וְאֲזֵנָה בִּיבְכָמָה. 10
 שָׁמַע מֶלֶךְ, וַחֲגִדֵּל יְהוָה בְּבֵית וּבִדְרָה, וְעַם שָׁבֵת וְקִימָה.
-
- וְרֹאשׁ לָהּ כְּאֲנִי שֵׁיט בְּמִדָּה, עָלֵי פָנִים מְנֻשָּׂאִים בְּרָמָה;
 וְעֵינִים כְּמַעֲיָנִים, וְנִחִיר כְּמוֹ כְּבָשׁוֹן, וְלֵה רֶקֶה כְּחוּמָה;
 וּפֶה עֲמֹק וְרָחֵב כְּמַעְרָה, תִּמְעַר נִחַר אֵלַי תּוֹכוֹ כְּצִמָּא; 15
 וּבְשָׁפְתוֹת כְּנֹאֵד עַל נֹאֵד
 גְּפוּחִים, וּבִינֵיהֶם כְּפִי תַחְרָא פְּרוּמָה.
 וְנוֹף לָבֹן, וְגֵב יָרֵק, וְצִוְיָאָר כְּמוֹ מַגִּדֵּל, וּבָטֵן כְּעֶרְמָה.
 וּבְסִנְפִיר כְּמוֹ חֶרֶב לְטוֹשָׁה, וְקִשְׁקֶשֶׁת כְּסוֹחֶרֶה אֲדָמָה.
 וְנִזְרָתָהּ לְמַשְׁנֵיתִים כְּמוֹ צוּר, אֲשֶׁר הִיתָה בְּלֵב חַיִּים כְּדוּמָה.
 וְשָׁטָה מִסְכִּיבוֹת לְסַפִּינָה, וְאֵין מַגִּיד, וְאֵין נוֹאֵם גְּאִימָה. 20
 וַחֲנִיעָה לְצִדִּיקָה, וְעַמְדָּה
 אֲזִי גִמַּם לְבָב כָּל אִישׁ כְּדוֹנָג עָלֵי זָנֵב כְּאֶרֶז אוֹ שְׂדֵמָה.
 וְשִׁיתִי וְדוּמַמְתִּי בְּעֶצְבִּי וּכְפִיִּם וְשִׁפְלַת זְרוּמָה.
 וְזִכְרָתִי אֱלֹהִי, וְאַחֲרִים בְּרַחֵל יוֹם טַבַּח גְּאֻלָּמָה.
 וְאַמְרָתִי: אֵמֶת בְּזָה וְכֹזֶה לְגִגְדִי יִזְכְּרוּ אֵל בְּאֲשִׁימָא.
 וְאִם בָּלַע בָּיִם יוֹנָה, וַחֲוָקָא עֲוֹנוֹת יִלְכְּדוּ גִפְשׁ אֲשַׁמָּה; 25
 אֱלֹהִי, הָאֶרֶךְ לִי, כִּי אֲשֶׁר בָּא בִּיבְשָׁה לְצִדְקָתוֹ, אֲנִי מָה?
 וְאִם זֶה הוּא גְּמוּל יָדִי, תְּהִי בּוֹ הִקְצִנִי, וְהִיתִי בְּנוּמָה.
 וְנִשְׁתַּקְעָה בְּתוֹךְ מֵיִם, כְּחִיל סְלִיחַת מַעֲוָתִי הַעֲצוּמָה.
 וְתַחַת לְאֲנִי בָּאָה לְהַפְכוֹ; אֲשֶׁר תֵּאֵל בָּיִם יָרָה וְרָמָה,
 (וּמֵת כָּל לֵב וְאַבְדָּה כָּל גִּשְׁמָה). 30

- אָבֵל גָּעַר אֱלֹהִים בָּהּ, וְשָׁכַח
 וְהוֹשִׁיעַ לְתוֹלְעִים קַמְנִים
 בְּרָגַע אֶל מְצִילַת יָם פָּנִימָה .
 עָלִי שׁוֹכָה בְּמֹז זֹפֶת קְרוּמָה .
 וְהָשִׁיב מִשְׁאֹל מֵתִים, וְהָצִיל
 וְתַמְהוּ כָּל נְבוֹנֵי יָם, וְאָמְרוּ:
 35 וְלֹא חֵיתָה פִּלְמָה לְאַנְיָה
 עֲנִיתִים: ,כֵּן גְּאָלַת אֵל לְיוֹדְעֵי כְבוֹד הוֹדוּ מִהֲדַרְתָּ שְׁלֹמָה;
 וְהוּא עוֹשֶׂה לְמַכִּירָיו תְּשׁוּעָה, וְהוּא עוֹשֶׂה בְּמַרְגִּיזָיו נִקְמָה .
 אֲשֶׁר לוֹ יָם וְחֵיתוֹ, וּמִימֵי
 וְמִה חֵיתָ לְגִגְד צוּר נִסְכָּה,
 40 אֲנִי אוֹדָה לְאֵל תּוֹדוֹת
 גְּאוּלִּים —
 וְאוֹדָה כִּי לְצוּרֵי אֵין תִּחְלָה
 וְאוֹדָה כִּי אֶמֶת הִיא הַתְּחִיָּה,
 וְכִי מִשָּׁה וְתוֹרָתוֹ אֲשֶׁר הִיא
 וְכִי דְבָרֵי חֻכְמִינוּ יִשְׁרִים,
 45 וַיֵּשׁ שָׁכָר לְעוֹלָם בָּא לְזָכִים,
 וְאֵל שְׁלִיט בִּיבְשׁוֹ, וַיִּמֵּים,
 וְיִרְאָתוֹ עָלֵי פָנֵי נְתִינָה,
 תַּחֲיֵי עַל פִּי מִסְדֶּרֶת וְשׁוּמָה .
 כְּנִבְרָאִים, וְכִי אֵין לוֹ חֲתִימָה;
 כְּבוֹא קֶץ חֲשִׁבּוּעָה חֲסִתוּמָה;
 בְּיַדֵּינוּ אֶמֶת, בְּתֵם רְשׁוּמָה;
 וְתִלְמוּדֵם וּמִשְׁנֵתָם גְּעִימָה;
 וְתִגְמוּלִּים לְמֵתִים עַל עֲלוּמָה .
 וּבִשְׁחָקִים וְעַל עֵישׁ וְכִימָה .
 וְתוֹרָתוֹ בְּתוֹךְ לְבִי תִמְיָמָה .

XIV. SOLOMON B. JUDAH IBN GEBIROL

[Deep thinker and lyric poet. One of the most original and noblest minds of mediaeval Jewry. He was born at Malaga about 1021, and died at Valencia about 1058. In his philosophic works and in his poems that are still extant one discerns a spirit that strives to soar high and to attain to the loftiest state of mental development. In his soul mystic and rational elements are wonderfully blended. He had great influence upon subsequent writers.]

1. On Leaving Saragossa

	נַחַר בְּקִרְאֵי גִּרּוּנִי.	דָּבַק לְחֻכֵּי לְשׁוֹנִי ;
	חֲזִיחַ לְבָבִי סִתְרָהּ,	מֵרֵב כְּאָבִי וְאוֹנִי.
	גִּדְּלִי יְגוּנִי, וְחִדְּלִי	מִתַּת תְּנוּמָה לְעֵינִי.
	אֶל מִי אֲדַבֵּר וְאָעִיר ?	וְלִמִּי אֶסְפֹּר יְגוּנִי ?
5	לֹא יֵשׁ מִנֶּחֱם, מֵרַחֵם	עָלַי, וְיֵאֱחֹז יְמִינִי !
	אֲשַׁפֵּף לְבָבִי לְפָנָיו,	אֶגִּיד קֶצֶת עֲצָבוֹנִי.
	אֵילִי בְּזִכְרִי יְגוּנִי,	אֲשַׁקֵּט קֶצֶת מִשְׁאוֹנִי.
	שׂוֹאֵל שְׁלוֹמִי, קָרֵב נָא	וְשִׁמְעֵנִי ! כִּמּוֹ יָם חֲמוּזִי.
	אִם יֵשׁ לְבָבְךָ בְּשִׁמִּיר,	יִרְדֵּךְ לָרֵב דִּרְאוֹנִי.
10	אִיךָ תִּתְחַשֵּׁב כִּי אֲנִי חַי,	עַל דַּעְתְּךָ דְּאִבּוֹנִי ?
	חֲמַעַט חַיּוּתִי בְּתוֹךְ עָם	יִתְחַשֵּׁב שְׂמֵאלִי וְיְמִינִי ?
	נִקְבֵּר, אֲבָל לֹא בְּמִדְבָּר,	כִּי אִם בְּבֵיתִי אֶרְוֶנִי.
	נִכְאָב, בְּלִי אִם וְלֹא אָב,	צָעִיר וְיָחִיד וְעָנִי.
	נִפְרָד, בְּלִי אָח, וְאֵין לִי	רֵעַ לְבַד רַעֲיוֹנִי.

- 15 אָמסֹד בְּדָמִי דְמַעִי, אָמֹג דְמַעִי בְיִגִי.
אָצְמָא לְרַע, וְאָכְלָה טָרָם כְּלוֹת צְמָאוֹנִי.
כָּלֹאוֹ שְׁחָקִים וְחִילָם בֵּין תַּאֲוֹתֵי וּבִיגִי.
נָחֶשֶׁב כְּמוֹ גֵּר וְתוֹשֵׁב, יוֹשֵׁב בְּשֶׁבֶת יַעֲנִי;
בֵּין כָּל פֶּתֶלְתֵּל וְסָכֵל; לְבוֹ כָּלֵב תַּחֲכֻמוֹנִי;
זֶה יִשְׁקָה רֹאשׁ פִּתְנִים, זֶה יַחְלִיק רֹאשׁ וַיְגִיא;
יִשִּׁים לְאָרְבוֹ בְּקָרְבוֹ, יֹאמֶר לֵךְ: „בִּי, אֲדוֹנִי;
עַם נִמְאָסוֹ לִי אֲבוֹתָם, מַחֲיוֹת כָּלֵבִים לְצֹאנִי.
לֹא יֹאדִימוּ פְּנִיָּהֶם, כִּי אִם צְבָעִים בְּשָׁנִי.
הֵם כַּעֲנָקִים בְּעֵינָם, חֵם כְּחֻנְכִּים בְּעֵינִי.
בְּשֹׂאת מִשְׁלִי יִרְיֹבֹן, עֲפֹי כְמוֹ עִם יוֹנִי;
25 „דִּבֶּר שִׁפְתַּי עִם וְגִשְׁמַע, כִּי זֶה לְשׁוֹן אֲשַׁקְלוֹנִי.
עֲתָה אֲדַקֵּם כְּמוֹ טִיט, בִּי קִלְשׁוֹנִי לְשׁוֹנִי.
אִם אֲזַנְהֶם לִי עֲרֵלָה, מַח־יַעֲשֶׂה פַעַמּוֹנִי?
לֹא יוֹכְלוּ צִוְּאֵרֵיהֶם, לְשֹׂאת זֶהב סִהְרוֹנִי.
לוֹ פָּעֵרוּ חֲפָתָאִים, פִּיָּהֶם לְמִלְקוֹשׁ עֲנִי!
30 אֲטִיף בְּשָׁמִי עָלֵיהֶם, כֶּרֶכֶם וְגַם קִנְמוֹנִי.
אֹזִי לְתַבּוּנָה, וְאֹזִי לִי, בִּי גֹזִי כְמוֹ זֶה שְׁכֵנִי!
דַּעַת אֱלֹהִים יִשִּׁימוֹן, כָּאוֹב וְכִידְעוֹנִי.
עַל זֹאת אֵילִיל וְאֶסְפֹּד, אֲשִׁים בְּמוֹ שֶׁק מְלוֹנִי.
35 אֶכַּף כְּאִנְמוֹן, וְאֶצִּים שָׁנִי, חֲמִישִׁי, וְשָׁנִי.
מַח־זֶה אֵיחֵל אָנִי עוֹד, בִּי מַח־יְהִי בְטַחוֹנִי?
עֵינִי בְּתַבֵּל תְּשׁוּמָט, לֹא תַחֲזֹה בָּהּ רְצוֹנִי.
תִּיקַר תְּמוֹתָהּ בְּעֵינִי, תִּקַּל אֲדָמָה בְּעֵינִי.

	אם ישטם לִבִּי בְּדַרְכָּהּ,	תִּדְבֶּק לִחְכִּי לְשׁוֹנִי.
40	נִפְשִׁי כְּבוֹדָה תִּמְאֵן,	כִּי עִם יִקְרָה קִלּוֹנִי.
	לֹא אֶעֱלֹז בָּהּ לְעוֹלָם,	לֹא יַעֲלֶץ לָהּ גָּאוֹנִי,
	לֹא קָרְאוּ לִי בְּנֵי עַשׂ:	סוּרָה, שָׁבָה פֹּה, אֲדוֹנִי;
	כִּי הִיְתָה הָאֲדָמָה	בְּעַל עָלִי צִיָּאֲרוֹנִי.
	מֶחֱ-לִי עֲדָנָה בְּתִבֵּל,	לֹאֵלָּא שְׂאֵת עוֹרוֹנִי?
45	נִפְשִׁי בָּמוֹ פִּי תִרְנֵן,	לֹא מִצָּאָה עוֹד מְעוֹנִי.
	אֶקְוֶן בְּחַיִּי, וְאַמָּאִם	לְחַיּוֹת בְּשָׂרִי סָרְנִי.
	כִּי יוֹם שִׁשּׁוֹנוֹ אֶסוֹנִי,	וּבְיוֹם אֶסוֹנוֹ שִׁשּׁוֹנִי.
	אֵינֶנּוּ לְהַבִּין, וְאֲדַע	כְּכֹלוֹת בְּשָׂרִי וְאוֹנִי;
	כִּי סוֹף אֲנַחָה הִנַּחָה,	עֶקֶב רוֹזְנִי מוֹזְנִי.
50	אֲדַרְשׁ בְּעוֹדִי, אַחֲפַשׁ	מִצּוֹת שְׁלֵמָה זְקִנִּי.
	אוֹלִי מְגִלָּה עֲמוּקוֹת	יִגְלֶה תְּבוּנָה לְעֵינִי;
	כִּי הִיא מְנַתִּי לְבָדִי	מִכָּל עֲמָלִי וְהוֹנִי.

2. A Vow to Seek Wisdom

	נִפְשִׁי אֲשֶׁר עָלִי שְׂאוּנִיָּה,	אָנָּה תִּשְׁלַח רַעֲיוֹנִיָּה?
	תַּחֲמָה, וְתִדְמָה בַּעֲלוֹת הָאֵשׁ,	שִׁיעֵלוּ תָמִיד עֲשָׂנִיָּה.
	הָעֵת כְּמוֹ גִּלְגַּל אֲשֶׁר יִסֹּב	עַל הָאֲדָמָה וְהַמּוֹנִיָּה.
	אוֹ רַעֲיוֹנִיָּה כְּמוֹ יָמִים,	שִׁחַמְבְּעוּ בָּהֶם אֲדִנִּיָּה:
5	אֵיךְ תַּחֲזוֹק יֶאֱמֹץ לִבְכָּהּ, כִּי	תִּבְזֶה מְקוֹם עֵישׁ וּבְנִיָּה?
	חֵט לִבָּהּ מַעַל גְּתִיב חֻכְמָה,	תִּפְרֹשׁ לָךְ תִּבְלֵל סְדִינִיָּה.
	נִפְשִׁי, יְדִידִי, נַחֲמוּ עַל זֹאת,	אֵף נַחֲמוּהָ עַל יְגוֹנִיָּה.

- תִּצְמָא לְאִישׁ שְׂכָל, וְלֹא תִמָּצָא אָדָם יְרֵיחַ צְמֹאוֹנִיָּה .
 דְּרָשׁוּ בְּאַנְשֵׁי חֲזָמֵן, אִילִי בָּהֶם אָנוּשׁ יִפְיֹק רְצוֹנִיָּה .
 אִם הָאֲדָמָה חֲמָאָה עָלִי, יִרְק לְבָבִי רֹק בְּפָנֶיהָ . 10
 אִם לֹא בְּעֵינָהּ רְאֵתָהּ אֹרִי, דִּי לְאֲדָמָה עֲוֹרוֹנִיָּה .
 אִם כְּפָרָה מִמְּחֶרֶת פָּנִי, אָשׁוּב וְאֶסְלַח לְעוֹנִיָּה .
 גִּלְגַּל אֲדָמָה טוֹב, וְלֹא תָרִים יַד חֲזָמֵן עַל גְּבוֹנִיָּה .
 רַב לָךְ עֲשׂוֹת עוֹל, וְדִי לְהִיּוֹת אֹרִי אֲדָמָה קִיּוֹנִיָּה .
 הִקְל גָּקְלִי עִם, אֲשֶׁר מִחֶם קָלוּ מָאֵד עָלִי אֲבָנִיָּה . 15
 וְכֵרֶת זָנֵב הָאוֹמְרִים אֵלַי: „אֵיחַ תְּבוּנָה וְאַמוּנִיָּה?“
 לֹא שְׁפָטָה תִּבְל בְּצֶדֶק בָּם, לֹא נִתְּנָה טָרְף לְבָנֶיהָ !
 נָחוּ וְלֹא יִגְעוּ, וְהַשְׁיִגוּ רַק מִבְּלִי דַעַת שְׁשׁוֹנִיָּה .
 לָקְחוּ בְּנוֹת שְׁמֶשׁ, וְהוֹלִידוּ סְכָלוֹת, וְלֹא חָיו חֲתָנֶיהָ .
 לָמָּה תִּרְיֹבוּנִי עָלִי שְׂכָלִי, חוֹחִי אֲדָמָה, קִמְשׁוֹנִיָּה ? 20
 אִם נִקְלָתָהּ חֲכָמָה בְּעֵינֵיכֶם, אֲתֶם מָאֵד קָלִים בְּעֵינֶיהָ .
 אִם נִסְגְּרָה מִלְּכֶם סָגוּר, חֲגָה אֲנִי אֶפְתָּח אֲרוֹנִיָּה .
 אִיךְ אֶעֱזֹב חֲכָמָה, וְרוּחַ אֵל פָּרַת בְּרִית בִּינִי וּבִינֶיהָ ?
 אוֹ תַעֲזֹב אוֹתִי, וְהִיא כָּאֵם לִי, וְאֲנִי יֶלֶד זְקוּנִיָּה ?
 אוֹ כֹחֲלִי, אוֹ כַּעֲדִי נִפְשׁ, אוֹ כַּעֲנֹק עַל צִוְּאוֹרֹנִיָּה . 25
 אֵיךְ תִּאֲמְרוּ לִי: „עֲדִיךָ הוֹרֵד, וּפִשְׁטָה רְבִידָה מִגְּרוֹנִיָּה?“
 בָּהּ יַעֲלוּ לְבִי, וּבָהּ יִיטֵב, כִּי טָחֲרוּ נַחֲלִי עֲדָנֶיהָ .
 מִיָּדִי חֵיוֹתִי אֶעֱלֶה נִפְשִׁי, וּבְעֵד עֲרֶפֶל שִׁים מְעוֹנִיָּה .
 כִּי נִשְׁבַּעַה עָלִי לְבַל אֶשְׁקֹט עַד אֶמָּצָא דַעַת אֲדוֹנִיָּה .

3. The Royal Crown

בְּתַפְּלָתִי יִסְכֵּן גָּבְרִי, כִּי בָהּ יִלְמַד יִשְׂרָאֵל וְזִכּוּתִי;
 סִפְרִתִּי בָהּ פְּלִאֵי אֵל הָיָה, בְּקִצְרָהּ, אֵךְ לֹא בְּאַרְיִכּוּת.
 שְׁמִתִּיהָ עַל רֹאשׁ מִתְּלָלִי, וְקִרְאָתֶיהָ כְּתֵר מַלְכוּת.

נפלאים מעשיך, ונפשי יודעת מאד! לך, יי, הגדולה
 5 והגבורה והתפארת והנצח והחוד. לך, יי, הממלכה, והמתנשא
 לכל לראש, והעושר והכבוד. לך ברואי מעלה ומטה יעידו
 כי חמה יאבדו, ואתה תעמוד. לך הגבורה אשר בסודה גלאו
 רעיונינו לעמוד, כי עצמת ממנו מאד. לך חביון העוז, הסוד
 10 והיסוד. לך השם הנעלם ממתי חכמה, והכח הסובל העולם
 על בלימה, והיכולת להוציא לאור כל תעלומה. לך החסד
 אשר גבר על ברואיך, והטוב הצפון ליראיך. לך הסודות
 אשר לא יכילם שכל ורעיון, והחיים אשר לא ישלט עליהם
 כליון, והכסא הנעלה על כל עליון, והנוה הנסתר ברום חביון.
 לך המציאות אשר מצל מאורו נהיה כל הויה, אשר אמרנו:
 15 מבצלו נהיה. לך שני העולמים אשר נתת ביניהם גבול:
 הראשון למעשים והשני לגמול. לך הגמול אשר גנות
 לצדיקים, ותעלימהו, ותרא אותו כי טוב הוא, ותצפנהו.

אתה אחד, ראש כל מנין, ויסוד כל בנין. אתה אחד,
 ובסוד אחדותך חכמי לב יתמהו, כי לא ידעו מה הוא. אתה
 20 אחד, ואחדותך לא יגרע ולא יוסיף, לא יחסר ולא יעדיף.
 אתה אחד, ולא כאחד הקנוי והמנוי, כי לא ישיגך רבוי ושנוי,
 לא תואר ולא כנוי. אתה אחד, ולשום לך חוק וגבול גלאה
 הגיוני; על כן אמרתי: מאשמרה דרכי מחטוא בלשוני.
 אתה אחד, גבהת ונעלית משפול ומנפול, ואי לו האחד
 שיפול.

אתה נמצא, ולא ישיגך שמע און, ולא ראות עין; ולא
 ישלט בך איך, ולמה, ואין. אתה נמצא, אבל לעצמך, ואין
 לאחר עמך. אתה נמצא, ובטרם היות כל זמן היית, ובלי
 מקום חנית. אתה נמצא, וסודך נעלם, ומי ישיגנו? עמוק,
 עמוק, מי ימצאנו? 30

אתה חי, ולא מזמן קבוע, ולא מעת ידוע. אתה חי,
 ולא בנפש ונשמה, כי אתה נשמה לנשמה. אתה חי, ולא
 כחיי אדם להבל דמה, וסופו עש ורמה. אתה חי, והמגיע
 לסודך ימצא תענוג עולם: ואכל וחי לעולם.

אתה גדול, ומול גדולתך כל גדולה נכנעת, וכל יתרון
 מגרעת. אתה גדול מכל מחשבה, וגאה מכל מרכבה. אתה
 גדול על כל גדולה, ומרום על כל ברכה ותהלה. 35

אתה גבור, ואין בכל יצירותיך ובריותיך אשר יעשה
 כמעשיך וכגבורותיך. אתה גבור, ולך הגבורה הגמורה, אשר
 אין לה שנוי ותמורה. אתה גבור, ומרוב גבורתך תמחול
 בעת זעם אפך, ותאריך לחטאים זעפך. אתה גבור, ורחמך
 על כל ברואיך כלם: המה הגבורים אשר מעולם. 40

אתה אור, ועיני כל נפש זכה יראוך, וענני עונים מעיניה
 יעלימוך. אתה אור; נעלם בעולם הזה, ונגלה בעולם העליון
 הנאה: בהר יי יראה. 45

אתה עליון, ועין השכל לך תכסוף ותשתאה, אפס קצהו
 תראה וכולו לא תראה.

אתה אלהי האלהים, וכל הברואים עדיך, ובכבוד זה
 השם נתחייב כל נברא לעבדך. אתה אלוה, וכל היצורים
 עבדיך ועובדיך; ולא יחסר כבודך בגלל עובדי בלעדיך, כי
 כונת כלם להגיע עדיך, אבל הם כעורים: מגמת פניהם דרך
 המלך, ותעו מן הדרך; זה טבע בבאר שחת, וזה נפל אל 50

פחת; וכלם חשבו כי להפצם נגעו, והם לריק יגעו. אך
 עבדיך הם כפקחים החולכים דרך נכוחה: לא סרו ימין
 55 ושמאל מן הדרך, עד בואם לחצר בית המלך. אתה זלזה,
 סומך היצורים באלהותך, וסועד חברואים באהדותך. אתה
 אלוה, ואין הפרש בין אלהותך ואהדותך וקדמותך ומציאותך;
 כי הכל סוד אחד: ואם ישתנה שם כל אחד, הכל הולך אל
 מקום אחד.

60 אתה חכם, והחכמה מקור חיים, וממך נובעת; ובחכמתך
 נבער כל אדם מדעת. אתה חכם, קדמון לכל קדמון, והחכמה
 היתה אצלך אמון. אתה חכם, ולא למדת מבלעדיך, ולא
 קנית חכמה מזולתך. אתה חכם, ומחכמתך אצלת הפץ
 מזומן, כפועל ואמן, למשוך משך היש מן האין (כהמשך
 65 האור היוצא מן העין, ושואב ממקור האור מבלי דליו), ופועל
 הכל בלי כלי; וחצב וחקק וטהר וזקק; וקרא אל האין,
 ונבקע; ואל היש, ונתקע; ואל העולם, ונרקע. ותכן שחקים
 בזרת, וידו אוהל הגלגלים מחברת, ובלולאות היכולת יריעות
 הבריאות קושרת; וכחה נוגעת על שפת היריעה, הבריאה
 70 החיצונה הקיצונה במחברת.

XV. BAHYA B. JOSEPH IBN PAKUDA

[Philosopher, talmudic scholar, and liturgic poet. Difference of opinion exists as to the time when he flourished. It is usually accepted that he lived in the eleventh century. But arguments, though by no means conclusive, have been brought forth to prove that he lived a century later. To him is due the credit of having been the author of the first Jewish system of ethics. His ethical work *Hobot ha-Lebabot* (Duties of the Heart), which was written in Arabic, has always been a great favorite in its Hebrew translation.]

Pious Reflections and Admonitions to the Soul

בְּרָכִי, נַפְשִׁי, אֶת יי; וְכָל קֶרְבִּי אֶת שֵׁם קְדָשׁוֹ. נַפְשִׁי,
עוֹ תִדְרָכִי, וְצִוְּךָ בְּרָכִי, וְחִין לִפְנֵי תַעֲרָכִי, וְשִׂיחָה לְגִגְדִּי
שִׁפְכִי; וְהִתְעוֹרְרִי מִשְׁנַתִּיכִי, וְהִתְבּוֹנְנִי מִקוֹמִיכִי, אִי מִזֶּה בָּאת
וְאַנָּה תֵּלֵכִי.

נַפְשִׁי, מִתְנוּמַתָּה עוֹרִי, וְלִפְנֵי יוֹצְרֶךָ שִׁיר דְּבָרִי; וְלִשְׁמוֹ 5
זַמְרִי, וְנִפְלְאוֹתָיו סִפְרִי, וְגוֹרִי מִמֶּנּוּ בְּאֶשֶׁר תִּגְוִרִי.

נַפְשִׁי, אֵל תִּהְיֶי כְּסוּם, בְּפֶרֶד, אֵין חֶבֶן, וּכְשֹׁכּוֹר נִדְחֵם
וְאִישׁ נִדְחֵם; כִּי מִמָּקוֹר בִּינָה קִרְצָתָ, וּמִמַּעַן חֲכָמָה לְקַחְתָּ,
וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ הוֹבֵאתָ, וּמַעִיר גְּבוּרִים הוֹצָאתָ, מֵאֵת יי מִן
חֲשָׁמִים. 10

נַפְשִׁי, לִבְשִׁי בְּגָדֵי שָׂכָל, וְהִתְאַוְרִי אֶזְזוֹר בִּינָה, וּמִלְטִי אֶת
נַפְשִׁי מִחֲבָלֵי פִגְרוֹךְ אֲשֶׁר אֶת מִתְגַּוְרֶרֶת. וְאַל יִשְׁיֹאֲךָ לִבֶּךָ
בְּנַעֲם חֲמֻדוֹתָיו, וְאַל יִסִּיתֶךָ בְּשִׂכּוֹת תַּאֲוֹתָיו, אֲשֶׁר יִמָּאֲסוּ

כִּמוֹ מַיִם, וַתַּחֲלֹכוּ לָמוֹ. וְזָכְרִי כִּי לֹא לַעֲזֹר וְלֹא לְהוֹעִיל
 15 רֵאשִׁיתָם, כִּי אִם לְבִשֶׁת וְגַם לְחֶרֶף אַחֲרֵיתָם.

נִפְשִׁי, שׁוֹמְטִי בְּרָחוּבוֹת תְּבוּנָתָהּ, וְסִבִּי בְּחֻדְרֵי חֲכָמָתָהּ,
 וּבֹאִי עַד תְּבוּנַת בְּגִן מִשְׁפִּיתָהּ, אֲשֶׁר בַּעֲפָר יִסּוּדוֹ: הֲלֹא הוּא
 גִּיף נִמְאָם, וַיִּפְּגַר מֵיָבֵם? קְרוֹץ מִמַּעַן נִרְפֵּשׁ וּמִמְקוֹר מִשְׁחָת,
 בְּגוּי מִטַּפָּח סְרוּחָה; שְׁרוּפָה בְּאֵשׁ, כְּסִיחָה. גִּלְם כַּדְמוּת
 20 תּוֹלַעַה, וַחֲיָה בֶקַע וְזוּעָה. עֲצוֹר בְּרַחֲם מִטְּנָה, סָגוֹר בְּבִטָּן
 מְלַכְלָה, יֶלֶד בְּצִירִים וְחֻבְלִים, לְרֹאוֹת עֶמֶל וְחֻבְלִים. כָּל חַיִּים
 חֲתֻמֵּי תְּאֻנָּה, וְסָר מִמּוֹסֵר וּמִמְצוֹן; בַּחֲשֵׁן בָּא, וּבַחֲשֵׁךְ יֵלֵךְ,
 זֶל, אֲבִיזוֹן, עָנִי, וְחֻלָּה. לֹא דַעַת לוֹ מִבְּלַעֲדָהּ, וְלֹא תְבוּנָהּ לוֹ
 מִבְּלִתָּהּ. בְּחִיּוֹ עֶפֶר, וּבְמוֹתוֹ אֶפֶר. בְּעוֹדוֹ תּוֹלָעִים יִסּוּכְבוּהוּ,
 25 וְאַחֲרֵיתוֹ רֶמֶס וְגוֹשׁ עֶפֶר יִכְסּוּהוּ. לֹא יָדַע בֵּין יְמִינוֹ לְשִׁמְאֵלוֹ,
 טָמִין בְּאֶרֶץ חֻבָּלוֹ. לִכֵּן לָכִי אֶתִּי וּמְלָכִי עָלָיו, כִּי לִבִּי חֲכָמָה
 מְלוּכָה תֵּאוֹת, וְעֶבֶד אֲוִיל לְחֻכָּם לֵב. וְאַל תִּלְכִּי בְּשִׁרְרוֹת
 לִבִּי הָרַע, וְאַל תִּנְקְשִׁי בְּמוֹעֲצוֹתָיו, וּמֵאִסִּי בְּבַצַּע מַעֲשֵׂקוֹתָיו;
 וְאַל תִּבְטְחִי בְּעֵשֶׁק, וּבְגֹז אֵל תִּהְבְּלִי; כִּי תַעֲשֶׂק יְהוָה לֵל חָכָם
 30 וַיֹּאבֵד לֵב מִתְנַה.

נִפְשִׁי, שִׁיתִּי לִבִּי לְמִסְלָה, דֶּרֶךְ הַלְכָתִּי; כִּי חֶבֶל הָיָה מִן
 הָעֶפֶר, אֲמָנָם חֶבֶל שָׁב אֶל הָעֶפֶר. וְלִכְּל גִּבְרָא וְנוֹצֵר יֵשׁ קֶץ
 וְתִכְלִית לְשׁוֹב אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר מִסְּנוֹ לָקַח. וְחַחֲיִים וְחַמּוֹת
 אֲחִים, שְׂבָתָם יַחַד; אִישׁ בְּאֶחָיו יִדְבֹּקוּ, וַתִּלְכְּדוּ וְלֹא וַתִּפְרְדּוּ;
 35 אֲחִיזִים בְּשִׁתִּי קִצּוֹת גֶּשֶׁר רְעוּעַ, וְכָל בְּרוּאֵי תֵבֶל עוֹזְבִּים
 עָלָיו: חַחֲיִים מוֹכָאוֹ, וְחַמּוֹת מוֹצָאוֹ; חַחֲיִים בּוֹנֵה, וְחַמּוֹת

סוּתֶר; חַתִּיִּים זֹרַע, וְחַמָּוֶת קוֹצֵר; חַתִּיִּים נוֹטֵעַ, וְחַמָּוֶת עוֹקֵר;
 חַתִּיִּים מַחְבִּיר, וְחַמָּוֶת מַפְרִיד; חַתִּיִּים מַחְרִיז, וְחַמָּוֶת מַפְזֵר.
 וַדַּעִי נָא וַרְאִי כִּי גַם עָלֶיךָ תַעֲבֹר בּוֹס, וְתֵצֵאִי מִמָּלְאָן הַדֶּרֶךְ
 40 כְּרִנֵּעַ, כִּי יִקְרָךְ עֵת וּפְנֵעַ, וְתֵשׁוּבִי אֶל בֵּית עוֹלָמָךְ. בַּיּוֹם תַּחֲנוּא
 תִּרְצִי פְעֻלָּתְךָ, וְתִקְחִי מִשְׁכָּרְתְּךָ חֶלֶף עֲבוֹדָתְךָ אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ
 בְּעוֹלָם הַזֶּה, אִם טוֹב וְאִם רָע. לָכֵן שִׁמְעִי נָא וַרְאִי, וְחַטִּי
 אֲזַנְנָה, וְשִׁכְחִי עִמָּךְ וּבֵית אֲבִיךָ, וְקוּמִי רְגִי לְמַלְכָּךְ יוֹמָךְ וְלִילְךָ;
 שָׂאִי אֵלָיו כַּפִּים, וְחַשְׁתַּחֲוִי לוֹ אַפִּים, וְעַפְעַפִּיךָ יִזְלוּ מִיָּם,
 45 בְּכִרְיָעָה עַל בְּרָכִים; אִוִּילִי יִתְאוּ חֲסִלְךָ יָפִיד, וְיִשָּׂא פָנָיו אֵלֶיךָ
 וְיִשֵּׂם לָךְ שָׁלוֹם. וַיַּחֲן עָלֶיךָ בַּיּוֹם עֲנִיָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַחֲרֵי
 שׁוּבְךָ לְמִנְיֹחֶיכִי, כִּי מַעֲוֹדָךְ גָּמַל עָלֶיכִי.

נִפְשִׁי, חֲכִינִי צִידָה לָרֹב, אֵל תַּמְעִיטִי, בְּעוֹד בַּחַיִּים
 חִיתֶּךָ, וַיֵּשׁ לֹאֵל יִדָּה, כִּי רַב מִמָּךְ הַדֶּרֶךְ. וְאַל תֹּאמְרִי: לְמַחֲר
 50 אֶקַּח צִידָה; כִּי פָנָה חַיִּים, וְלֹא תִדְעִי מַה־יִּלָּד יוֹם. וַדַּעִי כִּי
 תָמוּל לְעַד לֹא יֵשׁוּב, וְכָל אֲשֶׁר פָּעֲלָתָ בּוֹ שָׁקוּל וְסָפוּר וְחָשׁוּב.
 וְאַל תֹּאמְרִי: מַחֲר אֶעֱשֶׂה; כִּי יוֹם חַמָּוֶת מִכָּל חַי מְכַסֶּה.
 מַחְרֵי עֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם חָקוֹ, כִּי חַמָּוֶת בְּכָל עֵת יִשְׁלַח חֲצוֹ
 וּבְרָקוֹ. וְאַל תִּתְמַחֲמְחִי מַעֲשׂוֹת חָק דְּבַר יוֹם בַּיּוֹמוֹ, כִּי כֶצֶפוֹר
 55 גּוֹדֶדֶת מִן קִנְיָה, בֶּן אִישׁ גּוֹדֵד מִמָּקוֹמוֹ. וְאַל תִּדְמִי בְּנִפְשָׁךְ כִּי
 אַחֲרֵי צִאתְךָ מִמִּסְגֵּר פְּגִרָה, תֵּשׁוּבִי לְתוֹכָהּת מִשְׁשׁוּבָה נִצָּחַת,
 כִּי לֹא יִתְכַּן לָךְ אִזּו עֲשׂוֹת טוֹב וָרָע, וְלֹא יוֹעִילְךָ תֵּשׁוּבָה
 מִשְׁשׁוּבָה, וְלֹא הִנָּחֵם לָךְ מִרְשַׁע וְאַשְׁמָה וּפִשַׁע. כִּי הָעוֹלָם
 תַּחֲנוּא נִכּוֹן לְחֻשְׁבוֹן, וְסִפָּר כָּל צָפוֹן וְסִתּוּם אֲשֶׁר בְּיַד כָּל אָדָם

חַתִּים, וְעִרְוֶה לְשָׁלֵם שְׂכָר טוֹב לִירְאֵי יי וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, וְלַהֲנַקֵּם
 בּוֹ נֶקֶם פְּרִית מִן שׁוֹכְחֵי אֵל, הָאוֹמְרִים לֵאמֹל: סוֹר מִפְּנֵי, וְדַעַת
 דְּרִכֶּיהָ לֹא חָפְצָנוּ. מַה־שְּׂדֵי כִי־נַעֲבֹדְנוּ? וּמַה־נוֹעִיל כִּי
 נַפְנֶע־בוֹ?

נַפְשִׁי, אִם חֲכָמָה, חֲכָמָה לָךְ; וְאִם לִצְהָ, אֶתָּה תִּלְוִן
 מְשׁוֹנְגָתָהּ. שְׂמָעִי מוֹסֵר, וְחֲכָמִי, וְאֵל תִּפְרָעִי. שִׁיתִּי עַל לִבִּי
 תָּמִיד דְּבָרֵי קִהְלָת בֶּן דָּוִד: סוֹף דְּבָר חֶפֶל גִּשְׁמַע אֶת־
 הָאֱלֹהִים יִרְא וְאֶת־מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי־זֶה כָּל־הָאָדָם כִּי אֶת־
 כָּל־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יָבֵא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל־נַעֲלָם אִם־טוֹב
 וְאִם־רָע. וְאֵל תִּשְׁכַּח בְּיַד כָּל אָדָם יַחֲתֵם לְדַעַת כָּל אֲנָשִׁי
 מַעֲשָׁהוּ. וְזִכְרֵי אֵין חֲשֵׁה וְאֵין צִלְמוֹת לְהַסְתֵּר שֵׁם פּוֹעֲלֵי אָוֶן.
 בִּקְשִׁי אֶת יי קוֹנֵה כָּכָל כֶּחֶד וְאוֹנֵה. בִּקְשִׁי צֶדֶק, בִּקְשִׁי עֲנוּת,
 אוֹלִי תִסְתָּרִי בְיוֹם אֵף יי וּבְיוֹם חֶרוֹן אַפּוֹ, וְתִזְהָרִי בְזֹהַר
 חֶרְקִיעַ וּכְצֹאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ. וְתִזְרַח עָלֶיךָ שֶׁמֶשׁ צֶדֶקָה
 וּמִרְפָּא בְּכִנְפֶיהָ. וְעֵתָה קוֹמִי, לְכִי, וְחַתְּחַנְנִי לְאֲדוֹנֶיךָ, וּשְׂאִי
 זִמְרָה לְאַלְהֶיךָ. תִּלְלִי יְהִ, כִּי טוֹב וּפְרָה לְאַלְהֵינוּ; כִּי נַעֲמִים,
 נְאוּה תַּהֲלָה.

XVI. AHIMAAZ B. PALTIEL

[Liturgic poet and author of a family chronicle. He was born at Capua, Italy, 1017, and died at Oria about 1060. His Chronicles (*Sefer Yuhasin*) is an important source for the history of the early Jewish settlement in Italy.]

Shephathiah Before His Death on Rosh ha-Shanah Declares that the Tyrant Basil Is Dead

וְר' שִׁפְטִיָּה זָקֵן, בָּא בַּיָּמִים, וַיִּי בָּרְכוּ בְּכָל מִדּוֹת נְעִימִים.
תּוֹרָה הִנְחִילוֹ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים, בְּעֶשֶׂר נִדְלוּ בְּנִכְסִים עֲצוּמִים.
בֶּן חֲסִנּוֹ הִגִּין וְתָמִים, הָאֵב וְהַבֵּן נִמְצְאוּ שְׁלָמִים. וְר' חֲנִנְיָא
עָמָם בְּגִדְל וּבְתָמִים, בִּירְאָת יי לְעוֹלָם קִיָּמִים. אֲחִים וְחִבִּיבִים
בְּחִיבּ מְנַעֲמִים; בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת עוֹסְקִים לְעוֹלָמִים, חָקִי אֵל
בְּאַהֲבָה מְקִיָּמִים. עוֹ וְתַפְאֶרֶת לְמַלְכֵם מְרוֹמִמִים, הוֹד וְחֶדֶד
לְקוֹנֵם מַעֲצָמִים, וְנִזְר וְכֶתֶר וְעֶטְרָה לְבוֹרְאֵם מְבַתִּימִים.
לְיוֹצְרֵם נוֹתָנִים עוֹ וְתַעֲצוּמִים, בּוֹעֵד חֶתְפָּלָה מְעִרִיבִים
וּמְשַׁכִּימִים. הַגְּלוּת וְחֶחֱרָבָן בָּכוּ בְּעִגּוּמִים, וְהַשְׁמֵד קוֹנְנוֹ
בְּתַמְרוֹר וְשִׁמּוּמִים, כָּל יְמֵי חַיּוֹתָם עָלֵי אֲדָמִים. וְזַעְקוֹ וְחֲנִנּוֹ
לְמַשִּׁיב חַכְמִים, אֲשֶׁר בִּדְעָתוֹ נִבְקְעוּ תַּחֲוִמִים, וְכוֹנֵן וְיוֹסֵד
נִהְרֹת וַיָּמִים, לְסַכֵּל דַּעַת הָאוֹיֵב וּמַלְכוּתוֹ לְהַשְׁמִים. תְּבוּנָה
בְּקִשׁוֹ לְמֵלֶךְ רַחֲמִים, גְּזֵרַת הַשְׁמֵד לְהַאֲבִיל וּלְהַעֲמִים. בְּצַעֲקָתָם
שִׁצְעָקוֹ לָרֵם עַל כָּל רָמִים, חֲגוּזָה לֹא עֲבָרָה מֵעֶבֶר הַיָּמִים,
וְהַצִּיל עֲבָדָיו בְּתוֹרוֹתָיו תְּמִימִים, מִטְּנוּף וּמִסְרִיּוֹת וּמַמִּים

חֲזֹקִים: מִהַכָּרַעַת הָרָשִׁים וְאֵלִים, מִהַסְגֵּדַת עֲוִרִים וְסָפִים,
 מִהַשְׁתַּחֲוֹת פְּסִילִים וְצִלָּמִים. וְהָרַעִים עַל אוֹיְבֵיהֶם בְּקוֹל
 רַעֲמִים, שׁוֹנְאֵיהֶם וְרוֹדְפֵיהֶם לְחֻזְעִים בְּזַעֲמִים; וּמַלְא יְדֵידֵיו
 מִיַּד חֲקָמִים, וְחֶשֶׁד נִפְשָׁם מִגִּחְלֵי רִתְּמִים; לַחֲיוֹת בַּתּוֹרָה
 עוֹסְקִים וְחֹמִים, לְהַרְיָתָם רֵיחַ סָפִים וּבִשְׁמִים, הַגְּנוּזִים 20
 וְחֲתוּמִים, בְּאוֹצְרוֹת וְאִסְמִים, אֲשֶׁר בְּעֵדֶן יִשְׁנִים וּקְדוּמִים,
 וְנִסְתָּם בְּסִתּוּמִים. וְהַשְׁלִים יְחִידָתוֹ בְּשִׁלּוּמִים, לְדִין אֱלֻמְנוֹת
 וְאָבִי יְתוּמִים, רַבִּי שְׁפִטָּיָה הָרַב בְּחֻכְמִים. מָעַם פּוֹם
 הָרֵאשׁוֹנִים, שְׁנָרָם אָבִי פִתְנִים לְרֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים.

וּבְיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה, הוּא רַבִּי שְׁפִטָּיָה הַגּוֹן בַּהֲגִינָה, לְתַקַּע 25
 הַשּׁוֹפָר הוּא בְּעֵצְמוֹ, בְּעֵבֹר כְּבוֹד יְיָ וְעַמּוֹ. וְאוֹתוֹ חַיִּים מְטוֹי,
 מִן הַחֲלִי גְטוֹי; וְלַחֲשׂוֹ לוֹ כָּל חֲקָהּל בְּבִטּוֹי: אֲדוֹנִי, אֹר
 עֲטוֹי, זֵיו הוֹדְנִי, מְאֹר עֵינֵינִי, הַשּׁוֹפָר תִּקַּע אֵלַינִי; כָּל חַיִּים
 שְׁיִשְׁמְרֶךָ אֱלֹהֵינִי, אֵין אַחֵר תּוֹקַע שׁוֹפָר בְּתוֹכְנִי. וְהַטְרִיחֵהוּ
 עָלָיו לְתַקַּע, וְעַמֵּד וְהַשּׁוֹפָר תִּקַּע תִּקּוֹעַ; וְהוּא הָיָה בְּלֹא כַח 30
 וּגְבוּרָה, וְתִקִּיעַת הַשּׁוֹפָר לֹא בָאָה בְּשׁוּרָה. וְעֵנָה לָחֵם הַצִּדִּיק,
 וְדִינוֹ עָלָיו הַצִּדִּיק: לָכֵם, בְּנִי, יְהִי מוֹב סִמָּן, כִּי עָלִי בְּעוֹנֵי
 נִתְחַלַּף הַזָּמָן. וְיֵצֵא מִכְּנֶסֶת עֲדָתוֹ, וְחָלַף אֶל בֵּיתוֹ, וְשָׁכַב עַל
 מִטָּתוֹ. וְכָל חֲקָהּל אַחֲרָיו נִכְנָם בְּמִטָּת תְּדַרְיוֹ. וְהוּא בְּנִי
 הַחֲזִיר אֲלֵיהֶם, וְכֵן אָמַר לָחֵם: אֲנִי חוֹלֵף לְמִנְיַחֲתִי לְקִץ 35
 חַיִּים, לְגוֹרְלִי לְאַבּוֹת הַקְּדוּמִים; וְאוֹדִיעֶכֶם, בְּנִים חֲבִיבִים,
 בְּנֵי שְׁלֹשֶׁת אֲהוּבִים, שְׁמַת בְּסִילִי הַצּוֹרֵר וְהַחוֹבֵר, וְחִנְהוּ לְפָנַי
 עוֹבֵר, בְּשִׁלְשָׁלוֹת שָׁל אֵשׁ אִסּוּר, בְּיַד מְלָאכִי חֲבָלָה מְסוּר.

וְשָׁלַח אֵלַי יְיָ צִבְאוֹת שְׁמוֹ, לֵלֶךְ לִקְרֹאת בְּסִילִי וְלַעֲמֹד בְּדִין
 עִמּוֹ, מִכָּל הָרָעָה שְׁעָשָׂה לָעַמּוֹ; לַחֲפֵרִית שְׁמוֹ וְשֵׁם וְרָעוֹ, 40
 וְשָׁרְשׁוֹ וְצִאֲצָאִיד וְנִטְעוֹ. (וְכָתְבוּ הַיּוֹם זֶה שְׁעָה. וּבַיָּמִים הָהֵם
 בָּאָה תְּשֻׁמוּעָה, כִּי מֵת בְּסִילִי שְׁעָשָׂה הָרָעָה; לְפִי דִבְרֵי הַצַּדִּיק
 בֶּן הַכֶּתֶב הַגִּיעָה. שָׁפָן מַלְכִי קוֹסְטַנְטִינָא עוֹשִׁים כְּמִנְהָגָם:
 בְּשִׁימוֹת הַמֶּלֶךְ מְשֻׁלְחִים בְּבֹאֲרֵי בְּכָתֵב פֶּתָנָם, וְכוֹתְבִים הַיּוֹם
 וְהַעֲתָ, אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ מֵת מִבְּעֵת). בְּרוּךְ עוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ, 45
 אֲשֶׁר מִזֶּה אֶבְדּוֹ, וּמִהֵבֵא בְּחֵדּוֹ. בְּרוּךְ שְׁמוֹ, וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדּוֹ.
 וְאֲנִי גֵאֲסָף אֶל עַמִּי, וְאֵלֶּךְ אֶל מְקוֹמִי. וְאַתֶּם, בְּנֵי, בְּנֵי בַחוּנִי,
 כָּל קָהָל הַמּוֹנִי, יְהִי עִמָּכֶם יְיָ. וּמִמִּית וּמִחַיָּה, חוּא אֶהְיֶה אֲשֶׁר
 אֶהְיֶה, בְּחַיּוֹתוֹ צַדִּיקִי בְּנִימִין וְגִיּוֹר אֲרִיָּה.

XVII. MOSES B. JACOB IBN EZRA

[Poet, philosopher, and philologist. He wrote gracefully in Arabic and Hebrew. He was born about 1070 at Granada, and died in the first half of the twelfth century. His best works are still in manuscript, but even his published books show him to be a man of great talent. His poetry was chiefly praised for the beauty and polish of its diction. Judah ha-Levi addressed several panegyrics to him.]

1. Dirge on the Death of His Brother

הַתֶּאֱבָלִי, נַפְשִׁי, וְסוֹת אֶבֶל
לְבָשִׁי, וְעַל שִׁקְוֶה תִּנִּי חֶבֶל;
הַתֶּאֱחָדִי לְיָמִין וְלִשְׁמֹאל, גַּם
עוֹרִי לְקוֹנֵן וְחֹשֶׁף שֶׁבֶל.
מִכְרִי מְשׁוֹשֶׁה לְצִמִּיתוֹת; גּוֹ-
אֵל אֵל יְהִי לְעַד וְלֹא יוֹבֵל.
סִפֵּר כְּרִיתוֹת כְּתָבִי אֵל גִּיל,
לְקַחֵי כָּלִי תַנּוֹת מְקוֹם גֶּבֶל.
אֵל תִּפְחָדִי מֵאֵף זְמַן לְעַד,
אֵל גֵּא תַגְוִרִין מִחֲרוֹן תִּבֵּל;
מִחֵי-יַעֲשֶׂה בְּךָ עוֹד, וְלֹא עֲשֶׂה ?
הָעַמִּיק לְהִרְעוּ וְעֲשׂוֹת תִּבֵּל!
אֲחֵר נָפַל אָחִי יִכְלֹת אֵין
בּוֹ לְהִיּוֹת מִמֵּיב, וְלֹא חוֹבֵל.

- 15
הָכָה וְלֹא חָמַל; וְשָׁבַר כָּל
עֶזְרָה וְתַפְאֲרֶתָהּ שָׁבַר גָּבֹל.
שָׂיֵאָה בָּאֵף הַשְׁפִּיל, וְאִיָּה לִפְּיֹל
עוֹד בְּנָעִימִים תִּקְרָאִי חֶבֶל?
בֵּית הָאֶסּוּר אֵין אַחֲרָיו רַחֵב
חֲלָדִי, וְהָעוֹלָם כְּמוֹ כְּפָל. 20
סוֹבֵל כְּבוֹד כָּל הַיָּקָר, אִיכָּה
עָפָר לִגְבוֹ יִהְיֶה סָבֵל?
שָׁמֶשׁ לְמַפְקָדוֹ חֵבֶר תַּנִּים,
סֶהַר עָלֵי מוֹתוֹ אָחִי אֶבֶל.
חַיּוֹם יִבְיָנוּן כִּי צָבָא מְרוֹם 25
יִבְלֹוּ וַיִּבְלֹוּ בְּצִיץ גּוֹבֵל;
וַיִּכְלָה כְּגֹשׁ עָפָר, וְלֹא יִסּוֹף
זָכָר תִּהְלֹוֹתָיו, וְלֹא יִבְלֵ.
אַחֵר הֵלֵךְ אָחִי לְבֵית שַׁחַת,
בְּנִתִי הָכִי כָּל הַיָּצוֹר הֶבֶל. 30

2. Poem Addressed to One of His Noblest Friends

- אָסִיר, אֲשֶׁר לְבוֹ יְקוֹד יִרְתִּימָה
כַּסִּיר, וְעַבְדֵּי מַעֲהָ בְּרֵי יִשְׂרָאֵל;
דְּמָה לְחֶקֶל מִחֲלָתוֹ בּוֹ, וְאֵה
יִנִּיחַ, הָכִי גֶשֶׁם יְבוּל מִצְמִיחַ:
כְּבִשָּׁן אֲשֶׁר יַעֲשֶׂן, וְזָרַק מִבְּלִי 5
יָד עַל מְאוֹר פָּנָיו וּמִצְחוֹ פִּיתָה.

יִתְרוּצְצוּ הָרִים בְּחֶם דָּמָעוֹ, כָּמוֹ
יִשְׁתַּק שְׂאוֹן יָמִים בְּעֵת יִצְרִית.

בְּשִׁדָּה אָדָם תּוֹעֵה בְּלִי מִרְעָה, וְאִין
10 דּוֹרֶשׁ, כְּשֶׁה אֹבֵד אָרִי הַדִּית.

עָלְיוֹ בְּנוֹת עֵישׁ כְּיוֹנִים יִחָמוּ,
אֵלְיוֹ כָּמוֹ צֶשֶׁר בְּסִיל יִקְרִית.

יָד הַזְּמָן בּוֹ יִצְאָה לָרַע, עַדִּי
אוֹתוֹ בָּאָה מִמַּעַרְב הַכְּרִית.

עַד אֵן יְהִי מוֹדֵד פְּנֵי תֵבֵל? וְעַד
15 אֵן לֹא יִרְפָּה לוֹ חֲגוֹר וּמְזִיחַ?

אֶחָיו לְרֹאנָה בּוֹ לִגְגֵד עֲמָדוֹ
בְּצָר, וְכָל רַע בְּרִית הַזְּנִיחַ.

וּבְיַד צִדִּיקָה שְׁפָכּוֹ דָּמוֹ, וְאִיךָ
20 דָּמוֹ לְכַסּוֹתוֹ, וְהוּא בְּצַחֲחִית?

אֵךְ אֵל בְּשׁוֹר כִּי אֲזַלֶּת יָדוֹ, יָמִין
חֶשֶׁר לְחֶסֶד בְּעֵדוֹ הוֹכִיחַ.

עָלָה בְּלִיל אָדוֹ כָּמוֹ שַׁחַר, וְאוֹר
חִבְרָה בְּאֶפֶל הַנְּדוּד הַשְּׁנִיחַ.

מָטוֹ פְּעָמָיו, אֵךְ בְּצַפּוֹתוֹ מְכוֹן
25 שְׁבִיתוֹ, בְּסִלַּע עֲמָדוֹ וִיצְרִית.

בָּא אִזּוּ בְּלֵב חֲגֵן, וְנִפְשׁוֹ עַל שְׂרִי
שְׁלֹחַ בְּצוּפֵי מַעְגָּיו הַבְּמִית.

נִפְתָּ לְפִי מוֹעֵם, וְאוֹר שְׁמֶשׁ לְעֵין
30 רוּאָה, וּמֹר עוֹבֵר לְאֵה מִפִּית.

- אָדן לְכָל חֶסֶד, וְעִמּוּד לִיקָר,
קָרַשׁ לְמִשְׁכַּן הָאֶמֶת וּבְרִיחַ.
מָרָם קָרָא, אָבִי וְאִמִּי יוֹצְרוֹ
אוֹתוֹ בְּיִרְאָתוֹ לְבַד הָרִיחַ.
לוֹ מוֹעֲצוֹת שְׁכָל אֲשֶׁר בָּם יַעֲצִיב 35
צָרִים, וְנַפְשׁוֹת אוֹחֲבִים יִשְׁמִיחַ.
מַחֲבִים בְּרוּחַ פִּיּוֹ לְבַב פִּתִּי, וְרֵק
עִמּוֹ דְּמִי כֶּסֶל זָמֵן חֲדִידָה.
אָרֹז אֲשֶׁר גָּבַהּ בְּגֵן חֲכָמָה, עָדִי
עָרְכוּ שְׁתִּילִיָּה לְפָנָיו שִׁיחַ. 40
חֵם בְּחִלּוֹם רוּחַ, בְּקֶשׁ וּפְרָח, וְהוּא
יַחֲלִיף וְעַל מִי גֵאֻה וּפְרִיחַ.
מִשְׁרָה בְּגִזִּית בְּנִתָּה יָדוֹ, בְּיוֹם
תָּפַל סִגְיָהּ יִשְׁיִמּוֹן מִיחַ.
נָדִיב בְּחָק חוֹרָיו, וּמַח־נָעִים אָכַל 45
שָׁחִים בְּחֶסֶד אַחֲרֵי סָפִית!
נִחְלִי יְמִינוֹ יֵט בָּמוֹ חֶלֶף דִּבְשׁ,
אָכֵן לְפִיּוֹת שׁוֹאֲלָיו יִגִּיחַ.
יִרְדֵּךְ עָלֵיהֶם לֵב נְדִיבוֹתוֹ, אָבָל
אוֹתוֹ עָלִי חוֹנֵן בְּצַר יִקְשִׁיחַ 50
נִפְשׁוֹ קִרְאָתָּהּ לְהַעֲשִׂיר כָּל מְתִי
חֶסֶד, עָדִי שֵׁם הַעֲנִי הַשְׁפִּיחַ.
יִצְחָל אַחֲרֵי יָגוֹן בְּמִרְאָהּ, וְאֵם
יִזְכִּיר שְׁמוֹ שִׁיעֲשֶׂה, יִצְלִיחַ.

- 55 אֶת־אֵב לְדַבֵּר בּוֹ, וְאֵךְ יָם הַנְּדוּד
 סוֹעֵר, וּמִי גָלִיו יְהִי מִשְׁבִּיתָ?
 אוֹחִיל רְאוֹת צִלְמִי יִצְוֶרְיוּ בְּחֶלֶם,
 לוֹ הִכָּאֵב לִישׁוֹן יְהִי מִנִּיחַ.
 הוּא גֵן עֲדָנִים, אֵךְ פְּרוּצִיו נִסְתָּמוֹ
 60 הֵיטֵב, לְבַל מְרוֹ אָהִי מְרִיתָ.
 אֵךְ הַזְמָן עֲבָדוֹ, וּבִי מִיּוֹם לְיוֹם
 עֲבָרָה וְזַעַם מֵאֲנוּשׁ מִשְׁלִיחַ.
 לוֹ בּוֹ יְהִי גּוֹעֵר, אֲזִי יִכְפֹּה חֶרֶן
 אִפּוֹ, וּמַעֲצָבוֹ יְהִי מִנִּיחַ.
 65 פָּגְעוּ אֲמָרֵי בּוֹ, וְאֵת צִדְקוֹ יִצּוּ
 בִּיגוֹ לְבִין עֲבָדָיו יְהִי מוֹכִיתָ.
 הֵא שִׁיר, אֲכַל שֶׁמֶן בְּשָׂמִים, אֲחִלִּי,
 הָאִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ יִהְיֶה מְשִׁיחַ!
 רִבִּיד, וְאֵל תִּשְׁבֹּץ זָהָבֹו מְאֹמֵר
 70 וּפֶאֶר, וְאֵל רִקְמַת רִבִּידוֹ שִׁיחַ.

3. Poem in Honor of the Wedding of Solomon B. Matir

הָרִית מֶר מֵאֲחֹז הָאֶפְסִים,
 וְאֵם רוּחַ תְּנוּפֶת הַחֲדָסִים?
 וְעֵנָן, אוֹ עֵתֶר קָנָה וְקָדָה?
 וּבָרַק, אוֹ בָרַק כּוֹסוֹת עֶסִיסִים?

- 5
וְהָעֲבִים יִרְקֹון הַבְּשָׁמִים,
וּמֵרָאשֵׁי הַדָּסִים הָרְסִיסִים?
וְהָרִים יִפְצְחוּ רִנָּה בְּלִי פֶה,
וְאִם תּוֹרִים עָלֶי בָּדִים וְסִיסִים?
וְאֶרֶץ מִשְׁפָּצוֹת זֹהָב לְבוֹשָׁה,
וּמִשִּׁי כְּתִנּוֹתֶיהָ וּפָסִים. 10
וַיִּשְׁרוּ כָּל נְתִיבֶיהָ לְצֹעֵד,
וְשָׁבוּ כִּבְקָעוֹת הָרְכָסִים.
וְתַבָּתִּים יִרְנְנוּ, וּמִקִּיר
צָרוּר יַעַן, וּמַעֲצִים בְּפִיסִים.
15 וּפָנִים זֹעֲפִים לְבָשׁוּ עֲלִיצוֹת,
וְעֲלִיזִים מְתֵי יָגוֹז, וְשָׁשִׁים.
וְשִׁפְתֵי עֲלָגִים צָחוֹת יִנּוּבוֹן,
לְקוֹמָם בְּנִיגֵי גִיל תְּהַרוֹסִים.
הִכִּי נִרְאוּ פְּלָאִים הַצְּפוּנִים,
20 אֲשֶׁר חָיו בְּלֵב יָמִים בְּמוֹסִים.
וְאַחַל חִיקָר חֶבֶר, וְלִלְאוֹת
תְּהַלּוֹת הַיָּבָאוּ בָּהֶם קָרְסִים.
וַיָּמִים קָרְבוּ עֶצֶם לְעֶצְמוֹ,
וְדָבְקוּ, בְּשָׂרִים הַפְּרוּשִׁים.
שְׂמֻחוֹת נִעְלוּ עַל הָרִי מֵר, 25
וְעַל גְּבָעוֹת לְבוֹנָה חֵם בְּנוֹסִים.
וְעַל בְּנָפִי שְׂחָרִים קוֹל מִבְּשָׂר
בְּתַבֵּל, לֹא עָלֵי כָרִים וְסוּסִים:

שְׁלֹמֹה אֲרָשׁוּ דֹדָיו כְּבוֹדָה',

30

וְאִם סֶהַר וְחִטָּה תֵּאָרְוּשִׁים .

אֲשֶׁר אֲשֶׁרוּ נָתִיב שֶׁכֶּל פְּעֻמּוֹ,

וְרִגְלָיו דֹּרְכִים מוֹסֵר וּבֹסִים .

וּמִנְעֵר שְׁעָפָיו עַל שְׁחָקִים,

וְרַעֲיוֹנָיו עָלֵי עֵישׁ עֲמוּסִים .

35

וְנִבְהָ מִבְּנֵי גִילוֹ, כְּגִבְהָ

בְּנֵי אִישׁ מִבְּהֻמוֹת אוֹ רְמָשִׁים .

וַיִּקְרֹוּ מַעֲלָלָיו מַעֲלִיָּהֶם,

כְּמוֹ יִקְרֹוּ פְּגִינִים מִחֲרָשִׁים .

יְרוּצְצוּ, אֲבָק רִגְלָיו לְחֲשׂוֹג,

40

וְאֵיךְ צָפוֹר יְחִי רוֹהֵף פָּרָסִים ?

עָנִי: אֵיכָה כָּסִיל נִפְגָּשׁ בְּכִימָה

עָלֵי אֶרֶץ בְּלִי דֹרֶשׁ וּמָשִׁים ?

וְאִם אֵינָם, הֲלֹא כִנְפוֹת הַדָּרֶם

עָלֵי אִפִּי תִהְלָתָם פְּרוּשִׁים ?

45

וְאֵיךְ גָּזְלוּ מְאוּרִיָּהֶם ? הֲנִגְרָא:

אֲנָשִׁים בּוֹזְזִים אוֹרִים וְשׁוֹסִים ?

יְדִידָיו, מִתְּהוֹ אֶל יֵין יְדִידוֹת,

שְׁתוֹת חַיִּים בְּמִזְרֵק חֲמֻשׁוּשִׁים .

וְעוֹד הִתְעַתְּדוּ לְכַפֵּל שְׂמֵחוֹת,

50

וּפִתְחוּ לְהִנָּחוֹת מְאֻבִּסִים .

כְּמִים קָפְאוּ הֵם חֲגֻבִיעִים,

וְנִתְּחִים בְּתוֹכָם נִמְסִים .

- שְׁתוּ נָא, בְּאֶשֶׁר יִסַּד בְּבֵיתוֹ,
שְׁתוּת בִּדְת לְבַל תִּהְיוּ אֲנוּסִים.
וְגִיל, בְּחֹר, בְּאֵילַת אֲהָבִים, 55
וְחֲרָנִינוּ שְׁנִיכֶם נַעֲלָסִים.
וְהִתְעַדֵּן בְּקוֹמַת חֵן בְּתָמָר,
אֲכַל תִּנְעַע בְּבֵדֵי הַחֲדָסִים.
וְאַל תִּפְחַד לְקוֹל חֲלִיחַ בְּצֹאֲרָה,
לַעֲת נֶשֶׁת, וְרִגְשֵׁת הַשְּׁבִיטִים. 60
וְאַל תִּרְחַח לְעֵינַיִם בְּיוֹנִים,
אֲשֶׁר שָׁכְרוּ, אֲכַל מִיִּין חֲמָסִים.
וַיַּעֲמֵד לִבָּהּ, בְּחֶבֶק זְרוּעוֹת
בְּאַצְעָדוֹת, וְתַפְאֶרֶת עֲבָסִים.
וְאַל תִּבְרַח לְצַפְעוֹנֵי קוֹצוֹת, 65
עַלִּי פָנִים בְּמִי בִשֵּׁת בְּבוּסִים.
חֲכִי לִקְרֹאתָהּ יִצְאוּ לְשָׁלוֹם,
וְאִם סוֹתֵרִים חֲדָר פָּנִים וְכוּסִים.
וְרִמּוֹנִים בְּגֵן שׁוֹשָׁן, וְאַכֵּן
בְּרֹאשֵׁי מַשְׁמְרוֹת בִּשְׁם תַּפּוּשִׁים. 70
וַיִּדְיָהּ בְּעֶבְרָם עַל פְּנִיָּהֶם,
לְאַטָּם מוֹעֲבִים אוֹתָם וְעוֹשִׂים.
וַדַּע כִּי חֲזָמֵן עֶבֶד רְצוֹנָה,
וּבְנָיו לַעֲשׂוֹת חֶפְצָהּ בְּנוֹסִים:
לְחַקְרִיב מִשְׁאֲלוֹתֶיהָ יַחֲשִׁיאוּן, 75
וְאֵת כָּל תַּאֲלַת לִבָּהּ מְנִיסִים.

וְהָא שִׁיר דְּדוד בִּרְךָ יִשְׁמַח לְבָבוֹ,
 וּמִזְרָשָׁיו לֶךְ פּוֹרְחִים וְטוֹשִׁים;
 מַעִיל כְּבוֹד, לְבַל יִבְלֶה לְעוֹלָם,
 עַדִּי יִחְיֶה יְסוּדוֹתָיו גְּתוּסִים.

80

חֲבִי מִימֵי יְדִידוּתוֹ בְּשֶׁלֶג
 מְאֹד זָכוֹ, בְּרָגֵל לֹא רְפוּשִׁים;
 וְאִם יִסְתָּרוּ מִמֶּךָ בְּלִבִּי,
 בְּגִנּוֹת דַּעַךְ יִחְיֶה חֲפוּשִׁים.

85

לְמַעַן לְמַבְיָנִים חֲפְנִינִים,
 וְלִרְקִים בְּרִיאֵי חֲבִבָּשִׁים;
 וְתֵאֵנוֹת חֲנֻכָּרִים לְאַמָּרִים,
 וְחֲפּוֹתִים לְכַרְבוּרִים אָבוּסִים
 יֵלִיד מוֹבִים, חֵיָה עִם בֵּת גְּדִיכִים
 בְּצֵל שְׂדֵי, שְׁלֹוִים בּוֹ וְחוּסִים!

90

XVIII. JUDAH B. SAMUEL - HA-LEVI

[Lucid thinker and melodious singer. Born at Toledo in the last quarter of the eleventh century, and died in the Orient in the middle of the twelfth. His philosophic work, written in Arabic, has always been a household word in Jewish homes in its Hebrew translation under the title *ha-Kozari*. His poems are the outbursts of a deeply religious soul, and often describe his fervent love for Zion. Though under the influence of Arabaic literature, his poems are more Jewish than those of the other great poets of that brilliant epoch.]

1. Ode to Zion

צִיּוֹן, הֲלֹא תִשָּׂאֵלִי לְשָׁלוֹם אֲסִירֶיךָ,
דּוֹרְשֵׁי שְׁלוֹמֶךָ, וְהֵם יִתֵּר עֲדָרֶיךָ?
מָיִם וּמְזִיחַ וּמִצָּפוֹן וְתִימָן שְׁלוֹם
רְחוֹק וְקָרוֹב שְׂאִי מִכָּל עֲבָרֶיךָ;
וּשְׁלוֹם אֲסִיר תְּאַנֶּחַ, נוֹתֵן דְּמָעָיו כְּטֵל
חֶרְמוֹן, וְנִגְכֶּסֶף לְרֹדֶתֶם עַל הָרְרֶיךָ.
לְבָבוֹת עֲנִיתֶךָ אֲנִי תַנִּים, וְעֵת אֶחָלֵם
שִׁיבֶת שְׁבִיתֶךָ, אֲנִי כְּנוֹר לְשִׁירֶיךָ.
לְבִי לְבֵית אֵל וְלִפְנֵי אֵל מֵאֵד יִחַמֶּחַ,
וְלִמְחַנִּים וְכָל פְּגַעֵי טְהוֹרֶיךָ;
שֵׁם הַשְּׂכִינָה שְׁכֵנָה לָּךְ, וְחִיוָצְרֶךָ
פָּתַח לְמוֹל שְׁעָרֵי שַׁחַק שְׁעָרֶיךָ;
וּכְבוֹד אֲדוֹנָי לְבַד תְּהִי מְאוֹרֶךָ, וְאִין
שֶׁשֶׁשׁ וְסֹהַר וְכוֹכָבִים מְאִירֶיךָ.

5

10

- 15 אֶבְחַר לְנַפְשִׁי לְהִשְׁתַּפֵּךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
רוּחַ אֱלֹהִים שְׁפוּכָה עַל בְּחִירָיו.
אֶת בֵּית מְלוּכָה, וְאֶת כֶּסֶּא אֲדוֹנִי, וְאִין
יֵשְׁבוּ עֲבָדִים עָלַי כְּסֹאוֹת גְּבִירָיו?
מִי יִתְּנֵנִי מְשׁוּטָט בְּמִקְוֹמוֹת אֲשֶׁר
20 גָּלָו אֱלֹהִים לְחַוְיוֹ וְצִירָיו!
מִי יַעֲשֶׂה לִּי כְנָפַיִם, וְאַרְחִיק גְּדוּד,
אֲנִיד לְבִתְרִי לְבָבִי בֵּין בְּתָרָיו!
אֶפֶל לְאִפִּי עָלִי אֶרְצָה, וְאַרְצָה אֶבֶר
גִּיף מָאֵד, וְאַחֲוֵנָה אֶת עַפְרָיו.
25 אֵף כִּי בְעַמְדִּי עָלִי קְבֻרוֹת אֲבוֹתִי, וְאֲשֶׁר-
תּוֹמָם בְּחִבְרוֹן עָלִי מִבְּחַר קְבָרָיו.
אֶעֱבֹר בְּיַעֲרָה וּכְרַמֶּלֶךְ, וְאֶעֱמֹד בְּגִל-
עֲדָה, וְאֶשְׁתַּמְּטָה אֶל הַר עֲבָרָיו.
הַר הָעֲבָרִים וְהַר הָהָר, אֲשֶׁר שָׁם שְׁנֵי
30 אוֹרִים גְּדוֹלִים, מְאִירָיו וּמוֹרָיו.
חַיִּי גְשֻׁמוֹת אוֹר אֶרְצָה, וּמִפְרֵדֶרֶד
אֶבְקֶת עַפְרָה, וְנִפְתַּת צִיף גְּחָרָיו.
וְנַעַם לְנַפְשִׁי חֵלֶף עֵרֶם וַיַּחֵף עָלַי
חֲרֻבוֹת שְׁמָמָה אֲשֶׁר הָיוּ דְבִירָיו;
35 בְּמָקוֹם אֲרוֹנָה אֲשֶׁר גָּנְזוּ, וּבְמָקוֹם כְּרוֹי-
בֵּין אֲשֶׁר שָׁכְנוּ חֲדָרֵי חֲדָרָיו.
אֲגֹ וְאֶשְׁלִיף פֶּאֶר גִּזְרִי, וְאֶקַּב זֶמֶן
חֲלָל בְּאַרְץ טִמְאָה אֶת גִּזְרָיו.

- איך יערב לי אכל ושתות, בעת אהנה
 כי יסחבו חבלים את כפיריך? 40
 או איך מאור יום יהי מתוק לעיני, בעוד
 אראה בפי עורבים פגרי נשריך?
 כום חינונים, לאט! תרפי מעט, כי כבר
 מלאו כסלי ונפשי מפרוריך.
 עת אזכרה אהלה אשתה חמתך, ואז- 45
 כר אחליבה ואמצה את שמריך.
 ציון, כלילת יפי, אהבה וחסן תקשרי
 מאז, ובה נקשרו נפשות חבריך;
 הם השמחים לשלונתך, וזכואבים
 על שוממותך, ובוכים על שבריך; 50
 מבור שבי שואפים נגדך, ומשתתוים,
 איש ממקומו, אלי נכח שעריך.
 עדרי המונה אשר גלו והתפארו
 מחר לגבעה, ולא שכחו גדריך;
 המהזיקים בשולך, ומתאמצים 55
 לעלות ולאהז בסנסני תמריך.
 שנער ופתרום היערכו: בגדלם, ואם
 הבלם ידמו לתפיה ואוריך?
 אל מי ידמו משיחיה, ואל מי גבי-
 איה, ואל מי לוייה ושריך? 60
 ישנה ויחלה כליל כל ממלכות האליל,
 חסגה לעולם, לדור ודור גזריך.

אָנֶה לְמוֹשֶׁב אֱלֹהִים, וְאֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ
 יִבְחַר, יִקְרַב, וְיִשְׁכֵּן בְּחִצְרוֹ.
 65 אֲשֶׁרִי מִתְכַּח, וְיִגִּיעַ, וְיִרְאֶה עֲלוֹת
 אוֹרֶה, וְיִבְקָעוּ עָלָיו שְׁחָרִיף,
 לְרֵאוֹת בְּטוֹבַת בְּחִירֶיהָ, וְלַעֲלוֹ בְּשֵׁם־
 חֶתֶה, בְּשׁוֹבֶהָ אֵלַי קִדְמַת גְּעוּרֶיהָ.

2. Meditations in Mid-Ocean

חֲתִרְדָּף גְּעוּרֹת אַחֵר חֲמוּשִׁים,
 וְיִמִּיךָ לְחִתְעוֹפֶה חֲמוּשִׁים?
 וְתִכְרַח מִעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים,
 וְתִכְסֶּם אֶל עֲבוֹדַת הָאֲנָשִׁים?
 5 וְתִדְרֹשׁ אֶת פְּנֵי רַבִּים, וְתִטַּשׁ
 פְּנֵי אֶחָד לְכָל חֶפֶץ דְּרוּשִׁים?
 וְתַעֲצֹל לְחִצְמִיד לְדִרְכָּהּ,
 וְתִמְכַּר חֶלְקֶךָ בְּגִזִּיד עֲדָשִׁים?
 וְלֹא אִמְרָה לָךְ עוֹד גִּפְשֶׁךָ חוֹן,
 10 וְתִאָּוְרָה תִּבְכֶּר לְחֻדָּשִׁים;
 גִּמָּה מַעַל עֲצָתָהּ אֶל עֲצַת אֵל,
 וְסוּר מַעַל חֲמִשָּׁת חֲרָגָשִׁים.
 וְחִתְרִצָּה לְיוֹצֵרָךְ בִּיתֶר
 יִמּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֲצִים וְחָשִׁים;
 15 וְאֵל תִּדְרֹשׁ בְּלֵב וְלֵב רְצוֹנוֹ,
 וְאֵל תִּלְוֶה לָךְ לְקִרְאָת גְּחָשִׁים.

- הָיָה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ עַז כְּנֶמֶר,
וְקָל כְּצָבִי, וְגִבּוֹר כְּלִישִׁים.
וְאֵל יִמּוּט בְּלֵב יָמִים לְבָבָהּ,
וְהָרִים תַּחֲזֶה מָטִים וּמָשִׁים. 20
וּמִלְחִים יִדְיָהֶם כְּמִלְחִים,
וְחִכְמֵי חֲחָרָשִׁים מַחְרִישִׁים;
שְׂמֵחִים הוֹלְכִים נֹכַח פְּנִיָּהֶם,
וְשָׁבִים אֶל אַחֲוֵיהֶם וּבוֹשִׁים.
וְאַקְיָנוֹס לְפָנֶיהָ לְמָנוֹס, 25
וְאִין מִבְּרַח לָהּ, כִּי אִם יְקוֹשִׁים.
וְיִמּוּטוֹ וְיִנּוּטוֹ קִלְעִים,
וְיִנּוּעֵי וְיִזּוּעֵי קָרָשִׁים.
וַיֵּד רוּחַ מִצַּחֲקָת בָּמִים,
כְּנוֹשְׂאֵי הַעֲמָרִים בְּדִישִׁים; 30
וּפַעַם תַּעֲשֶׂה מֶחֶם גְּרָנוֹת,
וּפַעַם תַּעֲשֶׂה מֶחֶם גְּדִישִׁים.
בָּעֵת הַתִּגְבָּרִם דָּמוֹ אֲרִיּוֹת,
וְעֵת הַחֲלָשָׁם דָּמוֹ נַחֲשִׁים;
וְרֵאשׁוֹנִים דִּלְקוֹם אֲהֲרוֹנִים, 35
כְּצַפְעוֹנִים וְאִין לָהֶם לְחָשִׁים.
וְצִי אֲדִיר כְּקָטָן וּפֶלֶא אֲדִיר,
וְהַתָּרֶן וְהַנֶּסֶם נַחֲלָשִׁים;
וְהַתְּבָה וְקִנְיָה נְבוּכִים,
כְּתִהָתִיִּים, שְׁנֵיִם, כְּשָׁלִישִׁים. 40

- וּמוֹשְׁכֵי הַחֲבָלִים בַּחֲבָלִים,
 וְנָשִׁים וְאֲנָשִׁים גְּאֻנָּשִׁים;
 וְרוּחַ חֲבָלָה מַחֲבִילֵהֶם,
 וְקִצּוֹ הַגּוֹיּוֹת בְּנִפְשֵׁים.
 45 וְאִין יִתְרוֹן לְחֹזֶק הַתִּרְגָּנִים,
 וְאִין חֲמֻדָּה לְתַחֲבֹלַת יִשְׁיָשִׁים;
 וְנִחְשְׁבוּ לְקֶשׁ תִּרְגֵּי אֲדוּמִים,
 וְנִחְפְּכוּ לְקָנִים חֲבָרוּשִׁים.
 וְנִטַּל חוֹל בְּגַב הַיָּם בְּתַבָּן,
 50 וּבְרָזָל וְאַבְנִים בַּחֲשָׁשִׁים.
 וְעַם יִתְפַּלְלוּ כָּל אִישׁ לְקִדְשׁוֹ,
 וְאֵת פּוֹנֶה לְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים.
 וְתִזְכֹּר מִפְּלֹאוֹת יָם סִיף וַיִּרְדֵּן,
 אֲשֶׁר עַל כָּל לִבְבוֹת הֵם חֲרוּשִׁים.
 55 תִּשְׁבַּח לְמַשְׁבִּיחַ שְׁאוֹן יָם,
 בָּעֵת שִׁיגְרָשׁוּ מִימֵי רַפְשִׁים.
 וְתִזְכֹּר לוֹ זְנוּחַ לְבוֹת טַמְאִים,
 וַיִּזְכֹּר לָךְ זְכוּת אֲבוֹת קְדוּשִׁים;
 יַחֲדָשׁ נִוְרָאוֹתָיו, כִּי תַחֲדָשׁ
 60 לְפָנָיו שִׁיר מְחֹל מַחֲלִים וּמוֹשִׁים.
 וַיָּשִׁיב הַנְּשָׁמוֹת לַפְּגָרִים,
 וַיַּחֲיוּ הַנְּעֻמּוֹת הַיִּבְשִׁים.
 וְרָגַע יִשְׁתַּקּוּ גְּלִים, וַיִּדְמּוּ
 עֲדָרִים עַל פְּנֵי אֶרֶץ גְּמוּשִׁים.

- וְחֵלִיל (כְּבוֹא שָׁמֶשׁ בְּמַעְלוֹת, 65
 צָבָא מְרוֹם, וְעָלִיו שַׁר חַמְשִׁים)
 כְּבוֹשִׁית, מִשְׁבָּצוֹת זָהָב לְבוֹשָׁה,
 וּבִתְכֵלֶת בְּמַלּוּאָת גְּבִישִׁים.
 וְכוֹכָבִים בְּלֵב הַיָּם נְבוֹכִים,
 כְּגִגִּירִים מִמָּעוֹנֵיהֶם גְּרוּשִׁים; 70
 וְכַדְמוּתָם, בְּצִלָּמָם יַעֲשׂוּ אוֹר
 בְּלֵב הַיָּם, כְּלֶהָבוֹת וְאֲשִׁים.
 פָּנֵי מוֹם וְשָׁמִים עֲדִיִּים
 עָלֵי לַיִל, מְטַהֲרִים לְטוֹשִׁים.
 וַיִּם דּוֹמָה לְרָקִיעַ בְּעִינוֹ, 75
 שְׁנִיָּהֶם אִזְ שְׁנֵי יָמִים חֲבוּשִׁים;
 וַיְבִינוּתָם לְכָבִי, יָם שְׁלִישִׁי,
 בְּשׂוֹא גָלִי שְׁכָחִי הַחֲדָשִׁים.

3. Letter Addressed to Nathan B. Samuel

אֵל אוֹצֵר הַתְּבוּנָה, וּמַבְצֵר הָאֱמוּנָה, נֹזֵר הַחֲבֵרִים, וְרֹאשׁ
 הַמְּדַבְּרִים, תַּחֲלֵת הַתּוֹרָה, וְגוֹלַת הַמְּנוּרָה, מְרֻנּוֹ וּרְבֻנּוֹ, נֹתֵן
 הַחֵבֶר, בֶּן כְּבוֹד גְּדוֹלַת קְדוּשָׁת מְרֻנּוֹ וּרְבֻנּוֹ שְׁמוּאֵל הַחֵבֶר
 זֵל, מֵאֵת הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְפָנָיו, הַמִּתְאוּה לְרֹאוֹת פָּנָיו, יְהוּדָה הַלּוֹי
 בְּרָכִי שְׁמוּאֵל נָע. 5

אֲבִנִי נֹזֵר מִתְנוֹסְסוֹת, וּבְנֹזֵר דּוֹרְנוֹ מִתְעַלְסוֹת, וְלֹאֲבֵן שְׁתִּיָּה
 מִתִּיחֲסוֹת, וּבְכָל אֲבֵן יִקְרָה מִתְקַלְסוֹת! הוּא הַנּוֹזֵר הַנִּקְבָּע
 עַל אֲבֵן הָעוֹזֵר; אֲבִנִי חִפֵּץ כָּל גְּבוּלוֹ, וְאֲבֵן הָרֹאשָׁה מִמַּעַל לוֹ,
 וְאֲבִנִי הֵן מִיָּמִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ, וּקְרָנִים מִיָּדוֹ לוֹ. יָמִים אֲפוּרֵר,

- 10 ורפאים אעורר, כי אתעורר לשורר, בבוא אלי נתן הנביא; והמו עלי מורשי לבבי, והוטל מכתבי בין ידי מחשבי. ענני וענגני, כי נהגני בכבוד ובכבדות, ויתן עלי את הנזר ואת העדות. עטפני חליפותיו, וצנפני מצנפותיו, ותקפני בתועפותיו. מי יחבוש נזריו, ומי ילבש כתריו? שערי צדק שערו, והרי נשף חרריו, ונשפי חשק שחריו. יחוקק, וכל 15 עצה יבוקק; וייעץ, וכל שבט ירעץ, וכל פה יאלם, ובעל דברים יכלם, ואשר שירים יחברו, פה להם ולא ידברו: מעינותיהם נסתמו, וכאבן ידמו, לפני מקור לא יכזבו מימיו, ולא יקדרו שמיו, ולא יעצרו גשמיו; השיקו אסמיו, וחריקו בשמיו; מי הקשיב אל מליו, ירד חמן עליו. דברותיו 20 נפלאות, ומחברותיו נוראות; ים ודרום יאברו, וממרום ידברו. הכזה תתפשהו מצרים, ותכסוף אליו ירושלים, והארץ מרתים? צרור המור מתופש בידים, ומחופש בין שדים; יגיד עליו ריחו, ומה שיהו; מרקחי שמניו יקראו: „אברך” לפניו; וספריו יגלו את סתריו; ושמו נתן מעמו, 25 ומעדני נעמו; החכם המופלא, הנזר המעולה, ושמו גדול מכלם; מרנו ורבענו נתן החבר, נזר החברים, בן כבוד מרנו ורבענו שמואל החבר הצדיק ול; מאת חלק מאוריו, ופלג מנהריו, יהודה הלוי צעירו, ולקט קצירו, ופרט בצירו; השולח לבבו, טרם כתבו; הירא ורך הלבב להשיב על 30 עניניו. האצלה בצאתי, במחרשתי ואתי, לקראת חברתי והפלתי, אל גוי איתן, ומערכות נתן, כבניהו ואיתן? מי אנכי ומה חי, ומה בקשתי ומאויי? עפר נקלה, נהיה ונחלה, דואג על עוניו, ועל חטאת נעוריו וזקוניו. ויתן פניו, לעמוד על אדניו, בתהנוניו; אורח נטה ללון, והוא לוי והוא גר שם. 35 במה יתקרב, ואיך יתערב, את הממשל והרחב, ואת לשון הזחב? עצות מרחוק קראתי, וכלי נשאתי, ונכנסתי ויצאתי, וטוב משתיקה לא מצאתי. נכלמתי והתבוששתי, וממענה

נואשתי, ומצאת לקראתו נחלשתי, וקיר בעלמה גששתי,
 40 וכעור מששתי, ומחבואים בקשתי, עד אשר פגשתי, בנוגשים
 אצים, דוחקים ולוחצים, מאת החכם המופלא, השר המפסר
 המעולה, מר' ור' הלפון הלוי, הקורא בשמך, מתעורר להחזיק
 בך, אדוני וגאוני, ירום ונשא וגבה מאד, העומד בינינו
 לחבר את לבבנו, בשליחות כתבינו, וברירות אהבינו. נגשני
 45 ואלצני, הציקני והקיציני, ומבור עצלות הריצני; מתרפק,
 לא מתאפק, לאמר לי: "לכה-נא, אנסכה, וכלה מעשיך,
 ותן תוכן התכונה, כאשר בחיות תבן התכונה, ועשה עם
 הזקנה, מעשה העדנה. ודע לפני מי אתה עתיד לתן את
 החשבון, ואצל מי תכתוב, ואצל מי תחתום." קוסמיו הבהילו
 50 והרומיו הגדילו, עד הפרו את נדרי, והתירו את אסרי,
 וימסו אסורי, ויתחדשו נעורי, ויתרגשו שירי, ויתנגשו כגורי,
 וינשו מגורי, ושני חיי מגורי; ולא זכרתי כי פנה היום
 לערוב, והמלון קרוב, והמלאכה לרוב, והתערבתי את
 הערוב; ואנער לנערות, ואשחר את השחרות, ואכחש את
 55 השיבה. ככחש הגניבה, וכחשי בפני יענה. אז מדברותיו
 אצלתי, ונפתולים נפתלתי, עם הארי ויכולתי, ובדל און
 הצלתי, ובנפשי התלתי, כי אל סופרי המלך התמשלתי,
 ואשר כה בהם לעמוד בהיכל המלך. ואדוני בהסדו ימחול
 לעבדו, ולא ידקדק אחריו, ולא ישקול את דבריו; ולכף זכות
 60 ידיננו, ובדין חכמתו אל יביאנו. והנה פרי רעיוני, ומכתם
 שגיוני, ומיטב הגיוני, כפי השג ידי ולשוני, עד אשר אבוא
 אל אדוני, ואשקוד על פתחיו, ללקוט בדולחיו, ולמלאות את
 שבחיו. הן אלה קצות ארחיו, ומעט מזהר ירחיו. ועושה
 שלום במרומיו, ירבה את שלומיו, וישלים משלימיו, וילחם
 65 את לוחמיו, ויקים את זממיו, ובטוב יבלה ימיו. והשלום
 בחותמיו. אמן.

XIX. ABRAHAM B. MEIR IBN EZRA

[Poet, philologist, and astronomer. He was born in Spain about 1092, and died in 1167. He acquired great fame as grammarian and biblical exegete, as poet, and as astronomer. The greater bulk of his poems are liturgic; but he also has a number of fine secular poems. His commentaries are based on sound principles of exegesis, and his poems are replete with deep feeling.]

1. Plaintive Song

	לְשִׁמֶעַ אֲזֹן שְׁמַעְתִּיךָ ; -	אֵי גְבוּרָתְךָ, יָמִין אֵל ?
	רֹאשׁ, בָּאֵלֹו לֹא יִדְעֶתִיךָ .	נוֹאֲשָׁה נִפְשִׁי לְהָרִים
	עַל גְּבֻרַת כִּי אִסּוּרָה ;	בּוֹעֶרָה כִּי אֵשׁ קִנְאוֹת
	אֶלְמָנוּת חַיִּית צְרוּרָה .	בּוֹז וְלַעַג כָּל בְּרִיאוֹת,
5	וְאֲנִי גּוֹלָה וְסוּרָה .	שְׁקִטִי נְחוּת מְשֻׁנְאוֹת,
	כִּי, וְלִי יֹאמֵר : קִבְּשֶׁתִּיךָ ;	מְשָׁלָה יָד כָּל מְגָאֵל
	עֲבְרוּ וְאֲנִי יִרְשֶׁתִּיךָ ?	מִה־תִּקְוִי עוֹד, וְדוּרִים
	וְאַחֲשֵׁב רַע בְּעַצְבִּי ;	רַב לְשִׁבְתִּי בְּחֶשְׁכָּה,
	וְאַלְהִי אֵין בְּקִרְבִּי ?	אֵיךְ אֶקְנֶה לִּי אֲרוּכָה,
10	אֶתְנֶה פּוֹנֶה לְלִבִּי ?	אֶבְךָ עַל נִפְשִׁי, וְאִיכָּה
	שְׂאֵלִי נָא אִם שְׂכַחְתִּיךָ ;	שְׂאֵלִי, קִרְיַת אֶרֶיאל,
	כִּי כָלִי כְּבוֹד גִּתִּיתִיךָ .	יִזְלוּ עֵינֵי נְהָרִים,
	קֶץ שְׁבוּתִי לֹא פִגְעֶתִיו ;	מַחְזוֹת צוּפִים קְרוּאִים
	סוֹד פְּדוּתִי לֹא יִדְעֶתִיו .	וְאַחֲפֹשׁ כָּל גְּבִיאוֹם,

15 הַעֲצִיבוּנִי הַטָּאִים, שְׁמַחְנִי קוֹל שְׁמַעְתִּיו.
 כָּל גְּבִיאי דְּבָרוּ אֵל נַחֲלָתִי: אֵיךְ עֹבְדִיתִּי?
 בַּעֲבוּר חֶסֶד נְעוּרִים אַחֲבַת עוֹלָם אַחֲבִיתִי.

2. Penitential Prayer

אֶשְׁתַּחֲוֶה אַפִּים אֶרְצָה, כִּי אֵין לְמַטָּה מִמָּנָה;
 אֶתְנַפֵּל לִפְנֵי עֲלִיוֹן, גְּבוּהַ מְכָל גְּבוּהִים.
 בַּמָּה אֶקְדֵּם פָּנִים? אִם בְּרוּחִי, הֲלֹא הִיא מֵאֵתוֹ?
 בְּמִכְתָּר גּוֹפְתִי? הוּא יְחִיָּה, וְאֵין לְאִישׁ נִכְבֵּד מִנְּפִשׁוֹ!
 5 רֹאשׁ וְסוֹף אֵין לְגַדְלָתוֹ, וּלְשׁוֹנִי אֵיךְ תִּגְדָּלָנוּ?
 רְחוֹק, רְחוֹק מִשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם, וְקָרוֹב, קָרוֹב מֵעֲצָמֵי וּבָשָׂרִי.
 הֲיֵה בְּאֵתִי לָךְ, אֱלֹהִי, כִּי אֵין מוֹעִיל זִוְלָתְךָ.
 הֲלֹא צָבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ כָּלָם גְּבָרָאִים כְּמוֹנִי?
 מֶהֱם אֵיךְ אֶדְרֹשׁ תְּשׁוּעָה? וּתְשׁוּעַת כָּל יִצְוֹר כָּזָב.
 10 מָנוּס אֵין לְעֶבֶד, בְּלִתִּי לְאִשֶּׁר קִנְחֹו.
 מָה אֶחֱשֶׁב לְדַעַת? וַיִּדְעַתִּי כִּי לְהִיטִיב לִי בְּרָאֲתִנִּי.
 מִסֵּפֶר עֲצָמוֹ חֲסִדִּיָּה, וּמַחֲזֹל הַיָּם חֲטָאֲתִי.
 עֵין אֵיךְ אֶשָּׂא אֱלִידָה? וְהִיא, גַּם הִיא, חֲטָאָה;
 עוֹד מִה־יַּעֲנֵנִי שְׁפָתִי? גַּם הִמָּה הִרְשִׁיעוּ.
 15 זְדוֹן לִבִּי עָשָׂה בְּנַפְשִׁי אֲשֶׁר לֹא יוּכַל אוֹיֵב לַעֲשׂוֹת.
 וְלַעֲפָה אֶחְזַתְנִי מִסָּנֹו; אוֹי לִי, כִּי מָרִיתִי.
 רַע יִצְרִי הִתְעַנִּי, כִּי לֹא הִיָּה רְצוֹנִי לְהַכְעִיסָךְ.

רְעוּתִי לִי לְבִדִּי חֲרָעוּ, וְאַתָּה לְבִדְךָ תַעֲשֶׂה חֶסֶד.
 דְּוֹדֵיעֲנִי דָרְךָ יוֹעִילֵנִי, כִּי כָל יִדְעָתִי אַתָּה הוֹדַעְתָּנִי.
 דְּשִׁמְעָתִי דְבָרִי לִפִּי לְאִזְנִי, וְאַתָּה תִשְׁמַע הַשָּׁמַיִם.

20

3. The Epistle of Hai B. Mekiz

שָׁמְעוּ, חֲכָמִים, מְלִי, וְיֹדְעִים, הַאֲזִינוּ אֵלַי; בִּינוּ, אִישִׁים
 וְיִשְׁיִשִׁים, וְהַקְשִׁיבוּ, בּוֹעֲרִים וְנֹעֲרִים; כִּי אִמַּת יִהְיֶה חֲכוּ,
 וּמִפֶּתַח שְׁפָתַי מִיִּשְׂרָאֵל. אֲנִי עֹזְבֹתִי אֶת בֵּיתִי, נִמְשָׁתִי אֶת
 נַחֲלָתִי, הִנַּחְתִּי מִקּוּמִי, וּמוֹלַדְתִּי וְעַמִּי, כִּי נָחְרוּ בִּי בְנֵי אִמִּי,
 שְׁמוּנִי נוֹטְרָה לֹלָא כְרָמִי. קָמְתִי לְנִסְעוּעַ, וּלְבַקֵּשׁ מְרִגּוּעַ, כְּדִי
 5 שְׁתַּנּוּחַ רוּחִי וְנִשְׁמָתִי, וְתִנַּפֵּשׁ נַפְשִׁי, וְתִתִּיחַד יִחִידָתִי. וְעַמִּי
 רָעִים, לְדַבְרֵי שׁוֹמְעִים. וְהִנֵּה אִישׁ זָקֵן חוֹלֵךְ בַּשְּׂדֵּה, מִשְׁכַּח
 לֹאֵל וּמוֹדָה. דְּמוּתוֹ כְּדְמוּת הַמְּלָכִים, וְהוֹדוֹ כְּהוֹד הַמְּלָאכִים.
 לֹא הַחֲלִיפוּהוּ הַזְּמָנִים, וְלֹא שְׁנוּהוּ הַשָּׁנִים. עֵינָיו כְּעֵינֵי
 10 הַיּוֹנִים, וְרָקְתוֹ כְּפֶלֶח הַרְמוֹנִים. לֹא עוֹתָה קוֹמָתוֹ, וְלֹא כֶּשֶׁל
 כְּחוּ, וְלֹא כִּהְתָּה עֵינּוּ, וְלֹא נָס לָחוּ. שְׁמָנוּ טוֹבִים כְּרִיחַ
 גִּרְדִּים, חֲכוּ מִמֶּתְקִים, וְכָלוּ מִחֲמָדִים. וְאוֹמֵר לוֹ: שְׁלוּמֶךָ
 יִשְׁנָה, וְלֹעַד לֹא תִשְׁנָה. בֶּן מִי אַתָּה? וְמִה שְׁמֶךָ? וְמִה
 מִלֵּאכְתָּךְ? וְאִיזָה מִקּוֹמֶךָ?
 15 וַיַּעֲנֵנִי בְּמִלִּים מִמוֹלָאִים בְּאִבְנֵי מְרַגְלִים, וּבְדַבְרִים סְדוּרִים
 כְּתוּמִים וְאוּרִים. וַיֹּאמֶר לִי: יֵיטֵב אֱלֹהִים שְׁמֶךָ, וַיְהִי כִנְהַר
 שְׁלוּמֶךָ! יְהִי תְּמִיד בְּכִסְלֶךָ, וַיִּשְׁמֹר מִלְּכָד רִגְלֶךָ! חִי בֶן מִקִּיץ
 שְׁמִי, וְעִיר הַקּוֹדֶשׁ מִקּוּמִי, וּמִלֵּאכְתִּי אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה,
 אַעֲשֶׂנָּה וְלֹא אֵלֶּאֱחָ: אֲשׁוּמֵט בְּכָל עִיר וּמְדִינָה, וּבְכָל צַד
 20 וּפְנָה. וְאִבִּי הִדְרִיכֵנִי דֶרֶךְ חֲכָמָה, וְלִמְדָנִי דַעַת וּמוֹמָה.
 וְאַחִיָּה אֲצִלוּ אִמּוֹן בְּכַעַל הַמּוֹן. בְּצִלוֹ חֲמַדְתִּי וַיִּשְׁבַּתִּי, וְלֹא
 אֶעֱתֵק, כִּי פָרִיו לֹחֲכִי נִמְתֵּק.

ויהי כאשר נדברנו, וארכו הדברים, וכלם למבין נכוחים,
 ולמוצאי דעת ישרים, ויאמר: הכרת פניך הגידה, וצורתך
 העידה, כי אונִיך פתוחות לשמוע תוכחות, ונפשך נכונה 25
 לקנות חכמה ובינה. וזאת המלאכה אשר אני בה בוחן וחוקר,
 לעולם לא תכזב ולעד לא תשקר, כי היא לאמת כמאזנים,
 ולרואה כעינים; והמניח אותה ימשש בצהרים. ואלה הדודים,
 אשר בך רודים, אינם דודים, כי אם מדידים, ולא רעים, כי אם
 מרעים, ולא אוהבים, כי אם אויבים; מצודים וחרמים פורשים 30
 וטומנים, וגבורים ועצומים אוסרים ומענים. אשרי אנוש
 ינצל מהם, וחוטא ילכד בהם, הנוקש במכמתם לא ימלט,
 והנלכד ברשתם לא יפלט. בני, סור מאהליהם, ואל תפן
 אליהם, ואל תשמע למליהם, כי לרע ירוצו רגליהם. האחד 35
 אשר לפניך הולך, ירכה השקר והאמת ישלך. ואשר מימינך,
 מכניעך ומענך; בכל עת קוצץ וזועף, ובכל יום זועם ורועם;
 חרביו לקרוביו יגופו, וסביביו שביביו ישרופו; חמתו כאש
 תבער, וכעסו כלהב יסער; בכל דבר חוטא ושומה, ומכל
 האמת נוטה ושומה. דמיונו כאריה יכסוף לטרוף, וככפיר 40
 יושב במסתרים לחטוף. ואשר משמאלך, מכשילך ומכלך;
 לעולם מיחל ומקוה, ותמיד חומד ומתאוה; אם תכתשהו
 במכתש, לא תסור אולתו, ואם תכהו בפטיש, לא תחדל
 כסילותו; כל אוכל יאהב, ולא ישבע מהבהב. ואשר בתוכם,
 לא יבין ולא יתחכם; שוא ידבר, וחבל ימלל; צדק יעות,
 ואמת יהולל; תהפוכות בלבו, און יחשוב על משכבו; לא 45
 תשבע מראות עינו, ולא תמלא משמוע אזנו. ואתה אחריהם
 תשק, ולבך להם אהב וחשק; ולא תדע כי החולך בארחותם,
 לא ינצל משהיתותם. היחתה איש אש בחיקו, ובגדיו לא
 תשרפנה? אם יהלך איש על הגחלים, ורגליו לא תכווניה?
 50 כן תִּפְּטֶה בחלק פיהם, והנפתה בנועם דבריהם. בני, אל
 תלך בדרך אתם, מנע רגלך מנתיבתם; כי רבים חללים

הפילו, ועצומים וגבורים השפילו. דרכי שאל דרכם
ומעגלותם, ונתיבי מות נתיבותם ומסלותם. משול בהם,
ושלט עליהם; והכנע השוטח מהם במתאוח, והמתאוח
בשוטח; ושפטם בצדק, ומשפט אל תטח. ואשר ידבר מהם
55 הכל ושוא, לא תאבה לו, ולא תשמע אליו; כי יחנן קולו אל
תאמן בו, כי שבע תועבות בלבו. עשה זאת אפוא, בני,
והנצל, בטרם יפוח היום, ויגוס הצל: שמור דברי, ואל
תשכחם, ולעד אל תזנחם; נצחם תמיד בחכך, וכתבם על לוח
לבך; יחיו לך לבדך, ולא לזרים בלעדיך. כי לזיות חן הם
60 לראשך, וענקים לגרגרותיך, יכלו בטוב ימך, ובנעימים
שנותיך.

ויחי כאשר שמעתי ממנו אלו הדברים, אשר מפנינים
יקרים, וידעתי כי הסר ממוסריו, והממיר אמריו, והמפיל דבר
אחד מדבריו, חומס נפשו ומשחיתתה, ועולב יחידתו וממיתה,
65 והמהזיק בהם ואותם לא ירפה, לעד יחיה ולא יספה, כי חיים
הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא, אמרתי: משכני, אחריך
נרוצה, אגילה בך ואעלוצה; בדודיך אשמה ואשיש מיין
חרקה ומעסים.

70 ויאמר לי: לא תוכל לרוץ נגדי, ולעוף עמדי, וכנפוך
נשברים, ואין לך אברים.

ואמר: מי־יתן־לי אבר כיונה אעופה ואשכנה! בי,
אדוני, אל תפן אל זדוני, כי אליך גליתי את ריבי, ועליך
השלכתי יחבי, ולך תוחלתי ושברי; רפא חליי, וחבש שברי.
75 ויוליכני דרך קרובה אל ארץ ארוכה ורחבה, תחלק
לשלשה חלקים עמוקים ורחוקים. תחלת האחד מהם במים,
וסופו בשמים; והשנים הנשארים, אשר חמה העקרים, האחד
במזרח קצתו, והשני במערב ראשיתו. זה על זה יהל אורו,
וזה מזה ילבש הדרו. לאלה תחלק הארץ בנחלה, בראש
80 ובתחלה. לא יוכל ללכת באלו המקומות הגבוהים, כי אם איש

מלא רוח אלהים. ובקצה הארץ הזאת עין תביע, קולה
 מרחוק תשמיע. פלגיה נהרים, ומימיה מים אדירים; מרפאים
 כל מחץ ומחלה, ומעלים רפואה ותעלה. אנחנו קרבנו אליה,
 ועמדנו עליה; הפשימני כתנתי והשליכה, ויורידני ערום
 לתוכה; ויאמר לי: ,שתה מים ממקורה, ונוזלים מתוך בארה;
 85 כי בה יחבשו שבריך, וירפאו אבריך, ויהיה לך כנפים לעוף
 בשמים.'

ואשתה ממימי החיים, אשר לנפשות מחיים, ויסורו
 ממני מכאובים ונגעים, וחליים נאמנים ורעים. ויהיו לי
 90 כצרי לחבוש שברי ואברי. אני שתיתי דיי, ונתרפאתי מחליי.

XX. ABRAHAM IBN DAUD

[Spanish philosopher, historian, and astronomer. He was born in Toledo about 1110, and died as a martyr in 1180. His best known books are his philosophic work written in Arabic and entitled *al-'Akidah al-Rafi'ah* (The Sublime Faith), which has only been preserved in a Hebrew translation, and his *Book of Tradition*, which was written in 1161.]

The Four Captives

ואחר חזקיהו ראש ישיבה וראש גלות פסקו ישיבות
 וגאונים. וקודם לכן היתה סבה מאת תקדוש ברוך הוא,
 שנקבת הקם של ישיבות שהיה חולף אליהם מארץ ספרד
 וארץ חמערב ואפריקא ומצרים וארץ חצבי. וכן היתה הסבה:
 שיצא ממדינת קורטובה שלישי ממנה על ציים, שמו אבן
 5 דמאחין, ושלחו מלך ישמעאל בספרד, ושמו עבד אלרחמאן
 אלנאצר. וחלף ממנה על ציים אדירים לכבש ספינות אדם
 ועירות סמוכות לספר. וחלכו עד חף הים של ארץ ישראל,
 ונסבו אל ים יון, והאיים שבו, ומצאו אגיה ובה ארבעה
 10 חכמים גדולים, היו חולכים ממדינת בארי למדינת נקראת
 ספסתינ. וחכמים אלו להכנסת כלל היו חולכים. וכבש
 אבן דמאחין האגיה, ואסר את החכמים: האחד ר' חוישיאל,
 אביו של רבנו חננאל; והאחד ר' משה, אביו של ר' חנוך
 (אסרוהו עם אשתו ועם ר' חנוך בנו, ור' חנוך עודנו נער);
 15 והשלישי ר' שמריה בר אלחנן; והרביעי, איגי יודע שמו.

וּבִקֵּשׁ הַשְּׁלִישׁ לְכַפּוֹתֶיהָ לְאַשְׁתּוֹ שֶׁל ר' מֹשֶׁה וּלְעֻנּוֹתֶיהָ, כִּי
 הִיָּתָה יִפְתָּ תֹאֵר וִיפֹת מֶרְאָה בְּיוֹתֵר, וְהִיא צָעָקָה אֶל ר' מֹשֶׁה
 אִישׁוּה בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְשִׂאֵלָה מִפָּנָיו אִם הַנְּמַכְּעִים בֵּינָם חַיִּים
 בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים, אִם לֹא. וְהִיא הִשִּׁיבָהּ: אָמַר יי מִכָּשָׁן
 אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצָלוֹת יָם; וּכְשֶׁשָּׁמְעָה אֶת דְּבָרָיו שְׁתִּיִּים, 20
 הִפִּילָה עֲצָמָהּ בֵּינָם, וּמִכָּבֶּעַה וּמִתָּה.

וְחֻכְמִים אֵלָיו לֹא הִגִּידוּ לְאָדָם בְּעוֹלָם מִחֲטָבָם וּמִחֲ
 חֻכְמָתָם. וְהַשְּׁלִישׁ מִכָּר אֶת ר' שְׁמֶרְיָה בְּאֶלְכֶסֶנְדְּרִיָּא שֶׁל
 מִצְרַיִם; וּמִשָּׁם עָלָה לְמִצְרַיִם, וְהִיָּה לְרֹאשׁ. וּמִכָּר אֶת ר'
 חוּשִׁיאֵל בְּאַפְרִיקָא, אֲשֶׁר בְּחֹף הַיָּם, וּמִשָּׁם עָלָה אֶל מְדִינַת 25
 אֶלְקִירִיָּאן, שְׁתִּיָּתָהּ בְּיָמֵים הָהֵם חֲזָקָה מְכֹל מְדִינוֹת יִשְׁמַעְיָאֵל
 שְׁבָאֲרִין הַמַּעֲרָב. וְשָׁם הָיָה ר' חוּשִׁיאֵל לְרֹאשׁ, וְשָׁם הוֹלִיד
 אֶת רַבִּנּוּ הַנִּנְאֵל בְּנוֹ. וְכֹא הַשְּׁלִישׁ לְקוֹרְטוּבָה, וּמִכָּר שָׁם אֶת
 ר' מֹשֶׁה וְר' חֲנוּךְ בְּנוֹ. וּפְדָאוּהוּ אֲנָשֵׁי קוֹרְטוּבָה. וְכַמֻּדְמִין הָיוּ
 שְׁתֵּי עַמֵּי הָאָרֶץ. 30

וְהִיָּה בְּקוֹרְטוּבָה בֵּית הַכְּנָסֶת, שֶׁשְּׁמוֹ בֵּית הַכְּנָסֶת שֶׁל
 בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְהִיָּה שָׁם דִּין אֶהָד, שֶׁשְּׁמוֹ ר' נֶתָן, וְחֲסִיד וְגָדוֹל
 הָיָה. אָבֵל לֹא הָיוּ אֲנָשֵׁי סֶפֶרד בְּקִיָּאִין בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ וְזָכְרָם
 לְבָרְכָה. וְאֵף עַל פִּי כּוֹן, בְּאוֹתוֹ מַעֲמֵ שְׁחִיו יוֹדְעִין, הָיוּ עוֹשִׂין
 מִדְרָשׁ, וּמִפְרָשִׁים, וְעוֹלִים, וְיוֹרְדִים. וּפִרְשׁ ר' נֶתָן הַדִּין עַל 35
 כָּל הַזָּאָה מְבִילָה, וְהִיא בְּמַסְכַּת יוֹמָא, וְלֹא יָדְעוּ לְפָרְשָׁהּ,
 וְר' מֹשֶׁה יֵשֵׁב לְפָאָה אַחַת כְּמוֹ שְׁמֵשׁ. וְקָם אֶל ר' נֶתָן, וְאָמַר לוֹ
 ר' מֹשֶׁה זֶה: רַבִּי, פָּשׂוּ לָהּ מְבִילוֹת. וּכְשֶׁשָּׁמַע הוּא

וְהַתְּלִמִּידִים אֶת דְּבָרָיו, תִּמְחֶה זֶה אֶל זֶה, וְשָׂאֻלוֹ מִמֶּנּוּ לִפְרֹשׁ
 40 לָהֶם הַתְּלָכָה; וּפְרֹשׁ לָהֶם הַתְּלָכָה כְּהִגּוֹן. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד
 שָׂאֻלוֹ מִמֶּנּוּ שְׁאֵלוֹת בְּכָל הַסְּפָקוֹת שֶׁהָיוּ לָהֶם, וּסְדָרוּ שְׁאֵלוֹתָם,
 וְהָשִׁיב לָהֶם תְּשׁוּבָה בְּרַב הַכְּמָתוֹ. וְהָיוּ בְּעָלֵי דִינֵין מַחֲזִין
 לַמִּדְרָשׁ, שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהֶם רְשׁוּת לִכְנֹס עַד הַשְּׁלֵמַת הַתְּלִמִּידִים
 פְּסִיקָתָם. וּבִאֲוֹתוֹ הַיּוֹם יֵצֵא ר' גִּתָּן הַדִּין, וְהִלְכוּ אַחֲרָיו בְּעָלֵי
 45 דִּינֵין, וְאָמַר לָהֶם: אֲנִי אֵינִי דִין, אֲבָל זֶה הַלּוֹבֵשׁ הַשֶּׁק, וְהוּא
 אוֹרֵחַ, הוּא רַבִּי וּמָרִי, וְאֲנִי תִלְמִידוֹ אֲהִיָּה מֵהַיּוֹם וְהַלָּאָה.
 וְאַתֶּם מַנִּיחִי עַל קַחַל קוֹרְטוּבָה דִּין. וְכֵן עָשׂוֹ. וְעָשׂוֹ לוֹ כָּל
 תְּקַחֲלָה פְּסִיקָה גְדוֹלָה, וְכַבְּדוּהוּ בְּמַלְבוּשִׁים יְקָרִים וּבְמַרְכָּב.

וְרָצָה הַשְּׁלִישׁ לַחֲזֹר בּוֹ מִמְּכִירָתוֹ, וְלֹא הִנִּיחוּ הַמֶּלֶךְ,
 50 כִּי שָׂמַח הַמֶּלֶךְ עַל הַדְּבָר שֶׁמָּחָה גְדוֹלָה, כְּשֶׁשָּׁמַע שְׂאִין
 תִּיִּהְיוּ שְׂבִמְלָכוֹתוֹ צְרִיכִים לְאֲנָשֵׁי בָּבֶל.

וְהַקּוֹל נִשְׁמַע בְּכָל אֶרֶץ סַפְרָד וְאֶרֶץ הַמִּעֲרָב, וּבָאוּ כָּל
 הַתְּלִמִּידִים לְקָרוֹת לְפָנָיו, וְכָל הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁהָיוּ שׂוֹאֲלִים מִן
 הַיְּשִׁיבוֹת שָׂאֻלוֹ מִמֶּנּוּ.

55 וְדָבָר זֶה הָיָה בִּימֵי שְׂרִירָא גָּאוֹן, קְרוֹב לְשָׁנַת ד' אֲלָפִים
 תִּשְׁנָה, הֵן פָּחוֹת מֵעַט, הֵן יוֹתֵר מֵעַט.

וּנִתְחַתֵּן ר' מֹשֶׁה הָרַב לְבָנֵי פְּלִיאָג, וּמִשְׁפָּחָתָם הָיְתָה
 גְּדוֹלָה מְכֹל מִשְׁפָּחוֹת קַחַל קוֹרְטוּבָה, וְלָקַח מֵהֶם אִשָּׁה לְר'
 הַגּוֹזֵף בָּנוּ, וּבֵת שֶׁל רַב הַגּוֹזֵף הָיְתָה לְאֶחָד מִבְּנֵי פְּלִיאָג. וּמִבְּנֵי
 60 זֶה נִקְרָא זֶה הַשֵּׁם בְּבָנֵי פְּלִיאָג עַד הַיּוֹם.

וַחֲיוּ לוֹ לִר' מִשָּׁה תַלְמִידִים תְּרַבָּה, וּמֵחֵם ר' יוֹסֵף
 בֶּר יִצְחָק אֲבִן שְׁמֵנָאשׁ, הִידִיעַ בֶּן אֲבִיתוֹר, וְהוּא פֶרֶשׁ
 אֶת כָּל חֲתָלְמוּד בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי לְמַלְךְ יִשְׁמַעֵאל, שִׁשְׁמוֹ
 אֶלְחָבִים.

XXI. BENJAMIN OF TUDELA

[A famous traveller of the twelfth century. He seems to have been a merchant in Spain. He travelled for about thirteen years (1160-1173). He very vividly and graphically described everything he saw, and his book contains interesting details about the various Jewish communities of the twelfth century.]

Description of Jerusalem and Its Surroundings

וּמִשָּׁם שָׁלַשׁ פָּרָסָאוֹת לִירוּשָׁלַם, הִיא עִיר קָטָנָה וּבְצִיּוּרָה
תַּחַת שְׁלֹשׁ חֹמוֹת. וְאֲנָשִׁים בָּהּ הֶרְבֵּה, וְקוֹרְאִין לָהֶם
הִישְׁמַעְיָאִים יַעֲקֹבִין, וְאַרְמִים, וִיוֹנִים, וְגוֹרְגָרִים, וּפְרִנְקוֹשׁ,
וּמְכָל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם. וַיֵּשׁ שָׁם בֵּית הַצְּבִיעוֹת, שֶׁקֹּנִין אוֹתוֹ
הַיְּהוּדִים בְּכָל שָׁנָה מִן הַמֶּלֶךְ, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אָדָם שִׁים צְבִיעָה
בִּירוּשָׁלַם, כִּי אִם הַיְּהוּדִים לְבָדָם. וְהֵם כְּמוֹ מְאִתִּים יְהוּדִים,
דָּרִים תַּחַת מְגִדֵּל דָּוִד בְּפֶאת הַמְּדִינָה. וּבְחוּמָה שֶׁבְּמְגִדֵּל דָּוִד,
הַבְּנִין הָרֵאשׁוֹן שֶׁל יְסוֹד, כְּמוֹ עֶשֶׂר אַמּוֹת, מְבָנִין הַקְּדֻמוֹנִים
שֶׁבְּנֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְהַשָּׂאֵר מְבָנִין הִישְׁמַעְיָאִים. וְאִין בְּכָל הָעִיר
בְּנִין חֹזֵק יוֹתֵר מִמְּגִדֵּל דָּוִד.
וְשֵׁם שְׁנֵי בָתִּים, אֶחָד לְאַשְׁפִּיטָאֵל, וְיֹוצְאִים מִמֶּנּוּ אֶרְבַּע
מֵאוֹת פָּרָשִׁים, וְשֵׁם יְנוּחֵי כָּל הַחוֹלִים הַבָּאִים שָׁם, וְנוֹתְנִין
לָהֶם כָּל סְפוֹקָם בְּחֵייתָהֶם וּבְמוֹתָם. וְהַבֵּית הַשְּׁנִי קוֹרְאִין
טִינְפּוֹלִי שְׁלָמוֹן; הוּא הָאֶרְמוֹן שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
עָ"ה. וְשֵׁם חוֹנִים הַפָּרָשִׁים; וְיֹוצְאִים מֵהֶם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פָּרָשִׁים

בְּכָל יוֹם לְמִלְחָמָה, חוּץ מִן הַפְּרָשִׁים הַבָּאִים מֵאֶרֶץ פְּרָנְקוֹשׁ
וּמֵאֶרֶץ אָדָם, וְנוֹדְרִין עַל עֲצָמָן שֶׁיַּעֲבֹדוּ שָׁם יָמִים אוֹ שָׁנִים;
עַד מְלֵאת גִּדְרָם. וְשָׁם הַבְּמָה הַגְּדוֹלָה שְׁקוֹרִין אוֹתָהּ שְׁפוּלְקָרִי,
וְשָׁם נִקְבְּר אוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁהוֹלְכִים כָּל הַתּוֹעִים אֵלָיו.

20 וַיֵּשׁ בִּירוּשָׁלַם אַרְבַּעַה שָׁעָרִים: שַׁעַר אֲבָרָם, וְשַׁעַר דָּוִד,
וְשַׁעַר צִיּוֹן, וְשַׁעַר גּוֹשְׁפֶט, הוּא שַׁעַר יְהוֹשָׁפָט, לִפְנֵי בֵית
הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהָיָה בְּיָמֵי קֹדֶם. וְשָׁם מִינְפּוּלֵי דוֹמִינִי, וְהוּא הָיָה
מְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ, וּבָנָה עָלָיו עָמֶר בֶּן אֶלְכָּשָׁאב כֶּפֶה גְדוֹלָה וְיָפָה
עַד מָאֹד. וְאִין מְכַנְּסִין שָׁם חַגּוּי־שׁוּם צֶלֶם וְלֹא שׁוּם תְּמוּנָה,
אֵלָּא שְׁבָאִים שָׁם לְהַתְפַּלֵּל. וְלִפְנֵי אוֹתוֹ מְקוֹם כְּתֹל מַעֲרָבִי, 25
וְהוּא אֶחָד מִן הַכְּתָלִים שֶׁהָיוּ בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וְקוֹרְאִים אוֹתוֹ
שַׁעַר הַרְחֻמִּים, וְלִשְׁם בָּאִים כָּל הַיְּהוּדִים לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַכְּתֹל
בְּעֹרָה.

וְשָׁם בִּירוּשָׁלַם, בְּבֵית אֲשֶׁר הָיָה לְשִׁלְמֹה, אֲרוֹת סוּסִים,
אֲשֶׁר בָּנָה, בְּנִין חֹזֵק מָאֹד מֵאַבְנִים גְּדוֹלוֹת; לֹא נִרְאָה כְּבָנִין 30
הַחַיָּא בְּכָל הָאֶרֶץ. וְשָׁם נִרְאָה עַד הַיּוֹם הַתְּרַכָּה שֶׁהָיוּ הַכְּהֻנִּים
שׁוֹחֲטִים בָּהּ אֶת זְבַחֲהֶם, וְהַבָּאִים שָׁם מִיְּהוּדָה כּוֹתְבִים שְׁמֵם עַל
הַכְּתֹל. וַיּוֹצֵא אָדָם מִשַּׁעַר יְהוֹשָׁפָט אֶל עֶמֶק יְהוֹשָׁפָט, וְהוּא
מִדְּבַר הָעַמִּים. וְשָׁם מַצֵּבֶת יָד אֲבִשְׁלוּם, וְנִקְבְּר עֲזִיחֵי הַמֶּלֶךְ.
וְשָׁם מַעֲיֵן גְּדוֹל, יָמִי הַשְּׁלֵחַ בְּנַחַל קִדְרוֹן. וְעַל הַמַּעֲיֵן בְּנִין 35
גְּדוֹל מִיָּמֵי אֲבוֹתֵינוּ. וְלֹא יִמָּצֵא שָׁם אֵלָּא מִים מְעַטִּים, וְאֲנָשִׁי
יְרוּשָׁלַם רַבִּם שׁוֹתִים מִמֵּי הַמַּטָּר, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם גְּבִים בְּכַתִּיחֶם.
וְעוֹלִים מֵעֶמֶק יְהוֹשָׁפָט אֶל הַר הַחַיָּתִים, כִּי אִין בֵּין

ירושלם וחר הזיתים אלא העמק בלבד. ומהר הזיתים רואים
 40 ים סדום (ומים סדום לנציב מלח, שהיתה אשת לזט, שתי
 פרסאות; ותצאן לוחכות ממנה, ואחר כך חוזרת וצומחת
 כבראשונה) וכל ארץ הכפר ונחל השמים עד הר נבו.

ולפני ירושלם הר ציון; ואין בגן בחר ציון, כי אם בקמה
 אחת לערלים.

45 ולפני ירושלם כמו ג' מילין בית קברי ישראל, שהיו
 קוברים מתייהם במערות בימים ההם. ועל כל קבר וקבר יש
 בו תאריז; אבל בני אדם הורסים מן הקברים, ובונים מהם
 בתייהם מן האבנים. והם מגיעות לגבול בגימין בצלצח.

וסביב ירושלם הרים גדולים; ובחר ציון קברי בית דוד
 50 וקברי המלכים אשר קמו אחריו. ואין המקום ידוע, כי מהיום
 מ'ז שנה נפל מן הקמה אשר בחר ציון, ואמר הפמריארקא
 לממנה שלו: קח את האבנים מחומות הקדומות, ובנה בהם
 הקמה. והוא עשה כן, ושכר פועלים; ובשכר ידוע היו
 עושים אנשים מוציאים את האבנים מיסוד חומת ציון. ובין
 55 האנשים ההם היו שני אנשים אהובים, בעלי ברית. ויום
 אחד עשה האחד משתה לחברו. ואחר אכילתם באו אל
 המלאכה, ואמר להם הממנה עליהם: מדיע אתרתם היום
 לבוא? עני ואמר: מה יש לך? בשעה שילכו חברינו לסעד,
 אנחנו נעשה מלאכתנו. הגיע זמן הסעודה, והלכו חבריהם
 60 לסעד, והם היו מוציאים את האבנים. וחקימו אכן, ומצאו
 שם פי מערה. אמר אחד לחברו: נכנס, ונראה אם יש שם

מָמוֹן: וְחָלְכוּ בַּמָּבוֹא הַמַּעֲרָה, עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֶצֶל אֶרְמוֹן אֶחָד
 גָּדוֹל, בְּנוֹי עַל עַמּוּדֵי שֵׁשׁ, מְצֻפֶּה בְּכֶסֶף וּבְזָהָב. וּלְפָנָיו שְׁלַחַן
 זָהָב וְשִׁרְבִיט וַעֲמֻדָּה. וְהוּא קִבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ. וְלִשְׁמָאלוֹ קִבֵּר
 65 שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּמֹו כּוֹ, וְכוּן קִבְּרֵי כָּל הַמְּלָכִים הַקְּבוּרִים שָׁם
 מִמְּלָכֵי יְהוּדָה. וְשָׁם אֲרָגוֹזוֹת סְגוּרוֹת, שָׂאִין אָדָם יוֹדֵעַ מַה
 שֶׁבָּהֶם. וְרָצוּ אֵלָיו שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים לִבְנֵים בְּאֶרְמוֹן, וְהִנֵּה רוּחַ
 סַעֲרָה יוֹצֵא מִפִּי הַמַּעֲרָה, וְהִכָּה אוֹתָם, וְנִפְּלוּ לָאָרֶץ בְּמַתִּים;
 וְשָׁכְבוּ עַד הָעֶרֶב; וְהִנֵּה רוּחַ אֶחָד בָּא, צוֹעֵק בְּקוֹל אָדָם:
 70 קוֹמֹו, צֵאוּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה! וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם מְבַהֲלִים וְדַחוּפִים,
 וְחָלְכוּ אֶל הַפֶּטְרִיאֲרֵקָא, וְהִגִּידוּ לוֹ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְשָׁלַח
 הַפֶּטְרִיאֲרֵקָא לְהִבְיֵא לְפָנָיו ר' אֲבָרְהָם הַחֲסִיד הַפְּרוּשׁ
 אֶלְקֹוֹסְטִינִי, שֶׁחֵיָה מֵאֲבֵלֵי יְרוּשָׁלַם, וְסִפֵּר לוֹ אֵלֶּה הַדְּבָרִים
 כֻּלָּם עַל פִּי שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ מִשָּׁם. וְעָנָה לוֹ ר' אֲבָרְהָם,
 75 וְאָמַר לוֹ: זֶה קִבְּרֵי בֵּית דָּוִד לְמַלְכֵי יְהוּדָה הֵם; וְלִמְחָרָת
 נִבְנֶם אָנֹכִי וְאַתָּה וְאֵלֹו הָאֲנָשִׁים, וְנִרְאָה מִחַיִּישׁ שָׁם. וְלִמְחָר
 שְׁלַחוּ בְּשָׁבִיל שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים, וּמִצְאוּ אוֹתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 מְשָׁכָב עַל מִטָּתוֹ. וּפְחָדוּ, וְאָמְרוּ: לֹא נִבְנֶם אֲנַחְנוּ שָׁם, כִּי
 אֵין חֶפֶץ הָאֵל לְהִרְאוֹת אוֹתוֹ לָאָדָם. וְצִוָּה הַפֶּטְרִיאֲרֵקָא לְסַתֵּם
 80 אוֹתוֹ מְקוֹם, וְלַחֲעֲלִימוֹ מִבְּנֵי אָדָם עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְר' אֲבָרְהָם
 זֶה סִפֵּר לִי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

XXII. THE BOOK OF YASHAR

[A collection of legends concerning biblical heroes. It is also known under the titles of *Toledot Adam* and *Dibre ha-Yamim ha-Arok*. It had been assumed that this was the Book of Jashar mentioned in Joshua 10. 13, and elsewhere. But this assumption has long ago been given up by all scholars. In all likelihood this book originated in southern Italy during the twelfth century. The style is a good imitation of the narrative books of the Bible.]

Moses Having Taken a Besieged City Is Proclaimed King of Cush

וימלוך משה על כל בני כוש ביום ההוא תחת קיקנוס
מלך כוש. בשנת חמשים וחמש שנים לפרעה מלך מצרים,
היא שנת מאה וחמשים ושבע שנים לרדת ישראל מצרימה,
מלך משה על כוש. בן עשרים ושבע שנים משה במלכו על
כוש, וארבעים שנה מלך. ויתן יי את משה לחן ולחסד בעיני
5 כל בני כוש, ויאהבו בני כוש אותו מאד. ויהי משה טוב עם
יי ועם אנשים.

ויהי ביום השביעי למלכו, ויתקבצו יחד כל בני כוש.
ויועדו כלם, ויבואו לפני משה, וישתחוו לו ארצה. וידברו
10 כל בני כוש כלם יחד לפני המלך לאמר: הבה לנו עצה,
ונראה מה לעשות לעיר הזאת. כי היום תשע שנים ישבנו
במצור בעד העיר, ולא ראינו את בנינו ואת נשינו.

ויען המלך אותם לאמר: אם תשמעו בקולי לכל אשר
אצוה אתכם, ונתן יי את העיר בידינו, ולכדנו אותה. כי אם
15 נלחמה אתם כמלחמה הראשונה אשר נלחמנו טרם מות
קיקנוס, ונפלו ממנו הללים רבים כבראשונה. ועתה הנה

לכם עצה בדבר הזה: אם תשמעו בקולי, ונתנה העיר בדינו."

ויענו כל החילים את המלך לאמר: "כל אשר יצוה אדוננו כן יעשו עבדיך". 20

ויאמר אליהם משה: "עברו וקראו קול בכל המחנה אל כל העם לאמר: כה אמר המלך: לכו היערה והבאתם מבני החסידה איש אפרוחו בידו, וכל איש אשר יעבור את דבר המלך, ולא יביא אפרוחו, ומת, וכל אשר לו יקח המלך. והיה 25 בהביאכם אותם, והיו אתכם למשמרת, וגדלתם אותם עד גדלם, ולמדתם אותם לטוש כדרך בני הנץ."

וישמעו כל בני כוש את דברי משה, ויקומו ויעבירו קול במחנה לאמר: "אליכם כל בני כוש, במצות המלך: לכו לכם יחד היערה, ותפשתם לכם מבני החסידה, איש אפרוחו בידו, והבאתם לכם. וכל איש אשר ימרה את דבר המלך, ומת, 30 ולקח המלך את כל אשר לו."

ויעשו כל העם כדבר הזה, וילכו להם היערה, ויעלו על הברושים, ויתפשו להם איש את אפרוחו בידו, כל בני החסידה, ויביאו אותם בערב. ויגדלו כמצות המלך, 35 וילמדום לטוש כבני הנץ, ככל אשר צוה המלך, כן עשו כל בני כוש.

ויהי כאשר גדלו בני החסידה, ויצו המלך להרעיבם שלשת ימים. ויעשו כל העם כן.

ויהי ביום השלישי, ויאמר להם המלך: "התחזקו, והייתם לבני היל, ולבשו איש כלי מלחמתו, והגרו איש חרבו עליו, ורכבו איש סוסו, ולקחתם לכם איש אפרוחו בידו. ונקומה, ונלחמה על העיר מן המקום אשר שם הנחשים." 40

ויעשו כל העם כדבר המלך, ויקחו איש אפרוהו בידו, וילכו.

- 45 ויהי בהגיעם אל מקום הנהשים, ויאמר אליהם המלך:
 ,שלחו איש אפרוהו על הנהשים! וישלחו איש אפרוהו כדבר
 המלך. וירוצו בני ההסידה על הנהשים, ויאכלום כלם,
 וישביתו אותם מן המקום ההוא. ויראו המלך והעם כי
 נשבתו כל הנהשים מן המקום ההוא, ויריעו כל העם תרועה
 50 גדולה. ויגשו וילחמו על העיר, ויתפשוה וילכדוה; ויבואו
 העירה. וימותו ביום ההוא מעם העיר אלף ומאה איש, כל
 יושבי העיר. ומעם המצור לא מת אחד. ויבואו כל בני כוש
 איש איש אל ביתו ואל אשתו ואל בניו ואל כל אשר לו.

- ובלעם הקוסם בראותו כי גלכדה העיר, ויפתח השער,
 55 וינסו הוא ושני בניו ושמזנת אחיו, וישבו מצרימה, אל
 פרעה מלך מצרים. הם המה ההרמומים והמכשפים הכתובים
 בספר התורה, העומדים נגד משה בהביא יי על מצרים את
 כל המכות.

- וילכוד משה את העיר בחכמתו, ויושיבוהו בני כוש על
 60 כסא המלוכה תחת קיקנוס מלך כוש. וישימו את כתר
 המלכות בראשו, ויתנו לו את אדוניה המלכה הכושית אשת
 קיקנוס לאשה. ויירא משה את יי אלהי אבותיו, ולא בא
 אליה, ולא הפנה אליה את עיניו. כי זכר משה את אשר
 השביע אברהם את אליעזר עבדו לאמר: ,לא תקח לבני
 65 ליצחק אשה מבנות כנען'; וגם את זה עשה יצחק, בברוח
 יעקב מפני אחיו, אשר צוהו לאמר: ,לא תקח אשה מבנות
 כנען ולא תתחתן בכל בני הם כי יי אלהינו נתן את הם בן
 נח ואת בניו ואת כל זרעו לעבדים לבני שם ולבני יפת
 ולזרעם אחריהם עד עולם.' על כן לא הפנה משה את לבו
 70 ואת עיניו אל אשת קיקנוס כל ימי מלכו על כוש.

ויירא משה מפני יי אלהיו כל ימיו. זיתהלך משה לפני
 יי באמת, בכל לבבו, ובכל נפשו; לא סר משה מן הדרך
 הטובה כל ימי חייו; לא נטה מן הדרך אשר הלכו בה
 אברהם יצחק ויעקב ימין ושמאל. ויתחזק משה במלכות
 בני כוש, וינהג את בני כוש במשפט בחכמתו. ויצלה משה 75
 במלכותו.

XXIII. JUDAH B. SAUL IBN TIBBON

[A famous translator of Arabic books into Hebrew. He was born at Granada in 1120, and died towards the end of the twelfth century. He did a great deal for the development of the Hebrew language, having practically created, or at least systematized, the philosophic terms. It is due to his efforts and to those of his fellow-workers, the best of whom were his descendants, that the philosophic literature of the Jews has reached the readers for whom it was intended. He translated the works of Sa'adya, Ibn Janah, Ibn Gebirol, and Judah ha-Levi.]

Why the Jewish Religion Does Not Especially Encourage Asceticism

אָמַר הַבּוֹזְרִי: כָּבֵד הַעִירוֹת, הַחֲבֵר, וְדַמִּית, וְהַטְבֵּת
לְהַעִיר וּלְדַמּוֹת. אָבֵל הָיָה צָרִיף שֶׁנֶּרְאָה בָּכֶם מִהַפְרִיזִים
וְהַעֲזֹבִידִים יוֹתֵר מִפַּחַד־שָׁמַיִם בְּזוּלַתְכֶם.

אָמַר הַחֲבֵר: כַּסָּה קָשָׁה עָלַי שֶׁכִּהְתֵּד מַח־שְׁתַּקְדַּמְתִּי לָךְ
מִן הַשְּׂרָשִׁים, וְהוֹדִית אֶתְּךָ בָּהֶם. הֲלֹא הִסְכַּמְנוּ כִּי לֹא יִתְּכֵן
5 לְהַתְקַרֵּב אֶל הָאֱלֹהִים, כִּי אִם בְּמַעֲשִׂים מְצִיּוּם מֵאֵת הָאֱלֹהִים?
הַתְּחַשֵּׁב כִּי תִקְרָבָה הִיא הַשְּׁפִלוּת וְהַכְנִיעָה וְהַדּוּמָה לָהֶם?
אָמַר הַבּוֹזְרִי: בֵּן עִם הַצֶּדֶק, וְכֵן אֲנִי חוֹשֵׁב; וְכֵן קָרָאתִי
בְּסִפְרֵיכֶם, כִּמּוֹ שֶׁאָמַר: מָה יִי אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעַפְדֶּךָ כִּי אִם־
לִירְאָה. וְאָמַר: וּמַח־יִי דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט
10 וְאַהֲבַת הַסֵּד. וְזוּלַת זֶה תִּרְבֶּה.

אָמַר הַחֲבֵר: אֵלֶּה וְהַדּוּמָה לָהֶם הֵם הַחֻקִּים הַשְּׂכֻלִּים,

וְהֵם הִתְקַדְּמוּת וְהִתְצַעוּת לַתּוֹרָה הָאֱלֹהִית, קוֹדְמוּת לָהּ בְּטַבֵּעַ,
 בְּזָמַן, אִי אֶפְשָׁר בְּלַעְדֵּיהֶם בְּהִנָּחָגוֹת אִיזוֹ קִהְלָה שֶׁתִּהְיֶה מִבְּנֵי
 15 אָדָם. עַד שֶׁקָּהַל הַלִּסְמִיטִים אִי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יִקְבְּלוּ הַצֶּדֶק בִּיגִיּוֹתָם,
 וְאִם לֹא, לֹא הָיְתָה מִתְמַדָּת חֲבֵרָתָם. וְכֹאשֶׁר הִגִּיעַ הַמָּרִי
 מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל עֲנִין שֶׁהִקְלוּ בַּתּוֹרוֹת הַשִּׁבְלִיּוֹת וְהַמִּנְהָגִיּוֹת
 אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר בְּלַעְדֵּיהֶם לְכָל קִהְלָה, כֹּאשֶׁר אֵין אֶפְשָׁר לְכָל
 יְחִיד מִבְּלַעְדֵּי הַדְּבָרִים הַטַּבְּעִיִּים, מֵאֲכִילָה, יוֹשְׁתִּיָּה, וְתַנּוּעָה,
 20 וּמְנוּחָה, וְשִׁנָּה, וִיקִיצָה, וְהַחְזִיקוּ עִם זֶה בַּעֲבוּדוֹת בְּקִרְבָּנוֹת
 וְזוּלָתָם מִן הַתּוֹרוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת הַשְּׁמַעִיּוֹת, הַסִּתְפַּק מֵהֶם בְּפָחוֹת;
 וְאָמַר: וְלֹאִי שֶׁתִּשְׁמְרוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁשׁוֹמְרִים אוֹתָם הַפָּחוֹת
 שֶׁבִּקְהָלוֹת, מִקְבֵּלַת הַצֶּדֶק, וְהַדְרָה הַטּוֹבָה, וְהַחֲדָאָה בְּטוֹב
 הַבּוֹרָא. כִּי הַתּוֹרוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת לֹא תִשְׁלַמְנָה, אֲלֹא אַחֵר
 25 הַשְּׁלֵמַת הַתּוֹרוֹת הַמִּנְהָגִיּוֹת וְהַשִּׁבְלִיּוֹת, וּבַתּוֹרוֹת הַשִּׁבְלִיּוֹת
 קִבֵּלַת הַצֶּדֶק וְהַחֲדָאָה בְּטוֹב הַבּוֹרָא. וּמִי שְׁלֹא הִתְחַזֵּק בְּאֵלָהּ,
 אִיךָ מִחְזִיק בְּקִרְבָּנוֹת, וּבִשְׁבָּת, וְחַמִּילָה, וּבְזוּלָתָם, מִמַּה־שְּׂאִין
 הַשִּׁבְלִי מִחִיבּוֹ, וְלֹא מִרְחִיקוֹ? וְהֵם הַתּוֹרוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם הַתִּיַּחֲדוּ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹסֶפֶת עַל הַשִּׁבְלִיּוֹת, וּבָהֶם הָיָה לָהֶם יִתְרוֹן הָעֲנִין
 30 הָאֱלֹהִי; וְלֹא יָדְעוּ אִיךָ יִתְחַיְּבוּ אֵלֵּי הַתּוֹרוֹת, כֹּאשֶׁר לֹא יָדְעוּ
 אִיךָ יָרַד כְּבוֹד יְיָ בִּיגִיּוֹתָם, וְאִשׁ יְיָ עַל קִרְבָּנוֹתָם, וְאִיךָ שִׁמְעוּ
 דְּבוֹר הָאֵל, וְאִיךָ אָרַע לָהֶם כָּל מַה־שְּׂאֲרַע מִמַּה־שְּׂאִין הַדַּעוֹת
 מִקְבֵּלוֹת אוֹתוֹ, לוֹלֵא הַמַּעֲמָדוֹת וּרְאוֹת הָעֵין אֲשֶׁר אֵין בּוֹ
 מִדָּחָה. וְעַל הַדְרָה זֹהָ נֶאֱמַר לָהֶם: וּמַה־יְיָ דּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ,
 35 וְעֲלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל־זְבָּחֵיכֶם, וְזוּלַת זֶה מִמַּה־שְּׂדוּמָה לוֹ.
 הִתְיַבֵּן שִׁיחְזִיק הַיִּשְׂרָאֵלִי בַּעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט, וְאַחֲבַת חֶסֶד,

וַיַּעֲזֹב הַמִּילָה וְהַשְׁבֵּת וְתוֹרוֹת הַפֶּסַח וְשָׂאֵר הַתּוֹרוֹת, וַיַּצְלִיחַ?

אָמַר הַבּוֹזְרִי: לֹא כָּפִי אֲשֶׁר הִקְדַּמְתָּ, אֲבָל עַל דַּעַת
הַפִּילוֹסוֹפִים, יִהְיֶה אָדָם חָסִיד, וְלֹא יִרְגִּישׁ בְּאִיּוֹ דַּת שְׂיִתְקַרֵּב,
אִם בְּהִתְיַחַד אוֹ בְּהִתְנַצֵּר, אוֹ בְּזוּלַת זֶה, אוֹ בְּדָבָר שְׂיִבְדֶּה
40 לַעֲצֹמוֹ. וַיְכַבֵּר שְׁבֻנוֹ אֶל הַהִקְשָׁה וְהַסְבָּרָא הַשְׂכְּלִית וְהַתְּחַכְּמוֹת.
וַיְהִי כֹל בְּגֵי הָאָדָם מִשְׁתַּדְּלִים לִקְבֹּעַ תּוֹרָה בְּמַחֲשָׁבִיאוֹהָ
אֵלָיו הִקְשָׁתָם, וְזֶה בְּמַל.

אָמַר הַחֶכֶם: וְהַתּוֹרָה הָאֱלֹחִית לֹא הִעֲבִידָה אוֹתָנוּ
בְּפְרִישוֹת, אֶדְ בְּדֶרֶךְ הַשְּׁנוּת, וְלָתֵת לְכָל כַּח מַלְכוּת הַנֶּפֶשׁ
45 וְחִגּוּף חֶלְקוֹ בְּצֹדֵק, מִכְּלִי רַבּוּי בְּכַח אֶחָד, קַצּוֹר בְּכַח אֲחֵר. וּמִי
שֶׁנִּשְׁמָח עִם כַּח הַתְּאֻנָּה, קַצּוֹר בְּכַח הַמַּחְשָׁבָה; וַיִּכְחָפֶה מִי שֶׁנִּשְׁמָח
עִם הַנִּצְחָחוֹן, קַצּוֹר בְּזוּלָתוֹ. וְאִין רַב הַתַּעֲנִית עֲבוּדָה לְמִי
שֶׁתְּאֻוֹתָיו חֲלוּשׁוֹת, וְכַחוּתָיו חֲלוּשִׁים, וְגוֹפוֹ רָוָה; אֲבָל מִזֶּה
שְׂיַעֲדֵן גּוֹפּוֹ. וְלֹא הַמַּעֲמָת הַמָּמוֹן עֲבוּדָה, כְּאֲשֶׁר יוֹדֵמֵן מִן
50 הַמֶּתֶר, מִכְּלִי יִגִּיעַת, וְלֹא יִטְרִידָהוּ קִנּוּתוֹ מִן הַחֲכָמָה וְהַמַּעֲשִׂים
הַטּוֹבִים, כֹּל שָׁכֵן לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ טָפִיל וּבָנִים, וּמֵאֲנִיו לְהוֹצִיא
לְשֵׁם שָׁמַיִם; אֶדְ הָרַבּוּי יוֹתֵר נָכוֹן לוֹ. וַיְכַלְלוּ שֶׁל דָּבָר, כִּי
תּוֹרַתְנוּ נִחְלָקֶת בֵּין הִירָאָה וְהָאֲהָבָה וְהַשְׂמִיחָה, תִּתְקַרֵּב אֶל
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֶחָת מֵהֵנָּה. וְאִין בְּנִיעַתְךָ בִּימֵי הַתַּעֲנִית יוֹתֵר
55 קְרוֹבָה מִן הָאֱלֹהִים מִשְׂמִיחַתְךָ בִּימֵי הַשְׁבָּתוֹת וְהַמּוֹעֲדִים,
כִּשְׁתִּהְיֶה שְׂמִיחַתְךָ בְּכֻנָּה וְלֵב שָׁלֵם. וַיִּכְמוּ שְׂחַתְחֻנוּגִים צָרִיכִים
מִחֲשָׁבָה וְכֻנָּה, כֵּן הַשְׂמִיחָה בְּמַצְנֻתוֹ וּבְתוֹרָתוֹ צָרִיכָה מִחֲשָׁבָה
וְכֻנָּה, שֶׁתִּשְׂמַח בְּמַצְנֻת עֲצֻמָּה מֵאֲהָבַתְךָ הַמַּצְוִיָּה בָּהּ, וְתִכְיֹר

60 מִחֲשֹׁחַיִּיב לָךְ בָּהּ. וּכְאֵלֹו אֶתָּה בָּא בְּאַכְסִינִיתוֹ, קְרוּא אֶל
 שְׁלֹחֲנוֹ וְמוֹיָבוֹ, וְתוֹדָה עַל זֶה בְּמִצְפּוֹן וּבְגִלְיָי. וְאִם תֵּעָבֵר בָּךְ
 חֲשִׁמְקָה אֶל חֲנָנִין וְהִרְקוּד, הִיא עֲבוּדָה יִדְבָקָה בְּעֲנִין הָאֱלֹהִי.
 וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים לֹא הִנִּיחָה אוֹתָם חֲתוּרָה מִפְּקָרִים, אֲבָל כָּלָם
 תַּחַת מְסֻרָה. מִפְּנֵי שְׂאִין זִיכְלָת בְּנֵי אָדָם לְחַלֵּק תַּקְנוֹת כַּחוֹת
 65 הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף וְשַׁעֲוִיר מִחֲשָׁרָאִי לָהֶם מִחֲמִנְיָהּ וְחֲתוּנוּעָה,
 וְשַׁעֲוִיר מִחֲשָׁתוֹצִיא הָאָרֶץ עַד שֶׁתִּשְׁבֹּת בְּשִׁמְטָה וְיוֹבֵל, וְיִנְתֵּן
 מִמֶּנָּה חֲמֵעֵשְׂרוֹת, וְזוּלָתִי זֶה. וְצִוָּה עַל שְׂבִיתַת הַשָּׁבֶת
 וּשְׂבִיתַת הַמוֹעֲדִים וּשְׂבִיתַת הָאָרֶץ, וְהַכֹּל זָכָר לִיצִיאַת מִצְרַיִם,
 וְזָכְרוֹן לַמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. מִפְּנֵי שְׁשָׁנֵי הָעֲנִיָּנִים דּוּמִים, מִפְּנֵי
 70 שְׁנַעֲשִׂי בְּחֶפֶץ הָאֱלֹהִים, לֹא בְּמִקְרָה וְלֹא בְּמַבֵּעַ, כְּאֲשֶׁר אָמַר
 יִתְבָּרֵךְ: כִּי שָׁאֵל-בָּא לְיָמִים רֵאשִׁנִּים אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנֶיךָ,
 הִשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים, אֹו הִגִּסָּה אֱלֹהִים. וְהִנֵּיתָ שְׂמִירַת
 הַשָּׁבֶת הִיא בְּעֶצְמָהּ תַּחֲדוּדָה בְּאֵלֶּהוּת, אֲבָל כְּאֵלֹו הִיא הוֹדָאָה
 בְּדִבְרֵי מַעֲשִׂי. כִּי מִי שֶׁמִּקְבֵּל מִצְוַת שָׁבֶת בְּעֵבֹוד שָׁבָה תִּיהָ
 75 כְּלוֹת מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כְּבָר הוֹדָה בְּחֵדוּשׁ מִכְּלִי סֶפֶק; וְמִי
 שֶׁהוֹדָה בְּחֵדוּשׁ, הוֹדָה בְּמַחֲדָשׁ, הָעוֹשֶׂה יִתְבָּרֵךְ. וְמִי שֶׁלֹּא
 קִבֵּלָהּ, יִפֹּל בְּסִפְקוֹת תַּקְדְּמוֹת, וְלֹא תִהְיֶה אֲמוּנָתוֹ לְבוֹרֵא הָעוֹלָם,
 אִם בֶּן שְׂמִירַת הַשָּׁבֶת מִקְרֶבֶת אֶל חֲבוּרָא יוֹתֵר מִחֲפָרִישׁוֹת
 וְחֲנִזִּירוֹת. וְרֵאָה הִיא: שֶׁב הָעֲנִין הָאֱלֹהִי תִדְבֵּק בְּאַבְרָהָם,
 80 וְאַחֵר בֶּן בְּחָמוֹן סְגֻלָּתוֹ וּבְאָרֶץ תְּקִדּוּשָׁה, מִכִּיָּא הָעֲנִין מִדְּרָגָה
 אַחֵר מִדְּרָגָה, וְנוֹתֵר בְּזָרַע, עַד שֶׁלֹּא נִמְלֹט מֵהֶם אֶחָד. וְחֲנִיחַ
 אוֹתָם בְּשׁוּב שְׁבִיטָקוֹמוֹת, וְהַפָּרֶם וְהַרְבֵּם הָרַבּוּי תַּחֲוִי חֲמִפְּלָא,
 עַד שֶׁתִּעֲתִיק אוֹתָם, וְנִטְעָם בְּאֲדָמָה תְּרֵאזִיחַ לְסִגְלָה. וְנִקְרָא

אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וְאֱלֹהֵי יִצְחָק, כְּאֲשֶׁר נִקְרָא יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים
 85 וְיוֹשֵׁב צִיּוֹן וְשׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם, לְדַמוּתָם בְּשָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר:
 'הִישָׁבִי בְּשָׁמַיִם'; מִפְּנֵי הַרְאוֹת אֹרֹךְ בְּאֵלֶּה, כְּחַרְאוֹתוֹ בְּשָׁמַיִם,
 אֲךָ בְּמַצּוּעִים רְאוּיִים לְקַבֵּל הָאֹרֶךְ הַהוּא, וְהוּא מְאֲצִיל אוֹתוֹ
 עָלֵיהֶם. וְנִקְרָא זֶה מִמֶּנּוּ אֶחָדָה, וְהוּא אֲשֶׁר נִקְבְּעָה לָנוּ,
 וְנִתְחַיְבְּנוּ לְהֶאֱמִינָהּ, וְלַחֲדוּת עָלֶיהָ בְּאַחַבְת עוֹלָם אֶחָדָתָנוּ;
 90 כְּדֵי שְׁנֵשִׁים אֶל לִבֵּנוּ שֶׁתִּתְחַלֵּה מִמֶּנּוּ, לֹא מִמֶּנּוּ אֲנַחְנוּ. כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר בְּבְרִיאַת הַחַי, עַל דֶּרֶךְ חֲדָמִיּוֹן, שֶׁהוּא לֹא בָּרָא אֶת
 עֲצָמוֹ, אֲךָ תְּאֵלֹהִים יָצְרוּ וְהִתְקִינוּ, כְּאֲשֶׁר רָאָה חֹמֶר שְׂרָאוֹי
 לְצוּרָה תְּהִיָּא; כֵּן הוּא יִתְבָּרֵךְ תִּפְתָּחִיל לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם,
 לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה, וְיִתְּנָה לָנוּ לְמִלָּה, כְּאֲשֶׁר הוּא אוֹמֵר
 95 וְשׁוֹנָה: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם תְּמוּצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹת
 לָכֶם לְאֱלֹהִים; וְעוֹד שֶׁאָמַר: וְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-בְּךָ אֶתְפָּאֵר.

XXIV. MOSES B. MAIMON

[This great philosopher and Halakist, who is usually called Maimonides, was born at Cordova in 1135, and died at Cairo in 1204. He was endowed with a very clear and methodical mind, and exercised the greatest influence as philosopher and as authority on the Talmud and Jewish jurisprudence. He was a very prolific writer, but his most important works are his *Guide of the Perplexed*, which was written in Arabic, his *Code*, written in Hebrew and known as the *Yad ha-Hazakah* (Mighty Hand), or *Mishneh Torah* (Repetition of the Law), and his Arabic commentary on the Mishnah. He was a physician by profession, and wrote several essays on medicine and astronomy.]

A Man Should Choose the Golden Mean

דעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם, וזו משונה
מזו, ורחוקה ממנה ביותר. יש אדם שהוא בעל חמה, כועס
תמיד; ויש אדם שדעתו מיושבת עליו, ואינו כועס כלל,
ואם יכעס, כועס מעט בכמה שנים. ויש אדם שהוא
גבה לב ביותר, ויש שהוא שפל רוח ביותר. ויש שהוא בעל
5 תאוה, לא תשבע נפשו מהלוך בתאותה; ויש שהוא טהור לב
ביותר, לא יתאוה אפילו לדברים מועטים שהגוף צריך להן.
ויש בעל נפש רחבה, שלא תשבע נפשו מכל ממון שבעולם,
כענין שנאמר: "אהב כסף לא-ישבע כסף"; ויש מקצר נפשו,
10 שדיו אפילו דבר מועט שלא יספיק לו, ולא ירדוף להשיג כל
צרכו; ויש שהוא מסגף נפשו ברעב וצמא, וקובץ על יד, ואינו
אוכל אפילו פרוטה משלו אלא בצער גדול; ויש שהוא מאבד
כל ממונו בידו לדעתו. ועל דרכים אלו שאר כל הדעות, כגון,
מהולל ואונן, וכילי ושוע, "ואכזרי ורחמן, ורך לבב ואמיץ
לב, וכיוצא בהן. 15

ויש בין כל דעה ודעה, הרחוקה ממנה בקצה האחר, דעות בינוניות זו רחוקה מזו. וכל הדעות יש מהן דעות שהן לאדם מתחלת ברייתו, לפי טבע גופו; ויש מהן דעות שטבעו של אדם זה מוכן ועתיד לקבל אותן במהרה יותר משאר הדעות; ויש מהן שאינן לאדם מתחלת ברייתו אלא למד 20 אותן מאחרים, או שנפנה להן מעצמו לפי מחשבה שעלתה בלבו, או ששמע שזו הדעה טובה לו, ובה ראוי ללך, והנהיג עצמו בה עד שנקבעה בלבו.

שתי קצוות הרחוקות זו מזו שבכל דעה ודעה אינן דרך טובה, ואין ראוי לו לאדם ללכת בהן, ולא ללמדן לעצמו. ואם 25 מצא טבעו נוטה לאחת מהן, או מוכן לנשות לאחת מהן, או שכבר למד אחת מהן ונחג בה, יחזיר עצמו למוטב, וילך בדרך הטובים, והיא הדרך הישרה.

הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות רחוק שוה, ואינה קרובה לא לזו ולא לזו. לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד, ומשער אותן, ומבון אותן בדרך האמצעית, כדי שיהא שלם בגופו. כיצד? לא יהא בעל חמה, נוה לכעוס, ולא כמת שאינו מרגיש, אלא בינוני: לא יכעס, אלא על דבר גדול שראוי 35 לכעוס עליו, כדי שלא יעשה כיוצא בו פעם אחרת. וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להן, ואי אפשר לחיות בזולתן, כענין שנאמר: 'צדיק אכל לשבע נפשו'. וכן לא יהיה עמל בעסקו, אלא להשיג דבר שצריך לו לחיי שעה, כענין שנאמר: 'טוב מעט לצדיק'. ולא יקפוץ ידו ביותר, 40 ולא יפזר כל ממונו, אלא נותן צדקה כפי מסת ידו, ומלוה בראוי למי שצריך. ולא יהא מהולל ושוחק, ולא עצב ואונן, אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות. וכן שאר דעותיו.

ודרך זו היא דרך החכמים; כל אדם שדעותיו דעות בינוניות,
ממוצעות, נקרא חכם. 45

ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר, ומתרחק מדעה
בינונית מעט לצד זה או לצד זה, נקרא חסיד. כיצד? מי
שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון, ויחיה שפל רוח
ביותר, נקרא חסיד; וזו היא מדת חסידות. ואם יתרחק עד
האמצע בלבד, ויחיה ענו, נקרא חכם; וזו היא מדת חכמה. 50
ועל דרך זו שאר כל הדעות. וחסידים הראשונים היו ממין
דעות שלהן מדרך האמצעית כנגד שתי הקצוות; יש דעה
שממין אותה כנגד הקצה האחרון, ויש דעה שממין אותה
כנגד הקצה הראשון; וזהו לפנים משורת הדין. ומצווין אנו
ללכת בדרכים האלו הבינונים, והם הדרכים הטובים 55
והישרים, שנאמר: "והלכת בדרכיו". כך למדו פרוש מצוה
זו: "מה הוא נקרא חנון, אף אתה היה חנון; מה הוא נקרא
רחום, אף אתה היה רחום; מה הוא נקרא קדוש, אף אתה
היה קדוש." ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן
הכנויות: ארך אפים, ורב חסד, צדיק, וישר, תמים, גבור, 60
וחזק, וכיוצא בהן, להודיע שאלו הדרכים טובים וישרים הם,
וחיב אדם לנהוג עצמו בהן, ולהדמות אליו כפי כחו.

וכיצד ירגיל אדם עצמו בדעות אלו, עד שיקבעו בו?
יעשה, וישנה, וישלש במעשים שעושה על פי הדעות
האמצעיות, ויחזור בהם תמיד, עד שיהיו מעשיהם קלים 65
עליו, ולא יהיה בהם טורח עליו, ויקבעו הדעות בנפשו.
ולפי שהשמות האלו נקרא בהם היוצר, הם הדרך הבינונית

שאנו חייבין ללכת בה, ונקראת דרך זו דרך יי ; והיא שלמדה
אברהם אבינו לבניו, שנאמר : ,כי ידעתיו למען אשר יצוה
וגו'". והחולך בדרך זו מביא טובה וברכה לעצמו, 70
שנאמר : ,למען הביא יי על-אברהם את אשר-דבר עליו".

XXV. JOSEPH B. MEIR IBN ZABARA

[Poet and physician. He was born in the city of Barcelona about the middle of the twelfth century. As a writer he is best known by his *Sefer Sha'ashu'im* (Book of Delight), which is a store-house of folk-lore and science. In this book, which is written in rhymed prose, Zabara shows himself abreast of the sciences of his day. His style is fluent and pleasant. He is also the author of liturgic and secular poems.]

Jacob the Broker and the Necklace

הָיָה יְהוּדִי אֶחָד בְּקוֹרְטֻבָּה, וְשֵׁמוֹ יַעֲקֹב הַסֶּרְסוֹר. וְהָיָה
הָאִישׁ הַזֶּה טוֹב וְנֶאֱמָן, וְלִכְלֹל מִצְוֹת הַשּׁוֹפֵט סָר וּמִזְמָן. וּפְעַם
אַחַת הִפְקֵד אֹתוֹ עֶנֶק אֶחָד מִמְּבַחַר הָאֲבָנִים, וּמִיטֵב הַפְּנִינִים,
לְמַכֵּר אוֹתוֹ בִּתְּקָן וְחֻבִּים. וַיְהִי הוּא נוֹשֵׂא אֶת הָעֶנֶק בְּיָדוֹ,
וַיִּפְגְּשֵׁהוּ שֵׁר אֶחָד מִגְּדוּלֵי הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר לוֹ: יַעֲקֹב, מָה הָעֶנֶק
5 הַזֶּה? וַיֹּאמֶר לוֹ: אֲדוֹנִי, הִפְקֵד בְּיָדִי לְמַכְרוֹ. — וַיִּבְכְּמָה
תְּתִנְהוּ? אָמַר: בִּתְּקָן וְחֻבִּים. וַיֹּאמֶר לוֹ: תְּתִנְהוּ בֵּית? —
אָמַר לוֹ: לֹא אוּכַל, כִּי בְעָלָיו הִזְחִירָנִי לְבִלְתִּי קַחַת בּוֹ פְּחוּת
מִתְּקָן וְחֻבִּים. וַיֹּאמֶר לוֹ: שְׂאֲחֻ לְבֵיתִי, וְאִם יִיטֵב בְּעֵינֵי
10 בְּעֵלַת הַבֵּית, אֶקְנֶנּוּ.

וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ עַד הַגִּיעָזוֹ אֶל שַׁעַר בֵּיתוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ: עַמּוֹד
הִנֵּה, יָגֵד אוֹצִיא אֵלָיךָ מַעֲזוֹת אוֹ הָעֶנֶק? וַיָּבֹוא אֶל בֵּיתוֹ,

וְחִדְלָת סֶגֶר אַחֲרָיו. וַיּוֹחַל הַיהוּדִי עַד הָעָרֶב, וְלֹא יָצָא אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ.

- 15 וַיְהִי כִּבּוּא הַשָּׁמֶשׁ, וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב אֶל בֵּיתוֹ מְלֹא זַעַם, וְהַמָּוֶת לְנַפְשׁוֹ יָנֻעַם; וְחִדְאָגָה נָחָה בְּלִבּוֹ, וּמַחְצָה; וַיָּבֹא וְלֶן וְשָׁכַב אֶרְצָה. לֶחֶם לֹא אָכַל הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא פָשַׁט מַעְלָיו כְּתָנָתוֹ. וַעֲיָנָיו וַעֲפַעְפָּיו לֹא סָתָם, וַיִּתְחַפֵּף כָּל חֲלִילָה כְּחֹמֶר חוֹתָם. וַיִּשְׁכֶּם בַּבֶּקֶר לְלָכֶת אֶל בֵּית הַשָּׂר, וְהִנֵּה הוּא יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ. וַיֵּרָא, וַיֵּרֶץ לִקְרָאתוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: „אֲדוֹנִי, תִּרְצֶה לִקְנוֹת אֶת הָעֶנֶק, אִם תִּשְׁכַּח, וְלִזְלוֹתְךָ אִמְכְּרֶנּוּ?“ וַיֹּאמֶר לוֹ: „אֵיזָה עֶנֶק? הֲרֹאִיתָ אֶחָד מִבְּנֵי עֶנֶק?“ וַיֹּאמֶר לוֹ: „עֶנֶק הַפְּגִינִים אֲשֶׁר לִקְחָתָ תְּמוּל מִיָּדִי.“ וַיֹּאמֶר לוֹ: „מִשְׁנָע, אִישׁ הָרוּחַ, חֵי נַפְשִׁי וְנַפֶּשׁ הַמֶּלֶךְ, לֹאֵל אֶת פָּנֵי כְּבוֹדִי אֲנִי נוֹשֵׂא, אִם הֵייתִי מַעְלִיךְ רֹאשְׁךָ נוֹשֵׂא, וְאוֹתְךָ בְּדָם כְּבִדָּה כּוֹסֶה.“
- 25

- וַיְהִי כִּרְאוֹת יַעֲקֹב אֶת חֲמָתוֹ וְאֶת קָשֵׁי מַלְיוֹ, אֵימוֹת מָוֶת נָפְלוּ עָלָיו. וַיִּסַּב אַחֲרָיו, וַיָּנָם מִפָּנָיו, כִּי רָאָה כִּי לְמַשׁ אֵלָיו עֲיָנָיו. וַיֵּלֶךְ אֶל בֵּית הַשּׁוֹפֵט אֲדוֹנָיו. וַיִּבֹט עָלָיו הַשּׁוֹפֵט, וְהִנֵּה הִיגֹן נִשְׁכְּחוּ בְּשָׁנָיו, עַד אֲשֶׁר שָׁנָה דְּמוּתוֹ וּמִרְאֵה פָּנָיו. וַיֹּאמֶר לוֹ הַשּׁוֹפֵט: „מַה־לָּךְ, כִּי הִשְׁתַּנִּיתָ? תֵּאֵם בְּכָל דִּבְרַת הַתַּעֲנִיתָ?“
- 30 וַיֹּאמֶר לוֹ: „אֲדוֹנִי, בְּצָרָה גְדוֹלָה אָנִי, וְלֹא אוּכַל לְהַעֲדִיד לָךְ צָרָתִי, פֶּן תִּכְזֹּיבֵנִי וְתִשִּׁים לְאֵל מַלְתִּי.“ וַיֹּאמֶר לוֹ: „סִפֵּר, כִּי אַתָּה נֶאֱמָן בְּעֵינֵי בְּכָל דִּבְרִיךָ, וְצוּדֶךָ בְּכָל מְאֻמְרִיךָ.“ וַיִּסְפֵּר לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרְחוּ בְּדַבַּר הָעֶנֶק, וַתִּבְחַר נַפְשׁוֹ מִחֶנֶק.
- 35 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשּׁוֹפֵט: „הִסֵּר כַּעַם מִלִּפְּךָ, וּבִעַר יִגְוֹן מִקִּרְבְּךָ,

ואל תחיל ותזעק בחבליה, כי אנכי אשיבנו אליה.
 ויהי בפקר, וישלח בעד כל גדולי העיר וזקניה וחכמיה
 וגבניה, לבוא אל המשפט; כי כן תיה מנהגו לפעמים,
 לשלח להביא את החכמים, ולדבר אתם משפטים. ויבואו
 כלם אל ביתו, לשמע דברי תבונתו וחכמתו. וטרם בואם,
 אמר אל נעריו: בבוא השר פלוני, קח נעלו, ולך לביתו, ואמר
 לאשתו: אדוני אישך שלחני אליה לית לו את הענק שקנה
 תמול שלשם, כי היא רוצה את טובו ואת יפיו להראות; והנה
 נתן לי את נעלו לעד ולאות.⁴⁰ וכראות האשה את נעל אישה,
 נתנה לו את הענק; ויביאהו הנער אל אדוניו, ויצפנהו בחיקו
 עד צאת האנשים מבית המשפט. ויהי כצאתם, ויאמר לו
 אדוניו: הבאת את הענק? ויאמר לו: הבאתי; ויציאנהו
 מחיקו, ויתנהו לו. וישלח ויקרא ליצקב הסרסור, ויאמר לו:
 דם, ואל תאנק, כי השיבותי לך את הענק, והוצאתי מבית
 השר את העשק אשר עשק.⁵⁰ וכראות היהודי אותו, נשק את
 ידיו, ויברך אותו, וישאנהו אל ביתו, שמה ומוב לב.

XXVI. SAMUEL B. JUDAH IBN TIBBON

[Physician and translator. He was born at Lunel about 1150, and died at Marseilles in 1230. He continued the work of his father, and earned for himself the gratitude of Hebrew readers by translating Maimonides' *Guide of the Perplexed* into Hebrew. He also compiled a glossary of the philosophic terms that occur in that book. He was an enthusiastic follower of Maimonides.]

On the Limitations of Man's Intellect

דַּע כִּי לְשֹׁכֵל הָאָנוּשִׁי חֲשֹׁנוֹת בְּכחוֹ וּמִבְּעוֹ שִׁישִׁיגִים ;
וּבְמִצִּיאוֹהָ נִמְצְאוֹת וְעֲנִינִים אֵין בְּמִבְּעוֹ שִׁישִׁיגִים בְּשׁוּם פָּנִים
וְלֹא בְּסִכָּה, אֲבָל שְׁעָרֵי חֲשֹׁנוֹתָם נְעִילִים בְּפָנָיו ; וּבְמִצִּיאוֹת
דְּבָרִים יִשְׁיג מִהֶן עֲנָן, וְיִסְכֵּל עֲנִינִים ; וְאֵין בְּהִיוּתוֹ מְשִׁיג
מִתְחַיֵּב שִׁישִׁיג כָּל דְּבָר, כְּמוֹ שְׁלֹחֵשִׁים חֲשֹׁנוֹת, וְלֹא יִשְׁיגִים
5 עַל אֵיזֶה מִרְחָק שִׁיזְדַּמּוּ ; וְכֵן שְׂאֵר תַּכְחוֹת הַגּוֹפְנִיּוֹת, שֶׁהָאִישׁ
עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלָל, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יָכֹל לִשְׁאֵת שְׁנֵי כְּפָרִים אֵינוֹ
יָכֹל לִשְׁאֵת עֶשְׂרֶה. וְיִתְרוֹן אִישֵׁי הַפִּין זֶה עַל זֶה בְּאֵלּוֹ
הַחֲשֹׁנוֹת הַחֲשִׁינִיּוֹת וְשְׂאֵר תַּכְחוֹת הַגּוֹפְנִיּוֹת נִגְלָה מִבְּאֵר לְכָל
אָדָם, אֲלֹא שִׁישׁ לוֹ גְּבוּל, וְאֵין הַעֲנָן חוּלָף אֶל אֵיזֶה מִרְחָק
10 שִׁיזְדַּמּוּ, וְאֵיזֶה שְׁעוֹר שִׁיִּקְרָה. וְכֵן הַדִּין בְּעֶצְמוֹ בְּהַחֲשֹׁנוֹת
הַשֹּׁכְלִיּוֹת הָאָנוּשִׁיּוֹת: יֵשׁ יִתְרוֹן לְאִישֵׁי הַפִּין זֶה עַל זֶה בְּהֵם
יִתְרוֹן רֵב ; וְזֶה גַם כֵּן מִבְּאֵר נִגְלָה מֵאֵד לְבַעֲלֵי הַחֲכָמָה, עַד
שְׁעָנִין אֶחָד יוֹצִיאוֹהוּ אִישׁ מֵעֵינוֹ בְּעֶצְמוֹ, וְאִישׁ אַחֵר לֹא יוֹכֵל

15 לְהִבִּין הָעֲנָנִין הָהוּא לְעוֹלָם, וְאַפְלוּ לְמִדּוּהוּ לוֹ בְּכָל לְשׁוֹן
 וּבְכָל מָשָׁל וּבְזָמָן אֶרֶץ, לֹא יִגִּיעַ שְׂכָלוֹ אֵלָיו בְּשׁוּם פָּנִים,
 אִם תִּקְצֹר יָד שְׂכָלוֹ לְהִבְנֹו. וְזֶה חִיתְרוֹן גַּם כֵּן אֵינוֹ לֵלֹא
 תִּכְלֶה, אֲבָל לְשֹׁכֵל הָאֲנוּשִׁי גָבוּל בְּלֹא סָפֵק יַעֲמֹד אֲצִלוֹ,
 עַד שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שְׂוִיתִּפְאָר לְאָדָם הַמֵּנַע הַשְּׁגָתָם, וְלֹא יִמָּצֵא
 20 נִפְשׁוֹ מִשְׁתַּוְּקָקֶת לִידִיעָתָם, לְשַׁעֲרוֹ בְּהַמֵּנַע זֶה, וְשֹׁאִין פֶּתַח
 שִׁיכְנָם מִמֶּנּוּ לְהִגִּיעַ אֶל זֶה, כְּסִפְלָנוּ מִסְפָּר כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם,
 וְאִם הֵם זִיג אִו גִּפְרָד, וּכְסִפְלָנוּ מִסְפָּר מִיָּנִי בַּעֲלֵי הַחַיִּים,
 וְהַמְּקוּרִים, וְהַצִּמְחִים, וּמַח־שִׁידְמָה לָזֶה. וְיֵשׁ דְּבָרִים יִמָּצֵא
 הָאָדָם תִּשְׁוֹקְתּוֹ לְהַשְׁגָּתָם עֲצוּמָה, וְהַתְּגַבְרוּת הַשְּׂכָל לְבִקְשׁ
 25 אֲמִתָּתָם וּלְחַפְשָׁה נִמָּצֵא בְּכָל כֵּת מַעֲיָנֶת מִבְּנֵי אָדָם בְּכָל
 זָמָן. וּבְדְבָרִים הָהֵם יִרְבּוּ הַדְּעוּת, וְתִפֹּל הַמַּחְלָקֶת בֵּין
 הַמַּעֲיָנִים, וְיִתְחַדְּשׁוּ הַסְּפָקוֹת, מִבְּנֵי הַתְּלוּת הַשְּׂכָל בְּהַשְׁגָּת
 הַדְּבָרִים הָהֵם, כְּלוּמַר הַתִּשְׁוֹקָה אֵלֵיהֶם, וְהַיּוֹת כָּל אֶחָד
 הוֹשֵׁב שֶׁהוּא מֵצֵא דֶרֶךְ יָדַע בָּהּ אֲמִתַּת הַדָּבָר, וְאִין בְּכַח
 30 הַשְּׂכָל הָאֲנוּשִׁי שִׁיכִיָּא עַל הַדָּבָר הַהוּא מוֹפֵת. (כִּי כָל
 דָּבָר שְׁנוּדָעָה אֲמִתָּתוֹ בְּמוֹפֵת אֵין מַחְלָקֶת בּוֹ וְלֹא הַכְּזָבָה
 וְלֹא מְגִיעָה; אֲלֹא מִסְכָּל יִחְלַק הַמַּחְלָקֶת אֲשֶׁר תִּקְרָא
 הַמַּחְלָקֶת הַמּוֹפֵתִית; כִּמּוֹ שֶׁתִּמָּצֵא אֲנָשִׁים הִלְקוּ בְּבִדּוּרֵי
 הָאֶרֶץ, וְהַיּוֹת הַגִּלְגָּל עָגֹל, וְכִיּוּצָא בָּזֶה. וְאֵלּוּ אֵין מְבוּא
 35 לָהֶם בָּזֶה הָעֲנָנִין.) וְאֵלּוּ הָעֲנָנִים אֲשֶׁר נָפַל בָּהֶם זֶה הַבְּלָבוּל
 הַרְבֵּה מְאֹד בְּעֲנָנִים הָאֵלֶּה־הֵם, וּמַעֲמַ בְּעֲנָנִים הַמַּבְעִיִּים,

וְנַעֲדָרִים בְּעֵנִינִים חֲלָמוּדִים. אָמַר אֶלְכֶּסְנֶדֶר הַפְּרִדְסִי כִּי
 סְבוֹת הַמַּחֲלָקֶת בְּעֵנִינִים שְׁלֹשׁ: אַחַת מִחֵן, אַחֶבֶת הָרְשׁוֹת
 וְהַנְּצוּחַ הַמוֹנְעִים הָאֵדָם מִחֲשֹׁנֶת הָאֵמֶת כְּפִי מַח־שָׁהוּא;
 40 וְחֲשִׁינִית, דְּקוֹת הַעֲנִין הַמוֹשֵׁג בְּעֵצְמוֹ, וְעִמְקוֹ, וְקָשִׁי חֲשֹׁנִתוֹ;
 וְחֲשִׁלִּישִׁית, סְכָלוֹת הַמִּשְׁיֵיג וְקֶצֶר יַד שֶׁכָּלוּ מִחֲשִׁיג מַח־
 שְׁאֵפְשֶׁר חֲשֹׁנִתוֹ. כֵּן זָכַר אֶלְכֶּסְנֶדֶר. וּבִזְמַנִּי סִבָּה רְבִיעִית לֹא
 זָכְרָה, שְׁלֹא חִיְתָה אֶצְלָם, וְהִיא חֲתָרְגַל וְחֲלָמוּד. כִּי הָאֲנָשִׁים
 בְּמִבְעֵם אוֹתָהִים מַח־שְׁחָרְגָלוּ בּוֹ, וְנוֹטִים אֵלָיו; עַד שֶׁאַתָּה
 תִּרְאֶה אֲנָשֵׁי חֲכָפָר, כְּפִי מַח־שָׁהֶם מִמַּעוֹט רְחִיצַת רֹאשָׁם
 45 וְגִופָם, וְחֲעֵדֶר חֲתָנָאוֹת, וְצוֹק חֲפָרְנָסָה, יִמָּאֶסּוּ הַמַּדִּינּוֹת,
 וְלֹא יִהְיוּ בַּחֲנָאוֹתָם; וַיִּבְחָרוּ הַעֲנִינִים הָרָעִים הַמְּרָגְלִים עַל
 הַעֲנִינִים הַטּוֹבִים שְׁאִינָם מְרָגְלִים; וְלֹא תִּנְיַח דַּעְתָּם לִשְׁכִּינַת
 הַחִיכָלוֹת, וְלֹא לְלִבִּישַׁת הַמִּשִּׁי, וְלֹא לְחַתְעֵדוֹ בְּמִרְחָץ וּבְשִׁמְנִים
 50 וּבְסִמְנִין. כֵּן יִתְחַדֵּשׁ לָאָדָם בַּדַּעוֹת אֲשֶׁר חָרְגַל בָּהֶם, וְגִדֵּל
 עֲלֵיהֶם, מִן הָאֲחֶבֶת וְחֲשִׁמִּירָה לָהֶם, וּלְחַתְרָחֵק מִזִּילָתָם. וְלִפִּי
 זֹאת חֲסִפָּה גַם כֵּן יִמָּנַע הָאָדָם מִחֲשִׁיג הָאֵמֶת, וַיִּטָּה אֶל
 מְרָגְלָיו, כְּמוֹ שֶׁקָּרָת לְחִמּוֹן בְּחֻגְשָׁמָה, וּבְעֵנִינִים רַבִּים אֱלֹהִיִּים,
 כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר. כָּל זֶה מִכְּנִי חֲתָרְגַל חֲגִדוֹל עַל כְּתוּבִים שֶׁחֲתִי־שָׁב
 55 לְחֲגִדֵּילָם וּלְחֵאמִין בָּהֶם, יוֹרוּ פְּשׁוּמִיָּהֶם עַל חֲחֻגְשָׁמָה וְעַל
 דְּמִיוֹנִים אֵין אִמְתוּת לָהֶם, אֲבָל נֶאֱמָרוּ עַל צִד הַמִּשָּׁל וְחֲחִידָתָה,
 וְחִיָּה זֶה לְסְבוֹת שְׁאֵנִי עֲתִיד לְזָכְרָם.

וְלֹא תַחֲשַׁב כִּי זֶה שְׁאֵמְרָנוּהוּ מִקֶּצֶר יַד הַשֶּׁכֶּל הָאֲנוּשִׁי,

וְהָיֹת לוֹ גְבוּל יַעֲמֹד אֶצְלוֹ, הוּא מֵאֵמֶר נֵאֵמֶר כְּפִי חֲתוּרָה
 לְבָד; אֲבָל הוּא עֲנִין כְּבֹר אֲמָרוּהוּ הַפִּילּוֹסוֹפִים גַּם כֵּן, וְהַשְׁיִיגוּהוּ 60
 הַשְׁגָּה אֲמֵתִית, מִבְּלֹתִי נִטּוֹת אֶל דַּעַת וְאֶל סִבָּרָא; וְהוּא דָּבָר
 אֲמֵתִי אֵין סִפְק בּוֹ, אֲלֹא לְמִי שֶׁיִּסְבֵּל הַדְּבָרִים שֶׁכְּבֹר בָּא
 עֲלֵיהֶם הַמּוֹפֵת.

XXVII. JUDAH B. SOLOMON AL-HARIZI

[Celebrated poet of the twelfth and thirteenth centuries. Born in Spain, he travelled to the Holy Land and Babylon. He possessed a very vivid imagination and descriptive pen, and in his masterpiece *Tahkemoni* he embodied the result of his experience during his travels. In that book, which is modelled after the *Makamat* of the famous Arabic poet al-Hariri, he shows himself a keen critic of men and things. He displayed astounding skill in translating al-Hariri's book into Hebrew under the title of *Mahberot Ithiel*. His style is fluent and melodious. He also translated Maimonides' *Guide of the Perplexed* into Hebrew, but in this work was less successful than Ibn Tibbon.]

Seven Young Men Discuss the Merits of the Various Virtues

נָאֵם הַיָּמֵן הָאֲזוּרָהּ: הָיִיתִי בְּאַרְצֵן פְּתוּר, עִיר בְּלָעַם בְּנוֹ
בְּעוֹר; וּבְעוֹדֵי עַל יַד גִּהָר מִתְחַלָּף תַּחַת צִלְלֵי הַצִּמְחִים, וְסִבְכֵי
הַפְּרָחִים, רָאִיתִי שֶׁבָּעָה בַּחֲזִירֵי הָמָד, מִמִּבְחַר הַצִּמָּד. וְהֵם עַל
שִׁפְתַּת הַגִּהָר יוֹשְׁבִים, וּבִדְבָרֵי מְלִיצוֹת אֶת לִפְּם מְטִיבִים. וַיַּעַן
5 אִישׁ מֵהֶם, וַיֹּאמֶר: אֵיזוֹ הִיא הַמִּדָּה הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר עַל כָּל
הַמִּדּוֹת אֲחֻבָּהּ, וּבְעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם חֲשׁוּבָה?
אָמַר אֶחָד מֵהֶם: יִדְעָתִי כִּי כָל הַמִּדּוֹת הֵן חֲמוּדוֹת, אֲבָל
אֵין בְּכֵלֶן מִדָּה נְאוּה, כִּמוֹ הַעֲנָוָה; כִּי הִיא תִכְסֶּה כָּל דָּפִי,
וְתַגְלֶה כָּל יָפִי; וְתַעֲבִיר עַל כָּל הַפְּשָׁעִים, וְתַחֲבִיר בְּעָלֶיהָ
10 לְצַנּוּעִים; וְתַרְפֶּה לֹא דוֹדִים וְרָעִים, וְתַגְחִילָהּ שֵׁם יִקָּר וְנִעִים.
וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר:

בְּמִדּוֹת הָאֲנוּשׁ אֵין כַּעֲנָנָה,
וְהָיָא יָפָה לְכָל מִשְׁכִּיל וְנֶאֱחָה;
תַּעֲוִרָר אַחֲבָה מְלָב מִשְׁנָאִים,
וְתַסְתִּיר מֵאֲנוּשׁ כָּל חֲטָא וְיַמְעוּהָ.

15

אָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: מִדְּרָה נְכוּחָה תַעֲיִת, וְרוּחַ רַעֲיָת. וַיִּכְאֵין
נַחֲשֶׁבֶת הָעֲנָנָה אֹז הַעֲזוּת, לִנְגִיד חֲזִירוֹת; כִּי בָהּ יִכְבֹּשׂ אָדָם
חֲנֻפָּשִׁים, וַיִּמָּצֵא חֵן בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים, וַיִּנְחַל כְּבוֹד וַיִּגְדֹּלָה
רַבָּה, בְּעוֹלָם חַיָּה וּבְכָא; וּבָהּ יִצְבֹּר חֵיל יָנוּב, וּבְתִים מְלֵאִים
כָּל טוֹב. וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר:

20

אָמַת כִּי חֲזִירוֹת אֵין בְּעֶרְבָה,
וְאֲשֶׁרִי אִישׁ אֲשֶׁר יִלֹּךְ בְּדֶרֶכָה;
וּמִדּוֹת תִּיקַר כָּלֵן שְׁפָחוֹת,
וְלִחֵן חֲזִירוֹת הִיא בְּמַלְכָה.

אָמַר חֲבֵרוֹ חֲשִׁלִישִׁי: נִסְבַּלְתָּ בְּאֲשֶׁר מַלְלָת, כִּי אֵין מִדָּה
טוֹבָה וִיקָרָה, כְּאֲמִין לֵב וַיִּבְיָרָה; כִּי בָהּ יִכְנִיעַ אָדָם כָּל אוֹיְבָיו,
וַיִּיטִיב לְאוֹחֲבָיו; וַיַּחֲיָה לְגִדּוּלִים נַחֲפָר, וַיִּרְיעַ אֶת יִצְרִית, עַל
אוֹיְבָיו וַיִּתְנַבֵּר. וַיַּעֲלֶה לְכַסָּא מַעְלָה, עַדִּי וַיִּקְרָאִי לְפָנָיו: מְלֹי
תַּמְסָלָה. וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר:

25

אָמַת אֵין לְאֲנוּשׁ מִדָּה יִקָּרָה,
כְּאֲמִין לֵב מַעֲרֵב עִם גְּבוּרָה;
חֲכִי בָהּ הָאֲנוּשׁ יִכְבֹּשׂ מִשְׁנָאִיו,
וַיּוֹרִידֵם בְּיָגוֹן לְקַבּוּרָה.

30

אָמַר חֲרִבְעִי: תַעֲיִת מִן חֲדָרָה, וְנַעֲבֹדָתָ אֶל תַּסְכְּלוּת

35 בְּפֶרֶךְ; כִּי אֵין בְּכָל הַמִּדּוֹת מִדָּה הַגּוֹנָה, כְּמוֹ הָאֱמוּנָה; כִּי בָּהּ
יָרִים אָדָם רָאשׁוֹ, וְתִיקַר נַפְשׁוֹ, וְיִתְּיָה נִכְבֵּד בְּעֵינֵי כָל בָּשָׂר
וָדָם, וְיִמְצָא חֵן וְשִׁקְל מִזֶּבֶן בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם. וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ,
וַיֹּאמֶר:

דַּעַה כִּי אֵין לָהּ מִדָּה הַגּוֹנָה,
40 בְּעֵין הָאֵל, כְּמִדַּת הָאֱמוּנָה;
וְאֵלֶּי לְנִבְיָאָה יִתְּיָה גּוֹף,
תְּהִי אִזּוֹ הָאֱמוּנָה לָהּ תִּמְוִנָה.

אָמַר הַחֲמִישִׁי: אֵין בְּפִיָּה נִבּוֹנָה, וְאִמְרָתָהּ בְּלִי תִבּוֹנָה;
כִּי הַמִּדָּה הַרְמָה הִיא הַחֲכָמָה: תָּרִים שְׁפָלִיָּה, וְתֵשֶׂא עַל
45 רֹאשׁוֹ דְּגָלִיָּה; וְהַחֲכָמָה תִּתְּיָה בְּעָלִיָּה; וְלִילִי הַחֲכָמָה, לֹא הָיָה
לְאָדָם יִתְרוֹן עַל הַחֲכָמָה. וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר:

אֵין בְּזָמַן מִדָּה מְאֹד רָמָה,
וּפֶאֶר לְרֹאשׁ אָדָם, כְּמוֹ חֲכָמָה;
כִּי בָּהּ אֶגְנוֹשׁ יַעַל לְבָם מַלְכוּת,
50 גַם בָּהּ עֲנֻפִּים יִמְצְאוּ עֲצָמָה.

אָמַר הַשֵּׁשִׁי: מִחֻזָּה שְׂוֵא חֲזִיתִי, וְשִׁקָּר עֲנִיתִי; כִּי אֵין מִדָּה
מוֹכָה לְכָל בָּשָׂר, כְּמוֹ הַמּוֹסֵר; כִּי בְּמוֹסֵר יִכְבְּדוּ לְאָדָם יוֹדְעִיו,
וַיֵּאֱהָבוּהוּ שׂוֹמְעִיו; וַיִּכְסּוּ עַל כָּל פֶּשַׁעֵיו; וְזָכְרוּ מִתּוֹק לְכָל
פִּיּוֹת, וּמִחֲלָלָהּ כְּמִגְדָּל בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת; וְהוּא מִחֲמַד לְלִבָּבוֹת,
55 וְתַחֲלוּתָיו לְדוֹר דּוֹרִים נִצְבוֹת. וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר:

אֵין לְאֶגְנוֹשׁ מִדָּה כְּמוֹ מוֹסֵר,
כִּי הִיא פֶּאֶר וְחֹד לְכָל בָּשָׂר;

אם כל יקר יהיה לאיש, מאין
מוסר, דעה כי כל יקר יחסר.

60 אמר השביעי: אתה על ריק במוח, רודף קדים ורועה
רוח; כי אין בכל המדות דבר טוב, כמו חלב המזב; כי בו
יהיה אדם אהוב לברואים, ויעלוהו לראש הקרואים. והוא
נכבד בעיני השומעים והרואים; כל רואיו יאהבוהו, ושונויו
ישבחוהו; ובני אדם יתללוהו, ומלאכי שחק למוכה יזכרוהו.
65 נישא משלו, ויאמר:

אין באמת מדה כמו לב טוב,
בה האנוש יפרח כגן רטב;
כי בו יהי אהוב לצורו, גם
ימצא בעיניו חן ושכל טוב.

70 וכשמע חזקן דבריהם, אמר להם: כלכם נבוכים, וחולכי
חשכים; וחנכוהם מהם נעלמת, ולא ידעתם לבחור האמת;
כי אין בכל המדות מדה טובה, כמו הנדבה; כי כל המדות
לרגליה תכרענה, והיא עלתה על פלגה; פה יתכפרו כל
האשמות, ויסורו מן חלב המשטמות; ובה ישיג איש הפציו
75 הרחוקים, ואלו היו פשחקים. ובה ימנה עם החסידים, כי בה
יגמל צדקות נחסדים; ובה יקנה שם טוב, ויהיה זכרו כשמן
טוב. ומי שאין בו נדבה, חשוכה צדקתו חובה, וחסדיו
שגיאות, ומובותיו חמאות. וכל חבריו ימאסוהו, ויודעו
ישנאוהו, ורעיו לרע יזכרוהו, וגרי ביתו ואמהותיו לזר
80 יחשבוהו. ובעל הנדבה ישא פניו, כי היא תכסה כל עוניו,

וְתַמְחָה זְדוּנָיו; וְאֵיזִכְרוּ יִאֲהָבוּהוּ, וְשׁוֹנְאָיו יִשְׂפָחוּהוּ; וּמִקְנֵאָיו
 יוֹדוּהוּ, וּמִקְלָלָיו יִבְרָכוּהוּ. כִּי בְּנִדְבָתוֹ יִכְבֹּשׁ לְבוֹתָם, וַיִּמְשֹׁךְ
 אֶתְבָּתָם. וְכֵן תָּשׁוּב הַנְּאֻמָּה נְאֻמָּה, וְהַחֲסִירוֹן יִתְרוֹן; וְכֵן
 הַכִּסִּיל נִחָשֵׁב לְמַשְׁכִּיל, וְהַנִּקְלָה עַל שְׁחָקִים יַעֲלֶה. וְכֵן
 85 רָאִיתִי רָשָׁעִים, וּבָעֲלֵי מַעֲשִׂים רָעִים, וְאִם יֵשׁ בָּהֶם נִדְבָה,
 תִּסְתִּיר מֵהֶם כָּל רָשָׁע וְכָל חֹזֵק; וְהַמִּדָּה הָרַעָה תָּשׁוּב מִזֹּכָה,
 וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶתְכֶּה. וְכֵן רָאִיתִי אֲנָשֵׁי אֲמוּנָה, וּבָעֲלֵי
 שָׁכַל וְתִבְיוֹנָה, וּבָהֶם כָּל מִדָּה הַגִּיּוֹנָה; וְאִם אֵין בָּם נִדְבָה,
 תָּשׁוּב הַיִּרְאָה חֲטָאָה, וְהַעֲנוּהָ גְאוּהָ, וְהַזְרִיזוֹת עֲזוּת, וְהַשְׁכֵּל
 90 סִכְלוֹת, וְהִיתְרוֹן מִגְרַעַת, וְהַתִּבְיוֹנָה חֲסִירוֹן דַּעַת. כִּי לְרַגְלֵי
 הַנִּדְבָה כָּל חַמְדוֹת הַטּוֹבוֹת תִּכְרַעְנָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר: רַבּוֹת
 בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִּל וְאֶת עֲלִית עַל־כָּל־גֹּה'. וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר:

אָמַת בְּבִנֵּי זְמַן מִדּוֹת חַמְדוֹת,

וְעַל כָּלֵן מַעֲלָה תִּנְדָּבָה;

95

וְכָל מִדָּה, וְאִם תִּתְּחִיהַ חַמְדוֹהָ,

הֵלֹא מִתְנַדְּבָה חַיָּא גְנוּבָה.

אָמַר הַמַּגִּיד: וּכְשָׁמַעִי שִׁיחוֹ, וְנָעַם לִקְחוֹ, רָצִיתִי לַחֲקֹר

אִם חֲכָמוֹתָיו כָּפִי מְלִיצוֹתָיו, וְאָמַרְתִּי לוֹ: „בְּחֵי הַנּוֹתֵן לָךְ

שָׁפָה בְּרוּרָה, וְרוּחַ עֲצָה וְגִבּוֹרָה, הוֹדִיעֵנִי נֶצֶר מִטַּעֲמֶיךָ וְגִנָּה

רִבְעָה.”

100

וַיַּעַן, וַיֹּאמֶר:

אֲנִי חָכָר מִחֲכָר שִׁיר חַמְדוֹת,

וּמִפִּיִן מִלְשׁוֹנֵי אִשׁ פְּלֹדוֹת

וְאֶסְעַד הַלְכָּבוֹת בְּאֶמְרוֹת,
מִמְלָאוֹת בְּאֶבְנֵי נֵיב וְחִידוֹת;
אֶכְסֶה אוֹהֲבֵי מַעֲטָה תְּהִלָּה,
וְאֶלְבִּישׁ אוֹיְבֵי בְּגָדֵי תְּרָדוֹת.

105

וּכְשִׁמְעֵי שִׁירָיו וְתִקְוָה אֶמְרָיו, יִדְעֵתִי כִי הוּא מֵאֶלְפֵנו
וּמִזֵּרְנו, חֵבֶר חֲקִינֵי חֲבֵרְנו. וְעַמְדָּתִי כְּפִי רִגַע עִמּוֹ, לְהַרְיֵחַ
110 בְּשִׁמּוֹ, וְלִירוֹת בְּמֶתֶק נֶאֱמָו. אַחֲרֵי כֵן קָרָאתִי שְׁלוֹמִי עָלָיו,
וּפָנָה כָּל אִישׁ מִמֶּנּוּ לְאַהֲלָיו.

XXVIII. JUDAH B. SAMUEL HE-HASID OF REGENSBURG

[Ethical writer and mystic of the twelfth and thirteenth centuries. He died about 1217. Legend credits him with the performance of miracles. He founded a talmudic school, and among his pupils were Eleazar of Worms, author of the *Rokeah*, and Isaac of Vienna, author of the *Or Zarua'*. He is said to have had social intercourse with the bishop of Salzburg and duke of Regensburg. His principal work is the *Sefer Hasidim* (Book of the Pious). He is also the author of some liturgic poems.]

Certain Forms of Virtue Lead to Sin

יש ענוה יורשת גיהנום, ומנחלת אש אוכלת ל'ורשיו
בגיהנום. כיצד? מי שרואה בניו או קרוביו ותלמידיו
בתרבות רעה, ובידו למחות בחרופים והכאות, ואומר בלבו:
אהיה מערב דעתי עמהם, ולא אהיה מחרף ומכה, חרי זה
מנחילם גיהנום; שיצאו לתרבות רעה, ואף יעשו רעות
5 לאביהם ולאמם, עד שישנאום, ויקללו יום שנולדו בו. זהו
שנאמר: הושך שבטו שונא בנו. ואמרו, כל מי שמכה בנו
הגדול, עובר לפני עור לא תתן מכשל. ומי שחרגיל את
בנו בתוכחות מוסר, והכהו בקטנותו, לא יבעט בהכאות
אפילו כשיגדל, אם יכחו. וכתוב: לולא האמנתי לראות
10 בטובי; לולא נקוד, כי אמר דוד: שמא החטאתי את בני,
ואיני יכול לעשות תשובה, לפי שכתוב: ולא-עצבו אביו
מימיו לאמר מדוע ככה עשית.

וכן יש ענוה שמורידה את האדם לגיהנום; כגון שיושב
בדין, ויודע שתועים; או אדם אחד שיודע שבית דין תועים,
15

ואומר: „איך אלך ואבישם?“ או שיודע שאינן בקיאים, והוא בקי, ואומרים לו: „שב עמנו שלא נתעה“, והוא אומר: „לא אשב, כי אתם בקיאים;“ נמצא אם יתעו, העון תלוי עליו. או שמע שהצבור מדברים שקר, ואומר: „מי אנכי, שאדבר בפניהם?“ הרי כתיב: „והדרך צלה רכב על־דבר־אמת וענוה־צדק;“ מכלל שיש ענוה שאינה צדק, כגון אלו וכיוצא בהן. ואמרו: „כהן עם הארץ לא יברך לפני תלמידי חכמים“.

יש צדקה, והנה צעקה. כיצד? אדם שנותן לבעלי נאוף ולזולל וסובא. וכתיב: „ולא תזנה“, ותוכל לקרות: לא תזנה; „לא תנאף“, ותוכל לקרות: „לא תנאף;“ „לא תרצה“, „לא תרצה“. כל המספיק כלי משהית לרוצחים, כאלו הורג. וכתיב: „ולו הכין כלי־מות“. והנותן מזונות ללסמים, הרי הוא כמפיע עמהם. וכן הנותן לבעלי מנאפים, הרי כאלו סיע ושדך ביניהם, שהרי לוקח חכסף שנתנו לו, ונותן אתנן לזונות. ועוד אמרו: הנותן צדקה בפני רבים, טוב לו שלא יתן. וקרוב לזה, מי שחיב, ואין לו לשלם, ונותן צדקה, נמצאת הצדקה גול.

יש חסידות שהיא רעת. כגון שידייו אינן טהורות, ורואה ספר שנפל לאש, ואומר: „מוטב שישרף“, ולא יגע בספר. וכן אמרו: ראה אשה טובעת בנהר, והוא אומר: „מוטב שתטבע, ולא אגע בה“.

ויש חסידות של דופי. כגון שמוציא ספר תורה לרשות הרבים מפני חדלקה בשבת; או מי שאומר: „איך אציל נפש, ואחלל שבת?“ ועוד, היודע בעצמו שהוא בקי בתורה, וכיוצא בו בעיר, וכשמביאין אסור והתר, אומר: „תביאו לאחרים;“ הרי ענותנותו להמא, שמא אם היה הוא מורה, היה אוסר מה שהם מתירים.

יש שופט צדק שאובד בצדקו. כגון שרואה שאחד רמאי

ואחד תם; והרמאי יודע לטעון, והדין עם התם, אלא שאינו
 45 יודע לטעון; עליו נאמר: "פתח-פיך לאלם". ואם יודע שהדין
 מרומה, והשכיר עדים של שקר, אל יאמר: "יהא עון-תלוי
 בעדים".

יש טובה שהיא רעה, ונהשב לו ולזרעו רעה. כיצד?
 מי שגורם שפושעים או מהמיאי הרבים דרים בעיר. הרי,
 50 הואיל והוא רע לבני העיר, דין הוא שיהא הוא וזרעו נכשלים
 בהם, ויעשו לזרעו רעה. וזה שנאמר: "ואשר לא-טוב עשה
 בתוך עמיו". (דבר אחר: ואשר לא-טוב עשה בתוך עמיו:
 שפוגם משפחתו; ונותנים לו עונש על אשר חטא, שגרם
 בושת ונזק לעמיו.) והעושה טובה להתכבד בה ומשתבח בה.

XXIX. ELEAZAR B. JUDAH B. KALONYMOS OF WORMS

[Talmudist and mystic. He was born at Mayence about 1170, and died at Worms in 1238. His teacher Judah he-Hasid initiated him in the mysteries of Kabbalah. His private life was cruelly tragic. In 1196, while he was engaged in writing a commentary on Genesis, the crusaders entered his house, and slew his wife and children. In spite of that his writings are filled with spiritual joy, and he seems to soar above the calamities of the flesh. As a Halakist he was clear-sighted and logical, yet was swayed by hallucinations, and saw angels and demons. He wrote numerous works on ethical, halakic, and mystical subjects. But the best known of his books is the *Sefer ha-Rokeah* (Book of the Perfumer). That book is so called, the author tells us, because the numerical value of the word רקח is identical with that of Eleazar.]

Moral Admonitions and Precepts

אָדָם, יְלִיד אִשָּׁה, לִבָּךְ תֵּן חֲנֻמּוֹל וְחֶסֶד עֲשֵׂה עִמָּךְ
 יוֹצֵרְךָ, מִיּוֹם הָיִיתָ זָרַע לְחָה, סְרוּיָחָה, לְבִנְיָנִית. רָאָה אֵל תְּהִי
 בְּפִי טוֹבָה לוֹ. אֲבִיךָ וְאִמָּךְ הֵם עֲזֻבֶיךָ, וְהוּא אֲסִפְךָ וּבִרְאֶךָ
 וּשְׁמֶרְךָ, עַד אֲשֶׁר יֵצֵאתָ מִבְּטֶן. בָּעֵת שֶׁמִּחְתָּךְ דָּעָהוּ; תַּעֲלֶה
 מִזֶּרֶאזׁ עַל לִבְכָּךְ, וְיִרְעֶדוּ כָּל אֲבָרֶיךָ. עֲבֹדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה 5
 וְגִילוּ בִּרְעֵדָה: בְּמָקוֹם גִּילָה, שָׂם תְּהִיא רַעְדָּה; כִּי בְרַע פָּנִים
 יֵיטֵב לֵב. וְחָשַׁב כִּי הַבּוֹרָא אֶצְלָךְ: שְׂוִיתִי יְיָ לְגִנְדִּי תְּמִיד.
 כְּשֶׁאַתָּה מִתְּפַלֵּל, עֲמֹד בְּאִימָה, וְחָשַׁב לִפְנֵי מִי אַתָּה עוֹמֵד,
 לְמִי אַתָּה מְדַבֵּר. אִם דָּאָנָה בְּלִבְךָ, תְּשִׁיחֲנֶנָּה מִדַּעְתְּךָ בָּעֵת
 תִּפְלָתְךָ. 10 כִּי בַעֲמֻדְךָ לִפְנֵי מֶלֶךְ הַגָּדוֹל אֵין לְחָשַׁב דְּאִגְתָּךְ, כִּי

אם מוֹרָאוֹ וְאַהֲבָתוֹ. לְפִי שְׂרָבִים הוּמָאֵי נִפְשָׁם: בְּבֵית תְּפִלָּתָם
יוֹשְׁבִים בְּאֲבָלִים, וּפִיחָם סָתוּם; כֹּל יִשְׁוֹרְרוּ לִי צָבָאוֹת; יִדְוֹנוּ
בְּאֵשׁ לֹא נֶפֶחַ.

- עַל זֹאת, כִּי עַל כֵּן, בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ. אֵל תִּפְנֶנָּה יִרְאֵת
אֱלֹהִים מִלִּבֶּךָ. אִם מִזִּנְיוֹתֶיךָ מִצְמָצְמִים, חֲשַׁב: דִּיִּי בְּנִשְׁמָחָה
15 שְׁנָתָן בְּאִפִּי וּבְחֶבֶל פִּי. וְנָתַן לִי עֲנִי לְמוֹכְתִי, לְצָרָה אוֹתִי בְּכוֹר
עֲנִי. אִם יַחֲוֹרוּ פְּנֶיךָ עַל עֶסֶק חֲמִצּוֹת, חֲשַׁב דְּמָךְ הַנְּזָרֶק בְּדָמִים
חַנּוּרָקִים עַל גְּבִי חֲמוּצָה. אִם יִסּוּרִים בָּאִים עָלֶיךָ, קִבְּלֵם
בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה. וְחַכֵּם בִּירְאָתוֹ, כִּי הוּא אֲדוֹנֶיךָ, וְאַתָּה עֲבָדוֹ
קִנְיִי לוֹ. הֵיוּ מוֹדָה לוֹ עַל כָּל מַדָּה וּמַדָּה. אִם נָתַן לְךָ עֶשֶׂר
20 וּנְכָסִים וְכָבוֹד, לֹא יָרוּם לִבֶּךָ מֵאַחֶיךָ הָאֲבִיּוֹן. כִּי לֹא תִדַּע מַה־
יִלָּךְ יוֹם; וּשְׁגִיכֶם יֵצְאֲתֶם עֲרָמִים מִן חֶבְטוֹן, וּבִיציֹאתְךָ מִן
הָעוֹלָם עַל עֶפֶר תִּשָּׁכַב כְּמוֹתוֹ בְּמָקוֹם רָמָה וְתוֹלַעָה, עַל פִּיךָ
יֵצְאוּ וְעַל פִּיךָ יִבּוֹאוּ. וְגַם בְּחַיִּיךָ, שְׂמָא תִצְטָרֶךְ לִבְרִיּוֹת
כְּמוֹתוֹ. אִם תִּתִּיֶסֶר בְּבִנְיָה, יַחֲזִי בְּעֵינֶיךָ כְּאֵלוֹ הִרְגָתָם בְּחַטֹּאתֶיךָ.
25 וְאַל תִּתְרַעַם עַל מְדוּתָיו, כִּי כָל סְאוֹן סוֹאֵן בְּשׁוּלְחֵי דִינָיו.
יָדַע כִּי בְּקֶרֶךְ קָדוֹשׁ; לִכְךָ נִחַג עֲצָמְךָ בְּקִדְשָׁהּ, וּבִפְרִישׁוֹת,
וּבִטְהָרָה. וּכְשֶׁאַתָּה מְזִכִּיר שֵׁם חֲנֻכָּה וְחֲנוּרָא, יִרְעֵדוּ כָּל
אֲבָרֶיךָ. וְכוֹזֵן לִבֶּךָ אֵל בּוֹרְאֵךְ, כְּשֶׁאַתָּה עוֹמֵד בְּתִפְלָה. וְקוֹדֵם
שְׂיֵצֵא חֲדָבוֹר מִפִּיךָ, חֲשַׁב פְּרוֹשׁ בְּאוּרוֹ. אִם רָעִיוֹנָךְ בָּא לְךָ
30 בְּאִמְצַע תְּפִלָּתְךָ, תִּחַרֵּשׁ עַד שֶׁתִּכְוֵן לִבֶּךָ בִּירְאֵת חֲבוּרָא.
וְדַקְדֵּק כָּל תִּבְחָה וְתִבְחָה לְנִעְנֹעַ שְׁפָתֶיךָ, וּלְתַרְגֵּישׁ חֲדָבוֹר, שְׁלֹא
תִמְטֶנָּה; כְּאֵלוֹ אַתָּה מוֹנֶה מַעוֹת, שְׂאֵתָה גּוֹתֵן כּוֹנֵה וְחִכְנָה

לַמִּנּוּן. בְּשֵׁאתָה עוֹמֵד בְּתַפְלָה, אָמַר: אֵין אֲנִי סָפוּן לְתַת
 35 עֲטָרָה לְמֶלֶךְ הַכְּבוֹד, וְלַחֲזִיר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל; (וְלִבְשׁ חֲרָדָה, בְּשֵׁם
 שְׁאֵמֶר אֲבָרְהָם: הֵנָּה-נָא הוּאֵלְתִּי לְדַבֵּר אֶל-יְיָ וְאֲנֹכִי עֶפֶר
 וְאֶפֶר) הֲלֹא בְּנִי מַעֲלָה יִירָאוּ וְיִבְחָלוּ מִפָּנָיו? וְסִבִּיכּוֹ גִּסְעָרָה
 מָאֵד; אַף אֲנִי קְרוּיִן מַחְמֹר, לֹא בִינַת אָדָם לִי! גִּבְזָה בְּחַיִּי,
 וְנִמְאָם בְּמוֹתִי. אֶקְרַע סֹגֵר לִפִּי, וְאָבוֹא בְּתַחֲיוּ בִּירְאָה וּבַעֲנָוָה.
 40 כִּי בְּכָל מְקוֹם שֶׁמִּצִּינִי גִּדְּלָתוֹ מִצִּינִי עֲנֻתָנוּתוֹ: מָרוֹם וְקִדּוּשׁ
 אֲשַׁכֵּן וְאֶת-דִּכְאָ וּשְׁפַל-רוּחַ. עַל כֵּן בְּעוֹד רוּחָךְ בְּתוֹךְ גִּדְּנָה,
 חֲשֵׁב בִּירְאָת בּוֹרְאֶךְ. גַּל אֶל יְיָ מַעֲשֶׂיךָ וְיִכּוֹנֵנוּ מַחֲשַׁבּוֹתֶיךָ.
 יִרְאֵת יְיָ מְקוֹר חַיִּים לְסוּר מִפּוֹקְשֵׁי מוֹת. וְתִסִּיר עֲצָמְךָ מִן
 הַמְּהִירוֹת וּמִן הָעֲקָשׁוֹת, מִן הַנְּאֻוָּה וּמִן הָעֲצָלוּת. אֲחֹז בַּעֲנָוָה
 45 וּבְשָׁלוֹם, וְאֵל תִּקְנָא בְּעוֹשֵׁי עוֹלָה, כִּי אִם בִּירְאֵת יְיָ כָּל הַיּוֹם.
 וְהָיָה אֲמוֹנַת עֲתִיד חֶסֶן יְשׁוּעוֹת חֲכָמָה וְדַעַת יִרְאֵת יְיָ הִיא
 אוֹצָרוֹ. וְאִם יִסְתֵּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וְאֲנִי-לֹא-אֶרְאֶנּוּ? הֲלֹא
 עֵינֵי יְיָ חֲסָה מִשּׁוֹטְמוֹת כָּל? וְדַע כִּי מְנוּסָה יֵשׁ בְּנוֹי, אוֹ
 בְּגִבּוֹרָה, אוֹ בְּכְבוֹד, אוֹ בְּקִנְיָה, אוֹ בְּחֲכָמָה, אוֹ בְּעֶשֶׂר, אוֹ
 50 בְּעֵנִי, אוֹ בְּתִקְוַת יֵצֵר הָעֲבָרָה. וְדַע כִּי הַמִּצְוָה וְחִירְאָה מְכַבֵּין
 אֵשׁ הַיֵּצֵר, וְחֵתוּרָה תִּבְלִין לְהִסִּיר הַמַּחֲשָׁבָה הָרָעָה.

XXX. MOSES B. NAHMAN

[Talmudist, mystic, and biblical exegete. He is usually called Nahmanides, and in Spanish Bonastruc de Porta. He was born at Gerona about 1195, and died in Palestine about 1270. Subsequent writers regarded him as a great authority on the Talmud and Halakah, and his reputation was perhaps second only to that of Maimonides. His biblical commentaries, too, have been very popular. He was compelled to have a public disputation with a convert to Christianity named Pablo Christiano, in 1263, at the court of Barcelona. He was a physician by profession.]

Ethical Letter, Praising Humility, Addressed to His Son

שמע, בני, מוסר אביך, ואל תמוש תורת אמך. בני
ידידי, תתנהג תמיד לדבר כל דברך בנחת עם כל אדם, בכל
עת ובכל זמן. וזוה תנצל מן הכעס, שהיא מדה רעה ומגונה
מאד להחטיא בני אדם, כמו שאמרו רבותינו זכרם לברכה:
5 כל הכועס כעובד עבודה זרה. וכל מיני גיהנום שולטים בו,
שנאמר: ,הסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך'; ואין רעה
אלא גיהנום, שנאמר: ,וגם־רשע ליום רעה'. וכאשר תנצל
מן הכעס, תעלה על לבך מדת הענוה, ותתדבק בה, שהיא
מדה הטובה מכל מדות טובות, שנאמר: ,עקב ענוה יראת
י'. ותנן: ,מאד, מאד הוי שפל־רוח'. ומשה רבינו עליו
10 השלום לא נשתבח אלא במדה זו, שנאמר: ,והאיש משה
ענו מאד'. ובה זכה שנתנה תורה על ידו, ונקרא רבן של כל
הנביאים. והזוכה למדה זו, אחוב למעלה, שנאמר: ,ואת־
דכאושפל־רוח'. ובהתדבקך במדת הענוה, אז יעלה על לבך
15 מדת היראה; כי תתן אל לבך תמיד: מאין באת, ולאן אתה

הולך, רמה ותולעה בחיך ובמותך, ולפני מי אתה עתיד
לתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא,
מלא כל הארץ כבודו. ונאמר: הלא את-השמים ואת-הארץ
אני מלא נאם-י". ונאמר: הנה השמים ושמי השמים לא
יכלכלוך אף כי-לבות בני-אדם. וכאשר תחשוב בכל אלה,
20 אז תירא מבוראך, ותשמר מכל חטא. ובהתדבקותך במדות
האלו, אז תהיה בקו השלמות והרוממות, ותהיה שמח
בחלקך תמיד; וזו ממדות הטובות מאד, דתנן: איזהו עשיר?
השמח בחלקו. וכאשר תתנהג במדת הענוה, ולהתבושש
מכל אדם, ולהתפחד מבוראך המחייך מלחטוא, אז תשרה
25 עליך רוח השכינה וזיו כבודה, ותזכה לחיי עולם הזה ועולם
הבא.

בני וחביבי, ידוע תדע כי המתגאה על הבריות מורד
הוא במלכות שמים, כי משתמש בלבוש יי, שנאמר: יי
מלך גאות לבש. ואמר השם יתברך על הגאה: אין אני
30 והוא דרים יחד בעולם. אם כן כל המתגאה נעקר מהעולם.

התבונן בשכלך: על מה יתגאה האדם? אם בעשרו
וכבודו? הלא לאלהים המה, והוא יתברך יחונן בהם האדם,
שנאמר: והעשר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל.
ונאמר: יי מוריש ומעשיר. ואם בהכמתו? יזכור מקרא
35 מלא דבר יי: מסיר שפה לנאמנים ומעם זקנים יקה.
נמצא הכל מאתו יתברך, ובאפו משפיל הגאים, וברצונו
מגביה השפלים. לכן, בני, השפל עצמך מאד, והתרחק
מהגאות, והאל יתברך ינשאך.

ועתה, בני, אסדר לך איך תתנהג במדת הענוה, ללכת
40 בה תמיד. כל דבריו יהיו בנחת ובכבוד ובדרך ארץ
ובאהבה ובסבר פנים יפות, בכפיפת ראש. ועיניך יביטו

למטה, ולבך למעלה. ואל תבט הבטה רבה בפני אדם בדברך עמו. וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך. ואם איש עשיר הוא, עליך לכבדו כרבתו הקדוש, שהיה מכבד את העשירים. ואם הוא איש רש, ואתה עשיר, עליך לחוס ולרחם עליו, וכבד את יי מהונך! ואם אתה חכם ממנו, חשוב בלבך שאתה חיב, והוא זכאי; שאם הוא חוטא, הוא שוגג, ואתה מזיד, כמו שאמרו זכרם לברכה: תלמידי חכמים שגגות נעשות להם כזדונות! ובכל מחשבותיך ודבריך ומעשיך, בכל עת ובכל זמן, חשוב בלבך כאלו אתה עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ושכינתו עליך; כי מלא כל הארץ כבודו. ודבריך יהיו באימה וביראה, ברתת וזיע, כעבד העומד לפני רבו. והוי זהיר לעסוק בתורה תמיד, יומם ולילה, אשר בזה תוכל לקים את מצותיה; והיא הייך ואורך ימיך. וכאשר תגמור הלמוד מהספר, תתפוש באשר למדת, לקים מה שכתוב בו דבר שתוכל לקימו. ותפשפש במעשיך תמיד, בכל יום, בקר וערב, לסור מרע ועשוה טוב. ובזה יהיו כל ימיך בתשובה שלמה.

ובעת תפלת שמנה עשרה חסר כל עניני עולם הזה מלבך; ואל תהרהר בשום ענין, זולת לבון בתפלה כונה תמימה. והכן וטהר לבך ורעיונך לפני המקום ברוך הוא; ובזה תפלתך תהיה זכה וברה ונקיה ומכוונת ומקובלת לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר: תכין לבם תקשיב אזנך. ומות וחיים ביד לשון, ושומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו. לכן חשוב הדבור קודם שתוציא מפיך כל ימי חיך, בכל דבר ודבר, ולא תחטא; ובזה יהיו מחשבותיך ודבריך ומעשיך ישרים וטובים.

בני, תקרא אגרת זאת פעם אחת בשבוע עם חברך,

70 וללכת תמיד אחר השם יתברך, למען תצליח בכל דרכיך,
ותזכה לעולם הבא הצפון לצדיקים. וכל עת שתקראנה,
יענוך מן השמים, כאשר יעלה על לבך לשאול דבר מעתה
ועד עולם.

XXXI. SOLOMON B. ABRAHAM IBN ADRET

[Celebrated authority on Halakah and zealous defender of traditional Judaism. He was born at Barcelona in 1235, and died in 1310. He was exceedingly active as Rabbi and author. His numerous responsa have long ago been recognized as an excellent source for the internal history of the Jews in the thirteenth century.]

Epistle Prohibiting Anyone Under Twenty-Five Years of Age to Study Philosophy

מח־יועיל עֵצֶר, וְעֵצֶר בְּמִלִּין מִי יוּכַל? מִי יִנְחַמְנוּ מֵעֲצָבוֹן
לְבַבְנוּ, וְלֹא יַעֲמִדוּ לְפָנֵינוּ אִיתִיאל וְאוּכַל? הֲאֵם כָּלֶכֶל וְדִדְדֵּעַ
וְחִימָן יִרְפְּאוּ חַפְּסִים חֲזִידוֹנִים וְגִגְוִיעֵי חֲזָמָן? אֵל מִי מְקַדּוּשִׁים
נִפְתָּה, וּמִי בְּדוֹר גִּיאָמָן, יָבִיא צָרִי מִגִּלְעָד לְרָגֶל תַּמְעֵד וּלְפִצֵּעַ
5 גִּיאָמָן? מְקוֹם הַמְשַׁפֵּט וּמְקוֹם הַצֶּדֶק, שְׁמַח רְאִינִי בְּפֶתַח סְדָקִים,
וְאִין מְחֻזָּק אֶת הַבְּדָק. אֶרֶץ, אֶרֶץ, אֶרֶץ, שֶׁם יִלְדוּ אֲנָשִׁי
הַשֵּׁם, תּוֹרַת הַשֵּׁם בְּקִרְבָּם, חֲשֵׁן הַמְשַׁפֵּט עַל לִבָּם; שְׁמַח יִשְׁכּוּ
בְּסֻאוֹת לְמִשְׁפָּט, זָרַע קִדְשׁ, שׁוֹפֵט וְנִשְׁפָּט. וְעַד הַיּוֹם כָּל
הַעֲדָה כָּלָם קְדוּשִׁים, וּזְלָתִי קִצָּת אֲנָשִׁים, קְרִיאֵי עֲדָה,
10 וְלִמְעֻלָּתָם עַל הָעָם רֵאשִׁים. בְּגִיחָם אֲשֶׁר יִקְוִמוּ מֵאַחֲרֵיהֶם
בְּרִאֵי מִשְׁחִית לְחֻבֵּל; וּכְחֻבֵּל נְבִיאִים, בְּכַנּוּר וְנֶבֶל, יִסּוּבְבוּ
עִיר וְיִרְדְּפוּ אַחֲרֵי הַחֻבֵּל. כְּדִבְרָם רַחֲמַת הַשֵּׁבִי כִי נִשְׂאֵי הֵם
בְּיִשְׂרָאֵל; וּבְרֹאשׁ כָּל הַיּוֹצֵזֹת לֹלֵא אֱלֹהֵי אֲמַת אֲמָרוֹ: אֱלֹהֵי

אֶל־הָיָה, יִשְׂרָאֵל. וְזֶה יָמִים עוֹרְרוּנוּ מֵאֶרֶץ פְּרוּכִינָסָא הַשְּׂרִידִים
 15 בְּקִנְיָאם אֶת קִנְיָאָתָם לְדַת מֹשֶׁה וַיְהוּדִים, כִּי שָׁם אֲנָשִׁים עוֹשִׂים
 הַתּוֹרָה פְּלִסְתֵּר, וְחֻכָּם יִחָשֵׁב כִּי יֵשֵׁב לְנִפְּיִל חוֹמוֹת וְדִבְרֵי
 תּוֹרָה סוֹתֵר; לְחַצֵּב לָהֶם בָּאוֹת בָּאוֹת גִּשְׁפָּרִים, וּמַחְפָּאִים
 עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה וְדִבְרֵי חֻכָּמִים אֲשֶׁר לֹא כֵן דִּבְרִים; וְדוֹרְשִׁים
 בְּכַתְּבֵי כְּנָסִיּוֹת וּבְכַתְּבֵי מִדְרָשׁוֹת מִשְׁתִּיחֵן דִּבְרִים לֹא יִחִיו בָּהֶן.
 20 וְלִמְרוֹת עֵינֵי כְבוֹד כָּל יִשְׂרָאֵל פּוֹרְצִים לְעֵינֵי הַכֹּל כָּל גְּדֵרֵי
 הַתּוֹרָה; וְאַף בְּאַבוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים שָׁלְחוּ לְשׁוֹנָם, מִתְּשָׁלָא
 עָשׂוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. כִּי יֹאמְרוּ עַל אֲבָרְהָם וְשָׂרָה כִּי הוּא
 חֹמֶר וְצוֹרָה, וְשָׁנִים עָשָׂר שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל הֵם שָׁנִים עָשָׂר מְזֻלוֹת.
 הַשְּׁמַע עִם, מִיּוֹם הַתַּחֲלֵק הָאֶרֶץ לְגִבּוֹלוֹת, בְּדִבְרֵי הָרַע הַזֶּה?
 25 אוֹ הַנִּשְׁמַע כְּמֹהוּ, כִּי יִחְזִירוּ הַכֹּל לְתַהוֹ נִבְהוֹ? וְעוֹד אוֹמְרִים
 הַמִּנְאָצִים הַשֵּׁם כִּי כְּלִי הַקֹּדֶשׁ הַמְקֻדָּשִׁים, הָאוֹרִים וְהַתָּמִים,
 הֵם כְּלִי הָאֲצִמְרוּלָאב אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ לָהֶם אֲנָשִׁים. הַכֹּאֲלָה נִמְצְאוּ
 בָּנִים כְּחָשִׁים? אֵלֶּה בְּאֵמַת נוֹשְׁכִים אֶת הָעַם מִן הַשְּׂרָפִים
 הַנִּחָשִׁים. וְלֹא תוֹעֵלֶת וְלֹא סִפָּה, חוֹטְאִין בְּדָבָה, וְאוֹמְרִין
 30 כִּי אֲרַבְּעָה אֲשֶׁר גִּלְחָמוּ אֶת הַחֲמִשָּׁה הֵם אֲרַבְּעָה יְסוֹדוֹת
 וְחֲמִשָּׁה הָרִגְשִׁים. נִפְשׁוֹתָם שָׁל אֱלֹהֵי יַעֲשׂוּ כָּלִיל לְאֲשִׁים!
 וְאֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ, וְלֹא תוֹעֵלֶת מִמִּשְׁלֵי מִשְׁלִים בְּמִקְרָא כָּלוּ,
 בְּאֵמַת יִקְלוּ וַיִּחַפְּכוּ בְּמִצּוֹת כָּלָם, לְחַקֵּל מַעֲלִיָּהֶם אֶת עַל
 סִבְלָם. וְשִׁמוּעוֹתֵיהֶם וּבְהִלּוֹנוּ, וְכָל הַבָּאִים חֲדָשׁוֹת יִשְׁמִיעוּנוּ.
 35 וְהָאֵמַת בְּרַחֲבֵי בְּשָׁל, כִּי יֹאמְרוּ מִקְצָתָם כִּי כָּל מַה־שֵּׁשׁ
 מִפְּרִשְׁת בְּרָאשִׁית עַד מֵתָן תּוֹרָה הַכֹּל מְשָׁל. יִחִיו אֵלֶּה לְמִשְׁל
 וְלִשְׁנִינָה, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם מִשְׁעָן וּמִשְׁעָנָה! וּבְאֵמַת מִרְאִים

עצמם שאין להם בפשטי המצות שום אמונה; וכותבין על
 לבם ובקירות מזבחותיהם, שאין להם חלק באלהי ישראל
 ולא בתורה שקבלו בסיני אבותיהם. וזרים הם מן הנכרים: 40
 שהם מקימין בצורתם קצת המצות, ואלה (לא תהיה שארית
 להם בארץ!) לעקר את הכל התאזיזו תאוות. והגורם הגדול
 הזה אשר אהבו חכמות נכריות, צידוניות מוצאיות, ולספרי
 הינונים עשו כנונים. והתערכו עם שונים, וילדו להם בנים.
 45 ובנים המקדשים לשמים, מלדח ומבטן, יעתיקום משדדים,
 ללמדם ספר ולשון פשדים, תחת היותם משפמיין לתורת בית
 רבם בדת היחודים. והנער תילד על ברפי חכמת הטבע,
 ויראה ראיות אריסטו עליו שבע, באמת ואמין בו, ויכפר
 בעקר, ואם גשיב אליו כל שכן דפקר. רק שלומדים
 50 התורה, ולבם לא נכון לפנים, ויחפכוה לשבעה פנים. כי כח
 אמר אחד מחכמיהם, אשר יחשב ראש לראשי מפותיהם:
 „למוד התורה טוב להתערב בה בינות אנשים; וטוב הדבר,
 אך בלא חכמת הינונים, החוא יקרא פרא למוד מדבר. לומדי
 התורה חכמת מה להם? שהם ברחמה חסה להם.“ על כן
 55 יבושו, כי יספרי וידרשו; יאמרו בפיהם, ויזרו באצבע, שאי
 אפשר לשנות את הטבע, ובזה יודיעו לכל שאינם מאמינים
 בחדוש העולם, ולא במופתים שבאו בתורה כלם. הן אלה
 קצות דרכיהם; ולו נספר כמו שאר דבריהם ומעשיהם, לא
 יספיק הדיו, על כן דרשנו כן דיו. כי כמעט יסבבו להשגיח
 את עם יי שמו; מארצו יצאו, ולא יבירם (חס ושלום!) מקומו.
 60 כורתי ברית ליי, ובשם ישראל וכנו, הלזאת לא יתם לבכם?

הִיחַתּוּ אֵשׁ בְּחִיקָנוּ, וְלֹא יִשְׂרָף כְּלִיזִיתֵנוּ שְׂבִיבָם? הֲעַל זֹאת
 יֵשְׂאוּ אוֹהֲבֵי הַתּוֹרָה פָּנִים אֶל אֲחֵיהֶם וְאֶל קְרוֹבָם? הֲאֵם גָּמַר
 אָמַר? הֲאֵפֶס מוֹסֵר? וְאֵם יֹאמַר אֶל בְּנֵי, כִּי יֹאמְרוּ אֵלֶּה לְעֵינֵינוּ:
 65 מִתְחֹזֵר הַתּוֹרָה לְסִינֵי?

וְאֶנְחֵנוּ כִּי רִאִינוּ אֵשׁ גִּשְׁקָה, יִרְאֵנוּ פֶּן תֵּצֵא אֵשׁ, וּמִצָּאָה
 קוֹצִים, אִישׁ גִּפְשׁוֹ רִיקָה, וְהוּא לֹא יָדַע, וְלָקָה. וְחֵם וְשָׁלוֹם,
 תַּעֲשֶׂה הָאָרֶץ בּוֹקָה וּמְבוֹקָה וּמְבֻלָּקָה! וּבִרְאוּתֵנוּ הַדּוֹר
 מִתְקַלְקֵל, וְשׁוֹמְעִים לְהַקֵּל, עֲשִׂינוּ גֶדֶר, וְהוֹקְנוּ אֶת הַחוּמָה,
 70 לְתוֹרַתֵנוּ הַשְּׁלֵמָה. וְאֵם לֹא עֲשִׂינוּ עֵתָה לְכָרֶם יִי צִבְאוֹת
 מְחִיצָה גְמוּרָה, גְּמֻלָּנוּ שָׂבָא מְכֻשׁוּרָא. וְחִתְרָמְנוּ בְּחֶרֶם גָּמוּר,
 כְּאֲשֶׁר תִּרְאוּ רָשׁוּם בְּכֶתֶב אִמֶּת בְּסֵפֶר הַבְּרִית, אֲשֶׁר כָּרַתְנוּ
 לְאַלְהֵינוּ, שְׁלֹא יִלְמְדוּ וְשְׁלֹא יִלְמְדוּ אוֹתָן הַחֲכָמוֹת, עַד שִׁיְהוּ
 חֲלוּמִד וְחֲמֻלְמִד בֶּן עֲשָׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה, וְאַחֵר שְׁיִמְלֵא כָרְסוֹ
 75 מִעֲדֵנֵי הַתּוֹרָה, לֹא יִסְרָף מִגְבִּירָה; וְאֲשֶׁר מִנְעִירֵיו יִיעֲדָנָה,
 גַּם כִּי יִזְקִין לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה. וְאֵף אִמָּנָם לֹא יִצְאֵנוּ יָדֵי חוּבָה,
 עַד גִּרְדָּפָם עַד חוּבָה, וְנִסְיֹר הַשְּׁקוּצִים מִבֵּין שְׁנֵיהֶם; וְהַסְפָּרִים
 חֲחֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ יִשְׂרָפוּ בְּשִׁבְתָּ לְעֵינֵיהֶם. וְזֶה כְּמִשְׁלֵשׁ שָׁנִים
 חֲתַרְנוּ לְחוּצֵי אֶרֶצְנוּ אֶל הַבּוֹנָה, וְחִין הַרְפִּינוּ בְּבִקְשָׁה, בְּטָטוּ,
 80 וּבְנָא, לְחָשִׁיב עֲמֻרַת הַתּוֹרָה לְיִשְׁנָה, עַל מְבוֹנָה, וְלֹא תַחֲיָה
 חֲחָרֵב בְּיוֹנָה פּוֹתָה אֵין לֵב, וּמִחֵר נַחֲיָה עֲלוּבִים מִפִּי עוֹלָב.
 וְלֹא גִבְּסוּ דְבָרֵינוּ בְּאֻזְנֵיהֶם; אִף חֲקִשׁוּ עוֹד אֶת דְּבָרֵיהֶם,
 הַבָּאִים עָלֵינוּ לְכַח יְדֵיהֶם, בְּכֶתֶב וּבְלִשׁוֹנוֹתֵיהֶם. וְאֶנְחֵנוּ לֹא
 חֲדָלְנוּ מִכְּתָב אֲלֵיהֶם. וּקְהִלוֹת רַבּוֹת גְּדוּלוֹת קִשּׁוֹת אֲשֶׁר
 85 בְּגִבּוּלוֹת חֲחֵם כְּתָבוּ לִשְׁם יְדֵיהֶם, וְאָמְרוּ לְחֲתָרִים וּלְגִדּוֹת,

וַיִּחַכְמוּ אַחֲרֵינוּ בַּחֲפֶז בְּפִיָּהֶם, בְּאֲשֶׁר תִּרְאוּ מִפִּי מַפְסִי סִפְרֵיהֶם.
 וְאַתֶּם, אֵילֵי הַצֶּדֶק, אִם מוֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵיכֶם, כִּי לֹא מוֹב
 הַדָּבָר אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים, וְלֹא מוֹבָה הַשְׁמוּעָה מֵעֲבִירִים עִם יִי.
 וְחִלִּילָהּ, כֹּן יִחַלֵּק הָעָם לְשָׁנִים, וַיִּתְחַלֵּל עַל יְדֵיהֶם חֵם וְשָׁלוֹם
 שֵׁם שָׁמַיִם. כִּי זֹאת בְּאֵמֶת לֵאמֹר לָהֶם חוֹבָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.
 90 וְלָנוּ בְּזֶה עַד גְּאֻמָּן אֶת אֲשֶׁר עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל, בְּאֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי גֹד
 וּבְנֵי רֵאיוֹן אֶת הַמִּזְבֵּחַ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן. הֲלֹא הֵם חָשׂוּ לְקִרְא
 בַּצִּבָּא, עַל סִפֵּק הַמַּחְשָׁבָה? אֵף יִשְׁחִיתוּ אֱלֹה לַעֲיֹן כָּל אֶת כָּל
 הַאֲשָׁכָל! וְחֵם וְשָׁלוֹם אִם נִהְיָה, בְּחִסְתִּירָנוּ פָּנִים לַשְׁמוּעָה
 95 הַרְעָה, בְּכָלֵל מַחֲשָׁהאֲשִׁים הַנִּבְיָא: שֵׁם עֲמָדוֹ לֹא תִשְׁיָגֵם
 מִלְחָמָה בְּגִבְעָה.

אַתֶּם, חֲרֵי יִשְׂרָאֵל, פְּרִיכֶם תִּשְׁאוּ לָעַד! עִם אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם,
 תִּגְנוּ עֵינֵיכֶם בְּבִירָה, כֹּן תִּתְהַרֵם אוֹלָתָם גִּדֵּר תִּתְוֹרָה. וְנִתְּחָה
 לְאִגְדָּה אֶחָת, כִּי כָלֵנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד אֲנַחְנוּ. וְאֲנַחְנוּ וְאֲבוֹתֵינוּ
 100 בְּכִפָּה בְּרִיתוֹת תּוֹרוֹת אֵמֶת בְּכַתָּב וּבַעֲלֵ פֶה עַל יְדֵי אֲדוֹן
 תִּנְבִּיאִים קִבְּלָנוּ. וְאִיךָ נַעֲשֶׂה בְּנַפְשֵׁנוּ שֶׁקֶר, וְנִפְתָּח לְבָבֵנוּ
 אַחֲרֵי מוֹמֵי תִּינוּנִית לְבַקֵּר? וְאֲשֶׁר עֵינֵיהֶם חוֹלְכוֹת לְפָנֵיהֶם,
 אִיךָ יִלְכוּ וּפְנֵיהֶם אַחֲוֹרָנִית, וַיִּשְׁאוּ אֶת הַמַּדִּינִית? קוֹמוּ,
 תְּשׁוּרִים, מִשְׁחֵי מִגֵּן, וַיִּי אֱלֹהֵיכֶם בַּעֲדָכֶם וּבַעֲד בְּתֵיכֶם יָגוֹן; כִּי
 105 גְּאֻמָּן בַּעַל מְלֹאכְתְּכֶם, יִשְׁלֵם שֹׁכֵר לַפְעֻלָּתְכֶם.

XXXII. JEDAIAH HA-BEDERSI

[Poet, philosopher, and physician. He was born at Béziers about 1270, and died about 1340. As a boy he was very precocious, and composed a prayer of a thousand words, each word beginning with the letter מ. Being an eloquent writer, he earned for himself the title *ha-Meliz* (The Rhetorician). He was the author of several treatises in prose and poetry, but his fame rests upon the *Behinat 'Olam* (Examination of the World).]

The Nothingness of Man and His Pursuits .

הַעוֹלָם יָם זֹעֵף, רַב מְצוּלָה, רָחַב יָדַיִם, וְהַזְמָן גָּשֶׁר רָעוּץ
 בְּנוֹי עָלָיו, רָאִשׁוּ אָחֵזוּ בְּחֶבְלֵי הַהַעֲדָר חֲקוּדִים לַחַיּוֹת, וְתַכְלִיתוֹ
 לְרֵאוֹת בְּנַעַם מִתְמִיד, לְאֹר בְּאֹר פָּנֵי מֶלֶךְ. רָחַב הַנֶּשֶׁר אֶפֶת
 אִישׁ, וְגַם אֶפְסוּ הַמִּסְגְּרוֹת. וְאַתָּה, בֶּן אָדָם, עַל כְּרַחֲךָ אֶתָּה-חַי,
 עוֹבֵר עָלָיו תְּמִיד, מִיּוֹם הַיּוֹתֶךָ לְאִישׁ. בְּהַבִּיטֶךָ קֶצֶר הַמַּסְלִיל.
 5 וְאֵין דְּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמָאל, הַתִּתְפָּאֵר בֵּיד נֶשֶׁם ? בְּהַצִּיצֶךָ
 אֲבִדוֹן וּמָוֶת לֶךָ חוּמָה מִימִינֶךָ וּמִשְׂמָאלֶךָ, הִיעַמְד לְבָבֶךָ,
 הַתְּחַזְקֶנָּה יָדֶיךָ ? וְכִי תִתְחַלֵּל בְּחִמְדַּת קִנְיָן וְרַב עֲנִיָּן, אֲשֶׁר
 אִסְפָּתוּ, בְּזֹרֹעַ חֲשֵׁפָתוּ, אֲשֶׁר בִּקְשָׁתוּ בִקְשָׁתֶךָ, וְתִרְד לְרֵשֶׁתוֹ
 10 בְּרִשְׁתֶּךָ, מִחֲתַעֲשָׂה לְזַעַף הַיָּם וְהַמוֹנּוּ, כִּי יִתְנַעַשׂ, וּשְׂטָף,
 וְעֵבֶר, וּבֵית מְלוּכָה אֵף הוּא יִחַשֵׁב לְהַשְׁבֵּר ? זֶה הַיָּם גָּדוֹל אֲשֶׁר
 אֶתָּה בְּקֶרְבּוֹ, הַתִּתְפָּאֵר עָלָיו ; גַּם הַשְׁתַּרְר עַל פְּרָשָׁיו וְרִכְבּוֹ ;
 צֵא נָא עִתָּה וְחֻלְחָם בּוֹ. גַּם כִּי תַחַג וְתִנּוּעַ מִיָּין תִּנּוּאוֹת גְּאוּנֶיךָ

אֲשֶׁר יוֹנוֹף, מַעֲסִים רַמּוֹנֵי רוֹמְמוֹתָךְ שְׁחַמָּה רַמּוֹף, כַּמַּעַט
 15 בַּמַּעַט נִמּוֹתָךְ אָנָּה וְאָנָּה, תֹּאכַד כְּרָגַע בַּמַּצִּילוֹת מִבְּהִילוֹת, וְדַמָּךְ
 מִיָּדָם אֵין מִבְּקֶשׁ; תִּלְוֶה מִתְּחוּם אֶל תְּחוּם, נִבְוֶה בְּנִבְכֵי יָם,
 וְאֵין אוֹמֵר: הָשֵׁב!

הָאֵבֶטַח עַל שְׁקָר, הָאֲשֶׁעַן עַל מַשְׁעָנַת קָנָה רְצוּץ, לְחֹשֶׁב
 מְלוֹן אוֹרְחִים אֲשֶׁר כָּזָה מִבְּצָר גִּשְׁוֹב וּבֵית מִקְדָּשׁ מְלֹה, כְּנָף
 20 פָּרַעַשׁ צִפְרֹן שְׁמִיר, קִירֵי עֶבְכִישׁ רָאמוֹת וְגִבִּישׁ? וְכִי תִרְאֶה
 תִּימִים נְעִימִים, וְחִזְמוֹן מַפּוֹז וּמִכְרָכָר, וְהִרְגַּע חוֹלָה לְחִרְגִיעָה,
 וְהִשְׁעָה מַשְׁתַּעֲשַׁעַת, מַשְׁחַקַת לְפָנֶיהָ בְּתַבֵּל, וְתִבּוֹ בְּלִפְּךָ
 לְאַחֲרִית תִּימִים. עַל שְׁקָר אַתָּה בּוֹטָח: צַל חִקִּיקוֹן אַתָּה
 רוֹאֶה כְּחֵר גְּבוּהָ וְתִלְלִי. הַעַל אֱלֹהִי הַשְׁלַכְתָּ נִשְׁמָה אַחֲרֵי גּוֹ,
 25 הַסְּבוֹת דִּרְכֶּיהָ אֶל מוֹל גִּיגִי תַעֲנִיגִי בְּשָׁר? וְכֹל אֲשֶׁר תִּרְאֶה
 אוֹחֶכֶת אֱלֹהֶיהָ, כְּזוֹכֶרֶת אַחֲרֶיהָ, כַּמַּצְמִידֶת לְדֶרֶךְ בַּעַמֵּל
 יָדֶיהָ, תִּרְגִּיזֶנָּה; מִיָּד עֲלוֹתָהּ בְּבֵית יְיָ, בֵּן תַּכְעִיסָנָה. הַעַל
 הַבְּלִי חֲמוּדוֹת מְדוּמוֹת תַּטֵּשׁ יִקְרַת נִצָּח, חֲמִידַת עוֹלָם? וְהִיָּה
 כִּי יִשְׁאַלְךָ לְבָבְךָ מִחֵר, בְּקַפְּזִין יִלְדֵי יוֹם: מִי יֵלֵד לִי אֶת אֱלֹהִים?
 30 אַף אַתָּה אָמַר לוֹ: שְׁרִירוֹת לְבָבְךָ וַעֲצָתוֹ הִרְעָה. הִיָּקֵלְקֵל עֶבֶד
 מְלֹאכֶת חֶקֶן, וְרוּחַ הַמּוֹשֵׁל לֹא תִמָּאֲסֶנּוּ? הִיתְחַלְוֶה אִישׁ אֶת
 אֲדוֹנָיו בְּבִלִי דַעַת, וְהוּא לֹא שׁוֹנֵא לוֹ?

וּמַחֲ-תִתְחַלֵּל, חֲגִבּוֹר, בִּרְעוֹת נְאוֹת דִּשָּׂא אַחֲרֵי חֲבַחוּרִים
 לְעִינֵי חֲשָׁמֶשׁ, בְּחִרְבִּין בְּפוּף אֲבָנֶיהָ בְּצִחָרִים עִם עֲדָרֵי חֲבָרִיָּה?
 35 הָאוֹמְרִים לְנַפְשָׁם: אֲכַל וְשָׁתָה, וְלֶכֶם בַּל עָסָם; אֲשֶׁר אֵין
 לְפָנֶיהֶם כִּי אִם גּוֹיָתָם וְגִבָּה רוּמָם חֲמִידָטָה: נְשִׂאִים וְנָשָׁם,

וְרוּחַ אֵין. הֲלֹא יִדְעָתָּ כִּי יֵשׁ לְמַעֲשֵׂיךָ זְכָרוֹן וְכִי יֵשׁ לְמַעֲלָה
 מִמֶּךָ עֵין רוּחָהּ וְאֵזֶן שׁוֹמַעַת אֶת כָּל שְׁאֲנִנְךָ וְאֶת כָּל הַתְּרַנֵּנְךָ?
 וְעַתָּה עַל מִי בְּמַחֲתָ לְפָרֵץ גְּדֵרוֹת אֲשֶׁר יִסְדּוּ אֲבִירֵי הָרוּעִים?
 הַמִּבְלִי אֵין אֱלֹהִים עָלֶיךָ לְדַעַת אֶת מוֹצְאֶךָ וְאֶת מוֹבְאֶךָ?
 40 הַמִּבְלִי אֵין קְבָרִים תַּחְתֶּיךָ לְהַנָּקֶם בְּתוֹכָם מֵאוֹיְבֵי יְיָ? וְאִיךָ לֹא
 שָׁמַתָּ עַל לֵב כִּי הַתְּמוֹרוֹת הַמַּגִּיעוֹת שְׁלוּחֵי הַחֲשָׁנָה, לֹא
 יִסְבּוּ בְּלִכְתָּם לְגִמְלָה וְלַעֲנֹשׁ פְּרָטִי הָאָדָם וְכַתּוּמָיו, וְכִי מִפִּי
 עֲלִיוֹן תֵּצֵא הַשְּׁפֶלֶת הַנָּדִיב, וְהִרְמַת הַנָּבֵל? יוֹם יַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת
 45 אִישׁ הַבְּלִיעֵל, מִי הִיָּתָה נִסְכָּה; וַיּוֹם מִשְׁמִים יֵרֵד אִישׁ
 הָאֱלֹהִים, הַמֶּלֶךְ דָּבָר: „רַחֵם“

וְאִיךָ עַל אֱלֹהִים לֹא פָקַחְתָּ עֵינֶיךָ? הַחֲסִיתוּךָ וְגַם יָכְלוּ לְךָ
 רַעֲיוֹנִים וְדוֹנִים, וְשַׁעֲפִים נִרְפִּים? יוֹמָם יַעֲצוּךָ בְּלִיּוֹת בְּלוֹת,
 אֶת לֵילוֹת יִסְרוּךָ בְּשׁוֹמֵי. הַמְתִּיקוּ לְחֶכְךָ רִגְבִי. הַכְּשָׁלוֹן
 50 בְּחֻמָּת פְּתָנִים, בְּחֻמַּת תַּנְיִינִים מְסוּכָה. וּבַעֲלִילוֹת הַשְּׁחִיתוּ,
 הַתְּעִיבוּ, הַכְּאִיְבוּ לְךָ כָּל חֲלָקָה מוֹכָה וְתַשׁוּעוֹת בְּחֻלְקַת אֲמָרִים
 רַבּוֹ מִשְׁמָן. מַה-לֵּךְ, נִרְדָּם? לָמָּה רְמוּךְ לְתַתֶּךָ יוֹרֵשׁ עֶשֶׂר
 אֲרָצוֹת כְּאַלֶּה כָּל יְמֵי עוֹלָם, וְאַתָּה שְׂאוֹל בְּנִירְכָתִי בֵּיתְךָ מִדֵּת
 יָמִים? אֲרוּרִים הֵם, כִּי גִרְשׁוּךָ מִחֲסִתְפָּח בְּנַחֲלַת קְדוּשִׁים,
 55 מִצִּוְרֵם חֲצֻבָּתָ, מִחֲתָעֶרֶב בְּסוֹד חֵיוֹת הַחַיּוֹד (וּמַעֲנוֹנוֹת אֲרִיּוֹת
 הָיוּ לְךָ לְמַעֲזוֹן). וְאִם עַל אוֹצְרוֹת מוֹפֵז וּסְגֻלַּת מְדִינּוֹת אֲשֶׁר
 בְּנִסְתָּ, הוֹסַפְתָּ גֵּאוּהָ לְגִנָּה, בְּחֻשְׁפִּילְךָ לְפָנֶיךָ רוּחַ נְדִיבָה, רָאֵה
 הִכִּיתָ בְּשֶׁבֶט סִכְלוֹת וְנִגְעִי עֲרוֹן. הַעַל אוֹצְרוֹת חֲשֵׁךְ צָרְרָתָ,
 שְׁנֵאתָ צְרוּרָה בְּצִוְרֵם הַחַיִּים? הַעַל רָצִי בְּסֶתֶם, עֲשָׂקְתָּ וְרָצוֹתָ
 60 בְּסֶתֶם אֲמָתִי וְתַשׁוּקָה נִכְבְּדָתָ? אָפָם כִּי לֹא תַחֲיָה תַפְאֶרֶת

הַמְּמוֹנוֹת נִמְשַׁכֶּת. עוֹד מַעֲט וְיִצְאָה רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה לְבֹר
 רְכוּשָׁךְ, וְהָיוּ כָּלֹא חַיֵּי הַמַּשִּׁימִים אֵלַי וְהָבֹא אֲשֶׁר בְּקִנְיָנִם מִכֶּרֶת
 נִפְשָׁךְ. יִתְחַפֵּךְ הַזֶּמֶן בְּמַעֲט רָגַע לְקַחַת חֵן וּבְכּוֹד מַעַל רֹאשְׁךָ.
 תֵּרֶד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אוֹתְךָ וְאֶת הַמַּשִּׁיף.

- 65 וְמָה אֶחָמֵד אֶדְמָה בְּאֶדְמָה, וְצָבָא בְּצִבּוּאִים? שְׁמוּרָה
 עֲבָרְתָהּ בְּחִבְרָתָהּ; אִמְיָן קִשְׁרָה בְּקִשְׁרָה; מִתְקָה וְצִיפָה בְּקִשׁ
 בְּסוּפָה; אַחֲרִיתָהּ וְסוּפָה קָלוֹן מִתְמִיד וְחִרְפָה רְצִיפָה. אוֹ מַה־
 יִתְעַנֶּג בְּשָׂרִי, בְּחֶתְבִּשְׁרִי עַל רֹב שָׁנִים, וּמִתְבּוֹסֶת תְּמוּתָהּ אֵין
 מְנוּסָה? מַה־יִּגְבֵּר לְגִבּוּרֹת, גְּבוּרֹת וְקִבְרוֹת אַחֲרִיתָם? אוֹ מַה־
 70 יִשְׁמֵן לְשִׁמוֹנִים, אֲשֶׁמֶנִּים בְּצֶדֶם? אוֹ יִתְעַשֶּׂת לְתַשְׁעִים, אֵין
 תְּשׁוּעָה בְּגִבּוּלָם? הִיתִנְשָׂאוֹ לְמֶלֶךְ גְּמָלִים יִתְמוּלְלוּ וְיִפְּלוּ,
 וְרַמְשֵׁים יִפְּסוּ בְּמוֹ מָוִם? וְאֵם יוֹם אוֹ יוֹמִים יַעֲמִדוּ, הִלְנִצַּח
 חֶרֶב לֹא יֵאָבְלוּ? וְאִיךָ תִּצְלַחְנָה שְׂדֵמוֹת סְדוּם וְעַמִּירֵי עֲמוּרָה?

XXXIII. IMMANUEL B. SOLOMON OF ROME

[Italian scholar and satirical poet. He was born at Rome about 1270, and died at Fermo in the first half of the fourteenth century. He excelled as poet, and his style is vivid and fluent. His best known work is *Mahberot 'Immanuel*, which is modelled after al-Harizi's *Tahkemoni*. He boasts, however, that he surpassed his model, and in some respects this is certainly true.]

The Poet Visits Paradise

וַיְהִי בַּחַיּוֹתַי בְּרַחוּבוֹת הָעֵדֶן מְשׁוּמְטִים, וּמַעֲלַת אַנְשֵׁי
הַחֲכָמָה מִבְּיָמִים, רְאִיתִי אַנְשִׁים מְלֵאִים חוֹד וְחֶדֶר, וְלִיפְיָם
שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ קָדָר; נִתְּנוּ לָהֶם מַחֲלָכִים בְּעוֹלָם הַמַּלְאָכִים. וְלֹא
הַכְרַתִּי אִישׁ מֵהֶם, וְאַשְׁאֲלָה הָאִישׁ הַדּוֹבֵר בִּי לְדַעַת אוֹדוֹתֵיהֶם.
וַיֹּאמֶר אֵלַי: אֵלֶּה הֵם חֲסִידֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נִגְבְּרוּ 5
בְּחֲכָמָתָם וּשְׂכָלָם, וַעֲלוּ בְּמַדְרָגוֹת סֵלֶם הַחֲכָמָה כְּפִי וּכְלָתָם.
וְלֹא הָיוּ בְּאֲבוֹתָם, דוֹר סוֹרֵר וּמוֹרֵר; הִקְרוּ בְּשִׂכְלָם מִי הַיּוֹצֵר,
וּמִי הַבּוֹרֵא, אֲשֶׁר בְּחַסְדּוֹ הִמְצִיאָם, וּמֵאֵין אֵל יֵשׁ הוֹצִיאָם,
וְאֵל הָעוֹלָם הַזֶּה הֵבִיאָם; וּמָה הַתְּכָלִית אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָהּ בִּרְאָם.
וּכְבֹּאֲשֶׁר שְׂאֵלֵי אֲבוֹתֵיהֶם, וְהַתְּבוּנָה בְּתַשְׁבוּבוֹתֵיהֶם, וַיֵּדְעוּ כִּי 10
עִירְשִׁים הֵם, בְּזוֹ אֵל אֲמוֹנָתָם, וּכְבוֹנֵי לַחֲקֹר אֲמוֹנַת זולָתָם.
וּכְבֹּאֲשֶׁר הִקְרוּ כָּל הָאֲמוֹנוֹת, וּמִצְאוּ כָּל אַחַת מֵהֶן לַחֲזֹק יסודוֹתֶיהָ
יִדְּיָהּ אֲמוֹנוֹת, וְאֲמוֹנַת זולָתָם מְגִנּוֹת, לֹא אָמְרוּ: נַעֲמֵד עַל

אָמוּנָתִנוּ, כִּי הִיא קִבְּלָה בְּיַדֵּינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ; אֵךְ בָּהֲרוּ מִכָּל
 15 הָאֲמוּנוֹת הַדְּעוֹת אֲשֶׁר צָדְקוּ, וְעָלִיָּהֶם אֲנִשִּׁי הַחֲכָמָה לֹא
 נִחַלְקוּ, וּבָם אֶחָזוּ, וּבָם דִּבְקוּ. וְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּל הָאֲמוֹת
 יִגְנוּ, אֲלֵיהֶם עֲרָף וְלֹא פָנִים פָּנָיו. וְכַעֲנִין הָאֱלֹהִים, יִתְאַמְרוּ
 לִקְרֹא לוֹ שֵׁם לְבַבְנוּ יִחַד וְיִפְחַד, כִּי כָל עַם וְעַם יִקְרָאנוּ בְּשֵׁם
 מִיָּחָד; וְאָנוּ אוֹמְרִים: „יְהִיָּה שְׁמוֹ מִחֲשִׁיָּהּ, אֲנַחְנוּ מֵאֲמִינִים
 20 אֶל הַנִּמְצָא הָרֵאשׁוֹן הָאֲמִתִּי וְהַמְּחִיָּה; אֲשֶׁר הָיָה וְהָיָה וְיִהְיֶה;
 אֲשֶׁר בָּרָא הָעוֹלָם בְּעֵת שְׁנוֹרָה חֲכָמָתוֹ; הַנֶּעְלָם מִפְּנֵי לְחֹק
 הָרְאוֹתוֹ; אֲשֶׁר לֹא יֵיעָף וְלֹא יִיָּגַע, וְאֵין חֶקֶר לְתַבּוּנָתוֹ; הַחוּסֵל
 עַל יְצוּרָיו, וְהַפְּטָרִיפִם כְּרוּעָה יִרְעָה עֲדָרָיו; אֲשֶׁר יִקְרָאנוּ אֵלָיו
 בְּסוֹפָנוּ, וּבְכוֹדוֹ יִאֲסֻפָּנוּ.

25 וּכְאֲשֶׁר בְּמַעֲלוֹת הַעֵדֶן עָלִינוּ, גּוֹרָאוֹת רָאִינוּ, כִּי שָׁמָּה
 יֵשְׁבוּ בְּסֵאוֹת, רְמוֹת וְנִשְׂאוֹת, הָיוּ בְּעֵינֵי פִלְאֵי פִלְאוֹת, לֹא
 תִשְׁפַּע עֵין לְרֵאוֹת. וּבְתוֹכָם כִּסֵּא מְלָאָה הָאֶרֶץ מְזַחֲרוֹ זֹהָר;
 וּכְמַעֲשֶׂה לְבִנְת הַסְּפִיר, וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְמַחֲרָה. וְהַדּוֹם אֲשֶׁר
 לְרִגְלָיו, אֲרָכּוֹ שׁוּלָיו, וְהַתְּלַקְחוֹ הַשָּׁמַלְיוֹ; וְהַתְּאֻוִּיתִי לְשִׁבְת
 עָלָיו. וְאָמְרָה: „כִּי, אֲדוֹנִי, לְמִי חֲכָמָה הַנִּכְבֵּד וְהַנֶּעֱמִים, וְלְמִי
 30 הַהַדּוֹם מַעֲשֶׂה צִעֲצוּעִים?“ וַיֹּאמֶר אֵלָי: „חֲיִידָה, חֲכָמָה הִיא
 לְאֶבִיר הַרוּעִים מַעֲתָד, וְלוֹ יְהִיָּה: הִיא יְהִידָה, גִּיד אֲרִיָּה, אֲשֶׁר
 גָּבַר בְּאֶחָיו. וְהַהַדּוֹם, וְצִיִּצְיוֹ, וּפְרָחָיו, הִיא לְמַחֲזֶקֶק לֹא יִסּוּר
 מִבֵּין רִגְלָיו, וְאֶתָּה תַחֲתֶיהָ יוֹשֵׁב עָלָיו, וְהִיָּיתָ קְרוֹב אֵלָיו. וְיִהְיֶה
 35 בְּשִׁמְעִי, וְכִרְתִּי מַעֲלֵת דְּנִיָּאל אַחִי, אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֲמִת, וְיִישַׁר
 אֶת אֶרְחִי, וְאֲשֶׁר קָרַב אֵלַי בְּבִרְחִי, צִיץ גִּיד הַקֶּדֶשׁ אֲשֶׁר

על מצחתי, חיי בשרי ונשמת רוחי, ופרשת גדלתו ונדיבותו,
 ומעלתו ושכלו ובינתו, וענותו וצדקתו, ואשר מלאה אפסי
 הארץ תחלתו. ואמרה אל האיש התומך בימיני: מי, אדוני,
 תראני מקום דניאל ותחנותו, ואיזה בית אשר תבנו לו, ואיזה 40
 מקום מנוחתו? ויאמר אלי: דע אל גבון כי גדלה מאד
 מעלתו, ומלאו אפסי הארץ תחלתו; ואף מעלתך קצרה עדיו
 מחגיע; כי הוא חמא רבים נשא, ולפושעים יפגיע. בעבור
 אשר ידעה החכמה העליונה, כי הוא בלעדיך לא ישקט
 ולא ירגיע, העמידה אצל סבתך סבו, ואף כי ערכך מה מערכו; 45
 בידעה כי יהיה לו בחברתך שעשוע, והוא יהיה למשה, ואתה
 תהיה לו ליהושע; ולמען ואמרו הכל, באשר יאמר: נפשותיכם
 יתאחדו, יתלבדו, ולא יתפרדו; תילכו שנים יחדו בלתי אם-
 נועדו?"

אז אין לתמה אם צמח גילי, וידעתי כי בנעימים נפל 50
 חבלי, בידעי כי בספתו גאלה תהיה לי. ואמרה אל האיש:
 חייך, אדוני, תראני את חוד כסאו, אשר שם ירגיע, כי ידעתי
 כי יעלה לשמים שיאו, וראשו לעב יגיע. ויאמר אלי האיש:
 בוא עמי וראאך את שמחתו, ואת כבוד מנוחתו. ואלך
 אחריו, נמשך ונסמך, עד אשר הביאני אל אהל אהליאב בן 55
 אחיסמך. ושם היה בצלאל בן אורי, בן חור, למטה יהודה,
 וכל הגשיאים בעדה. ובני אלים היו מרבים להביא מדי
 העבודה, ואורגים חפות נעימות וחדירות, כזהר הרקיע
 מזהירות; כל אבן יקרה מסכתם, ספיר גזרתם, ושלחנות

- 60 וּמְנוּחֹת וּכְסָאוֹת וְעִטְרוֹת, אֶל הַנִּפְשׁוֹת הַטְּהוֹרוֹת. וְשֵׁם
 רְאִינוּ כִּסֵּא שֵׁן גָּדוֹל, זָהָב מְצַפֵּה, נוֹתֵן חַיִּים לְמוֹצְאוֹ, וְלִכְל
 בְּשָׂרוֹ מְרַפֵּא; וְאֲבִנֵי גֹזֶר עָלָיו מִתְנוֹסְסוֹת, וּבְגָדֵי תְכֵלֶת
 וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עָלָיו פְּרוֹשׁוֹת; וּבָעֵין נִחֲשֶׁת קָלָל
 נּוֹצְצוֹת — צָבִי הֵם לְכָל הָאֲרָצוֹת. וְעַל רִאשֵׁי הַכִּסֵּא עֹמְרָה,
 65 מִשְׁקָלָהּ כֶּכֶר זָהָב וְאָבֶן יִקְרָה, לֹא יִתֵּן סִגּוֹר תַּחֲתֶיהָ, וְלֹא יִשְׁקַל
 כֶּסֶף מִחִירָה. וְקוֹל אוֹמֵר: קְרֹא, כִּי לְיוֹשְׁבִים לִפְנֵי יְיָ סִתְרָה.
 וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַדּוֹבֵר בִּי: הִרְאִיתִי הָעֹמְרָה וְהַכִּסֵּא הַנִּשְׂאָ,
 אֲשֶׁר אַחִיד דְּנִיָּאל עָלָיו בְּלִבֵּיא יְקוֹם, וּכְאִרִי יִתְנַשֵּׂא? זֹאת
 מְנוּחָתוֹ עַד־עַד, וּפֶה יֵשֵׁב, יַעַן אֲשֶׁר לְדָבָר יְיָ הִקְשִׁיב, וְאִין
 70 כְּמַחֲזֵה בְּכָל הָאֲרֶץ חֶכֶם וְחוֹשֵׁב. ' אֲזַנְתִּי לְאֵלֵי שִׁבְחָה וְתִהְלָה,
 אֲשֶׁר הִגִּיעָהוּ אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנִּתְחָלָה; וְאֹמְרָה: בְּרוּךְ יְיָ,
 אַחָד וְאִין שְׁנֵי, אֲשֶׁר לֹא עֹזב חֶסֶדוֹ וְאִמְתּוֹ מֵעַם אֲדוֹנֵי.

- וּכְאֲשֶׁר עָלִינוּ בְּמַעְלוֹת הָעֵדֶן הַגְּבוּהִים, רְאִינוּ דָבָר לְהִיזֹת
 תַּמְהִים; כִּי רְאִינוּ שֵׁם אֲנָשִׁים הָיוּ בְּחַיִּיהֶם פְּרִיצֵי חַיּוֹת, רָעִים
 75 לְשָׁמַיִם וְרָעִים לַבְּרִיּוֹת; מֵתֵי בְרָשָׁעִים מְמוֹתֵי חֲלָלִים, שִׁפְזָה
 דָּמָם בַּפִּיִם, וְלִחְמָם בְּגֻלָּלִים. וּבִרְאֹתֵי אוֹתָם מִזִּהְרִים בְּזֹחַר
 הַרְקִיעַ, יַעֲלֶה לְשָׁמַיִם שִׂיָּאם וְרֹאשָׁם לָעֵב וְגִיעַ, אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי:
 הִנֵּה הָאֵל חֲטֵא רַבִּים נִשְׂאָ, וְלַפּוֹשְׁעִים יִפְגִּיעַ. ' וְאִשְׁאֵל הָאִישׁ
 הַדּוֹבֵר בִּי לְדַעַת הַסִּפָּה אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָה זָכוֹ אֶל הַמַּעְלָה הַחַיָּא
 80 הַיִּקְרָה. וַיֹּאמֶר אֵלַי: אֵלֶּה הָאֲנָשִׁים חֲטֵאֵי, עֹזֵי, פֹּשְׁעֵי; וְעַל
 חֲטֵאתָם בְּלֹא עֵתָם גּוֹעֵי, וּמְרוּרִים שֹׁכְעֵי; כִּי נִפְּלוּ בִיּוֹדֵי אֲבוֹרִים,
 וְנִפְּלוּ חֲלָלִים מִדְּקָרִים, בְּמַעֲוֹנוֹת אֲרִיּוֹת וּבְהִרְרֵי גְּמָרִים, וְנִשְׁעִזּוּ

יִהְיוּ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְעִיֵּם הָרִים . וְכֹאֲשֶׁר אֶל מְרוֹזוֹת הַמָּוֶת
 הִגִּיעוּ, הָעֵלּוּ עַל לִבָּם אֶת אֲשֶׁר הִרְשִׁיעוּ, וְקָבְלוּ עֲלֵיהֶם
 מְרִירוֹת הַמָּוֶת מֵאַהֲבָה, בִּידְעָם כִּי הֵיא אֲלֵיהֶם בְּדִין וּבְחוּבָה. 85
 וְעָרְבָה לָהֶם הַמָּוֶת מַחִיִּים, בְּחֻשָּׁבָם כִּי הֵם אֶל יוֹתֵר רָע רְאוּיִים
 וְכִי בְּסִבָּתָם מַעֲנֵשׁ מֵרַחֲמֵי הַמָּוֶת יִהְיוּ פְּדוּיִים . וְהִרְאוּ בָּעֵת מוֹתָם
 הַשְׂמִיחָה וְהַשְׁעִשׁוּעַ בְּפִיָּהֶם וּבְלִבּוֹתָם ; בְּעִבּוֹר קִבְלָם בְּעוֹלָם
 הַכֶּלֶה קִצָּת מִתְשׁלוּם חוּבָתָם, לֹא הִתְקַצְּפוּ עַל נִפְשׁוֹתָם .
 וְהָיוּ מִיָּתָם אֲכֻזָּרִית וּמָרָה, חָשְׁבוּ אוֹתָהּ עַל רֹאשׁ נִפְשׁוֹתָם 90
 עֲטָרַת צְבִי וְצִפִּירַת תְּפָאֶרֶת . וְלָכֵן זָכוּ בְּגִלְגָּלָה אֶל זֹאת הַמַּעֲלָה
 הַמְּהִלָּה .

XXXIV. JUDAH B. ASHER

[German Talmudist. He was born in Germany in 1270, and died in 1349 at Toledo, where he was Rabbi. He was the son of the great talmudic authority Asher b. Jehiel, known as the *Rosh*, and brother of Jacob, author of the famous code entitled *Turim*.]

Ethical and Moral Admonitions

הזהרו מאד שלא תהיו מארבע כתות שאין ראות פני שכינה, והם:

- כת שקרנים. ולא ימצא בכם דבר שקר וכזב, אבל האמת והאמונה יהיו אזור חלציכם. איש היה במשפחתנו, והר' אליקים שמו. והיה בבית השר שלו, וכל אשר לו היה 5 בידו. והיה משתבח בו לעמו שלא יוציא שקר מפיו לעולם, לא לתועלת, ולא ללא תועלת. ואמרו שהיה איש אחד רשע שלא הניח עברה שלא עבר. והלך חכם אחד שיורחו דרך תשובה בדרך קל. אמר לו: שמור עצמך מלשקר. יצא שמח 10 ומוב לב, כמדומה לו שהתיר לו ללכת בשרירות לבו כבתחלה. מלך בלבו לגנוב, כמו שהרגל. אמר בלבו: מי שישאלני: אנה אתה הולך? אם אומר: לגנוב (האמת), אתפש; ואם אשקר, אעבור על צווי החכם. ועל זה הדרך כל העברות, ושבת תשובה שלמה.
- וכת לצים. ואתם אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם ופן 15 תאכל אש רוחכם. ומכל התול ושחוק שמרו נפשכם. ואסור לאדם למלאת שחוק פיו בעולם הזה. גם שחוק למעות אל תשחקו, כי גם הוא ענין של גולנים.

20 כת הנפים. הזהרו שלא תהניפו לשום אדם, ולא תשאו פניו בדין.

כת מספרי לשון הרע. הזהרו ממנו מאד, כי הוא מביא לכמה עברות; רוב בני אדם נכשלים בו. ואמרו רבותינו זכרם לברכה במסכת בבא בתרא: רוב בגול, ומעוט בעריות, והכל בלשון הרע. והעמידו אותו באבק לשון הרע. ואמרו רבותינו זכרם לברכה: אל יספר אדם בטובתו של חברו, שמתוך כך בא לידי גנותו. וכל כיוצא בזה: לא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ולעולם יחשוב אדם עצמו קודם שידבר, אם יהיה בו תועלת, ידבר, ואם לא, לא ידבר; כל שכן אם יהיה בו הפסד.

30 והיו זהירין מן הגאווה, כי תועבת יי כל גבה לב. והוא מלבושו של הקדוש ברוך הוא, ודישתמש בתגא חלף. ואמר חכם אחד: איך יתגאה אדם, והוא עבר דרך השתן שתי פעמים? ותתדבקו בענוה, שהיא המדה הטובה שבמדות, ובה נשתבח משה רבנו עליו השלום, שנאמר: והאיש משה ענו מאד. ורבותינו זכרם לברכה אמרו: מאד, מאד הוא שפל רוח. ואמרו רבותינו זכרם לברכה: מה שעשתה חכמה עמרה לראשה עשתה ענוה סנדל לעקבה?

והיו זהירין לכבד כל אדם, ובזה תהיו מכובדים, שנאמר: כי מכבדי אכבד. ושאלו לחכם: ראינוך תמיד מכבד לכל אדם. והשיב: לא ראיתי מי שלא הכרתי לו מעלה עלי, ובשביל זה כבדתיו. אם היה זקן, אמרתי: זה עשה יותר טובות ממני. אם היה עשיר, אמרתי: זה עשה יותר צדקות ממני. אם היה בחור, אמרתי: חטאתי יותר ממנו. אם היה עני, אמרתי: זה סבל יסורין. אם היה חכם ממני, כבדתיו בשביל חכמתו. אם לא היה חכם ממני, אמרתי: ענשו מועט משלי. שמעוה ודעו לכם.

- והוּוּ וְהִירִין לְאַהֲבָה וּלְכַבֵּד הַמוֹכִיחַ אֶתְכֶם . וְהָכִי גִרְסִינָן
 בְּעֶרְכִּין, פֶּרֶק יֵשׁ בְּעֶרְכִּין : ,אָמַר ר' יוֹחָנָן : מַעִיד אֲנִי עָלֶי
 שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁהִרְבָּה פַעֲמִים לָקַח עַל יָדַי עֲקִיבָה, עַל יָדַי
 50 שֶׁהֵייתִי קוֹבֵל עָלָיו לִפְנֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל; וְכָל שָׁכֵן שֶׁהוֹסִיף אֶהְבָּה,
 לְקִיִּים מִה שֶׁנֶּאֱמַר : הִזְכָּח לְחֶכֶם וַיֵּאָחֲבֶךָ. וְאָמַר הַחֶכֶם :
 ,אַהֲבָה אֶת הַמוֹכִיחַךְ, וְשִׁנְאָה הַמְּשַׁבַּחְךָ ; כִּי הַמוֹכִיחַךְ יוֹעִילְךָ,
 וְהַמְּשַׁבַּחְךָ יוֹזֵקְךָ.
- וְתַחֲשֹׁבוּ כִּי הָאָדָם גֵּר בָּאָרֶץ ; יָמָיו סְפוּרִים, לֹא יָדַע
 55 מִנִּינִם, וּמִתִּי יִהְיֶה מְזוּמָן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים לְתֵן דִּין
 וְחֶשְׁבוֹן מִכָּל אֲשֶׁר עָשָׂה . וְכָל אֲשֶׁר יִמְצָא בִּכְחוֹ יַעֲשֶׂה ; וְלֹא
 תִּהְיֶה בְּעֵינָיו שׁוֹם מִצּוּחַ קָמָנָה, כִּי אֵין קֶץ לְמַתָּן שְׂכָרָה .
 וְלַעֲוֹלָם חֶבֶא, כִּשְׁהֶשֶׁם יִתְבָּרֵךְ מִשְׁלָם שְׂכָר לְצַדִּיקִים, שׁוֹאֵל
 הַצַּדִּיק : ,לִמָּה נּוֹתֵנִין לִי שְׂכָרִי כָּל כֵּךְ ?" וְאוֹמְרִים לוֹ : ,עַל
 60 שֶׁעָשִׂיתָ מִצְוַת פְּלוֹנִית, בְּיוֹם פְּלוֹנִי". וְהוּא נֹאמֵר, וְאוֹמֵר : ,עַל
 דְּבַר קָטָן כֹּזֵה נּוֹתֵנִין לִי כָּל כֵּךְ שְׂכָר ! אוֹי לַיָּמִים שֶׁאֲבַדְתִּי,
 שֶׁלֹּא עָסַקְתִּי בַּמִּצְוֹת. " וְעַל כֵּן הַחֶכֶם יוֹזֵר שֶׁלֹּא יֵאָבֵד שְׂעֵה
 מִשְׁעוֹתָיו; רַק יִשְׁתַּדֵּל בַּמִּצְוֹת, וַיַּחֲשׁוּב תָּמִיד בִּירְאָת יי
 וּבַעֲבוּדָתוֹ.

XXXV. KALONYMOS B. KALONYMOS B. MEIR

[Satirical writer and philosopher. He was born at Arles in 1286, and died in the first half of the fourteenth century. He lived for some time in Rome, and acquired fame as an original writer and translator. His best known works are *Eben Bohan* (*Stone of Investigation*), and *Masseket Purim*. The former, written in rhymed prose, and modelled to some extent after Jedaiah ha-Beders's *Behinat 'Olam*, is a sharp criticism of the author himself and of his contemporaries, while the latter is an extremely clever parody of the Talmud. He also translated scientific books into Hebrew.]

Admonitions to His Heart

לְבִי, גִּשָּׁה נָא; הִסָּכַת וּשְׁמַע, הִגִּינִי בִּינָה, תִּדַּע וְתִשְׁכַּל
מוֹצֵא דְבָרֵי; אֲמָרִי הֶאֱזִינָה. הִלְעַד בְּרִית לֹא תַצֵּר, וְתִהְיֶה
בְּשִׁמִּיר חֶזֶק מִצֹּר, וְלֹא תִקַּח צֹר תַּעֲוִידָה לְכָרַת עֲרֻלָּתָהּ וְלֶאֱסֹף
חֶרֶף־תָּהָּ? אִם בִּימֵי עֲדָנָה וְעַת רָצוֹן נָעוּ מַעֲגָלוֹתֶיהָ, מַה־יִּהְיֶה
בְּבוֹא תַקֵּץ אֵלֶיהָ? יִמֵּי הֶרְעָה עוֹמְדִים עָלֶיהָ לְכַלּוֹתָהּ; מִגּוֹ 5
תִּגְרָשׁ; בְּדָד תֵּשֵׁב, מִשְׁלַח וְנִעְזֹב. מַה־יִּהְיֶה חִלּוּמוֹתֶיהָ? תִּדְאָג
לְיָמִים תְּרֵאשׁוּנִים הָיוּ טוֹבִים, וְנִתְמַתָּ בְּאַחֲרִיתָהּ.

לְבִי, בִּינָה, שְׁמָעָה זֹאת. הֲלֹא יִדְעָתָ לֹא לִנְצַח עֲלָמוֹת, סוֹף
אָדָם לָמוֹת? אַח לֹא פָדָה יִפְדֶּה, אֵין שְׁלֹמֹן, לֹא יוֹעִיל הוֹן וְחֵב
שָׂבָא וְתוֹעֲפּוֹת תְּרִים. אִם אֶפֶס שָׁמַיִם וְאַצִּיעָה שְׂאוּל, לֹא 10
אוּכַל לְגַאֵל מִשְׁחַת חַיֵּי דוֹר דוֹרִים. הִנֵּה יוֹם בָּא, יוֹם נִקָּם
וּשְׁנַת שְׁלוֹמִים, יִשְׁבִּיעַנִי מִמְּרוֹרִים. אֵין מָנוֹס, כִּי יִשְׁיַגִּנִי

מוֹקְשֵׁי מוֹת בֵּין הַמַּצָּרִים. וּבִוְחַן לְכַבּוֹת עַפְעַפְיוֹ וּבְחֲנוּ מַעֲשֵׂי
יְדֵי אָדָם בַּיּוֹם הַהוּא, נִגְלִים וְנִסְתָּרִים.

15 לְבִי, חֹזֵר בָּךְ, וְדֹרֵשׁ אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ. רַב לָךְ הַגְּלוּת נִגְלוּת
אֶחָד הָרָקִים. סָב אֶל אַחֲרֶיךָ, וַעֲתָה יֵשׁ מִקְנֶה. תָּשׁוּב וְתִשָּׁב
בְּאֵהָלִים כִּימֵי מוֹעֵד, שְׁתוּל בְּנֹה; הָאֱלֹהִים יֵרָא, מַצּוֹתָיו
שָׁמַר אֶת אֲשֶׁר תַּצְוֶה; אִם תִּדְרָשׁנִי, אֱלֹהִים יַחֲנֶךָ; מִמֶּנּוּ פְרִיֶךָ
נִמְצָא, פְּרִי יִשׁוּחַ. עֲשֵׂה, בְּעוֹד שְׂאֵתָה מוֹצֵא חַטָּע שְׂאֲנָן,
וְחִגּוּף רַעֲנָן, וְאֵל יַחֲסֹר הַמְּזֻג שׁוּוֹי, בְּצֵל הַבְּרִיאוֹת יִתְלוֹנֵן.
20 הָרְשׁוֹת חֲנוּ בְּיָדֶיךָ לְסַלֵּק הַמַּסָּה, וְכָלָה עָנָן. רֵאָה נָא הַכְּלִים
אֲשֶׁר בָּם מְלֹאכֶתְךָ, תִּלְיֶךָ וְקִשְׁתְּךָ; כֹּחַ וְדָם חִגּוּף שֶׁבְטֶמֶךָ
וּמִשְׁעֶנְתְּךָ; בְּחֶמֶה אֲמוֹנֶת עֲתִידָה; תִּמְצָאֵם בְּאֲשֶׁר תִּבְקֶשׁ; אִין
בָּהֶם נִפְתָּל וְעֻקֶּשׁ.

25 לְבִי, חֹזֵק וְאַמֵּץ, בְּעוֹד לְחַלּוּתִית הַבְּחִירוֹת קִיּוֹמֶת: עֵץ
חֲדַעַת עוֹדְנִי בְּאֵבוֹ, לֹא נִפְרָצוּ עָלָיו וְלֹא נִחְלָקָה חֲתִיוֹמֶת.
קוֹדֵם שִׁיפְשִׁימוּנֵי זְקִינִים כְּתֻנֶּת עֲדָנִים, וְהַצִּיגּוּנֵי עֶרּוֹם וְעֲרִיָּה;
בְּטָרֶם תִּלְקַח מִמֶּנִּי חֲדָא דְּאִזְלָא וְלֹא אֲתִיָּא. עַד אֲשֶׁר לֹא יִרְתַּק
חֶבֶל נָפֶל לִי בְּנִעִימִים, וְתִרְצֵן גִּלְתָּ חֲזָהֵב, וְיִשְׁנֵי הַכְּתָמִים, וְנִרְצֵן
גִּלְגַּל שְׁחֹזֵר בְּעוֹלָם בְּמַצּוֹת שְׂדֵי מַפְרוֹמִים. יֵאָתִיו יָמֵי מְגוּרִים,
30 לֹא יָמוֹת מֵת לָהֶם, גִּשְׁפָּר, חֲדָשׁ וַיָּמִים. וְהִיָּה יוֹם אֶחָד נִרְאָה
בְּחֻקֶּיךָ אֲשֶׁר הִיָּינוּ בְּחוֹלָמִים.

לְבִי, אִם לֹא עֲבָשׁוּ, אִימָתִי אֲבַקֵּשׁ לִי מְנוּחָה? הִבִּיטִי
חֲשִׁיבָה, בְּכָלוֹת חֶבֶחַ? לְכָל בְּנֵי חֲלוּף וּפֶל קִצִּירֶם, גַּם רַךְ גַּם
עֲנָג כִּי יִזְקִין יְמוֹלִל וְיִבֶּשׁ, צֶפֶד עוֹרֶם. הִיבְרָא בִּי הַשֵּׁם
35

חֲדָשָׁה, וְאַחֲרֵי בְלוּתִי תִהְיֶה לִי עֵדָנָה? הֵן אֲנִי מַחְמֵר קְרָצָתִי;
 כּוֹנְנִי הִטְבַּע בְּאָרִיחַ בְּלִבָּנָה: פָּנֵי פָנֵי אָדָם, וְלֹא פָנֵי נֶשֶׁר שֶׁיַּחֲדֹשׁוּ
 נְעוּרִים לָעֵת זְקֵנָה. אַף כִּי אֲנִי גִבָּה רוּחַ; נִשְׁתַּנִּיתִי מִחֲבֵרֵי
 הַחֲחוּרִים, וְלֹא לְטוֹכָה. בְּנֵעוּרֵי, בְּלֹא זְקֵנָה וְשִׁיכָה, כִּמְעַט
 40 זְקֵנָתִי וְשִׁבְתִּי. תִּשָּׁשׁ בְּחֵי בְּנִקְבָּה. חֲלָשׁוֹ חוּשִׁי, גִּתְקוֹ מוֹרְשִׁי,
 וְלֹא בָאתִי בַיָּמִים. פָּנֵי קֶמְטוֹ בְּלֹא עֵת, קָרְמוֹ קְרוּמִי, וְנִעְשׂוּ
 תִלְמִים. רֹאשִׁי שָׁחִיחַ כֶּתֶם פֶּז בַּחֲיוֹתוֹ בְּאִבּוֹ, וְשַׁעַר צֹהֵב צִמַּח
 בּוֹ, הִלְבִּינוּ שָׁרִיגָיו, בְּפָרֶשׁ שִׁיכָה עָלָיו, תִּשְׁלַג בְּקֶרְבּוֹ. בַּיָּמִי
 צָבֹאִי, בְּעֵצִים תָּמּוּ, שְׁעָרֵי מִמְשָׁן וּמִוֶּרֶט, וַיִּתֵּר מִמְקוֹמוֹ. קוֹמָתִי
 45 דָּמְתָה לְתֹמֶר, וְגוֹי יִשְׂרָאֵל מִמְסוּכָה, הִלְכָה בְּאִגְמוֹן וַאֲיֵן מְקִימוֹ?
 קוֹצוֹתַי תִּלְתְּלִים, מַעֲשֵׂי עֵבֶת, תִּשְׁרָנָה וּתְפִיץֶנָּה. מַחְלָפוֹת
 רֹאשִׁי, חֲמוּדוֹת כְּזָחַב, וְדִלְתָם כְּאַרְגָּמָן, נִדְלְדְלוּ וּפָרְצִים תִּצְאָנָה.
 מִחֲאַעֲשָׂה כִּי יָקִים אֵל לְבַקֵּשׁ עֲוֹנִי, וְהִגְנִי וְחִטָּאתִי הִלֵּא
 תִּפְצָאנָה?

XXXVI. LEVI B. GERSHON

[Philosopher, biblical commentator, mathematician, and physician. He is commonly called Gersonides, and is also known as Leon of Bagnols. He was born at Bagnols in 1288, and died in 1344. He was exceedingly versatile, and displayed keen originality in all branches. His best known works are his commentaries and his philosophic book *Milhamot ha-Shem* (Battles of the Lord).]

The Difficulties in Investigating the Problem Whether the Universe Is Created or Eternal

וְרֵאיוֹ שֶׁנִּגִּיד תְּחִלָּה מֵהַשְׁבּוּאָת הַחֲקִירָה מִחֻקֵּי הַעֲצוּמִים,
וְזֶה כִּי זֶה מֵהַשְׁוִיָּוִנוּ בְּאִפְּן מָה אֵל הַשְּׁלֵמֶת הַחֲקִירָה בְּזֶה
הַדְּרוֹשׁ. וְזֶה כִּי כֹאֲשֶׁר יִדְעֵנוּ חֻקֵּי אֲשֶׁר בְּדְרוֹשׁ, גְּתִישׁוֹר בְּזֶה
אֵל הַדְּרָה אֲשֶׁר תּוֹכִיל אוֹתָנוּ אֵל הַנֶּעֱת הַאֲמֶת בָּהּ.

5 וְכִבֵּר יוֹדָה עַל קִשְׁיָה חֲלוּף דְּעוֹת הַמַּעֲיָנִים בּוֹ עַד הַיּוֹם
חֲלוּף רָב; כִּי זֶה מִמַּה-שִּׁיוֹרָה שֶׁכָּבֵר וּמִצָּאִי טַעֲנוֹת רַבּוֹת
מִטְּבַע הַנִּמְצָאוֹת יָקִים בָּהֶם אוֹ יִבְטֹל אֶחָד אֶחָד מִחֻלְקֵי הַסּוֹתֵר.
וּמֵה שֶׁזֶּה דִּרְכוֹ תִקְשֶׁה מְאֹד הַחֲקִירָה בּוֹ.

וּמִמַּה-שִּׁיוֹרָה בְּלִי סֶפֶק עַל חֻקֵּי הַחֻקֵּי אֲשֶׁר בּוֹאֵת
10 הַחֲקִירָה, הוּא כִּי מִפְּנֵי שִׁיחֻקָּר בָּהּ בְּכָל הַדְּבָרִים הַנִּמְצָאִים,
אִם חֲדָשׁם חֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ אַחֵר שְׁלֹא הָיוּ, אוֹ לֹא חִיתָה לָהֶם
הַיְוִה בְּכָלֵל. וְהָיָה מִבְּאֵר שֶׁכֹּאֲשֶׁר נִרְצָה לַעֲמֹד בְּדְרָה הַחֲקִירָה
הַעֲיוֹנִית עַל מִשְׁיג מִמִּשְׁוִיָּי הַדְּבָר, אִם הוּא נִמְצָא לְדָבָר, אוֹ

לא, שְׂכָבֶר יִחְיֶב שְׁנַדַּע קוֹדֶם זֶה מְהוּת הַדְּבָר הַהוּא וּמִשְׁיָגִיו.
 15 כִּי מִהֶם יִתְכַּן שְׁנַעֲמַד עַל מַה־שֶּׁחֲקִרְנוּ בִּידְעָתוֹ. הוּא מְבֹאֵר
 שְׂכָבֶר יִצְטָרֵף לְמִי שִׁירָצָה לְחֻקֵּר חֲקִירָה שְׁלֵמָה בְּזֶה הַדְּרוּשׁ,
 שְׁיַדַּע תַּחֲלָה מְהוּת הַדְּבָר, אֲשֶׁר בּוֹ תִּהְיֶה זֹאת הַחֲקִירָה,
 וּמִשְׁיָגִיו, לְפִי מַה־שֶּׁאֲפָשֶׁר הַשְּׁגָתוֹ לְאָדָם. וְזֶה מִמַּה־שִּׁיִּתְיָב,
 לְמִי שִׁירָצָה לְהַשְׁלִים זֹאת הַחֲקִירָה, שְׁיַדַּע מִכַּע הַנִּמְצָאוֹת
 20 בְּכָלֵם, וּמִשְׁיָגֵיהֶם, עַד שְׁיֻכַּל לְבָאֵר אִם יֵשׁ בָּהֶם דְּבָר אוֹ
 מִשְׁיָג יִחְיֶב שְׁיִהְיֶה הָעוֹלָם בְּלִתִּי הוּנָה; אוֹ אִם יֵשׁ בָּהֶם דְּבָר
 אוֹ מִשְׁיָג יִחְיֶב שְׁיִהְיֶה הָעוֹלָם הוּנָה; אוֹ אִם אֵין בָּהֶם דְּבָר
 אוֹ מִשְׁיָג יִחְיֶב מִמֶּנּוּ שְׁיִהְיֶה הָעוֹלָם הוּנָה, וְלֹא שְׁיִהְיֶה הָעוֹלָם
 בְּלִתִּי הוּנָה. וּבִהְיוֹת הָעֲנִין כֵּן, הִנֵּה מִי שְׁיֻכָּצֵר מִמֶּנּוּ יִדְעֵת
 25 דְּבָר מַה מִּהַנִּמְצָאוֹת אוֹ מִמִּשְׁיָגִיו, לְפִי מַה־שֶּׁאֲפָשֶׁר לְאָדָם,
 יִכָּצֵר מִמֶּנּוּ שְׁלֵמוֹת הַחֲקִירָה הָאֲפִשְׁרִית לְאָדָם בְּזֶה הַדְּרוּשׁ. וְהוּא
 מְבֹאֵר שֶׁשְׁלֵמוֹת הַיִּדְעָה הָאֲפִשְׁרִית לְאָדָם שְׁיָגִיעַ לוֹ בְּנִמְצָאוֹת
 וּבְמִשְׁיָגֵיהֶם הוּא מַה־שֶּׁתִּקְשֶׁה הַשְּׁגָתוֹ מֵאֵד.

וּמִמַּה־שִּׁיוֹסִיף קָשִׁי בְּזֹאת הַחֲקִירָה הוּא שֶׁהוּא מְחִיב
 30 לְחֻקֵּר בָּהּ שְׁתִּיחָה לוֹ יִדְעָה בְּסִפָּה רֵאשׁוֹנָה, לְפִי מַה־שֶּׁאֲפָשֶׁר.
 וְזֶה, כִּי מִפְּנֵי שְׁתִּיחָה זֹאת הַחֲקִירָה מִמַּה־שִּׁיִּבְיָאֵנוּ לְחֻקֵּר אִם
 חֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ אֲפָשֶׁר שְׁיִהְיֶה נִמְצָא תַּחֲלָה בְּזוֹלַת זֶה הָעוֹלָם,
 וְאַחֵר כֵּן הַמְצִיאָו וְחִדְשׁוֹ, אוֹ הוּא מְחִיב שְׁיִהְיֶה הָעוֹלָם נִמְצָא
 תָּמִיד עִמּוֹ. הִנֵּה הוּא מְבֹאֵר בְּאִפֶּן הַקּוֹדֶם בְּעִינּוּ, שְׂכָבֶר יִחְיֶב
 35 לְמִי שִׁירָצָה לְהַשְׁלִים זֹאת הַחֲקִירָה, לְפִי מַה־שֶּׁאֲפָשֶׁר, שְׁיַדַּע
 מַעֲצָמוֹת חֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ מַה־שֶּׁאֲפָשֶׁר, עַד שְׁיֻכַּל לְשַׁפֵּט מִשְׁפֹּט

יִשְׂרָאֵל, אִם הוּא אֶפְשָׁר לִשְׂם יִתְבָּרֵךְ שִׁיחִיָּה פּוֹעֵל פְּעַם, וְלֹא
יִהְיֶה פּוֹעֵל פְּעַם, אוֹ אִי-אֶפְשָׁר בּוֹ זֶה. וְזֶה מִפְּנֵי-שִׁיּוּסִיף קָשִׁי
עֲצוּם בְּזֹאת הַחֲקִירָה, וְזֶה כִּי יִדְעֵתָנוּ בְּעֵצָם הַסִּפָּה תְּרֵאשׁוֹנָה
40 יִחְיֶיב שְׁתַּחֲוֶיָה חֲלוּשָׁה מְאֹד, וְזֶה מִבְּאֵר מִפְּנֵי-שִׁקְדָּם.

וּמִפְּנֵי-שִׁיּוּסִיף קָשִׁי בְּזֹאת הַחֲקִירָה הוּא שֶׁכָּבֹר יִקְשֶׁה
לְדַעַת מַאיִזָּה מִהַעֲצָמִים וּמִחֲפָשִׁיגִים אֲשֶׁר לְנִמְצָאוֹת יִתְכַּן
שֶׁנֶּעֱמַד עַל אֲמִתּוֹת זֶה הַדְּרוּשׁ. כִּי זֶה מִפְּנֵי-שִׁיחִיב שִׁיּוּדֵעַ
תַּחֲלָה לְמִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַשְׁלִים זֹאת הַחֲקִירָה; וְאִם לֹא, הִנֵּה תַּחֲוֶיָה
45 נְפִילָתוֹ עַל הָאֲמִתּוֹת בְּזֶה בְּמִקְרָה.

וּמִפְּנֵי-שִׁיּוּרָה עַל קָשִׁיָּה הוּא מֵאֵמֶר הַפְּלוֹסּוֹף לְפִי מַה-
שֶׁסִּפֵּר הָרַב הַמּוֹרֶה: וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְאֲשֶׁר אֵין לָנוּ בָּהֶם טַעֲנָה,
אוֹ חֵם גְּדוּלִים אֲצִלָּנוּ, הִנֵּה מֵאֵמְרָנוּ בָּהֶם לְפִי זֶה יִקְשֶׁה,
כְּאֵמְרָנוּ אִם הָעוֹלָם קִדְמוֹן, אִם לֹא. וְזֶה מִפְּנֵי-שִׁיּוּרָה כִּי
50 זֹאת הַשְּׂאֵלָה הֵיטָה אֲצֵל הַפְּלוֹסּוֹף בְּתַכְלִית הַקָּשִׁי, עַד שֶׁכָּבֹר
הָיָה נְבוּיָה וּמִסִּפָּק בָּהּ, עִם רַב מַה-שֶׁזָּכַר מִהַטְעָנוֹת לְקִיָּם
שֶׁהָעוֹלָם קָדוּם. וְזֶה אֲמָנָם הָיָה בְּלִי סִפָּק לְפִי שֶׁהַפְּלוֹסּוֹף
כָּבֹר שָׁעַר שֶׁכָּבֹר יִמָּצְאוּ טַעֲנֹת רַבּוֹת גַּם לְקִיָּם שֶׁהָעוֹלָם הוּוֹה,
וְשֶׁטַעֲנֹתָיו לֹא יִתְּנוּ הָאֲמִתּוֹת בְּזֶה עַל כָּל פָּנִים, וְזֶהוּ הָאֲמִתּוֹת
55 בְּעֵצָמוֹ. כִּמוֹ שִׁיִּתְבָּאֵר אַחֵר זֶה. וְאִם הֵיטָה זֹאת הַשְּׂאֵלָה קָשָׁה
מְאֹד אֲצֵל הַפְּלוֹסּוֹף, עִם רַב מַעֲלָתוֹ בַּחֲכָמָה, כָּל שֶׁכֵּן שְׁתַּחֲוֶיָה
יוֹתֵר קָשָׁה לְשֹׂאֵר הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר חֵם לְמִטָּה מִמֶּנּוּ בְּמִדְרָגַת
הַחֲכָמָה.

וְאִילָם יַעֲזוֹת הַקּוֹדְמִים מִצְאָנִים בְּזֹאת הַחֲקִירָה בְּתַכְלִית

- 60 מן החלופים. וזוהי, שקצתם אמרו שהעולם נתחדש ונפסד פעמים
 אין תכלית להם. וקצתם אמרו שכבר התחדש פעם אחת
 לבד; ואלו נחלקו לשתי דעות: מהם מי שיראה שהעולם
 נתחדש מדבר, והוא אפלטון והאחרונים דרכו מהאחרונים;
 ומהם מי שיראה שהעולם נתחדש מלאידבר במחלטה, והם
 הראשונים מן המדברים, כמו יחזקאל המדקדק, לפי מה שספר
 65 מפניו אבן רשד כפרושו למחשבתו הטבע. ואחריהם נמשכו
 המדברים בזה הדעת. וכבר נמו לזה הדעת הפלוסוף המעלה
 הרב המורה ורבים מחכמי תורתנו. וקצתם אמרו שהעולם
 הוא קדמון, והוא הפלוסוף והנמשכים אחריו. והוא מבאר
 70 ששבת חלופם באלו הדעות היא אם מפני התחלפות הענינים
 שלקחי מהם ראיה מטבע הנמצאות, אם מפני שלחצה אותם
 התורה, אם להתקבץ שתי הסבות יחד.

XXXVII. PROFIAT DURAN

[Philosopher and grammarian. He is called Maestre Profiat and Efodi, but his Hebrew name was Isaac b. Moses ha-Levi. He was born in the second half of the fourteenth century, and lived for some time in Perpignan. During the persecutions in 1391 he was an ostensible convert to Christianity. He afterwards wrote an epistle entitled *Al Tehi ka-Aboteka* (Be not like thy Fathers) in which he attacked Christianity in such a manner that the superficial reader may take it as a eulogy on that religion. His best work is his philosophical Hebrew grammar entitled *Ma'aseh Efod*. It is so called because the letters א'פ'ר are the initials of אני פריפוט דוראן].

The Definition of the Science of Language and Its Branches

חכמת הלשון היא חכמה כוללת הדקדוק והמליצה
והשיר. לכן ראוי שינתן גדרה באופן מסכים לשלשתם, ואחר
יבדל כל אחד בהבדלו המיוחד. ואומר כי חכמת הלשון היא
חכמה תודיע דרכים כוללים ידובר בהם בלשון כפי הראוי
לפי הסכמת הלשון ההיא. ורצוני באמרי, כפי הראוי שיחיה
5 הדבור מסכים כפי ההנחות הלשוניות למה שיצויר בנפש.
ואמרי לחכמת הלשון חכמה אמנם הוא בהיות שם חכמה
יותר כולל ממה שישכרו אותו הפילוסופים. וזה שהם כבר
גדרו החכמה כשהוא קנין שיושג אל הנפש בהתחלות ובסכות
אמתיות. ורצונם בהתחלות האמתיות, ההתחלות הידועות
10 אם בטבע השכל, כמושכלות הראשונות, או בחוש, או בנסיון.
ולפי זה לא יהיה חכמת הלשון חכמה כלל, כי התחלותיה
הסכמיות, בלתי ידועות באחד מהדרכים הנזכרים. אבל כבר
היה שם חכמה יותר כולל אצלנו, והוא שאנחנו כבר נקרא

15 חכמה לכל מה שיודע בחקירה ובהקש או ראייה, מכח איזה
 שרשים והתחלות, אם אמתיות, או שהונחו והסכמו. וכבר
 קרא הרב לחכמות האלה, חכמות מסכמות. ולפי זה יהיה
 חכמת הלשון חכמה, ויצדק עליה גדר החכמה. וזה, שכבר
 יודעו בה בחקירות וראיות תולדות מה נמשכות מכח השרשים
 20 והתחלות המונחות בה. והחכם ר' יונה אמר ברשם הדקדוק
 כי ענינו החקירה והחפוש. וזה באור שם לבד, לא הודעת
 הדקדוק בגדרו.

והנה כשיהיה הדבור מסכים אל שרשי הלשון ועקריו
 לבד, מזולת שיהיה בו ערכות, יפי, והדור, וגוי, לא בפשוטים
 25 ולא במרכב, ולא יהיה משולל מן המותר או הקצור במכוון.
 הנה יאמר למאמר שהוא מדוקדק לבד; ויאמר למדבר
 בדרך זה בעצם ותמיד שהוא מדקדק; ולכח אשר בו ידבר
 בדרך זה יאמר לו דקדוק. וכשיהיה לדבור הזה ערכות, יפי,
 הדור, וגוי בפשוטים והמרכב, יאמר לו אז מליצה (נגזר
 30 מאמרו: מה-נמצאו לחכי אמרתך! ירצה: מה מתקו וערבו);
 ובעל הדבור הזה יקרא מליץ, כשיהיה זה גם כן בעצם ותמיד;
 והכח אשר לו על דבור הזה יקרא מליצה. וכשיהיה לו עם
 כל זה המשקל יאמר לו שיר; ובעלו יקרא משורר, כשיהיה
 זה אצלו בעצם ותמיד; והכח אשר לו על זה יקרא שיר.
 35 ורצוני במשקל השתוות חלקי המאמר בתנועות, וכבר ידעתו.
 ואמנם יאמר לזה שיר, לפי שבאמצעות המשקל אפשר
 שישורר בו בקול. וכבר יאמר גם כן שיר לכל מה שיהיה
 הלמוד בו על דרך משל, כמו שיר השירים, וזולתו. וכבר היה
 למליצות ישראל ושיריהם קיום יחוד שלא ראיתו ושמעתיו
 40 למליצות שאר האומות ושיריהם, והוא שכבר יתנו מליצי
 ישראל ומשורריהם ערכות למאמריהם ויפי והדור, במה
 שיתנו צורה למליצותיהם ושיריהם מכתובי המקרא ומאמרי

החכמים, והשתדלם שיסבימו למכוון מאמריהם, אם כפי
 פשוטי המקרא, או לשתוף יתנוחו במאמר. וזה תכלית השבח
 והפאר למליצה ולמליצים, שיכונו מאמריהם, ויתנו להם
 45 ערבות, בדבור האלהי. ואמנם היה זה כן, לפי שהלשון
 העברי אצלנו היום קצר, כמו שהתבאר, והיה מן ההכרח
 אצלם, בשירצו ערבות המאמר ויפיו, שיפארוהו ויהדרוהו
 בדבור המליצה הנמצא אצלם. והנה לפי זה יצא הפסדם
 בשכרם, וקלקלתם תקנתם. וכבר ראיתי למליצי ישראל
 50 יחוד אחר על זולתם ממליצי שאר האומות, וזה, שכבר יגיעו
 אל הדקדוק בטבע, ומאמריהם לעולם מסכימים אל שרשי
 חכמת הלשון ועקריה, מבלתי שיעינו דבר בספרים המחוכרים
 בחכמה ההיא; ולא יפול במאמריהם שגיאה ומעות, כפי
 55 שרשי הלשון, אם לא במקרה, ועל המעט. ואין להאשימם
 ולגנותם על זה, לפי שהטבע גם כן כבר תפול השגיאה
 בפעולותיו לפעמים במקרה. וכבר היה זה חבת מכה הנקן
 להם בטבע סבה אל התרשלם והתעצלם מהעיון בספרי
 חכמת הלשון, ומאפס ותוהו נחשבו להם.

XXXVIII. SIMON B. ZEMAH DURAN

[Rabbinical authority and philosopher. He was born at the island of Majorca in 1361, and died in 1444. He lived for some time in Algiers. His literary activity was devoted to philosophy, Bible, and Talmud, and his best known work is *Magen Abot* (Shield of the Fathers), which is a theological-philosophical treatise.]

On the Problem Why the Wicked Prosper and the Righteous Are in Distress

אָמַנָם קָשִׁית רָשָׁע וְטוֹב לוֹ נִרְאָה שְׁאִינָה קָשִׁיא כָּלָל, כִּי
הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ הוּא טוֹב וּמַטִּיב לְכָל; וְלֹא יִמְנַע טוֹב מִהָרַע,
כְּמוֹ שֶׁלֹא יִמְנַע מִהֶאֱרִיזַת הַדּוֹרְסִים צַרְפְּנִיָּהֶם שְׂפָהֶם דּוֹרְסִים,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא תִקּוֹן מַחֲיָתָם. וְכָל זֶה מִסְכִּימִים בּוֹ תַּפְלוּסוֹף
5 וְהַדְּתִי; אֵין תִּבְדֹּל פִּינִיָּהֶם כָּלָל. וְהַתְּבַדֵּל שְׂבִינִיָּהֶם הוּא כִּי
תַּפְלוּסוֹף לֹא יִרְאָה שְׂתֵּהֵא הַשְּׁנֵחַת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ דִּבְקָה
בְּאִישׁ אֶחָד לְחַצִּילוֹ בְּצַדִּיקָתוֹ מֵאֵלּוֹ תְּרַעוֹת, וְלֹא לִמְנַע מִפְּנֵי
הַטּוֹבוֹת בְּרַשָּׁעָתוֹ; וְהַדְּתִי יִרְאָה שְׂתֵּהֵא שְׁנֵחַת דִּבְקָה בְּאִישׁ אֶחָד
מִבְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁהוּא דִּבְקָה בְּמִין כָּל מִצַּד קִיּוּמוֹ. כִּי הָאָדָם
10 מִצַּד שֶׁכָּלוֹ שֶׁהוּא קִים בְּקִיּוּם חַמִּין, בֵּן חַשְׁמֻנְחָה דִּבְקָה בּוֹ
כְּמוֹ שֶׁהוּא דִּבְקָה בְּמִין. וּבְזֶה יֵשׁ עִיּוֹן דֵּק. כִּי יָדוּעַ הוּא שְׂאִין
מְצִיאוֹת אֵל חַמִּינִים כִּי אִם בְּשֶׁכֶל, וְאֵין שֵׁם נִמְצָא בְּפַעַל אֱלֹא
הָאִישִׁים. וּכְבָר בְּאֵר אֲרִיסְמוֹ בְּמַה שֶׁאַחַר הַטֵּבַע שֶׁהַעֲנָן הוּא
בְּתַפְּסָה: שֶׁהָאִישִׁים מְחַדְּשִׁים חַמִּינִים בְּשֶׁכֶלֶם עִם הַחֲשָׁנוֹת.

- 15 וְכִינּוּן שְׂאִין הַמִּינִים נִמְצָאִים בַּפֶּעַל, וְהַשְׁנָחָה אֵינָה אֵלָּא בְּמַה־
שֵׁישׁ לוֹ מְצִיאוֹת בַּפֶּעַל, וְאִם כֵּן הַפְּלוּסוֹף שֶׁהוּא רוֹאֶה שְׂאִין
הַשְׁנָחָה דְּבִקָּה אֵלָּא בְּמַה־שֵׁישׁ לוֹ קִיּוֹם, וְאִין קִיּוֹם אֵלָּא הַמִּין,
וְהַמִּין אֵין לוֹ מְצִיאוֹת, וּמַה שְׂאִין לוֹ מְצִיאוֹת, לֹא תִדְבֹּק בּוֹ
הַשְׁנָחָה, אִם כֵּן מַהוּ סִבַּת קִיּוֹמָם? עַל כֵּן הוּא אוֹמֵר כִּי
20 הַשְׁנָחָה אֵינָה אֵלָּא בְּגִלְגָּלִים וּבְכוֹכְבִּים וּבְשִׁכְלִים גְּבֻדָּלִים,
וּבְסִבַּת הַשְּׁפַע הַשּׁוֹפֵעַ מֵהֶם אֵל זֶה הַמְצִיאוֹת הַשִּׁכְלִית גְּתֻקִּימוֹ
הַמִּינִים. אָבֵל הָאִישִׁים כָּל עֲנִינֵיהֶם מְשֻׁלָּחִים אֶל הַמַּקְרָה, אֵין
הַבִּדֵּל בֵּין אִישֵׁי הָאָדָם לְאִישֵׁי הַבְּעֲלֵי חַיִּים. וְהִדְתִּי, לְפִי
שֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁהַשְׁנָחָה הָאֵלֶּהִים יִתְפַּרֵּךְ הִיא דְּבִקָּה בְּאִישִׁים
מִצַּד שִׁכְלָם, שְׂאִין לוֹ קִיּוֹם בְּקִיּוֹם הַשִּׁכְלִים הַגְּבֻדָּלִים וְשִׁכְלֵ
25 הַגְּלִגָּלִים, וְכָל מַה־שֵׁישׁ בְּזֶה הָעוֹלָם הַשְּׁפָל לֹא נִתְּהִיָּה אֵלָּא
לְצַרְךָ הָאָדָם, אִם כֵּן מִתְּהַשְׁנָחָה הַדְּבִקָּה בְּאִישׁ מֵאִישֵׁי הָאָדָם
נִמְשָׁכָה הַשְׁנָחָה לְמִינֵי הַבְּעֲלֵי חַיִּים, בְּדִי שְׁיִתְקַנּוּ מְצִיאוֹת
הָאָדָם בְּקִיּוֹמָם. וְזֶה דְּבַר מְסֻבָּם הוּא מִתְּפִלוּסוֹפִים; כְּשֶׁחֲקְרוּ
30 בְּתוֹעֲלַת הָאֲבָרִים, וְתוֹעֲלַת הַבְּעֲלֵי חַיִּים וְחִצְמָחִים וְחַפְתָּכוֹת,
נִמְצָאוּ כִּי כָּלֶם הֵם לְצַרְךָ הָאָדָם, אִם לְצַרְךָ מְוֹנֵנוּ וּמִלְּבוּשׁוֹ
וּפִרְנָסָתוֹ וּמַעֲוֹנוֹ, אִם לְצַרְךָ רְפוּאָת מַחֲלָתוֹ. כִּי אֶפְלוּ הַדְּבָרִים
הַמְּזִיקִים יִמָּצֵא בָּהֶם רְפוּאָה וְצַרְךָ הָאָדָם. וְאִם נִתְּרַפָּא חֲסִיד
אֶחָד, יוֹם אֶחָד, בְּצוּאָת אֶרְיָה תְּדוּרָם, אוֹ בְּעוֹר גָּחַשׁ תְּנוּשָׁה,
הֵנָּה נִבְרָא אוֹתוֹ מְזִיק לְצַרְךָ הָאָדָם. וְכֵן מִי שֶׁנִּמְטַע כֶּרֶם, וְעָשָׂה
35 מִמֶּנּוּ יֵין, וְשָׁתָה מִמֶּנּוּ חֲסִיד אֶחָד כּוֹס, כְּשֶׁנִּשְׁכּוּ אֶפְעָה,
וְנִתְּרַפָּא, הֲרִי נִבְרָא אוֹתוֹ יֵין לְתוֹעֲלַת אוֹתוֹ חֲסִיד. וְעַל כֵּיּוֹצֵא
בְּזֶה אָמַר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, כְּשֶׁחָלָה בְּמַעֲיוֹ וְנִתְּרַפָּא בֵּינָן שֶׁל

תפוחים של שבעים שנה שהיה ביד גוי אחד: ברוך שפסר
 עולמו לשומרים. ועל זה אמרו זכרם לברכה: אין לקדוש 40
 ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. ואמרו: כל
 העולם לא נברא אלא לצות לזה. ואמר בן זומא: ברוך
 שברא כל אלה לשמשני. וכבר כתבתי זה במחשקדם. ואי
 אפשר שיהיה כל זה במקרה, אלא בהשגחה אלהית, כמו
 שאמרו: בזה, כשאדבר בגפש בעזרת השם. 45

ומה שחביא הדתי על הפלוסוף לחלק בזה הוא שאחר
 ששכל האדם הוא קנים בקיום העליונים, ראוי שתלזה אליו
 ההשגחה האלהית, כמו שהיא על העליונים. ועוד כי דבר זה
 נתפרסם בחוש, כמו שספרה התורה מענש הרעים בהנעה 50
 אליהם רעות יוצאות מההקש השכלי, וממנהג הטבעי, אחר
 הקדמת הידיעה מאיש מפרסם בגבוהה; והצלת הטובים
 מאותן רעות, והצלת הטובים, שלא כמנהגו של עולם. ואי
 אפשר ליחס זה אל הקרי וההודמן, לרב מציאותו ולהיותו
 על ידי איש שלוח מהאלהים יתברך, אין לספק בשליחותו.
 וכל אלה הדברים יקום בהם הדתי אמונתו שהאלהים יתברך 55
 משגיח באיש איש מאישי האדם, לגמול טוב לטובים, ולהביא
 רע אל הרעים.

ועל זה ישיב הפלוסוף, ויאמר: אלו ראינו הדברים
 נמשכים כזה, היה הדבר בדברי הדתים; אבל גם אנחנו רואים
 הרבה טובים, יבואו עליהם שלא על הדרך הנחוג הטבעי 60
 כמה רעות, וכמה רעים ראויים לרע מצליחים הצלחה

יוצאת מהתקש הטבעי. ואם היו הדברים מסדרים מהאלהים
יתברך, כמו שאמר הדתי, הנה ראוי זה הטוב להנצל מהרעות
הבאות עליו, והנה ראוי למנע זאת החצלקה מזה הרע.

- 65 והדתי אומר ברעת הטובים שהיא תשובה הטעיית.
והטעות נפל בה באחד משני צדדים, אם מצד הנושא, אם
מצד הנשוא. אולם מצד הנושא: כי זה הטוב, שנראה גלוי
טוב, אינו טוב; כי יודע מצפיניו יודע שהוא רע, ובני אדם
טועים בו, וגוזרים עליו שהוא טוב; ויודע מהשבותיו יודע
70 שהוא רע. או עשה איזו רעה יתחייב עליה זה הרע. ואולם
מצד הנשוא: כי אלו המקרים, שנראים רעים, אינם רעים,
ולטובתו הם.

- ובזה נחלץ הדתי מקשיית הפלוסוף בענין צדיק ורע לו
והוא מסתעף לחרבה פרטים. ובענין הצלחת הרעים גם כן
75 אומר הדתי כי נפל בה הטעות, גם כן באחד משני צדדים,
אם מצד הנושא, אם מצד הנשוא. אולם מצד הנושא: כי
זה הרע, אף על פי שפרסום מעשיו יראה שהוא רע, ואין
לספק בו כלל, אי אפשר שלא עשה איזו טוב ראוי שישלם
לו גמולו ואת החצלקה. אולם מצד הנשוא: כי זאת החצלקה
80 היא לרעתו. וגם זה כלל גדול יצאו ממנו כמה ענפים נחלץ
בהם הדתי מקשיית רשע וטוב לו.

XXXIX. JOSEPH ALBO

[Spanish theologian and philosopher. He was born about 1380, and died about 1444. His philosophic treatise entitled *'Ikkarim* (Principles) is one of the great favorites of Hebrew readers. He has a clear style, and makes himself readily understood. It is no doubt due to this characteristic that he supplanted his master Hisdai Crescas, author of *Or Adonai* (Light of the Lord).]

The Various Ranks of Prophecy

אף על פי שכל דברי הנביאים אמתיים בלי ספק, מכל
מקום לפי גודל מעלת הנביא ומדרגתו בנבואה, יהיה חזק
האמות הבא בדבריו. כי כמה נביאים, להלשת השגתם, לא
ישיגו הדברים מבוארים כראוי. לפי שיקרה להשגת הנביאים
מה שיקרה להשגת החוששים: כי מי שהוא בריא וחזק בהם
5 הוא משיג המוחשים על אמתתם, ומי שהוא חלוש בהם לא
ישיגם על אמתתם, אבל ישיג מינם או סוגם, ולא ידע
להבדיל מאיזה מין הם. כי מי שהוא חזק הראות. ישיג
המראה אשר ישיגהו לפי מה שהוא (כאלו תאמר אדום או
10 ירוק); וישיג גם כן באיזו מדרגה הוא מן האדמימות או מן
הירקות. ואולם חלוש הראות לא ישיג אלא הסוג, כלומר
שהוא מראה, ולא יותר; ואף אם ישיג המין, רוצה לומר
שהוא אדום או ירוק, לא ישיג באיזו מדרגה הוא מן
האדמימות או מן הירקות. וכן הענין בשמע ושאר
15 המוחשים. וכזה עצמו יקרה לנביאים בהשגתם. כי מי
שהוא חזק ההשגה ישיג הדבר כפי מה שהוא, בזולת דמיון;
ויבואו דבריו מבוארים ובלתי סתומים, ולזה יובנו אמתיים

- כפשוטן. והנביא שהוא למטה ממנו במדרגה יבואו דבריו
סתומים ובחידות ובמשלים ובלתי מבוארים; ולזה לא יהיו
אמתיים כפשוטן, אבל כפי הענין הנרמז בהן בלבד; וכפי
20 פשוטן יובן מהן ענין זולת הענין המכוון בהם. ולזה תמצא
יהזקאל, להיות נבואותיו אחר הגלות, היה מדבר במשלים
וחידות בלתי אמתיים כפשוטן, עד שנתרעם מזה להשם
יתברך, ואמר: "המה אומרים לי הלא ממשל משלים הוא."
וכן זכריה, לפי שהיה בסוף הנבואה, היו כל נבואותיו
25 במראות שאינן אמיתיות כפי פשוטן, אלא כפי הנרמז בהם
בלבד. אמר שראה סוסים ונשים ומנורת זהב ושנים זיתים
עליה, שענין המנורה והזיתים לא היה אמתי בעצמו, אלא
הענין הנרמז בהם בלבד. וירמיה, שהיה קודם החרבן, היו
כל נבואותיו מבוארות באר היטב. וכבר באר השם יתברך
30 זה ההבדל בין נבואת משה לזולתו. אמר בנבואת משה:
פה אל-פה אדבר-בו ומראה ולא בחידת. מכלל ששאר
הנביאים זולת משה הם מדברים בחידות בלתי מבוארות
ומראות בלתי אמתיים. ולכן ראוי שיפרשו באופן שיסכימו
אל דברי משה. וכן יפורשו תמיד דברי הנביא הקטן במדרגה
35 באופן שיהיו מסכימים אל דברי הגדול, ובלתי חולקים עליו.
ובאור זה הרי שמצינו ישעיה אומר: "ואראה את-י יושב
על-כסא רם ונשא", ומשה אומר: "כי לא-יראני האדם וחי."
ואלו לא היינו יודעים מדרגת שום אחד מהם, היינו חושבים
שדברי ישעיה הם צודקים, והיינו אומרים כי לגודל מדרגתו
40 השיג מהשם מה שאפשר שיושג ממנו, ולכך אמר: "ואראה
את-י"; ומשה למה שלא הגיע למדרגת ישעיה, ולא השיג
מהשם אלא דבר מועט, אמר: "כי לא-יראני האדם וחי",
למעוט השגתו ומדרגתו בנבואה. ואבל אחר שידענו היות
משה רבן של נביאים, שנאמר עליו: "ודבר יי אל-משה פנים
45 אל-פנים כאשר ידבר איש אל-רעהו", ונאמר גם כן: "אם-

יהיה נביאכם יי במראה אליו אתודע בחלום אדבר־בו לא־כן
 עבדי משה וגו' פה אל־פה אדבר־בו ומראה ולא בחידת',
 ידענו כי דברי משה אמתיים כפשטן בלי ספק; ודברי ישעיה,
 שהוא למטה ממנו במדרגה, אינם צודקים; ולמעוט מדרגתו 50
 אמר: 'ואראה את־יי'; 'שחשב שראה את יי, ואינו כן, כי זה
 היה מפועל הכח המדמה. אבל משה, למה שלא היה לכה
 המדמה מבוא בנבואתו כלל (כי נבואתו היתה בכה־דברי
 אשר בו, מפשט משאר הכחות הגשמיות)', אמר: 'כי־לא
 יראני האדם והי', שהוא האמת. אבל ישעיה, למה שהיה 55
 משתמש בנבואה גם על ידי הכח המדמה, שקראה רז'ל
 אספקלריא שאינה מאירה, הביאו זה לטעות ולדמות בכה
 המדמה שראה את השם. והוא בעצמו פרש שהשגתו זאת
 היתה בטעות, ועל ידי הכח המדמה, ובאר שהסבה בזה
 היתה שלא היתה המרו מזוקק כחומר משה רבנו; וזהו שאמר: 60
 'כי איש טמא־שפתים אנכי'. וגם מדותיו לא היו כראוי;
 וזהו שאמר: 'ובתוך עס־טמא שפתים אנכי ישב'. כי
 הישיבה בין האנשים רעי המדות יפסידו מדות האיש הטוב.
 ובעבור זה היה מתאונן, ואמר: 'אוי־לי כי־נדמיתי', כלומר:
 'שנתפעלתי מן הכח המדמה, ואין נבואתי באספקלריא 65
 המאירה כנבואת משה, שהיה שומע את הקול מדבר אליו,
 מזולת שיראה תמונה לנגד עיניו. אבל אני, להיות נבואתי
 באספקלריא שאינה מאירה, שהיא באמצעות הכח המדמה,
 לא יכלתי לשער השגת דבור מבלי־ראיית צורה מדברת. וזה
 גרם לי להיותי איש טמא שפתים, ושהייתי יושב בתוך עם 70
 טמא שפתים. ולזה אני מתאונן, ואומר: 'אוי־לי כי־נדמיתי'.
 לפי שאת המלך יי צבאות ראו עיני, ויודע אני שזוהו פועל
 הכח המדמה; כי הוא יתברך בלי ספק אי אפשר ליחס אליו
 שום תואר ולא תמונה אפילו במראה הנבואה למתנבא
 באספקלריא המאירה.' וזהו שאמר הו'ל: 'מנשה הרג את 75

ישעיה. ואמר רבא: מידן דיינייה וקטליה. אמר לו: משה
 רבך אמר: כי לא־יראני האדם והי, ואתה אמרת: ואראה את־
 יי'. ואמרו שהיה יכל להשיב על זה, ולא השיב, לפי שידע
 שלא יקבל תשובתו. ומה שהיה יכל להשיב הוא כי אפילו
 באותם העומדים בדורו של משה נאמר עליהם: 80 ויראו את
 אלהי ישראל', לפי שלא היתה השגתם באספקלריא המאירה.
 ויתבאר מכל זה כי הנביא שהוא במדרגה למטה מנביא אחר
 אי אפשר לו לחלוק על דברי הגדול, אבל יתפרשו דבריו
 באופן שלא יחלקו על דברי הגדול. ואחר שיתבאר בתורה
 85 היות נבואת משה במדרגה הגדולה מכל הנביאים, מעתה אי
 אפשר לשמוע לשום נביא לחלוק עליו ולבטל דבריו. ואולם
 אם אפשר לשום נביא לפרש דברי משה ולומר שאף על פי
 שנזכרו סתמיות יש בהם תנאי, או זמן נקשר בהם אף על
 פי שלא פורש, זה יתבאר במה שיבוא בעזרת השם.

XL. ISAAC B. JUDAH ABRAVANEL

[Statesman, philosopher, and biblical exegete. He was born at Lisbon in 1437, and died at Venice in 1508. He was treasurer at the court of king Alfonso V of Portugal. When the Jews were expelled from Spain, he left that country and went to Naples. He was a prolific writer, and in all his works he displayed clear-sightedness and a thorough mastery of the subjects under discussion, though he lacked striking originality. His most popular work is his commentary on the Bible.]

The Advantages of a Republic Over a Monarchy

הנה ראוי שגדע אם המלך הוא דבר הכרחי ומחייב בעם
חייב עצמי, או אפשר בלתי. וכבר השבו הפלוסופים שהוא
כן, ושרית המלך לעם בקבוץ המדיני כיחם חלב בגוף הפעל
חי שיש לו לב, וכיחם הסבה הראשונה אל העולם הכולל.
ואם המעיינים יסברו שתמלכות יגזר שלשה דברים: הראשון, 5
האחדות והעדר השתוף; והשני, התמדה והעדר החלופ; 5
והשלישי, היכלת המחלט; הנה תהיה באמת מחשבתם בחיוב
המלך והכרחיותו כוזבת. לפי שאינו מהבטל שיהיו בעם
מנהיגים רבים, מתקבצים ומתאחדים. ומסבירים בעצה
אחת, ועל פיהם תהיה התנהגה והמשפט. וזהו כנגד התנאי 10
הראשון. ולמה לא תהיינה הנהגותיהם משונה לשנה, או
לשלוש שנים, כשני שכיר, או פחות מזה? ובהגיע תור
שופטים ושופטים אחרים, יקומו תחתיהם, ויחקרו אם פשעו

- הראשונים בַּאֲמוּנָתָם, וְאֲשֶׁר יִרְשִׁיעוּן יִשְׁלַם כָּל אֲשֶׁר הִרְשִׁיעַ
 לַעֲשׂוֹת. וְזֶהוּ כִּנְגֵד הַתִּנְאִי הַשָּׁנִי. וְלִמָּחָה לֹא יִהְיֶה גַם בֵּן
 15 יְכַלְתֶּם מִגִּבֹּל וּמִסֶּדֶר כָּפִי חֲדָתוֹת וְחֲנֻמוֹסִים? הַדִּין נֹתֵן
 שְׂיָחִיד וְרַבִּים הִלְכָה בְּרַבִּים, וְשִׂוִּיתָר קָרוֹב לַחַיּוֹת הַפֶּשַׁע
 בְּאָדָם אֶחָד, אִם לִסְכָּלוֹתוֹ וְאִם לְתַקְּףָהּ יִצְרוּ אוֹ פַעְסוּ (כְּמוֹ
 שֶׁאָמַר: חֲמַת־מֶלֶךְ מִלֶּאכִי־מוֹת), מְשִׁיחָטָאוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים
 20 בְּהוֹסֶדֶם. כִּי אִם הָאֶחָד יִטָּה מִנִּי דֶרֶךְ, יִמְחוּ הָאֲחֵרִים בְּיָדוֹ.
 וּבִהְיוֹת הַנְּהַגוֹתֵיהֶם זְמַנִּיּוֹת, וְהֵם עֲתִידִים לָתֵת אֶת הַדִּין אֲחֵרִי
 יָמִים מְעַטִּים, יִהְיֶה מוֹרָא בְּשֶׁר וְדָם עָלֵיהֶם. וּמַחֲלֵנוּ לְהַבְיֵא
 עַל זֶה טַעֲנוֹת שְׂכָלִיוֹת, וְהִנֵּה הַנִּפְסִיּוֹן גּוֹבֵר עַל הַחֶקֶשׁ? הַפִּיטוֹ
 יֵרָאִי הָאֲרָצוֹת שֶׁהִנְהַגְתֶּם עַל יְדֵי הַמַּלְכִּים, וְתֵרָאִי אֶת שְׂקִיצֵיהֶם
 25 וְאֶת גְּלוּלֵיהֶם; אִישׁ מֵהֶם כָּל הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה; כִּי מִלֵּאָה
 הָאָרֶץ חָמָס מַפְּנִיָּהֶם. וְחַיִּים הָיָה רְאִינוֹ כְּמָה אֲרָצוֹת
 שֶׁהִנְהַגוֹתֵיהֶם עַל יְדֵי הַשּׁוֹפְטִים, וּמוֹשָׁלִים זְמַנִּים גְּבָחִירִים
 בִּיגִיָּהֶם, וּמֶלֶךְ אֱלֻקִּים עִמָּהֶם; מִשְׁפָּט גְּבָחֶרֶה לָהֶם בְּסִדּוֹר
 מִגִּבֹּל, וְהֵם הַרּוֹדִים בָּעַם הַעוֹשִׂים בְּעֵינָיו הַמִּלְחָמוֹת; לֹא
 30 יַעֲמֹד, אִם לִשְׁבֹּט אִם לְאֲרָצוֹ. הֲלֹא יִדְעֶתָ אִם לֹא שָׁמַעְתָּ, כִּי
 אֶרֶץ רַבָּה שֶׁהִיְתָה מוֹשְׁלָת בָּכָל הָעוֹלָם, אֲכָלָה כָּל אֶרֶעָא,
 תְּדוּשָׁנָה וְתִדְקָנָה, בְּהִיוֹת הַנְּהַגוֹתֶיהָ עַל יְדֵי הַקּוֹנְשׁוֹלִישׁ,
 שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים, וּבִהְנַהְגוֹת זְמַנִּיּוֹת; אֲמָנָם אַחֵר שֶׁחֲמֶלֶךְ
 קִיסָר הִיְתָה לָמָס. וְעוֹד חַיִּים שׁוֹרְרָת וַיִּנְיָצָאָה הַגְּבֵרָת, רַבָּתִי
 35 בַּנּוּיִם, שָׂרָתִי בַּמְדִּינוֹת; וּמִלְכוּת פְּלוֹרִינְצִיָּאָה צָבִי הִיא לְכָל
 הָאֲרָצוֹת; וּמִלְכִּיּוֹת אַחֲרוֹת גְּדוּלוֹת וּקְטָנוֹת אֵין מֶלֶךְ בָּהֶם, וְהֵם
 מִתְנַהֲגִים עַל פִּי מִנְחִיגִים גְּבָחִירִים לְיָמִים קְצוּבִים. וְהִנֵּה הַמִּלְכִּיּוֹת

הנבחרות, אשר אין בהם נפתל ועקש, לא ירים איש את ידו ואת
 רגלו על כל דבר פשע; והפכה בוכשות ארצות לא להם בהכמה,
 40 בתבונה, ובדעת. וזה כלו מפת-שיוצח שמציאות המלך בעם
 אינו חכמי, כי אם מוזק, וסכנה רבה. וכמו שתוכיר הרב
 המורה תפגנות העצומות בתרבות חזמים ובעבודת
 המלכים, מפני חמדמות שיש ביניהם באפשרות הסכנה
 הקרובה לבוא, והדמות שניהם: רוח סערה בים ורוח תמושל.
 45 וחתמה מפעלי הדעת הזאת תפדמה שהמשילו אחדות המלך
 החכמי ברשות האנשים ורצונם לאחדות הסבה הראשונה
 יתברר, תפדמון החכמי. ואמנם בגוף הפעל חי כבר כתבו
 החכמים שבו שלשה אברים ראשיים בתנהגותו. ואף לדעת
 ראש הפלוסופים שחלב לבדו הוא הראשי, הנה יחיה זה
 50 בתולדת הרוח, אבל לא יכחיש התנהגות חגוף בפחות,
 הנפשיות חיותן מהפה, והטבעיות מהכבד. סוף דבר הענינים
 אשר בטבע אי אפשר שלא יחיה בו, ואשר מפעל תרצון הם
 מחמר האפשר. מה לתכן את חזר?

ואין להקשות מפאמר, בפשע ארץ רבים שריח; כי שם
 55 מן השרים דבר, לא מהפנהיגים והשופטים. ואנחנו אף
 נסכל המפדשים בכל? כי אם היו הפנהיגים טובים, מוטב
 שיהיו רבים, ולא אחד; ואם היו רעים, ויותר מסכן האחד
 המשלח לתאותו מן הרבים. ולכן אחשב שלא נעשו המלכים
 בראשונה בבחירות העם, כי אם בחזק, וכל דאלים גבר; וכמו
 60 שכתב: נעלה ביחידה ונקיצנה ונמלך מלך בתוכה. וגם
 יאלי לא נמנו כי אם בדרך אמינות, לעבוד את העם, והם

בַּעֲשׂוֹ אֲדוֹנִים, כְּאֵלֹהֵי נָתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָהֶם אֶת הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ
וְיִזְרִישׁוּהָ לְבָנֶיהֶם אַחֲרֵיהֶם, וְלִבְנֵי בָנֵיהֶם, עַד עוֹלָם, כְּאֵלֹהֵי הָיָה
קִרְקַע שֶׁקָּנָה בְּמִמּוֹנָהּ. וְנִתְפָּשְׂטָה חֲצִרֶעַת הַמַּמְאָרֶת הַזֹּאת, עַד
שִׁיקוּם אִישׁ אֶחָד וַיַּעֲזֹר בְּעֶצְמוֹ וַיִּנְהַג בְּדַמּוּתוֹ. וְגַם זֶה אֵינָנו
65 שֹׁהֵה בְּכָל הַמַּלְכִּיּוֹת; כִּי יֵשׁ מִהֵן שְׂאִין לַמֶּלֶךְ כָּל כֶּף יְכָלֶת
בְּחִנְחֻגָתָם. וְמוֹזֵב מִשְׁנֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר עֵדֵן לֹא הָיָה.

XLI. SOLOMON IBN VERGA

[Spanish historian and physician who flourished during the fifteenth and sixteenth centuries. He was compelled to flee to Turkey, where he wrote his *Shebet Yehudah* (Rod of Judah), which gives an account of the Jewish persecutions in various countries. This book is valuable for Jewish folk-lore, though not always trustworthy as a historical source.]

A Jew Is Accused of Murdering a Christian, But His Innocence Is Proved

בזמן המלך הישר, הזקן מלך אלפונשו באו אנשים לפני השופטים אשר בארץ, ואמרו איך ראו איש נוצרי נכנס ערב הפסח בבית איש יהודי, ואחר זה שמעו אותו צועק ואומר: הנוצרים, הצילוני. אז השופטים שלחו אנשים, וילכו לחפש בבית האיש היהודי, ולא מצאו דבר. אמרו השופטים: 5 כעין זה העלילו בשנה שעברה, ונתגלה השקר. ואתם, התובעים, למה תלכו אחרי ההבל, ולמה תרגיזו הדלים על לא חמס בכפיהם? קמו העם בקול המיה, ואמרו: השופט כל הארץ לא יעשה משפט? אנחנו נלך אל המלך, כי הוא יוציא לאור משפטנו. 10

באו לפני המלך, וספרו לו כל הענין. אמר המלך: הביאו לפני האיש היהודי. הביאוהו מיד לפניו, ושאל לו המלך, והשיב: חס ושלום! כי לא נכנס בביתי שום נוצרי זה ימים. אז אמר המלך לתובעים: בני מות אתם. כאשר שמעתם הנוצרי צועק ואומר: הצילוני, ואתם הכרתם בקולו, 15 למה לא שברתם דלתות היהודי ונכנסתם להציל העשוק מיד

עושקו? השיבו כי היו יראים מן השופטים שיטילו עונש עליהם על שבירת דלת לשום אדם. השיב היהודי: "זה ימים שברה עבד, ונכנס בביתי, ונעל בפניו, איך שברתם דלתותי, ועדיין הן שבורות?" וילכו; שתקו ולא ענו דבר. אז אמר המלך לשרים: "הראיתם היהודי חורג נוצרים, והוא זקן עד מאד וחלש, אין בידו להרוג פרעש? אין זה כי אם רוע לבבם של אלו, וראויים לתת את הדין." וחזר פניו אליהם ואמר: מניפים ושקרנים אתם; השמרו לנפשותיכם, שלא תבואו עוד בדבר כזה לפני!

ביום הב' נאספו, וישבו אל המלך לאמר כי יש עדים רבים ואמתלאות חזקות. אז אמר המלך: "כיון שכן, ראויה החקירה." אז צוה שיבוא סופר המלך. ובא וכתב שם היהודי וסימן ביתו. ושאל למכירים, אשר אמרו שהכירוהו, מה שם הנוצרי; ואמרו: "פידרו גוזמאן." שאל על אשתו, ואמרו: "ביאטריץ משרתת ההגמון, דרה ברחוב פלוני." שאל המלך: "ומה תואר הנוצרי?" והשיבו: "איש צעיר קטן הקומה, ואדמוני, וזקנו מחולק, והוא עור מעין אחת." שלח המלך בעד האשה ושאל ממנה על בעלה, ואמרה: "לבית יהודי הלך לקחת חוב שהיה חייב לו, ולא שב עוד לביתי." אחר זה שאל המלך עדות הנערים, ואמרו: "האיש הנוצרי החזא, אשר כך וכך סימניו, היה מכירנו, ומציאנוהו לפתח היהודי; ואמר לנו שהוא מקוה ליהודי על חוב שחייב. ועודנו מדברים, בא היהודי, ונכנס הנוצרי עמו. ומעט שעה שמענו קולו אומר: הצילוני. ואז בחלון נכנסנו בבית היהודי, וחפשנו ולא מצאנו הנוצרי; אבל מצינו דם על הארץ לרוב." אז אמר המלך: "לאמתלאה זו ראוי להכותו ביסורין." והכו היהודי, ואמר כי הוא חרגו, ובלילה השליכו בנחר. ונגזר עליו השרפה.

- 45 ובעת קריאת הגזרה בא ההגמון הגדול לפני המלך, ושמע קריאת הגזרה. אמר ההגמון: פידרו די גוזמאן זה בעלה של ביאטריין, או איש אחר? השיבו: בעלה של ביאטריין. אמר ההגמון: דברים תמוהים אני רואה. כי הגזרה אומרת שביום ראשון ליינארו הרגו, ואני אמש מצאתיו
- 50 חי בכפר הסמוך לעיר; ויבוא היום או מחר. אמר המלך: כפי זה, או איש היהודי שומה היה, או יצא בקרוב מדעתו, כי הודה במה שלא עשה. או השיב ההגמון: היסורין ומעשה השרים אין בהם אמונה ולא בטחון. אמר היהודי: אדוננו המלך, לא שומה אנכי, ולא הייתי שומה; אבל הוציאוני מדעתי בכח היסורין; כי אבדה החנינה מן הנוצרים,
- 55 ועשו בי שפטים שלא נעשו למורדים בכתר המלך. וכאשר ראיתי שאחר שהכוני בכמה מיני יסורין היו חוזרים ומחדשים יסורים אחרים, בהרתי במות אחת, ולא בכמה מיתות.
- או שלח המלך ב' עבדיו, ושלח יהודי אחד עמהם לשלא יחביאוהו עם שוחד. ובא הנוצרי לפני המלך. אז קם המלך על רגליו ואמר: ישתבח המאיר אפלות! ישתבח למי שאליו הדין והמשפט! ולמה צוה לבערים כמונו לשבת על כסא דין, ואנחנו כבהמות השדה, לא ידעו במה יכשלו? עוד אני אומר כי שמעתי בזמן הקדום היה מנהג היונים כי ביום שגולד התינוק היו בוכין, וכשמת הזקן היו שמחים ושוחקים.
- 65 וטעמם הוא כי ראוי לבכות לאדם הגולד, כיון שבא לבכי; אבל כשמת ראוי לשמות, כיון שהלך לשמות ולנוה. והיהודים ראוי שיבכו בלדתן ובמיתתן, ובימים שבינתיים; כי לא די להם הגלות הטבעי, אלא שמבקשים עליהם תואנות להפילם. ודואג אני עליהם, לא מפני שהם יהודים, כי אם מפני שהם
- 70 דלים ושפלים; ואין לנו מלכות, 'אלא מה שנתן לנו מלך עולם; והוא אמר על יד נביאו: ואל-זה אביט אל-עני ונכה-

רוח. ולך, ההגמון, חסד, כי מנעתני מבוא בדם נקי. והאל
שלחך לבל יצא מידנו משפט מעוקל."

- 75 אמר ההגמון: עדין עשה לך המלך, מלכו של עולם, חסד
אחר, כי ראית בעיניך שאין אמונה והבטחה במה שיאמר
האדם על ידי מכות ויסורין. והנה העני היהודי אמר שהרג
הנוצרי ההוא, והננו חי לפני אדוננו. וישתבח המאיר למלכות
ישראל וצדיקים כמוך, ונצח יאר פניו אליך. אמן."

XLII. ABRAHAM B. MORDECAI FERIZOL

[Scholar and geographer. He was born at Avignon in 1451, and died in the first half of the sixteenth century. Early in life he settled in Italy, and is said to have been cantor in a Ferrara synagogue. He is the first geographical writer in Hebrew. Although he wrote a number of other treatises, he is best known by his *Iggeret Orehot 'Olam* (Treatise on the Paths of the World), which is a cosmographic and geographic work.]

A Jew Who Claims to Belong to the Ten Tribes Visits Italy

לְתוֹעֵלֶת הָאֶגֶרֶת הַזֹּאת אֲשֶׁר חִבְּרִיתָהּ, אָנִי אֲבָרְהָם
פְּרִיזוֹל לְגִלּוֹת לְבִלְתִּי יוֹדְעִים אֲרָחוֹת עוֹלָם, בְּחֻרְתִּי לְכַתֵּב
חֶפְרָק חֵזֶה יְסוּבֵב קָטְבוֹ עַל מַחְלְכֵי תִּיחִידֵי מַחְשָׁבִּים, אוֹ
שִׁיחִיָּה מִיְּהוּדָה, נִקְרָא שְׁמוֹ דָּוִד בֶּן שְׁלֹמֹה, שֶׁר צָבָא יִשְׂרָאֵל,
אֲשֶׁר בָּא, וְרֵאיוֹנוֹהוּ בְּגִלְיָלוֹ נָה, גִּלְיָל אִיטָאֲלִיאָה, אֵינָהּ בָּא 5
מִמְדְּבָר חֲבוֹר, לְפִי דְבָרָיו. וְעֲנִינוּ יִמְצְאוּ חֻקּוֹרָאִים בּוֹ מְרָגוּעַ
לְנַפְשׁוֹתָם; פֹּה יִנְיָחוּ יִגְיַעֵי חֶפֶץ. כִּי לֹא אֶחָטָא בְּסַפּוֹר דְּבָרֵי,
כְּפִי מַח־שִׁידְעֵתִי מִפִּי חֲשׂוּבִים, וְרֵאיוֹתִי בְּמִכְתָּב אֲנָשִׁי אֶמֶת.
וְיִי יוֹדֵעַ הָאֶמֶת, כִּי הוּא לְבָדוֹ אֶמֶת; אֵפֶה כִּי מְקַטְנִי אֶמְנָה
בְּחֻבְלִים אָנִי. 10

זֹאת הִיא: בְּשָׁנַת רפ"ג, בְּאֶלֶף חֲשֵׁשִׁי, שְׁמוּעָה שָׁמַעְנִי
מֵאֶרֶץ חֲצָבִי דֶרֶךְ הַדִּיגִיאוֹת מוֹיִנִּיצִיאָה בְּמִכְתָּב עֲבָרִי לֵאמֹר:
אֵינָהּ חֲגִיעַ שָׁמָּה יְהוּדֵי אֶחָד מַחְשָׁבִּים מְגִיד חֲדָשׁוֹת בְּקָרֵב

הָאָרֶץ. אִין צָרָה בַּחֲגֻדוֹת הַחֶמֶת, עַד אֲשֶׁר עָבַר הָיִם בַּשָּׁנָה
רפ"ד, וְהָגִיעַ בְּוִינִיצִיָּאָה, וְעָלָה בְּרוּמִי, וּמִשָּׁם נִתְאַמַּת לְיֹדְעִים 15
מִהָלָכוֹ וְעִנְיָנוֹ. וְזֶה, כִּי הִיחֻדִּי הָזֶה מִכַּת שְׁנֵי הַשָּׁבָטִים הוּא,
לְפִי הַנִּשְׁמָע מִדְּבָרָיו, שֶׁאָמַר שֶׁהוּא מִן הַיּוֹשָׁבִים בַּמִּדְבָּרוֹת
הָהֵם כְּבִנֵּי הָרִכְבִּים בְּאַהֲלִים. וּמִצָּכוֹ בַּמִּדְבָּר חֲבוּר אֲשֶׁר
בְּאַשִׁיָּאָה מֵאִיזוּרִי, וּלְמַטָּה מֵהֶם וּלְהֵלָאָה תַּשְׁלוּם עֲשֶׂרֶת
הַשָּׁבָטִים. וְהֵם סְמוּךְ לַמִּדְבָּרוֹת לָלֶכֶת לְאַמִּיקָא וְגֵדָא אֲשֶׁר 20
עַל יַם סוּף. וְלָהֶם לְכָלֶם יֵשׁ מַלְכִּים וְיִשְׂרִים וְעַמִּים רַבִּים כַּחֲוֹל
אֲשֶׁר עַל שַׁפַּת הָיִם. וּמוֹצֵא תַּבְשָׁמִים וְהַפְלָפֵל וְחַפְסִים
חֲפָשׁוּטִים, וְכָל טוֹב הַנִּמְצָאֵת בְּיָדָם, כְּאֲשֶׁר נִכְתָּב עוֹד בְּמִקְוָמוֹ.
הָאִמָּנָם בֵּין שְׁנֵי חֲכֻמוֹת מִהִיחֻדִּים הָאֵלֶּה יֵשׁ בְּיַיְחֵם מִן
הַיִּשְׁמָעֵאלִים אִמָּה חֲזֻקָה וְתַקִּיפָה, וְעַם מַלְכִּים רַבִּים לָהֶם, 25
יִזְקוּ לִכְתּ מִהִיחֻדִּים הָאֵלֶּה, לֹא יִנְיָחוּם לַעֲבוֹר וּלְהִתְקַרֵּב זֶה
אֶל זֶה. לְפִי שֶׁכָּבַר יָמִים רַבִּים וְשָׁנִים שֶׁהָיוּ מִתְרַחֲבִים וּבָאִים
לְהִתְקַרֵּב זֶה אֶל זֶה, וְלֹא עָלָה בְּיָדָם. וְכְּאֲשֶׁר נִתְּנָה שָׁמָּה
בְּגִלּוֹת הָהֵם, זֶה יָמִים רַבִּים וְשָׁנִים, בִּיָּאת הַדּוּגִיאוֹת
הַנוֹצְרִיּוֹת הַחֲזָקוֹת וְהַתַּקִּיפּוֹת, וְהַרְגִּישׁוּ וְשָׁמְעוּ וְרָאוּ אֶת כְּלִי 30
הַקָּרֵב אֲשֶׁר בְּיַד הַנוֹצְרִים מִחֲפֻצֹּת הַחֲלִילוֹת, לְזַרֵּק אֲבָנִים
בְּכַח הָאֵשׁ, וְלַחֲשׁוֹת כָּל יִשׁוּב וּמִצִּידָה, בָּהֲרוּ הִיחֻדִּים אֲשֶׁר
בַּמִּדְבָּר חֲבוּר, לְפִי דְבָרָיו, לְשַׁלַּח הִיחֻדִּי הַזֶּה לְמַלְךְ כָּל
הַנוֹצְרִים הַגָּדוֹל, עִם סִימָנִים מִחֲבִידוֹ, לְהִאֲמִין בְּדְבָרָיו אֲשֶׁר
נִתְאַמַּתוּ וְנִתְקִימוּ מִמֶּלֶךְ פּוֹרְטוֹגָל חָרוֹב אֶל הַגִּלּוֹת הַחֶמֶת 35
הַחֲדָדִים, חִינּוֹ אִינְדִּיָּאנּוֹ, דָּרָה אֲנִיָּה בְּלֵב יָם, וְיֹדֵעַ מְצִיאוֹת
מַלְכוּת יַחֲדִים שָׁמָּה. וְכָתַב אֶל הָאֲפִיפִיזוֹר, יָרוּם חוֹדוֹ,

שְׁחִיחֻדֵי הַזֶּה הַנֶּזְכֵּר נֶאֱמָן הוּא, וַיִּדְבְּרוּ נְאֻמִּים . וּמִכָּל מָקוֹם
וַיְהִי מִחֲשִׁיחֵיו דִּבְרֵיו, נְאֻמִּים אוֹ לֹא, דֵּי לָנוּ חַיִּים בְּגִלְתֵּנוּ
זֶה וּבְגִלְלֵיתֵנוּ אֲשֶׁר נִתְאַמַּת לְמַלְכִּים וְיָשָׁרִים וּבְרָבִים וּבְחֻצוֹת 40
רוּמָא אֲשֶׁר עֲדִין יֵשׁ מְצִיאוֹת לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲרָבִים מְאֹד,
וּמַלְכִּים רַבִּים לָהֶם . וַחֲחִיחֻדֵי אֲשֶׁר בָּא יִהְיֶה מִחֲשִׁיחֵיהָ .

וּבְהִיּוֹת אִמַּת מְצִיאוֹת חֲחִיחֻדִּים וּמַלְכִּיהֶם, וַיִּתְּכֵן לִזְמַר
שָׁבָא חֲחִיחֻדֵי הַזֶּה בְּדֶרֶךְ הַזֶּה בְּאִפְן הַזֶּה: מִמִּדְּבַר חֲבוּר דֶּרֶךְ
מִעֵבֶר הַקְּאֲרָאבָּאנִי, כִּי בֵן הַסִּנְחָג, וְכֵן נִקְרָא וְנִשְׁמַע עָלָיו 45
מִפְּוִי; וְעֵבֶר בְּקֶטֶב אֲרָאבִיָּאָה פִּילִיזִי, וַחֲגִיעַ לִים סוּת, וַיִּרְד
מִצְרִימָה . וַיַּעַל אַחֵר זֶה בְּאֶרֶץ הַצִּבִּי, וַחֲמַתִּין שָׁם חֲדוּגִיאוֹת
מִיִּנְצִיָּאָה לְעֵבֶר בְּאִיטָאליָאָה . וַיָּבֹא עַד רוּמָא, וַיֵּשֶׁב שָׁם
בְּרוּמָא בְּשִׁמְנָה חֲדָשִׁים עַד בּוֹא תְּשׁוּבַת מֶלֶךְ פּוֹרְטוּגָאֵל עַל
אַמְתוֹת דִּבְרֵיו וְעִנְיָנוּ. 50

וְאָמְרוּ חֲמַנִידִים וְגַם יְהוּדִים חֲשׁוּבִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵתוֹ כִּי
בְּאִמַּת שְׁחִיחֻדֵי שָׁאֵל עוֹר מִחֲאִפִּיפִּיּוֹר מֶלֶךְ הַגּוֹזִים שְׁיִנְתָּנוּ לוֹ
כָּלִי קָרֵב מִמַּתְכּוֹת לִזְרֹק אֲבָנִים, וְאִפְּנִים מִזְבִּיחַ, לְהִבְיָאֵם אֵתוֹ
בְּאֲרָבִיָּאָה פִּילִיזִי, לְחַשְׁתִּית שׁוֹנְאִיָּהֶם חַנּוּכָּרִים; וַשִּׁיתָן הוּא 55
בֶּיַד הָאִפִּיפִּיּוֹר וּמַעֲלָתוֹ תוֹעֲלוֹת אֲחֵדוֹת לְתוֹעֲלַת הָאִפִּיפִּיּוֹר,
יְרוּם חוּדוֹ, וְדֶרֶךְ לְמַשֵּׁל בְּקֶצֶת מְקוֹמוֹת שָׁמָּה בְּעֵלִי אֲסַפּוֹת
וּבְשָׁמִים וּסְפִים פְּשׁוּטִים . וְזֶה לְמַעַן יִתְקַבְּצוּ וַיִּתְאַחֲדוּ חֲחִיחֻדִּים
חֲחֶמֶה יַחֲדוּ, לָבֹא, לְעֵבֶר, לְנַחֵל, וּלְכַבֵּשׁ אֶת אֶרֶץ הַצִּבִּי, כִּי
יִרְשֶׁת עוֹלָם הִיא לְיִשְׂרָאֵל . וְאֵת כָּל אֵלֶּה רָאוּ עֵינֵי בְּכַתְּבֵי
אַמַּת, וְשָׁמְעוּ אֲזָנֵי מְאֻשִּׁים חֲשׁוּבִים אֲנָשִׁי אִמַּת; וַיִּי אֱלֹהִים 60

הוא האמת הנגמור, אשר לא ישקר, ולא יכזב; ולא יבוש כל תחוסים בו. והאמת מאליו יצמח, ויעשה דרכו.

והיום הזה במרחשון רפה שמענו אזמרים איה האפיפזור קלימינטו הזה מלך הגוים דבר, והסכים לפטרו ולשלחו בכבוד, ובספינה רבה מלאה בלי קרב, ואמנים יהודים ונוצרים, 65 דרך פורטוגאל, ולסדר עליו אל הסלף למלאה עוד ברצונו, ולצוות לכל אמה נוצרית באשר יעבר לכבדו ולעזרו ולמלאה חפצו בדרוש הנזכר. וכל אלה באשר יהיה בן יקום.

רק אמרתי לכתב הדרך אשר יוכל ללכת בה בטוה, 70 לדעתי, יותר מדרך אחרת, אם יצדקו המגידים: להוליכו לפורטוגאל, ומשם ירד בים אוקיאנוס דרך סבוב יבשת פיס, ויניח בים בימינם כל דרך אינסולי פורטוגאלי, הנקראים היום ספאניאולי. וימשך דרך קאפי וירדי ביבשה, ויסב אפריקא דרך היבשה בשמאל, ללכת אל המזרח, עד פרומונטוריו הגדול, הנקרא קאוו די בונא ספיראנצא. ויעבר 75 גולפו בארפאריקו למוצא מצר ים סוף, וירד ביבשה למוצא מדבר חבור, באשר יהיה, וילך למקומו, כמו שנבאר כל המוצאות ההדשות להבא.

ציבת היהודי הזה ומעשיו, לפי הנשמע, הוא קצר תקומה, 80 דל בשר, אמיץ לבב, מתפלל גדול, שהרחור, מסגף נפשו בתעניות. וכבר עמד ששה ימים רצופים אשר התענה לילה ויום, לפי דברי הבותבים.

עקר לשונו בלשון הקדש, במעט בלתי מובן, בעלג.

לַפְעָמִים בָּאוּ אֲנָשִׁים חֲשׂוּבִים וְחֲשָׁמִנִים בְּרוּמָא לְבָקְרוּ בְּבֵיתוֹ,
 85 וַדְחָפּוּ, וְלֹא קִבְּלָם. וְעַל פִּרְדָּה רָכַב בְּרוּמָא לִרְאוֹת בְּחֻדוּשֵׁי
 הָאָרֶץ, וְנִכְנַם עַל פִּרְדָּתוֹ בְּכִמָּה הַגְּדוֹלָה ס' פִּירוֹ, וְעַד הַמִּזְבֵּחַ
 הַגְּדוֹל, וְלֹא אָבָה לָרֶדֶת מִחַפְּרָדָּה. וְאַתָּו בַּעֲשָׂרָה יְהוּדִים רָצִים
 לַפָּנִיו, וַיּוֹתֵר מִמָּאתִים נוֹצָרִים.
 יי יַדְבֵּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל.

XLIII. JOSEPH B. JOSHUA B. MEIR HA-KOHEN

[Historian and physician. He was born at Avignon in 1496, and died at Genoa in 1575. His best known works are *Dibre ha-Yamim le-Malke Zarefat we-'Utman*, which is a sort of history of the world, and *'Emek ha-Baka*, which deals with Jewish persecutions in various countries and centuries. The latter book was begun in 1558, and concluded in 1563. He subsequently brought it up to 1575.]

The Cruasders Massacre the Jews at Meurs

ויהי בחדש הרביעי, בשבעה לחדש, ויקומו האויבים,
אנשי הצבא, על עם עני ומדוכא אשר במירא, ויצורו על
העיר סביב. וישאו יושביה עיניהם, ויראו, והנה עם כחול
הים, אשר לא יספר מרוב. וישאלו את היהודים לעשות בהם
כרצונם, כאשר עשו בכל הערים אשר עברו בתוכם עד היום
5 הזה. ויצא אליהם שר העיר, ויאמר אל שרי הצבא: מה-
בצע כי נחרוג את אחינו, היהודים האלה, היושבים בקרבנו
לבטח, וכסינו את דמם? ועתה, שבו נא חוצה, ואדברה
באזניהם, ודבר מה ישיבו אלי אגיד לכם. אולי יאותו לנו
האנשים להמיר את כבודם, ולהיות כמונו, ונקינו מבוא
10 בדמים.

וייטבו הדברים בעיניהם. וישב העירה, ויקרא אל כל
היהודים, ויקרא באזניהם את כל הדברים האלה, לאמר:
אתם ידעתם את אשר עשיתי עמכם מנעורי עד היום הזה,
ואשר הצלתי אתכם מכף מעול והומץ, כאשר נדרתי; ולא
15 חרץ לאיש מכם כלב את לשונו, ולא לוקה מכם שרוך נעל.

אתם עדי עד היום הזה. ועתה עיניכם הרואות כי באו בנים
עד משבר, וכה אין ללדה; יום צרה ומצוקה, יום שואה
ומשואה, יום עברה ותוכחה, היום הזה; ואנכי לא אוכל
לעמוד נגד זדון האודים העשנים האלה בהרי אף, פן יבואו 20
וחכוני אם על בנים. ועתה בחרו לכם: או תאותו להיות
כמונו, או תנתנו להם, ועשו בכם כאשר עשו בכל הארצות
אשר עברו שם. בחרו לכם אתם, ונקיתי מעון. ויענו כלם כאיש
אחד, לאמר: טוב מותנו ביראת יי מעשותנו הדבר הזה היום,
והטאנו לאלהים. ועתה, אדוננו, הננו בידך; כטוב בעיניך 25
עשה, כי כלתה אלינו הרעה. בשלנו הסער הגדול הזה
עליכם.

וירא השר כי לא יכול להם, ויתחכם וישלח רבים מהם
ביד עבדיו החוצה. ויצו וישוכו האנשים העירה, והרבותם
מגואלים בדם הית השדה. ויראום אל היהודים, לאמר: 30
ראו הנעשה באהיכם, כמשפט הזה יעשה לכם, אם לא
תאותו להיות כמונו היום. ויענו כלם כאיש אחד, ויאמרו:
אין לנו חלק בדתכם, ונהלה באלהיכם; כטוב בעיניכם עשו;
כי יי אלהינו יי אחד, בו נדבק, ואותו נעבוד, ובשמו נשב 35
כל הימים; לא נסור מן המצוה ימין ושמאל אשר צוה משה
עבד יי.

ויצו השר, וישיכו את היהודים אשר שלח החוצה, ויתנו
אותם במשמר, אחד חנה ואחד חנה, פן ישלחו יד בהם,
כאשר עשו בשאר הערים.

ותהיינה שם שתיים נשים, אשר שם האחת גינמילה 40
ושם השנית רבקה. ותכרע האחת ותלד בן, כי נחפכו עליה
ציריה; ולא היה שם עמקן כי אם נערה אחת, טובת מראה
מאד. ויהי כראותה כי קמו עליהן האויבים, ויקחו את הילד
ויכסוהו בבגדים, כי נכמרו רחמיהן עליו, ויפילוהו מן המגדל

45 אשר הן אסורות שם ארצה. ויהי כראות האויבים את אשר עשו, ויקומו ממחרת ויתפשו, ויוליכום על אפם הבמתה, ויעשו בהם כרצונם, ואין אומר: 'השב'; מהם חכו לפי הרב, ומהם נגידו ופלהו לצלמא, ביום הנמחר החוא, וימו מאהרי יי.

50 איש יהודי היה בתוכם, שמריה שמו. ויאמר אליו גזבר החגמון: 'שמריה, שמריה! אל תירא, שבה עמדי, ואצילך מידם.' ויואל האיש לשבת, ויתן לו את הכסף הנמצא אתו. ויוליכוהו ואת אשתו ואת שלשת בניו, ויושיבם ביער עד היום התשיעי לחדש אב, הוא החדש החמישי. וילחצם הבליעל הזה, עד שלחו אל בניו אשר באישפירא לקחת משם כסף או 55 זהב. וישלחו לו מן הכסף הנמצא אתם, ויקהנו הבליעל הזה וימחר וישלחם אל יד האויב. וישמחו עליו יושבי הכפר, כי הכירוהו, ויאותו לו לבלתי המיר את כבודו עד היום המחרת. ולא אכלו כל טמאה ביום החוא, כי אמרו בערמה: 'נעשה כמשפטנו היום הזה; והיה כעת מחר והיינו לעם אחד.' 60 ויסורו החדרה, כי מרים ועיפים היו, ולינו שם כלילה החוא, וחדלת סגרו. ויהי באשמורת הבוקר, ותדד שנתו מעיניו, ויקם האיש, במרם יכיר איש את רעהו, ויקח את המאכלת, וישחט את בניו ואת אשתו. ויתחזק וישחט גם את צוארו, ולא יכול, כי אחזהו השבץ ויתעלף, ולא מת. 65

הבוקר אור, ויקומו עליו האויבים, ויראו את כל אשר עשה, וישתוממו עליו מאד, ויאמרו אליו: 'למה הרעות לעשות כדבר הרע הזה? דמך בראשך, ואנחנו נקיים. כלתה עליך הרעה. ועתה בואת יכופר עונך, בחיותך כמונו, ונהפכת והיית לאיש אחר, ותנצל נפשך; ואם אין, נרע לך מהם, 70 ועמם תקבר חי.' ויאמר אליהם: 'הלילה לי מעשות כדבר הזה. כטוב בעיניכם עשו, אך ביי אל אמרוד.' ויעשו קבר,

וילך ברגליו ויקבר. וישם את אשתו בימינו ואת בניו
משמאלו. ויזרקו עפר עליהם, ויאמרו אליו כפעם בפעם:
שובה אל תורתנו, ותחיה ולא תמות'. ולא שמע בקולם, 75
ויסירו העפר מעליו פעמים שלש, לראות אולי יפותה; ולא
אבה שמוע. ויכסוהו בעפר. וישמע קולו כל היום; וילעיגו
עליו.

העל-אלה תתאפק יי?

XLIV. MENASSEH B. JOSEPH BEN ISRAEL

[Scholar, theologian, and historian. He was born at Rochelle about 1604, and died at Middelburg in 1657. He wrote in Latin, Spanish, and Hebrew. It was due to his efforts that the English government, presided over by Cromwell, recognized that there was nothing in the English law against the readmission of the Jews to England. He was also a celebrated printer.]

The Soul Is Likened to the Moon

ידוע הוא למי שיודע בחכמת התבונה שחלבנה מקבלת
אורה מזרחי החמה. ובהיות שחלבנה בגלגל התחתון, והחמה
בגלגל רביעי, מלמדה לארץ, כל עוד שחלבנה מתקרבת אל
החמה, מתמעטת אורה מצדה התחתון; כי אורה מכה עליה
מלמעלה. וכשתגיע לחנות נכחה מתחתיה, אז מזרחת חציה
5 כלפי מעלה, וחציה השני קודרת כלל כלפי הארץ. וכל עוד
שחלבנה לצד מזרח מעט מתרחקת מפניה, כפי רחוקה מפנה
עד חצי תחדש, נוסף לנו חלבנה אורה, ונפחת מכלפי מעלה;
ואז היא במלואה. ונדע עוד שחתוכנים הסכימו שיום
נבחייתה, ויום אחד קודם תקבוצ האמתי, ויום אחד מאחריו,
10 מתכפית חלבנה בראש חדש, ואינה נראית בשום צד מאירה.
גם גזרו עליה שלא תתבסס אורה עד שיעברו עליה שבעה
ימים מיום תולדה; ואז, כפי תדון, מברכין עליה. גם אמרו
שחלבנה מסובבת גלגלה בכ"ט ימים י"ב שעות תשצ"ג
חלקים, שהוא קרוב לשלשים יום.

וְעַם הַחֲקָדְמוֹת הָאֵלֹי אָמַר שֶׁחֲנֻשָּׁמָה גַּמְשָׁלֶת לְלִבָּנָה,
 וְהַשֶּׁמֶשׁ הוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: 'שֶׁשֶׁשׁ וּמִגֵּן יְיָ אֱלֹהִים'.
 וְכְמוֹ שֶׁחֲלָבָנָה, כָּל עוֹד שְׁמֵת־קֶרֶבֶת לְשֶׁמֶשׁ, מִתְחַזְּקֶת אֹרֶחַ
 מְלֻמָּעָלָה, כִּי הַנֶּשֶׁמָה הָאֱלֹהִית, כָּל עוֹד שְׁמֵת־קֶרֶבֶת אֶל הַשֵּׁם
 יִתְבָּרֵךְ. וְעוֹזֶבֶת הַתַּעֲנוּגִים וְהַעֲנִינִים הָאֲרִיצִיִּים מִתְּמַלֵּאת אֹרֶחַ,
 20 וּמִשְׁנֵת אֲשֶׁרָה; כִּי אֶרֶחַ חַיִּים לְמַעַלָּה לְמוֹשָׁכִיל. אִילָם כְּאֲשֶׁר
 מִתְרַחֶקֶת מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּמִתְחַזְּקֶת בְּמִדַּת חַגּוּף, וְעוֹשָׂה עֲבוֹדַת
 יְיָ טָפֵל, אִזּוּ הִיא קוֹדֶרֶת מִחֲצַד הָעֲלִיוֹן, וּמֵאִירָה לְבַד מִחֲצַד
 הַתְּחַתּוֹן לְדִבְרִים חַגּוּפִנִּים וְהָאֲרִיצִיִּים. וְזוֹ הִיא סִבַּת עֲכִירוּתָהּ
 25 לְדִבְרִים הָעֲלִיוֹנִים חַגּוּרָמִים וּמִסְבָּכִים הַצִּלְחָתָהּ. וְיִבְגַּלֵּל הַדִּבְרֵי
 חֲזָה לְהוֹרוֹת לְנוֹרְבוֹתֵינוּ וְזָכְרָם לְבִרְכָּה שְׁקִיּוֹם וְאוֹר הַנֶּפֶשׁ תְּלוּי
 לְחַיּוֹת נֶגֶד פְּנֵי יְיָ, וְסִבַּת עֲכִירוּתָהּ וּמִיתָתָהּ הִיא הַתְּרַחֶקֶת
 מִמֶּנּוּ; כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר: 'חֲזָה רַחֲקִידָא בְּדִי'. מִשְׁלֹי עֲלִיָּה חֲפָשֶׁל
 חֲזָה מִחֲלָבָנָה. וְלִכֵּן הַקְּפִידוֹ שִׁיחִי שְׁלֹשָׁה יָמִים לְבָכִי, שֶׁבָּעָה
 30 לְחֶסֶד, וּשְׁלֹשִׁים לְגַחֲוִין וּלְתַסְפֶּרֶת, כִּפִּי חֲשָׁלְשָׁה זְמַנִּים הָאֵלֹי
 שְׁזֻכְרָנִי בַּעֲנֵן חֲלָבָנָה. וְרָמֵז לְמַבִּין דִּי.

וְאָמַר עוֹד שֶׁחֲגֻבּוּלִים הָאֵלֹי גִתָּן יְיָ לְשֵׁלֶם נְחוּמִים לְאַבְלִיו.
 וְזֶה לְחִירָאוֹת לָהֶם שֶׁתְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲנּוּן וְרַחֵם הוּא; וְאִם
 יָדוֹ הַשְּׂמֵאלִית מִרְחֶקֶת, יָדוֹ הַיְּמָנִית מִקֶּרֶבֶת; כִּי לֹא עֲנָה מְלָבו
 35 וַיִּגָּה בְּגִי־אִישׁ. וְלִכֵּן רָאוּי לְכָל חַי לְבָטֵחַ בִּי; שֶׁאִם מִחֵץ,
 יִרְפָּא; בִּרְאוֹתוֹ תִּירָח, שֶׁאִם יָמוֹת בְּחַיּוֹתוֹ נִכַּח הַשֶּׁמֶשׁ, יִחִיָּה
 בְּהִתְרַחֶקוֹ מִמֶּנּוּ, וְאִם יִכְרַת, יִחֲלִיף וַיִּשׁוּב לִימֵי עֲלוּמִיו. וְכֵן
 הָאֵבֶל רָאוּי לְקַבֵּל נְחוּמִיו, וְלֹא לְבָבוֹת עַל מֵתוֹ יוֹתֵר מִדִּי, כִּי
 אִם־הוּגָה וְרַחֵם כְּרַב הַסְּדִיו.

XLV. MOSES HAYYIM LUZZATTO

[Italian poet and mystic. He was born at Padua in 1707, and died at Acre in 1747. He was very versatile, and wrote some poetic compositions as well as ethical and mystical treatises. As a poet he chiefly distinguished himself in the allegorical drama which was then the fashion of the day. He had a vivid imagination, and his style is vigorous and charming. He also wrote on the methodology of the Talmud. His most popular book is the ethical treatise entitled *Mesillat Yesharim* (Path of the Upright).]

Dialogue Between Understanding and Uprightness

שָׁכַל:

יֵשֶׁר, יָדִיד נִפְשִׁי, יֵאֱמָן לְבָד;

שֵׁנָם כְּאֶזֶר חֵיל!

כִּי כְּאֲשֶׁר יוֹתֵר מִרְחוֹק יֵשַׁע

5 נִרְאָה, הֲלֹא פֶתָאֵם אֲזִי יִרְוַח לִנִּי.

בֵּין לְחֵבוֹת חֵם, בֵּין חֲרִבּוֹנֵי קִיץ,

קִדְרוֹת עֲרַפֵּל עֵת כְּסֹו שָׁמַיִם,

תַּחֲלִיל לְקוֹל רַעְמָם אֶרֶץ מִתַּחַת;

בְּבָרֶק בְּחֵץ בָּרֶק, וּבְפֶרֶק רוּחַ

10 הָרִים כְּנִבְלֵי חֶרֶשׁ;

אֶל קוֹל הַמּוֹן הַגֶּשֶׁם

עֵת תַּחְרֹשׁ כָּל אֶנָּן;

יִחַדּוּ יְנוּסִין כָּל חֵיתוֹ בִּיעֹר,

יִדְאוּ בְּגִי יוֹנָה אֶל חֲגִי סָלַע.
 רָגַע בְּחֹד אֹרֹז חֵן יוֹרֵחַ שְׁמֶשׁ,
 יִבְקַע וְהַפִּיץ כָּל עֲנָן וְחֶשֶׁד,
 וַיְהִי כִּלְא הָיָה אִזּוּ כָּל הַסָּעֵר.
 בֵּן אֶל אֲנוּשׁ נִדְכָּה רָגַע יִצְמִית
 מוֹשֵׁל זָעַז עוֹלָם מִצָּרָה רֶנַּח.

15

יִשְׂרָאֵל:

20

שָׁכַל, מְשׁוּשׁ לִבִּי, תִּנְחַו מוֹתֶיךָ
 לִבִּי הֵלֵא יִרְחִיבוּ.
 כִּי עַתָּה כָּמוֹ אֲבִיט מֵאֲמָרֵי פִיךָ
 פָּתַח לְתוֹחִלָּתִי. אֲבֹן, הוֹאִילָהּ,
 אִם יֵשׁ בְּשׁוֹרָה לָךְ, אֵל תִּמְנַע מִנִּי.

25

שָׁכַל:

לֹו חִיתָּה אֶתִּי, לֹא כִתְדִתִּיךָ.
 אֲבֹן אֲקֹו תִתָּה, גַּם כִּי אֵין עָתָה.
 כִּי לֹא לְעוֹלָם מָטָ כָּל פּוֹעֵל צֶדֶק,
 תִּקְנֹת תְּמִימִים לֹא תֵאֲבֹד לְנֶצַח.
 חֵן יַעֲלֶה רַחֲב, לָעֵב וְגִיעַ,
 עַל בְּמַתִּי תִבֵּל יִרְכָּב, יִצְלִיחַ;
 עָרִיץ, וּמִתְעַרָּה, אֶת גּוֹבֵר חֵיל;
 מִתְאַוֶּתוֹ לֹא יִתְדֵּל, לֹא יִרָא
 עָמָל, וְלֹא יִדַּע כָּל חֲבָלֵי עֲנִי.

30

35

אָן אַל שאול יורד, אָן שם תִּשָּׁה

כָּל גִּאֲוֹת לְבוֹ; וְתַמְזִית גְּבִהָה

יִלְבֹּשׁ כְּבִגְדַּבְּשָׁת;

קִלּוֹן עָלֵי כְבוֹד יִקַּח לְנִצָּחַ.

40

וּפְרִי אֱמִינֶתֶד

תִּמְצָא בְּעֵתוֹ אֶתָּה;

מִכָּל עֵמֶל גִּפְשָׁךְ

תִּרְאֶה וְתִשָּׁבַע סָלָה.

עַל עֲנִידָה תִּזְדַּח כִּי תִגְאָלָה;

45

צָרוֹת אֲשֶׁר עָבְרוּ,

גַּם הֵן שְׁמֵחוֹת הָנָה

יִחָדּוּ בְּיוֹם מִזְכָּה; כִּי גִיל תִּרְכִּינָה,

כָּל עֵת אֲשֶׁר נִזְכְּרוּ.

יִשְׂר:

50

אִכָּה אֲשֶׁר אוֹכַל (כִּי אֶעְצֹר בָּךְ)

לְסַפֵּל כְּמוֹ חִפְצֵתִי,

שָׁכַל, מְרִי שִׁיחִי; אָן כְּבִד מִנִּי,

כָּל עֵת אֲשֶׁר תִּרְאִינָה

עֵינֵי שְׁנֵי צוּרֵי מִכְשׁוֹל תֵּאֱלָה,

55

תִּרְמִית וְסִכְלוֹת, כִּי יִחָדּוּ גִזְעָדוּ

לְהִיזוֹת לְשֹׁכִים לִי וּלְדֹאבֹן גִּפְשׁ.

זֹאת בְּחִמְלָתָהּ בַּחוּץ תִּרְיַע,

עַל כָּל מְרוֹמֵי קָרֶת

- תִּדְרֹךְ בָּעֵז פָּנִיָּה ;
 60 לא יִדְעָה יִרְאָה, לא תִּכִּיר בִּשְׁת ;
 כָּל הַבְּרִית תִּפְרֹ, כָּל חֹק תִּפְרִיעַ ;
 אִין כָּל אֲמוּנָה בָּה, וַיִּמְיֶנָה שְׁקָר ;
 חָמֶם רְכוּלָתָהּ אֱלֹה וְכַחֵשׁ ;
 אַחֻזֹּת לְכָל רָעָה, אִם אֵל כָּל פֶּשַׁע ;
 65 וּלְכָל בְּנֵי הַשָּׁבֵל עַד מוֹת צוֹרֶרֶת ;
 תִּשָּׁב תִּדְבַּר בְּמוֹ ,
 בִּין מִזְרְקֵי שְׁכָר בָּחֶם תִּשְׁיִח ;
 כָּל מַחֲשָׁבוֹת לְבָה רַק רַע עֲלִימוֹ ;
 לוֹ יִכְלֶה כְּדָג בֵּן תִּבְלָעִמוֹ ,
 70 אוֹ בַּחֲמוֹר תִּשְׁוֶה לְשֹׁבֵר כָּל גֶּרֶם .
 אִתָּה זֶה בְּחֶלֶק פִּיהוּ
 יִצוּד כְּצִפּוֹר נֶפֶשׁ ;
 וְכִסּוּי דְּבֶשׁ אֶת אִישׁ שׁוֹנֶה וּפְתִי
 רוֹשׁ יֶאֱכִיל וּמָוֶת ;
 75 יִשְׁוֶה בְּעֵת יִשְׁק, וּבְעֵת תִּרְפָּאנָה
 יִדְּיוֹ, אֲזִי יִמְחָץ ; וְכָל חֶפְצָהּ
 עֲשֶׂה וְגַם תַּחֲלִית .

שָׁבֵל :

- אֲבֹן שֹׁנֶה הִיא זֹאת אֵל עֵינֵינוּ ,
 80 כִּי עֵין בְּשָׁרִים הִמָּה ,
 עַל בֵּן אֶמֶת בְּדָבָר כָּזָב יִמִּירוּ ;

הַשָּׁן לְאֹר שָׁמַיִם, וְאֹר לְחַשָּׁן.

הֵן בְּאֶשֶׁר יִשְׁיגוּ,

יִתְעִי לְכָל מְקָרָה קָטָן וְפָגַע,

85

אֵת כִּי בְּמַפְלָא וּמְכַסָּה מִהֶמָּה !

שׁוֹר נָא קֶצֶה מִשׁוּמ אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם :

הֵן רַק מַעֲוֵת וּמַעְקָל תִּרְאֶהוּ,

וּלְכַבֵּד יוֹדַע

כִּי בְּאַמַּת יִשְׂרָהֵל הִנֵּהוּ .

90

שִׁשִּׁי וְתַלְמִי אֵת בְּנִמְלִים תִּרְא

מִתּוֹךְ זְכוּכִית, אִם פָּגְיוֹ יִשְׁקְעוּ ;

וַיְהִי לְחֶפֶז, אִם רָמוּ, גָּבְהוּ .

הַבַּט, הֲלֹא רוֹחֵנוּ

פִּיִּם אֶשֶׁר לֹא רָגַע

95

מִמְלַחְמוֹת הָרִיחַ

יִשְׁקַט, אֶשֶׁר גָּלְיוֹ הִנֵּה אוֹ הִנֵּה

לֹא יוֹגְפוּ הִנֵּה אוֹ לֹא יִדְהוּ ;

מִמַּעֲבֹנוֹת כֵּן לֹא נִקָּח סֵלָה .

וּבְחֶחֱלִיפָם הֶמָּה

100

אֶת טַעְמוֹ, כֵּן פָּגְיוֹ

יִתְחַלְפוּ מַעַת אֶל יַעַת חוֹשִׁינוּ :

כֹּל גִּחְזוֹחַ, כִּי אִם עַל פִּי הַחֶפֶץ ;

כֹּל יִשְׁמְעוּ אֲזַנֵּינוּ,

כִּי אִם כָּמוֹ נִכְסְפָנוּ,

105

אוֹ בְּאֶשֶׁר דְּמִינוּ .

- לו נִחְזָה עוֹלָם בְּרוּר אֶךְ פֶּעַם
 אַחַת, אֲנִי רֹאֵינוּ
 אֶת שׁוֹנְאֵינוּ אֵלֶּה
 כֹּה נַעֲנִים, מְכִים, אֲמַלְלִים יַחַד,
 כִּי נֹאמְרָה: „דִּי, וּנְקֻמוֹת שְׂבָעֵנוּ.” 110
 חֵן כְּאֲשֶׁר רֹאֵת אוֹתָם עֵינֶיךָ
 כָּל־מְלֵאֵי טוֹב וְשִׁבְעֵי נֶחֱת,
 בֶּן עֲקֻבוֹתֵיהֶם בְּרֶשֶׁת הַמָּה
 מֵאֵז אַחֲזִיזִים, בַּל מְנוּ יֵצְאוּ;
 עֲמָקֵי שְׂאוֹל יִתְמַכּוּ 115
 כָּל צַעֲדֵיהֶם, רִגְלֵיהֶם יִפְלוּ,
 בַּל יוֹכְלוּ קוֹם שָׁמָּה.
 אֶתָּה, חֲזֹק עֲתָה, הַתְּאֹזֵר בְּחַיִּי
 כִּי אֶלְכָּה, אֶרְאֶה, דִּבֶּר אֲשַׁמְעָה,
 אָשׁוּב וְאֶגִּיד לָךְ. אֶךְ הַשְׁקֵט עֲתָה, 120
 וְנִחַג כְּחֻכְמָתְךָ
 כָּל מַחֲשָׁבוֹת לִבְךָ וּמִזְמוֹתֶיךָ.
 חֵן כָּל גְּבוּרָה אֵין כְּגִבּוּרַת גָּבֵר
 כּוֹבֵשׁ בָּעֵז יֵצֵרוֹ, שְׁלִיט בְּרוּחַ;
 רַק לֵב אֲשֶׁר יִסִּיר מִמֶּנּוּ כֶּעָם, 125
 הוּא לֵב אֲשֶׁר יִשְׁקֹט, הוּא לֵב יְנוּחַ.

XLVI. NAPHTALI HIRZ (HARTWIG) WESSELY

[Educationalist and poet. He was born at Hamburg in 1725, and died in 1805. Although he lacked poetic imagination, his purely biblical style gained for him a great reputation, and he exerted unusual influence on his contemporaries and on subsequent writers. In a certain sense he may be regarded as the father of the modern Hebrew renaissance. He was also the author of a commentary on some books of the Bible, and was an enthusiastic follower of Moses Mendelssohn. His masterpiece is the epic poem entitled *Shire Tiferet* (Songs of Glory), describing the Exodus.]

Moses Prepares the People For the Divine Revelation

מֵלֵא הַדֹּת אֱלֹהִים, מֵלֵא אֲמַרִי נָעַם,
יָרֵד מִשָּׁה מִן הַהָר אֶל עַם לוֹ הוֹחִילוּ;
אֶת אֲמֵרוֹת אֱלֹהִים הוֹדִיעָם, וַיֹּאמֶר:
רַב טוֹב מֵאֲשֶׁר דִּמִּיתִי מִפִּי אֵל שְׁמָעֲתִי;
אֶת לֹא הָיָה מִיּוֹם יָדִיו אֶרֶץ יִצְרָה
יַעֲשֶׂה עִמָּכֶם, בֵּית יַעֲקֹב, שְׁמָעוּ וּתְמַחֲוּ!
קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְשָׁמִים תִּשְׁמָעוּ
דּוֹבֵר עִמָּכֶם; הַתּוֹרוֹת אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ
מִפִּי, לֹא מִפִּי מַלְיָן, הַפֶּעַם תִּלְמְדוּ.
וְלִבְעִבּוֹר תִּתְּדְעוּ כִּי לִגְבִּיאוֹ הִקְיַמְנִי,
מִגִּיד דְּבָר בֵּין אֵל וּבִינֵיכֶם תִּרְאוּנִי.

5

10

וּבְרֹאוֹתֶכֶם כִּי נִבְיֵא נֶאֱמָן לוֹ נְחֻשְׁבְּתִי,
 אִם אֲצִיָּה דְבַר בְּשִׁמוֹ נָם כִּי תֵאֱמִינוּ
 כִּי מִפִּי אֱלֹהִים אֶת הַמִּצְוָה שְׁמַעְתִּי.
 דְּבַרִּי מִשָּׁה עַל אֲזִנִּי הֶעֱדָה עֲרְבוּ

15

מִקּוֹל שְׂאוֹן שִׁיר עַל כְּנוֹר נָעִים וְנָבֵל;
 וּבִקּוֹל שְׁמִיחָה עָנִי: רַב זֹאת מֵאֲשֶׁר קִוִּינוּ
 אֲזִנִּים אֲשֶׁר שְׁמָעוּ קוֹל גּוֹגֵשׁ, קוֹל פֶּחֶד,
 עֲתָה קוֹל דְּבַרִּי אֱלֹהִים חַיִּים תִּשְׁמַעְנָה,
 אֲשֶׁר לֹא שָׁמַע עִם מַחֲיוֹת גּוֹי עַד עֲתָה!
 גְּדוֹל הַכְּבוֹד הַזֶּה. אִם אֶת כָּל זֹאת יַעֲשׂ
 בְּגִלְל נֶפֶשׁ הָאָדָם בְּעִבּוֹר תַּוְשָׁע,

20

הֲלֹא לָנוּ לְסוּר מִרְעַ, לָשׁוּב מִפְּשָׁע,
 בְּעִבּוֹר הֲצִל אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ מִרְאוֹת שְׁחַת?
 אֲשֶׁר־נוּ, אִם חַתּוּרוֹת מִפִּי אֵל נִשְׁמָעָה;
 אִם הוּא דוֹכֵר, מִי יִמְרָה, מִי לֹא יִירָאֵנוּ?
 אֲדוֹנֵנוּ, לֹא בְּעִבּוֹר כִּי אֵין אִמּוֹן בָּנוּ

25

לְשִׁמְעַ אֶת קוֹל הָאֱלֹהִים מִמָּדָ שְׁאֵלָנוּ.
 חֲלִילָה לָנוּ מִזֹּאת! נֶאֱמָן אֲתָה לָנוּ;
 וּבִשְׁמוֹעַ מִפִּי אֵל, נִשְׁמַע תּוֹרַת פִּידָ.

30

אֵךְ אֲתָה אֶחֱבַת הָאֱלֹהִים בָּנוּ עוֹרֶרְתִּי,
 בְּאַמְרָךְ חֲפִץ הָאֱלֹהִים דִּבֶּר עִמָּנוּ,
 לְשִׁמְעַ קוֹלוֹ נִכְסְפָה נָם כָּלְתָה נַפְשָׁנוּ.
 כִּי אֶת יְיָ וּדְבַר קִדְשׁוֹ מָה אֶחָבְנוּ!

- 35 וּלְמַעַן סֵפֶר זֹאת לְבָנִים יוֹלְדוּ
 כִּי מִפִּי אֱלֹהֵינוּ הַתּוֹרוֹת שְׁמָעֵנוּ.
 עוֹד נִגַּד לָהֶם גְּדֻלָּה וְחֵדֶר הוֹדָה,
 כִּי בֵּין יְיָ וּבֵינֵנוּ אֵז עֲמֻדָּתִי,
 בַּעֲבוּר גַּם הֵם דּוֹר דּוֹר יֵאֱמִינוּ בְּךָ כְּמוֹנִי.
 40 אֶל נָבִיא מוֹרָה שֶׁקֶר, אֶל זֶר לֹא יִשְׁמָעוּ,
 אִם מִפִּי אֲבוֹתָם, מִפִּי שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף,
 אֶתָּה אִמְתָּ וּדְבָרְךָ אִמְתָּ, הֶגֶד לְמוֹ.
 גַּם דְּבָרֵי הָעַם אֵלֶּה לֵב מַשָּׁה שִׁמְחוּ,
 וְלֹהֲשִׁיב אָמַר אֶל שׁוֹלְחוֹ עֲלֵה תַּחֲרָה,
 וַיִּגַּד אֶת כָּל דְּבָרֵי הָעַם; וַיֹּאמֶר:
 45 ,עֲמֻדָּה יַעֲלֹזוּ לְשִׁמְעַת אֶת הוֹד קוֹלְךָ;
 גַּם כָּלִתָּה נַפְשָׁם לִרְאוֹת עֲזָךְ וַיִּכְבֹּדְךָ.
 אֲנִי בְּבָדָם, אֲנִי שִׁמְחָם בְּמֵאוֹר פָּנֶיךָ.
 וְאַנִּי עֲבָדְךָ אֲשֶׁמִּינֵם דְּבָרוֹת קִדְשֶׁךָ,
 50 בְּאֶשֶׁר צִוִּיתָ, בַּעֲבוּר גַּם כִּי יֵאֱמִינוּ.
 עַל דְּבָרֵי נֶאֱמָן רוּחַ אֱלֹהָיו עָנָהוּ:
 ,כַּדְבָּרְךָ אֶעֱשֶׂה, תֵּאֵאוּת עֲנִוִּים שְׁמַעְתִּי;
 קוֹל גְּדוֹל לֹא שְׁמָעָה אֲזֶן תִּשְׁמַע אֲזַנִּמוּ,
 יִדְעוּ כִּי קוֹל אֱלֹהִים הוּא הַפֶּלֶא וְפֶלֶא,
 55 עוֹד אֲשַׁפֵּךְ רוּחַ חַן, רוּחַ טוֹבָה עָלֵימוּ,
 בַּעֲבוּר יִתְחַזְּקוּ, אִם מִפְּחָדָם יִמוּטוּ.
 יַעַן בַּעֲבוּר תַּחֲיֶיהָ יֵרָאֵתִי עַל פָּנֵימוּ,

- מִשְׁאַתִּי יִחַרְדִּי, וּמִפְחָדִם יָגִיעֵי.
 כִּי הָחַר חֲזָה וּלְבַשׁ אִימָתָה וּפָחַד;
 רֹאזוּ יִחַרְדוּ, לְבוּ וּפֹס, יָדִיו תִּרְפִּינָה;
 בַּעֲבוּר יִרְאָה עַמִּי, אִם אֵל רַב חֶסֶד אָנִי,
 גַּם דִּבֶּר יֵצֵא מִלִּפְנֵי, וּלְרִגְלֵי רֶשֶׁף;
 וּבֹזֶזָה אֲמָרֵי אִישׁ לֹא גִפְחַת תֹּאכְלָהּ.
 בַּעֲבוּר כִּי יִירָאוּנִי, וּלְבָלְתִּי יִחַטְאוּ.
 אֲנִי אֶתָּה לֹא תִדַּע פָּחַד, כִּי רַב כֹּחֲךָ.
 בֵּין לַפִּידִים וּבִתְוֹז לְהַבּוֹת תִּלְוֶה בָטָח,
 כִּי חוֹד שִׁמְתִּי עָלֶיךָ עַל אָדָם לֹא שִׁמְתִּי.
 לָכֵן אִם תִּרְאָה אֲנָשִׁי חֵיל יִתְעִיתִי,
 דִּבֶּר עַל לִבִּי, אֲמַר לָהֶם: אֵל תִּירָאוּ;
 כִּי בַק הִרְאִיתִים גּוֹרֵל זָדוֹן וּמִנַּת רָשָׁע;
 אֲנִי אֶת אוֹהֲבֵי אַחֲבִי, וּתְמִימִים טוֹב יִנְחָלוּ;
 אֶת גּוֹרְלָם אֶתְמַכֶּה, וּמִנַּת הַלָּקֶם אָנִי;
 שָׁלוֹם לְמַכְבְּדִי, שׁוֹמֵעַ לִי יִשְׁכֵּן בָטָח.
 גָּדוֹל יִהְיֶה חַיּוֹם הַחַוּא, אֵין עוֹד כְּמוֹהוּ.
 עַל בֶּן יָכִינוּ לֵב, וּבְחִירֵי יִתְקַדְּשׁוּ.
 לֵךְ אֵל הָעָם, הָכֵן לָבָם בְּדִבְרֶיךָ;
 לְמַדָּם יִרְאֵתִי חַיּוֹם וּמִחָר קִדְשָׁמוּ;
 וַיִּכְבְּסוּ אֶת שְׁמֹלוֹתָם, וַיִּבְשְׂרֻם יִרְחָצוּ;
 וַיִּבְכּוּנִים יִהְיוּ אֵל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּבֶּקֶר.
 כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי (הוּא חַיּוֹם בּו בְּחִרְתִּי

60

65

70

75

80

לָתֵת לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת וּמִשְׁפָּטֵי צֶדֶק

יֵרֵד יְיָ מִכְסָּאוֹ מִן הַשָּׁמַיִם

עַל הָהָר הַזֶּה, עַל הַר סִינִי זֶה בִּקְדָּשׁ.

מֵרָאה כְּבוֹד, מַעֲוֹלָם עֵינַי לֹא רָאִיתָה,

85

עַל רֹאשׁוֹ יִהְיֶה, וּלְעֵינַי הָעַם אֲרָאֵנִי.

אִם אֵל מִסְתַּתֵּר אֲנִי, עֵינַי לֹא תִרְאֵנִי,

הַכְּבוֹד אוֹת כִּי שָׁם אֲנִי, שָׁם הִבִּיזוֹן עֲזִי.

כַּאֲשֶׁר לִפְנֵי בּוֹא יוֹם בּוֹ אֲדַבֵּר אֱלִימוֹ,

חַיּוֹם וּמָחָר הָעַם כָּלֹי יִתְקַדְּשׁוּ,

90

כֵּן הָהָר לִפְנֵי בּוֹא חַיּוֹם מִנּוֹ אוֹפִיעַ,

הַכִּינָתָהוּ חַיּוֹם וּמָחָר גַּם קִדְּשָׁהוּ:

רִגְלֵי אָדָם וּבִהְמָה כָּל עָלְיוֹ תַעֲבֹרְנָה;

הַגִּבֹּל אֶת הָהָר, מִסְכִּיב לוֹ תַגְבִּילָהוּ,

כִּי רַק עַד הַגְּבִילוֹת שְׂמֹתָ הָעַם יִבּוֹאוּ.

95

וַאֲמַר אֱלִיָּהֶם: מַעֲלוֹת בָּהָר תִּשְׁמְרוּ,

גַּם מִנְגַע בּוֹ; מוֹת יוֹמַת כָּל בּוֹ נוֹגַע.

אִם חֲרוֹדִפִּים אֲחֲרָיו עַל הָהָר לֹא יִדְרֹכוּ;

סָקוֹל יִסְקַל מִרְחוֹק, הַצִּים בּוֹ יִזְרוּ.

כָּל עוֹלָה בָּהָר, אָדָם וּבִהְמָה, יָמוּתָהּ;

100

אֲדַמַּת הָהָר תִּזָּה מַעֲתָה אֲדַמַּת קִדְּשׁ

יִהְיֶה לָכֶם, יַעֲזֹב בְּכַבּוּדִי אֶחָדְרָנִי,

וּבִהְרִים הִדְרֵי מַעְלָיו, אוֹת אֶתְנָה:

קוֹל שׁוֹפֵר תִּזְבֹּל מֵרֹאשׁ הָהָר אֲשַׁמִּיעַ.

לא כקול שופר אשר יום בואי ישמעו,
 קול מתריד, בעבור כל לב ערל וכנע
 לירוא מפני אלהיו, לשמר את דתהו;
 אך בעלות הכבוד, בהרימו מן הארץ,
 כבוד ועז לשמי פיובל יתקע.
 ובמשך היוכל יעלו כהר גם חמה.

NOTES

NOTES

I. THE WISDOM OF BEN SIRA

1. Chapters 14.20—15.8. Schechter's edition, p. 9.
 - L.2. [ובנתיבותיה] So the Syriac, parallel to דרכיה. The MS. has וכתבונותיה.
 - L.3. [ירצד] The Piel occurs in Psalm 68.17. In Arabic *raṣada* (رصد) denotes *he lay in wait*. On the analogy from Arabic, the Kal ירצד may be preferred.
 - L.5. [יתריו] This agrees with the Versions. In the Bible the plural is יתדות. The MS. has יתריו.
2. Chapter 38.1—15. Schechter's edition, p. 17.
 - L.1. [רעה] So margin; MS. has רעי. [לפי צרכך] So margin; MS. reads לפני צרכו *before thy need of him*.
 - L.4. [תרופות] Comp. Ezekiel 47.12.
 - L.5. [הלא ונו'] The reference is to Exodus 15.25.
 - L.7. [כהם] The pronominal suffix refers to תרופות.
 - L.10. [ומהכר פנים] Comp. Proverbs 24.23.
 - L.11. [כפי] Suggested by the Greek; MS. has בכנפי.
 - L.14. [פשרה] Literally *solution*, hence *diagnosis*, *remedy*. It may also be connected with talmudic פושרים in the sense of *potion*.
3. Chapter 50.1—24. Schechter's edition, pp. 19, *seq.*
 - L.2. [נפקר] *Was remembered*. Schechter suggests נבדק *was repaired*.
 - L.3. [אשיח בם בהמונו] MS. has אשיח בם בהמונו.
 - L.4. [מעון] MS. has מעון *a dwelling*.
 - L.5. [מחתה] Comp. Proverbs 23.28. It may also be vocalized מחתה.
 - L.9. [בענפים] MS. has בענפי.

- L.11. [בכלי זהב] There is an illegible word or words in the MS. after זהב .
- L.12. [מרוה] Charles suggests מְרִיבָה *full of*.
- L.20. [מקשה] Comp. Numbers 10.2.
- L.24. [השיר] *The choir*; comp. 2 Chronicles 29.28. [רן] So Greek; MS. has גרו.
- L.29. [שנית] Redundant after וישנו.
- L.33. [ברית פינחס] Comp. Numbers 25.12.
- L.34. [לא יכרת] *Shall not cease*.

II. THE MISHNAH

1. Tractate Bikkurim 3.2—8.

- L. 1. [ביצר] Contracted of צר and באיזה *in what manner?*
- L. 3. [ולמשכים] Originally a participle, it became a noun denoting *dawn*. Comp. the phrase שבועלם .
[קומו ונו'] Comp. Jeremiah 31.6.
- L.16. [ארוממך ונו'] Psalm 30.2.
- L.19. [עודהו] The suffix is pleonastic. [מהגדתי ונו']
Deuteronomy 26.3.
- L.20. [ארמי ונו'] *Ibid.* 26.5.
- L.23. [הניחו] So fragment in Dropsie College. Printed edition has ומניחו. See also Lowe, *The Mishnah of the Palestinian Talmud*.
- L.25. [לקרות] The roots קרא and קרה are not always differentiated in mishnic Hebrew.

2. Tractate Sukkah 4.9—5.4.

- L. 3. [זהב] So in Munich MS. Printed editions have בכף.
- L. 6. [מורק] Some editions have רק . [כלים] Active participle Kal of כלה . Comp. Deuteronomy 28.32.
[בכנת אחת] *At one time*.
- L. 7. [מערכי... ומזרחי] Some editions have מערכו... ומזרחו .
- L.14. [המגולין] Some editions read המגולין.
- L.15. A sentence occurring in the Mishnah text has been

omitted here in order to insure continuity of narrative. [בית השואבה] The word בית is used here in a weakened sense, and means something like *of*. Comp. Aramaic בִּי. Geiger suggests that שואבה means *flame, torch*, and is connected with a Syriac root.

- L.16. [יִרְדּוּ] That is, the priests and Levites.
 L.19. [מִפְּרָחֵי] *Of the young*. Comp. Assyrian *pirhu*, and פִּרְחָה (Job. 30.12).
 L.28. [שְׁבַת־הַלִּים] That is, Psalms 120—134.
 L.37. [שֹׁנוּן אוֹתָהּ] *They repeated it*, that is, perhaps, God's name. Some editions omit אוֹתָהּ.

III. ABOT DE-RABBI NATHAN.

1. Chapter 14. Schechter's edition, p. 58.

- L. 5. [וִירַע וְנָוִי] Genesis 4.25.
 L.11. [יֵי נָתַן וְנָוִי] Job 1.21.
 L.16. [וִירַם אֶהָרֵן] Leviticus 10.3.
 L.22. [וַיִּנָּחֶם וְנָוִי] 2 Samuel 12.24.
 L.25. [עֶרְךָ] Some editions read עֲזִירָה.
 L.26. [כָּל... הַמִּרְחָץ] This expression, in its Aramaic translation, is of more frequent occurrence. Comp. 'Erubin 27b. It denotes: *pay him homage*. All editions have כָּל... אַחֲרֵי (some also insert לִפְנֵי before כָּל) which makes no sense. My emendation simply supplies the proper pronominal suffix.
 L.30. [אִימַתִּי] This form is best explained as מִתִּי with additional א after the *kameṣ* of the מ has been dropped; hence is *may* perhaps be vocalized אִמַּתִּי. Some think that it represents two interrogatives אִי and מִתִּי.

IV. THE BABYLONIAN TALMUD

Tractate Berakot 61b.

- L. 1. [מַלְכוּת] That is, the Roman Government. Some editions omit הַרְשָׁעָה,
 L. 5. [עַל שֵׁפֶת הַיָּם] So Munich MS. Printed editions have עַל גַּב הַנָּהָר.

- L. 6. [ורצים] So Munich MS.; missing in printed editions through homoioteleuton after ומתקבצים.
- L.11. [חיותנו] An infinitive used as a noun. It may also be vocalized חִיּוֹתָנוּ וְכַמָּה. [על... וכמה] Literally: *many times against one*, that is, how much more!
- L.12. [עכשו] Contracted of כִּשְׁהוּא and עַד *while it is, now*. Hence the traditional pronunciation עֶכְשָׁו (like יִחְדָּו) can scarcely be defended. It may be that the correct vocalization is עֶכְשִׁי.
- L.13. [כי הוא ונו'] Deuteronomy 30.20. [ומבטלין] The Piel is hardly suitable here, yet the vocalization וּמִבְטָלִין (Hith-pael) is unlikely. We ought to read, perhaps, וּבְטָלִין.
- L.15. [מְעַטִּים] A form like הַיּוֹלֵךְ (Judges 13.8), which is best taken as the old passive participle of Kal; some explain it as מְעַטְטִים.
- L.17. [על מה... לכך] So Munich MS.; printed editions: . מִי הַבִּיאֵךְ לִכְאֵן .
- L.18. [עקיבא] So Munich MS.; printed editions add רבי.
- L.22. [ער כן] *Must one go as far as that?* כֵּן, written also כאן, *here*.
- L.23. [בכל נפשך] Deuteronomy 6.5.
- L.25. [באחר] That is, the word אַחֵר (*ibid.* 6.4).
- L.26. [בת קול] That is, *a heavenly voice*; literally *the daughter of a voice*.
- L.28. [ממתיים ונו'] Psalm 17.14.
- L.29. [חלקם ונו'] *Ibid.*
2. Tractate Baba Batra 10a.
- L. 2. [להנצל] So Munich and Hamburg MSS.; printed editions have שְׁנִיצוֹל.
- L. 3. Some editions add אֲדַרְבָּה before זו.
- L. 5. [ונור] So Munich and Hamburg MS., instead of וְצוּה of printed editions.
- L. 7. [כי לי ונו'] Leviticus 25.55.

- L. 8. [לא כי ארא] Missing in printed edition, but supplied from Munich MS.
- L.12. [בנים ונו'] Deuteronomy 14.1.
- L.16. [ואף על פי כן] Missing in printed edition, but supplied from Munich MS.
- L.17. [הלא פרס ונו'] Isaiah 58.7.
- L.18. [הארנא] Contracted of *וַעֲדָנָא* and *הָא* *this time*. [וקאמר] Aramaic participle *אָמַר* and particle *קָא*.
3. Tractate Derek Erez Zuta, chapter 9; see Tawrogi's edition, pp. 45, *seq.*
- L. 1. [התרעומות] Some editions have *התרעומות*.
- Ll.2, 3. [המוכיחך... המשבתך] Tawrogi omits the definite article.
- L. 4. [הוי אוהב] Tawrogi reads *אהוב*.
- Ll. 5-8. The order of the maxims is different in Tawrogi's edition.
- L. 7. [לידי מרה זו] Tawrogi has *זו לידי מרה*.
- L. 9. [ההשחורת] This word seems to be connected with *youth*; hence untimely death, the word *מות* being understood. Tawrogi reads *המות*.
- L.11. [נעולות] Tawrogi has *סגורות*.
- L.12. [בִּסְבָּ] *Reclining at table*. Comp. 1 Samuel 16.11. Tawrogi omits *ביתך*.
- L.14. [בעקרה] So Tawrogi; other editions have *עקרה*.
- L.15. [מרינה של מטה] So Tawrogi, instead of *מטה* of other editions. The order of these two maxims is different in the former.
- L.16. [נהנין] Tawrogi reads *באים ונהנין*.
- L.18. [מתן ונו'] Proverbs 21.14.
- L.19. [מרכר מצוה] Tawrogi has *מן המצות*, and transposes the maxims.
- L.21. [יתקיים] So Tawrogi, instead of *נתקים* of other editions.
- L.23. [ברוך ונו'] Deuteronomy 28.6.
- L.23. [בהרת] Used here in the general sense of leprosy.

- L.25. [בן אדם ונו'] Ezekiel 24.16.
- L.29. [אל תחזור מעליו] Tawrogi reads *לך וקרע עליו עד שיפטר ממך* .
אם ראית עני שמת חזור עליו .
- L.31. [שומר ונו'] Ecclesiastes 8.5.
- L.33. [אז תקרא ונו'] Isaiah 58.9.
- Ll. 35, 36. [רדוף... בן אלעזר] So Tawrogi; the other editions have a different sentence which does not suit the context.
- L.37. [ישראל] So Tawrogi, but missing in the other editions.
- L.39. [חבור ונו'] Hosea 4.17. This verse is here interpreted thus: Ephraim is united (חבור), though he has idols, leave him alone.
- L.40. [חלק ונו'] *Ibid.* 10.2.
- L.42. [להתנור] Tawrogi has another sentence.
- L.43. [ולהם] Tawrogi reads *וכן*, while other editions have *והם*, which make no sense.

V. THE MIDRASH

1. Pesikta Rabbati, Friedmann's edition, p. 131b. The Pesikta consists of homilies delivered on important Sabbaths and festivals. The homily from which this passage is excerpted seems to be for one of the Sabbaths preceding the Ninth of Ab.
 - L. 1. [נטלתי] Instead of biblical *נשאתי*.
 - L. 2. [לבושה] Prague edition has *לבגשה*, which Friedmann emends to *לבושיה*. [שחורים] Some such word as *בגדים* is understood.
 - Ll. 7, 8. [בא השליח... הים] So in Parma MS. The printed editions, all of which are based on one MS., omit this part through homoioteleuton.
 - L. 9. [שני בא] So in Parma MS. Friedmann reads *שניבא*. Comp. Job 1.14-19.
 - L.13. [אמללה ונו'] Jeremiah 15.9.
 - L.15. [נטלתי] Here and in the following sentences the prophet speaks for God.

- L.17. שְׁכָתִי [שְׁחֹרְתִי] Instead of biblical שְׁכָתִי.
- L.21. 'הַתְּנַעֲרִי וְנֹו' [הַתְּנַעֲרִי וְנֹו] Isaiah 52.2
- L.23. 'בֹּנֶה וְנֹו' [בֹּנֶה וְנֹו] Psalm 147.2.
2. This narrative is part of a Midrash especially devoted to this subject, entitled מִדְּרַשׁ פְּטִירַת מֹשֶׁה, which was added at the end of the Midrash on Deuteronomy.
- L. 3. 'שְׁשִׁים רְבּוּא' [שְׁשִׁים רְבּוּא] That is the number of Israel in the time of Moses. Comp. Numbers 1.46.
- L. 9. 'וְנִתְּפֵל' [וְנִתְּפֵל] The Nithpael is of frequent occurrence in post-biblical Hebrew.
- L.10. 'שֵׁם הַמְּפֹרֶשׁ' [שֵׁם הַמְּפֹרֶשׁ] Literally *the explicit name*, that is, God's real name, which is ineffable.
- L.14. 'נִפְשׁוּ' [נִפְשׁוּ] Instead of biblical נִפְשׁוּ.
- L.17. 'אֵין שְׁלוֹם וְנֹו' [אֵין שְׁלוֹם וְנֹו] Isaiah 48.22.
- L.19. 'בְּרִיּוֹת' [בְּרִיּוֹת] For biblical בְּרִיּוֹת. Comp. above, II, 1, l. 25.
- L.20. 'בְּאֵי הָעוֹלָם' [בְּאֵי הָעוֹלָם] That is, *mortals*. [נִשְׁמָוֹתָן] Printed editions read נִשְׁמָתָן.
- L.22. 'מִהוּל' [מִהוּל] In biblical Hebrew the root is מוּל.
- L.32. 'וּסְכֹוֹתִי' [וּסְכֹוֹתִי] Used intransitively, *I took shelter*, or reflexively, *I screened myself*. Some editions have וּסְכֹוֹתִי.
- L.39. 'אֵין לֶךְ לֹוֶמֶר כֵּן' [אֵין... כֵּן] Printed editions have אֵין לֶךְ לֹוֶמֶר כֵּן, which makes no sense.
- L.46. 'הוֹדוּ... עֵינָיו' [הוֹדוּ... עֵינָיו] The pronominal suffix of הוֹדוּ and the first עֵינָיו refers to Moses, while that of the second עֵינָיו refers to Sammael.
- L.48. 'בֵּת קוֹל' [בֵּת קוֹל] See above, IV, 1, l. 26.
- L.50. 'לִכְהָ וְנֹו' [לִכְהָ וְנֹו] Exodus 3.10.
- L.54. 'מִתְּפֵל' [מִתְּפֵל] Piel, or Hithpael מִתְּפֵל.
- L.60. 'הִשְׁקָה וְנֹו' [הִשְׁקָה וְנֹו] Probably means *close thine eyelids, one upon the other*.
- L.62. 'הִקָּה' [הִקָּה] Literally *cause to surround*, that is, *cross*.
- L.65. 'קִצְבַּתִּיךְ הַיּוֹתֵךְ' [קִצְבַּתִּיךְ הַיּוֹתֵךְ] One of the pronominal suffixes is pleonastic.
- L.67. 'נִפְשׁוּ' [נִפְשׁוּ] Some editions have נִפְשׁוּ.

- L.79. [ותרבר] Numbers 12.1.
 L.83. [מי יקום ונו'] Psalm 94.16.
 L.85. [ולא קם ונו'] Deuteronomy 34.10.
 L.86. [אבר ונו'] Micah 7.2. *ibid.*
 L.88. [הושיעה ונו'] Psalm 12.2.
 L.89. [צדקת ונו] Deuteronomy 33.21.
 L.90. [ומשפטיו ונו'] *Ibid.*
 L.91. [יבוא ונו'] Isaiah 57.2.

VI. ELEAZAR BE-RABBI KALIR

1. This poem, which is found in the Ashkenazic ritual for the New Year, consists of fifteen stanzas, and is an acrostic bearing the author's name אלעזר בירכי קליר. Each stanza has three short rhyming lines. The entire poem is divided into five groups, each having three stanzas. Eight lines in each group have one rhyme, while the last lines of all the groups rhyme in קָה. The poet asks why the Jewish kingdom is cast down (stanza 1). A brief answer is given by the Holy Spirit (stanzas 2 and 3). The remaining stanzas are uttered by the Jewish people complaining of the evil done to it by its enemies, who as yet have not been punished for their wickedness.
- L.2. [לבל] The ל indicates the accusative case. Comp. 2 Samuel 3.30.
- L. 3. [מלוכה] That is, God's kingdom.
- L. 4. [וזבולי] Literally *my habitation*, that is, the temple.
- L. 6. [ברכה] *The tender one*, that is the Jewish people.
- L. 7. [ערמה] Literally *a heap*, the allusion being to the temple. See Canticles 7.3. [ערה] Best taken as a Kal from ערר (third person feminine singular); some vocalize it עָרָה.
- L. 8. [וסוד הערימה] Comp. Psalm 83.4.
- L. 9. [שהק רומה] This phrase is the same as שמים לרום (Proverbs 25.3).
- L.13. [ברק] *Heaven*; comp. Isaiah 40.22.

L.14. בכנס=בכנס; comp. Exodus 17.16.

L.15. מטלך This word is used in a neuter, not in a masculine, sense.

2. This poem is found in the Ashkenazic ritual for the Ninth of Ab. It consists of eleven stanzas of five rhyming lines, except the last, which has four lines. The stanzas are in alphabetic order, two letters being disposed of in each stanza.

L. 2. [ונם] Paitanic form for נאם *he spoke*.

L. 4. [ובתקום בחרבות] Some editions have ובתיהם חרבות *their houses are laid waste*.

L. 5. [זכות] This vocalization is in accordance with the Syriac, but traditionally it is pronounced זכות. See below XVIII, 2, 1. 58. [בארץ תלאובות] See Hosea 13.5.

L.10. [וזכרתי ונ'] Leviticus 26.45.

L.12. [רהו] See Isaiah 44.8.

L.13. [ולא נהו] The Kal is used here in the sense of the Nifal (see 1 Samuel 7.2). It may also be taken in its usual meaning: *they lamented not*.

L.14. [ולא שהו] Literally *they tarried not*.

L.15. [לוא הוא] Jeremiah 5.12.

L.16. [אב המון] That is Abraham; comp. Genesis 17.5.

L.20. [אל תירא ונ'] Genesis 15.1.

L.23, 24. [לחצב... נשברות] Comp. Jeremiah 2.13.

L.30. [וואת בריתי ונ'] Genesis 17.21.

L.34. [מנשיה] Literally *from forgetfulness*, a metaphor for this world. Comp. Psalm 88.13.

L.36. [בתלף] *Study*, to be derived from אלף *he learned*. It is possible that the paitanim took לחלפיות (Canticles 4.4) to mean *study, learning*. The reference is to Jacob.

L.41. [פץ] Paitanic form instead of biblical פצה *he opened* (his mouth), hence *spoke*. [רועה נאמן] Refers to Moses.

L.42. [וימרן] Hofal participle of רמן, of which the noun

alone is found in the Bible.

L.45. [כי לא אלמן] Jeremiah 51.5.

L.47. [מתופפת] Comp. Nahum 2.8.

L.53. [שלחתי] Comp. Isaiah 43.14, where it is *שִׁלַּחְתִּי*. The poet adapted this verse in accordance with the interpretation given in Megillah 29a.

VII. ELDAD HA-DANI

Epstein's edition, pp. 23, *seq.*

L. 5. [על] This preposition is used rather loosely.

L. 6. [רומרנום] The name is given differently in the various versions of Eldad.

L.12. [ואבריא] Used intransitively.

L.20. [וישבתי... שנים] This clause is misplaced in all editions, being put after *עוברי אש*.

L.21. [אצין] Various suggestions have been offered as to the identification of this place, none of which is conclusive. It may also be vocalized *אֶלְצִין—אֶצִין*, that is, China. This, however, hardly suits the narrative.

L.23. [שרויים] *Dwelling*; a passive participle with an active meaning.

L.24. [בהררי תהום] *In the coastal mountains*. This may also be identified with Arabic *Tihamah*.

L.25. [לא-ימוש ונו'] Joshua 1.8.

L.37. [בשכונתם] The pronominal suffix refers to Issachar.

L.40. [אפניהם] Comp. Proverbs 25.11.

L.42. [ובורתים הררכים] Literally *they cut the ways*, which is an Arabic idiom for *robbing wayfarers*.

L.46. [והסברא] *Argument, discussion*.

L.47. [מדינת] This word is used here in the sense of *city* as in Arabic.

L.48. [טעות] Literally *error*, a contemptuous designation of a false religion.

L.51. [ינצה] Epstein's edition reads *ינצא*.

- L.59. [חרבם וגו'] Psalm 37.15.
 L.65. [נקבצו] Epstein reads *ונקבצו*.
 L.70. [רן] Epstein's MS. has *בן*.
 L.73. [ללך] Epstein has *למות ללך*, and omits *ואמרו*.
 [ראינו] The change of person may be due to the confusion of the different versions.
 L.74. [יוליכו] *They will destroy*. *הלך* was *destroyed* is an Arabism, but is probably found in the Bible; comp. Jeremiah 9.9; Psalm 125.5.
 L.76. [לא תספו] Exodus 14.13.
 L.77. [על עמלק או] Should probably be omitted.
 L.79. [כתוב בתורה] Comp. Deuteronomy 2.4,9,19.
 L.84. [ויקחו וגו'] The biblical idiom would require *ותקה*, taking *רעה* as the subject.
 L.91. [ויהיו למם] The word *פורעים* is added to the biblical idiom (comp. Judges 1.33), and the expression is equivalent to *לפורעי מם*.

VIII. JOSIPPON

Part of Book IV, Chapter 20, Venice edition (1544), pp. 36a, *seq.*

- L. 9. [פינחם אבינו] Comp. Numbers 25.10-13.
 L.12. [נשאו] Piel with pronominal suffix.
 L.13. [אבינו] Mattathias belonged to the priestly family.
 L.16. [הקלה] Active participle masculine of *בלה*. Comp. above, II., 2, 1.6.
 L.17. [הספה] Active participle feminine of *סוף*.
 L.18. [כי הם] Venice edition inserts *נם* before *כי*.
 L.20. [ושקר וגו'] Comp. Psalm 33.17.
 L.29. [ויקראהו] *Someone called him*. Other editions have *ויקראוהו*.
 L.31. [מכבאי] Venice edition has *מכבאי*. This word, the writer thinks, denotes *strength*; the spelling *מקבאי* (*hammerer*) would therefore be preferable.

- L.34. מַבְחָךְ Mantua edition has מַהוֹנֵךְ, for which comp. Proverbs 3.9.
- L.35. בַּלְתִּי עֲצִלָּה or בַּלִּי would accord better with the biblical idiom.
- L.38. וְלִמְשֹׁחַ מַלְחָמָה *Anointed to conduct war*. In Yoma 72b and Horayot 12a it refers to the priest who is anointed as chaplain of the army.
- L.45. כְּכֹלִית Venice edition has כְּכֹלִיתוֹ.
- L.51. [עֲלִי] Suffix refers to the mountain.
- L.53. הַזֵּרִים *Aliens*; it is possible that the original reading was הַזֵּרִים (*the presumptuous*).
- L.59. נִפְלְאוֹת Venice edition reads נִפְלְאוֹתָיו.
- L.60. אֵל Venice edition has אֵת.
- L.65. הַמְּבַחֲלִים Mantua edition reads הַמְּבַחֲלִים.

IX. SA'ADYA GAON B. JOSEPH

From a MS. in the library of the Dropsie College. It is headed

מִנְּחַן וְסִימָה לְרֹאשׁ אֱלֻמְתִּיכָה אֶלְפִּימִי וְצִ"ל

- L. 3. [וַיַּחַן וְנָוִי] 2 Kings 13.23.
- L. 5. בְּהִשְׁמִיעוֹת MS. has בְּהִשְׁמִיעוֹת.
- L. 6. [כַּעֲיִי] Psalm 123.2.
- L. 7. [כְּכֹתוּב] Omitted in MS. through oversight. Ezekiel 39.25.
- L. 9. [וּפְנִיתִי וְנָוִי] Leviticus 26.9.
- L.14. [חֶסֶדֶךְ] MS. חֶסֶדֶךְ; but see Psalm 36.6.
- L.16. [שְׂבַחְךָ] MS. וּבִקְצִי. This word is the last of recto of a leaf which is the middle of a fascicle. There is a possibility that an entire sheet (two leaves) has fallen out here, the transition from the last sentence to the following being abrupt. This assumption would also account for the lack of clearness in the next few lines.
- L.19. [אֹרֶךְ הָרוּחַ] MS. הָרוּחַ הָרוּחַ. Read probably רוּחַ הָאֹרֶךְ. Instead of יָתוֹם MS. has יָתוֹם.

- L.22. [מעמיד] MS. reads מעמיד.
- L.26. [למעלה ונו'] This may be joined to the preceding; but see below, 1. 47.
- L.27. [תתאדר] The verbs and nouns are in the reverse order of the alphabet.
- L.32. [בדברותיד] MS. reads בדברותיד.
- L.34. [כי תזרח] MS. repeats twice.
- L.35. [יורו] MS. has זורו.
- L.38. [תשב] MS. has תשוב.
- L.39. [יורבו] MS. has יזורבו. It is a reminiscence of Job 6.17, where it has a meaning unsuitable to this context. Read, perhaps, יזרכו. This verb in the sense of *flow* is found in Arabic as well as in the Misnah. The emendation יזרמו also suggests itself.
- L.41. [תדשיא] MS. has תדשה.
- L.43. [בעדנו] This is written over the line; the word ממנו, as an alternative reading, is in the line.
- L.44. [החדשים] MS. has החדשה.
- L.48. [האל האביר ונו'] The adjectives are in alphabetic order, two adjectives for each letter. The MS. has האל הנאמן האביר. It is obvious that הנאמן has been misplaced and belongs to 1. 52, where the MS. has only one adjective for the letter נ.
- L.50. [החכם] Missing in MS.
- L.51. [הכלול] MS. has המכלול.
- L.53. [הקנוא] Comp. Nahum 1.2. MS. has הקונה, which may also be a corruption of הקונה (*possessor*).
- L.54. [הארץ] The nouns are in alphabetic order.
- L.55. [כבים] Active participle Kal of כבה.
- L.56. [הולד] MS. reads הילד.
- L.57. [הטרופ] MS. reads הטריוף, which is an abstract noun.
- L.59. [והם עומדים] MS. reads והוא עומד.
- L.60. [השמן] MS. has השנון. Read, perhaps, ננער for נבער. Comp. Zechariah 3.2.

- L.61. הפנוע MS. has המפניע.
- L.62. הקלל Literally *the light one*; it probably means *the eloquent*, as may be judged from הסכת which signifies *was silenced*.
- L.65. כאשר הידוע MS. has כל אשר ידע.
- L.67. העלמחה MS. has העלמתה, and omits בני.
- L.68. למן הוא MS. has למי שהוא.
- L.69. ולא MS. has ואינו.

X. NATHAN HA-BABLI

Neubauer, *Medieval Jewish Chronicles*, vol. II, pp. 83, *seq.*

- L. 1. למנות ונו' The words ראש נלות have been inserted here for the sake of clearness. The text reads למנותו, as the noun has been mentioned in the preceding sentence.
- L. 2. שני ונו' *The two heads of the academies* of Sura and Pumbeditha. ישיבה literally means *a sitting*, hence *a school, an academy*.
- L. 3. נטירה This is the name of a famous family.
- L. 4. וכיוצא בו Literally *like that which goes with it*, hence *like it*.
- L. 5. בו Through this act.
- L.17. מנרל Used in the sense of pulpit or platform.
- L.18. עליו The pronominal suffix refers to מנרל.
- L.20. כלום Probably contracted of כל and מאום. It is, however, plausible to assume that it is an adverbial formation of כל with the addition of ם (comp. שלשם). It should, therefore, be vocalized כלום or כלום. It means *at all, altogether*.
- L.23. וחזן הכנסת Here the expression means *precentor*, but in the earlier literature it denotes *supervisor*.
- L.24. בברוך שאמר The opening words of a prayer.
- L.25. בריך הוא The youths repeated these words which

- are the continuation of the prayer. [מזמור... השבת] That is Psalm 91. Perhaps we ought to read מזמור שיר ליום השבת, as in the Warsaw edition of *Yuhasin*, p. 135b.
- L.27. [פסוקי דזמרה] That is, Psalms 145-150, read in the morning service.
- L.28. [כנישת] Name of a prayer.
- L.29. [לקדשה] Name of a prayer.
- L.31. [נאל ישראל] Concluding words of a prayer.
- L.32. [כתפלה] That is, the Eighteen Benedictions. וכשעובר [לפני התבה] When the precentor repeats the Eighteen Benedictions; literally *passing before the ark*.
- L.33. [האל הקדוש] End of a prayer.
- L.41. [ישיבתם] *Their sitting*.
- L.44. [אחוז ונו'] The expression is borrowed from Esther 1.6.
- L.53. [נוהנים כבוד] *They show deference*; literally *deport themselves respectfully*.
- L.54. [והתרגמן] This seems to be more accurate than תרגמן.
- L.59. [כרם ונו'] This is the opening formula of an address on a legal matter.
- L.61. [קריש] The name of a prayer.
- L.67. [משלחות ונו'] He mentions all the cities which send contributions to the academy.
- L.75. [ראשי כלות] The exact meaning of כלות is not known; it most likely denotes *an academy, university* (it may be vocalized כְּלָה), and the ראשי כלות were accordingly instructors or heads of schools under the jurisdiction of the Geonim.
- L.77. [המפטיר] Literally *he who concludes*; it is a technical term for the person who reads the lesson from the Prophets after the scriptural section.
- L.79. [שלוחי צבור] *Representatives of the community*, that is, the precentors.

L.82. [תפלה מוסף] The additional prayer.

XI JOSEPH B. ISAAC IBN ABITOR

The following four hymns are from a Genizah MS. in the library of the Dropsie College, and are probably the first of a series of fifteen based on the fifteen Songs of Ascent (Psalms 120-134). The first stanza of each hymn bears the author's name in acrostic, while the remaining stanzas are in alphabetic order, three letters being disposed of in each stanza. The fourth line is a verse, or part thereof, from the Psalm on which the poem is based. Each hymn begins with יום, and the letter that follows it indicates the numerical order of the hymn in the series. This letter is marked with .. over it. Numbers 2 and 3 are also found, with many corruptions, in *Mahzor Fas*.

1. L. 4. [אל י וגו'] This line is the direct object of הבינני (l. 3).
- L. 7. [נהה] *Cure, or free from guilt.* If in Hosea 5.13 this verb is intransitive, as in Syriac, we should vocalize נהה. [נוה] Literally *something belonging to the back*; hence, in accordance with an Arabic expression (*Zahirah*) which the poet had in mind, this word means *something that is apparent, or known*. It is thus the antithesis of תעלומיה. These two words represent the well-known expression נגלות ונסתרות *known and unknown sins*.
- L. 9. [עוצית] This is an adjective from עוץ, that is, Edom (comp. Genesis 36.28), hence Rome, Israel's representative enemy. רומיה has a double meaning: *deceitful and Roman*.
- L.10. [קוממיה] Like biblical קוממיות.
- L.11. [תרומיה] *As an apportioned lot*, from תרומה.
- L.13. [מאר] MS. has ממאר.
- L.14. [בצרור] MS. adds החיים with dots over it to indicate that it is to be deleted.
- L.18. [ברגשת] *In the tumult, or multitude.*

- L.21. [הלום] Infinitive absolute.
- L.23. [עילום] Instead of עולם on account of the rhyme; comp. 2 Chronicles 33.7.
2. L. 5. [בלויי ארץ] *Mahzor Fas* reads אויבתי (*my enemy*). *The ancients of the earth*, that is, Israel.
- L. 6. [במרץ] or [במָרָץ], with *firmness*, or *boldness*. The biblical verb מרץ was taken in that sense by medieval commentators, but modern philology proves that the correct meaning is *was sick*.
- L. 9. [מאמירך] *They who extol Thee*; comp. Deuteronomy 26.17.
- L.10. [אל בטחונם ונו'] Literally *nought is their hope except in Thy words*.
- L.11. [ורון] The end of this word is not clear in the MS. [לולול] MS. has לוללו. It is possible that the line should read ומלחשים לו ללו. *Mahzor Fas* has 'ומבטיחים ונו'.
- L.13. [ורים] MS. has ורום.
- L.14. [אריאל] Originally this word signified *an altar*, but in the piyyutim it is applied to the temple, to Israel.
- L.15. [טופפים] On the analogy of הָטִף (נמף) the root טפף has been employed in the sense of *speak*.
- L.23. [שים] MS. has שית.
- L.25. [רנמת] *The multitude, throng*; comp. Psalm 68.28.
- L.26. [במעט מקדשך] Literally *In Thy little Sanctuaries*, hence, synagogues, the symbols of the temple. Comp. Ezekiel 11.16, and Megillah 29a.
- L.30. [נשלם] For שָׁלַם on account of the rhyme.
- L.31. [מבין] MS has מכון.
3. L. 1. [והלך] A new formation from הלכה (Psalm 10.8). The MS. is perfectly clear, and it is possible that הִלֵּךְ which is used in medieval Hebrew as a synonym of הלך should be הִלֵּךְ. See also below, XV, 1. 23.
- L. 2. [מתחז] MS. has מתחז.
- L. 5. [מעוּתִי] A new formation from עוה.

- L. 6. [להלוצת נעלים. פתאם] So *Mahzor Fas*; MS. has פתאם. That is, Israel, the allusion being to the custom of taking off the shoes on account of mourning; hence Israel who mourns for the destruction of the temple.
- L. 9. [מרבדיו] This word is to be compared with mishnic רבד, and not with biblical מרבדים (Proverbs 7.16).
- L.11. [מפסנ] *The destroyer*; comp. Psalm 48.14, where this verb is doubtful.
- L.15. [טורדיך] *Thy exiles*. MS. has טורדיך.
- L1.17-19. These three lines are shorter than the rest, and may be corrupt. They, however, make sense. Instead of כי מצוקם and לעריץ MS. has ומצוקם and עריץ. For the use of ל as the sign of the accusative, see above, VI, 1, 1. 2. *Mahzor Fas* has longer lines, which, however, do not seem to be genuine in all respects.
- L.21. [רוני] As though the root were רנה.
- L1. 22, 23. These lines are corrupt in the MS.: נוהני חמות. אש אסובב מביכך מנינך אעליץ ואשמע נדיבך. The allusion is to Exodus 13.21.
- L.25. [והרבי] MS. has ורבי.
- L.30. [הטובך] *Thy unity*. This meaning is based on Hagi-gah 3a; comp. Zunz, *Literaturgeschichte der synagogalen Poesie*, p.631.
- L.35. [מצפה] *The expected one*, that is, the Messiah.
4. L. 1. [במיהדי פעמים] *Among them that proclaim God's unity twice daily*.
- L. 2. [סוכרי] The Kal is used in the sense of biblical Piel of שבר.
- L. [מיומים] *From the two exiles*. Comp. Hosea 6.2.
- L.10. [התשועה ונו'] Comp. Isaiah 60.22.
- L.15. [והענינו] It may also be vocalized ותענינו and yet *Thou afflictest us*.
- L1.18, 19. [עיוז, ביוז, יעווש] All these are names of tribes symbolizing Israel's enemies; comp. Genesis 22.21; 36.18. Observe the paronomasia.

L.22. [אנוקים] *Groaning*.

L.26. [קיום] MS. has מקיום; but the acrostic demands קיום, for which comp. Isaiah 40.31.

XII. HAI B. SHERIRA GAON

Phillip's edition, lines 109-136. For reasons, which do not appear to be cogent, Hai's authorship of these maxims has been doubted. The metre is Wafir.

L. 2. [בבבלך] Some editions read בהבלך.

L. 3. [וישימה ונו'] Comp. Psalm 45.14.

L. 4. [כבוד... והרר] The construction (in one case construct state, and in the other absolute state with ל) is varied on account of the metre. For the same reason we have באנשים instead of באישים.

L. 5. [לעזרה] Literally *for help*, that is, *though thou needest help*. On no account should one resort to partnership.

L. 8. [ואל ונו'] This paraphrases the famous Ben Sira admonition; Comp. Hagigah 13a.

L. 9. [ומשוטה ונו'] Comp. Baba Kamma 8.4.

L.10. [בשבתם] *When they are in session*.

L.11. [ונב לחכם] Comp. Pirke Abot 4.20.

L.12. [והחכמה] is subject, and the following three words are the complement; תכונה is the subject in the second hemistich. Philipp reads בתכמה תררוך; but the reading of the other editions has been adopted.

L.13. [בקנין] That is, *in a legal manner*, to avoid disputes. The idea is amplified in the following lines.

L.14. [ובמאדך] *And for thy substance*. Some editions read ובמאדך. Philipp adds here a line which is missing in the other editions.

L.15. [וטוב ונר] Comp. Ecclesiastes 7.2.

L.16. [ושנאתי... כך] *Uproot his enmity if thou hatest him not*; literally *if it* (hatred for him) *is not in thee*. Some editions read או for אם.

- L.17. [את מוררים] *With cures, that is, visit them with a cure.*
Some editions have עת instead of את. [אישים מרורים]
Embittered men. Some editions read נואשים ומרים.
- L.20. [ותקרב] Philipp reads ותרבב, which is against the rhyme.
- L.21. Men will be afraid of thee because of thy position with
the king, but then thou, too, wilt be in constant fear.
- L.22. [סומך] Philipp reads אוחו.
- L.23. [וגיל ושמה] Philipp reads ותשמה, which is against the
metre.
- L.26. [מלהתחנן] *Than that she should beseech the hand of a
man in marriage;* some editions read מלהתחנן.

XIII. SAMUEL HA-NAGID

1. Harkavy's edition, No. 15; Brody's edition, No. 36. It is an
excellent specimen of the Fakhr (self-glorification) poems of
the Arabs. The first four lines are general reflections, in
the style of the Arabian poets. The metre is Wafir.
- L. 5. [ויומתם] *And their mind,* instead of מְיוֹמָתָם.
- L. 7. [ובת... קרועה] *Though* (an Arabism). An Arabic
expression for sleeplessness. This, the poet thinks,
should be a sufficient refutation of his friends' op-
inion about his leaving Cordova.
- L.10. [לבנה] *Moon.* In Arabic poetry the moon is a symbol
of beauty and purity.
- L.11. [בנפיה] The pronominal suffix refers to the moon.
- L.13. [עוברי] So Harkavy. Brody reads עברי. This
word without איש is an Arabism.
- L.15. [שוחה קלועה] *A boat with sails.* קלועה is a passive
participle derived from קלעים *sails* (comp. mishnic
קלעי הספינה, and below, XVIII, 2, 1. 27). It may also
mean *tossed*. שוחה obviously means *boat* here. It should
perhaps, be vocalized שוּחָה *swimming*. It is also
possible that we ought to read שוּכָה which this poet
uses for *boat* (see below, 2, 1. 32.).

- L.16. [שיאה] Like biblical שִׂיָּא (comp. Job 20.6).
- L.18. *I shall acquire devoted friends, and I, too, shall be devoted to my friends.* For the expression רָצַע אֵין see Exodus 21.6.
- L.23. [פדועה] Comp. Job 33.24.
2. Harkavy's edition, No. 23; Brody's edition, No. 39. The metre in Wafir.
- L. 2. [תרומה] *Rising, ascent.*
- Ll.3,4. The poet contrasts his soul with that of his enemies: "In my soul are all things that offer help and consolation to every stricken soul; but confusion reigns in the souls of them that came to gloat over me in the day of my discomfiture." [יבוא בעזרה] An Arabism for יביא עזרה.
- L.10. Certain types of sinners are enumerated. Comp. 1 Samuel 2.22,34; Numbers 25.6,14; Genesis 38.9,10.
- L.11. Some lines are missing after this. Then follows a graphic description of the sea monster.
- L.19. [כמו צור] *Like a rock.* Harkavy and Brody vocalize צֹר . The poet undoubtedly had Ezekiel 27.32 in mind, but with an entirely different application. The difficult word כְּרוּמָה means here something like *projecting*. The poet probably connected it with Arabic *kadama* (כרם).
- L.21. [שרמה] The poet takes this word to mean *a tree*. Perhaps he wrote כְּשִׁקְמָה *like a sycomore-tree*.
- L.24. [כאשימא] See 2 Kings 17.30.
- L.28. [מעותי] See above, XI, 3, 1. 5.
- L.29. [כחיל ונו'] The allusion is to Exodus 15.4.
- L.32. [שובה... קרומה] *A beam daubed all around with pitch, that is, a boat.*
- L.35. [מן ידי] A manuscript is recorded which quotes מִיָּדֵי . [קרמה] Probably means *a monster*; comp. Arabic *Karihun* (קארה) "lion", or "camel."

L.39. נסכה] *Made her rule.*

L.41. חתימה] *End, conclusion.*

L.42. השבועה] *The heptad* mentioned in Daniel 9.24-27.

L.45. עלומה] *Traditional law*; literally *hidden*, which is a translation of Arabic *ghaibun*.

XIV. SOLOMON B. JUDAH IBN GEBIROL

1. Dukes' edition, No. 1. The poet complains of his uncongenial surroundings. He is misunderstood by his neighbors, because he strives to attain to knowledge. The metre is Mujtatt.

L. 2. לבבי] Dukes reads לבי. ואוני] *And my anguish.*

L.11. יחשב ונו'] That is, they are ignorant; comp. Jonah 4.11.

L.13. דukes reads אני, which is against the metre; comp. Psalm 25.16.

L.15. So in Genizah fragments. Dukes has למסוך.] אמון

L.17. They prevent, intervene. Emended from כאלו] כלאו which is against the metre.

L.18. Of ostriches; used as an adjective. יעני]

L.19. Wisdom. That is, he considers himself תחכמוני] wise. Comp. 2 Samuel 23.8.

L.20. Smooths; comp. Psalm 141.5. ויניא]

L.22. Comp. Job 30.1. נמאפו ונו']

L.23. That is, they never blush. לא יארימו ונו']

L.25. When he composes his poems, they chide him. בשאת ונו']

L.26. דברו... ואשמע] Dukes reads רבר... ונשמע. They advise him to write in an intelligible tongue, for Hebrew is the language of the Ashkelonites.

L.28. Instead of אזניהם given by Dukes, which is against the metre. For הם with the singular comp. חֲלִפְתָּן (Leviticus 8.16).

L.29. דukes reads צואריהם.] צואריהם

L.31. Emended from Dukes' וברום עם] כרכם ונו' which gives no sense and is against the metre. A fragment has בשם עין קנמוני.

- L.32. [כי] Missing in Dukes.
- L.33. [ישימון] Instead of Dukes' ישימו which is against the metre.
- L.35. [חמישי שני] Dukes reads שני.
- L.37. [בה] So in Genizah fragment, but missing in Dukes.
- L.38a. [בעיני] So in Genizah fragment; Dukes reads באוני.
- L.39. [תדבק לחכי] Dukes reads לחכם.
- L.40. [עם] So in Genizah fragment, instead of אם of Dukes.
- L.42. [לי, פה] Missing in Dukes.
- L.43. [עלי] Instead of Dukes' על.
- L.44. [עדרה] Dukes reads עוד which is against the metre; Edelman has אני עוד.
- L.46. [סרני] *My master*. Dukes reads סרני, and Genizah fragment מכוני.
- L.47. [ששונן, אסונן] The pronominal suffixes refer to בשרי: his own aims and aspirations differ from those of his flesh. Dukes reads אסוני, ששוני.
- L.49. [עקב ונ'] Literally *at the heel of my leanness comes my nourishment*; that is, the soul gains through the renunciation of the pleasures of the flesh.
- L.50. [במצות] Dukes reads במצות.
- L.52. [היא] Refers to תבונה.
2. Dukes' edition, No. 7. The poet declares that, in spite of all obstacles and discouragement, he will seek wisdom and strive to make himself as perfect as possible. The metre is Kamil (c). See also Senior Sachs in *Ha-Tehiyyah*, vol. II.
- L. 3. [העת ונ'] *Now the soul is like a wheel*; העת is used in the same sense as עֵתָה and is not the subject of the sentence.
- L. 4. [רעיוניה, בהם] Dukes reads רעיוניך, בה.
- L. 5. [תחוק יאמץ, עיש] Emended from Dukes' תחזה, עיש.

which is obviously corrupt. The words in quotation marks are addressed to the poet by his soul.

- L. 7. 'נפשי ונו' His soul is to be comforted for harboring such thoughts.
- L. 8. תצמא] So Geiger, instead of תצמא.
- L.10. עלי] Instead of Dukes' לי, which is against the metre.
- L.11. בעיני] Dukes reads בעיני.
- L.12. אשוב] Instead of Dukes' אישנה.
- L.13. על על] One על is missing in Dukes, but has to be supplied on account of the sense and the metre. For the construction comp. Hosea 11.4.
- L.14. לעשות, הארמה] Dukes reads לעשות, ארמה.
- L.15. מהם] Is comparative, *than they*.
- L.16. ואמוניה] *And its* (wisdom's) *votaries*.
- L.17. בם] Refers to ואמוניה.
- L.19. מכלות] Instead of Dukes' מכלות. *Some there are who allied themselves to light, but they begot folly, for they were not the sun's sons-in-law.*
- L.22. פ. לבבכם, פותח] Emended from Dukes' אפתח.
- L.24. אותו] Instead of Dukes' אותי.
- L.26. איך ונו] *How can ye ask me to part with wisdom?*
- L.27. יעלו] Dukes reads יעלו.
3. This is the first part of the beautiful composition in rhymed prose. It has been incorporated in the Sephardic ritual for the eve of the Day of Atonement. The biblical verses are introduced with wonderfully artistic skill.
- L. 7. 'המה ונו' Comp. Psalm 102.27.
- L. 8. כי עצמת ונו' Comp. Genesis 26.16.
- L.12. שכל] So *Mahzor Romaniya*; other editions read שבה. It is probable that the original reading was חשב (*thought*).
- L.14. כצל] *From the shadow* (see next line). Some vocalize כצל. הויה] Instead of הויה of the printed

- editions on account of the rhyme. [אשר ונו'] Comp. Lamentations 4.20.
- L.17. [ותרא ונו'] Comp. Exodus 2.2.
- L.19. [כי לא ונו'] Comp. *ibid.* 16.15.
- L.21. [לא ישניך] *It cannot be conceived of Thee, or it does not apply to Thee.*
- L.23. [אמרתי ונו'] Comp. Psalm 39.2.
- L.24,25. [ואילו ונו'] Comp. Ecclesiastes 4.10. האחד refers here to God.
- L.26. [נמצא] Used in the philosophic sense: *Thou art existent.*
- L.29,30. [עמוק ונו'] Ecclesiastes 7.24.
- L.34. [ואכל] Comp. Genesis 3.22.
- L.36. [סרכבה] *Composition.*
- L.37. [ומרום] Comp. Nehemiah 9.5.
- L.42. [המה ונו'] Comp. Genesis 6.4.
- L.45. [בהר ונו'] Comp. *ibid.* 22.14.
- L.46,47. [אפס ונו'] Comp. Numbers 23.13.
- L.48. [עדיך] *Thy witnesses.* Some editions have עבדיך.
- L.52. [המלך] That is, God.
- L.58,59. [הכל הולך ונו'] Comp. Ecclesiastes 3.20.
- L.60. [ובחכמתך] *Compared with Thy wisdom.* Some editions read וחכמתך; it would thus be object of מדעת.
- L.69,70. [על שפת ונו'] Comp. Exodus 36.17. The words הבריאה החיצונה are explanatory.

XV. BAHYA B. JOSEPH IBN PAKUDAH

This beautiful prose poem has been frequently printed in some Hebrew prayer-books as well as at the end or beginning of *Hobot ha-Lebabot*.

- L. 1. [Comp. Psalm 103.1.]
- L. 2. [וחין] From the root חין, parallel to חנון. Comp. Job 41.4.
- L. 6. [ונורי... הנורי] The first נור means *fear*, the second *dwell*.
- L.13. [ימאסו ונו'] Comp. Psalm 58.8.

- L.19. [שרופה ונו'] Comp. *ibid*, 80.17. Some editions repeat באש.
- L.23. [והלך] This word in the Bible is not quite synonymous with כל. It is possible that the word intended in this and similar cases is חלק. See above, XI, 3, 1. 1.
- L.24. [בעורו] While he is alive.
- L.26. [מטון ונו'] Comp. Job 18.10. הכלו here means *his lot*.
- L.27. [תאות] Is fitting; imperfect Kal of אות.
- L.29. [כי העשק ונו'] Comp. Ecclesiastes 7.7.
- L.36. [החיים] Although it is a plural form, the poet, probably under Arabic influence, regards it as singular.
- L.38. [מחביר] Joins. The Hifil is used instead of the biblical Piel, which the medieval writers employ in the sense of *compose*.
- L.41. [תרצי] Comp. Job 14.6. [בו] Refers to עבודתך.
- L.42. [טוב... רע] Refers to עבודתך.
- L.56. [ממסנר] From the enclosure. [לתוכחת] To correction.
- L.59. [וספר... חתום] The predicate of וספר is חתום (*closed*), and [וספר... אשר...] is an adjectival clause qualifying וספר. The entire sentence is to be taken parenthetically.
- L.60. [וערוך] Refers again to העולם.
- Ll.61-63. [האומרים ונו'] Comp. Job 21.14,15.
- Ll.66-69. [סוף ונו'] Ecclesiastes 12.13,14.
- L.69. [ביר ונו'] Job 37.7.
- L.70. [אין חשך ונו'] Comp. *ibid* 34.22.
- L.75. [כי טוב ונו'] Comp. Psalm 147.1.

XVI. AHIMAAZ B. PALTIEL

Sefer Yuhasin, Neubauer, *Medieval Jewish Chronicles*, vol. II, pp. 123, *seq.* It is in rhymed prose.

- L. 1. [נעימים] On account of the rhyme, instead of נעימות.
- L. 3. [חסנו] Literally *he fortified him*.
- L. 6. [למלכם] That is, God. [מרומים] MS. has מרימים, which may also be emended to מרימים.

- L. 7. [מַעֲצִימִים] Literally *they strengthen*; the sense of *magnify* is probably due to Arabic influence. [מַכְתִּימִים] Denominative verb of כָּתָם *fine gold*, and denotes *make of fine gold*.
- L. 9. [בְּעֵנוּתִים] *With sorrow, grief*. [וְהַשְׁמַד] *Persecution*, especially on account of religion.
- L.10. [אֲדָמִים] Plural of אֲדָמָה.
- L.11. [לְמַשִּׁיב וְנֹ] That is, God. Comp. Isaiah 44.25.
- L.12. [לְהַשְׁמִים] Instead of biblical לְהַשֵּׁם.
- L.13. [לְהַאֲבִיל] *To bring to nought*; we ought to read, perhaps, [לְהַחֲבִיל] *To confound, render obscure*.
- L.15. [מִסְרִיזִית] *From filth*. [וּמִמֵּי הַזֹּהָמִים] *From foul waters*, that is, baptism. For the omission of the definite article in מִמֵּי, comp. חֲסִידֵי הָרִאשׁוֹנִים. [הַזֹּהָמִים] should perhaps be הַזֹּהָמִים.
- L.16. [מִתְהַסְרֶתָה] MS. has מִתְהַסְרֶתָה. [וּמִמֵּי] This seems to be the most likely vocalization.
- L.19. [וּמִנְחַלֵּי רִתְמִים] That is, from being burned at the stake. It may also refer to the punishment in the future world.
- L.20. [וְהוּמִים] If not for the rhyme, the word וְהוּמִים would have been preferred.
- L.21. [יִשְׁנִים וְקִרְוִיִּים] MS. has יִשְׁנִים וְקִרְוִיִּים which is against the rhyme; יִשְׁנִים *the sleepy* is unlikely next to קִרְוִיִּים.
- L.22. [וְהַשְׁלִים] *He yielded up*; used in about the same sense as Arabic *aslama*. [יְחִידָתִי] *His soul*; comp. Psalm 22.21. The subject is Shephatiah.
- L.23-24. [כּוּם הָרִאשׁוֹנִים] That is, *death*, which, on account of the serpent, was decreed against all.
- L.25. [הַנּוֹן כְּהַנּוֹנָה] *A worthy man in a worthy congregation*. MS. has כְּהַנּוֹבָה.
- L.26. [מִטּוֹי] As though from מִטָּה, while it is really from מִטּוֹ. It is possible that מִטּוֹי and מִטּוֹי have changed places.
- L.29. [אֱלֹהֵינוּ] MS. has אֱלֵינוּ, which is probably an abbreviation.
- L.32. [וְדִינֹ... הַצִּדִּיק] *He justified his verdict against himself*.

- L.37. [בסילי Basil I, known as the Macedonian (died 886).
[החובר] *The sorcerer, or apostate.*
- L1.40-45. [וכתבו... מכעת] The sentences enclosed in brackets are parenthetical remarks of the writer which interrupt Rabbi Shephatiah's speech.
- L.44. [בכתב פתנם] *In an explicit letter,* though the literal meaning of פתנם in Aramaic (*word, command*) is not quite suitable here.
- L.45. [המלך מת מכעת] *Bringing the terrible news that the king died.* המלך מת is to be regarded as direct speech introduced by מכעת.
- L.46. [מזה... ומהבא] *From this world. . . and the next.*
- L.47. [בני בחוני] *Children of my trial.* Comp. Isaiah 23.13. It may also be vocalized בְּחוֹנִי.
- L.49. [ונור אריה] That is, Judah; comp. Genesis 49.9.

XVII. MOSES B. JACOB IBN EZRA

1. Brody, in Steinschneider's *Festschrift*, p.43 (Hebrew part).
The metre is Kamil (c).
- L. 1. [וסות] Comp. Genesis 49.11.
- L. 3. [התאחדו ונו] Comp. Ezekiel 21.21.
- L. 4. [והשף שבל] Comp. Isaiah 47.2. והשף is here infinitive.
- L1.5,6. [נואל ונו] Brody has נואל ולא יוכל, which makes no sense. He admits that he is not sure whether he read the MS. correctly.
- L. 7. [ספר ונו] Brody has ספרי כתבי ונו which is undoubtedly corrupt; but he offers no suggestion. Comp. Deuteronomy 24.1.
- L.16. [שבר] Comp. Isaiah 30.14. The infinitive שָׁבַר instead of the noun שִׁבְרָ is used here on account of the metre.
- L1.17,18. [ואיד ונו] To be construed as though ואיד תקראי עוד לפיל חבל בנעימים.
- L1.19,20. [בית האסור] This may be the complement of חלדי, or it may stand independently. The suffix of

- אחריי refers to his brother. רַחֵם may be construct state, depending on הִלְדִּי; but it may also be construed independently. Brody emends it to רַחֵם.
- L.23. [למפקרו] *Through missing him.*
- L.30. [הכי] *Verily; comp. Genesis 27.36.*
2. *Ibid.*, p. 44. The metre is Kamil (b).
- L. 2. [ועב ונו'] *Comp. Job 37.11. The ב of ברי is a preposition, and רי probably means sight (ראי).*
- L1.3,4. [בנו... יניף] *May refer to ועב, or to אסיר. For the use of יניף comp. Psalm 68.10.*
- L. 8. The subject of ישתק is שאון, and of יצריח is אסיר.
- L. 9. [אדם] *Refers to Castile, Edom representing Christian countries.*
- L.12. [נשר ונו'] *Comp. Micah 1.16.*
- L.16. [ירפה ונו'] *Comp. Job 12.21.*
- L.21. [בשור ונו'] *Comp. Deuteronomy 32.36.*
- L.23. [עלה] *Refers to השר.*
- L.24. [השנית] *Refers to אסיר. Throughout the following lines the poet refers to himself (אסיר) and to his benefactor in the third person.*
- L.28. [הבטיח] *Made secure.*
- L.34. [כיראתו ונו'] *Comp. Isaiah 11.3.*
- L.37. [ורק] *Is used in the general sense of fluid, and is the subject of הריח, for which comp. Isaiah 4.4.*
- L.41. [הם] *Refers to שתיליה.*
- L.49. [עליהם] *The pronominal suffix refers to שואליו.*
- L.50. [אותו ונו'] *He hardens his heart like flint against his wealth, that is, he spends it freely.*
- L.62. [משליח] *The subject is הומן.*
- L.68. [משיח] *Passive participle; comp. 2 Samuel 1.21.*
- L1.69,70. *The poem is a necklace, a word of (literally and) glory on his checker work of gold, a speech on his variegated chain.*
- L.70. [ואל] *Brody reads ואיך.*

3. Brody and Albrecht, *Sha'ar ha-Shir*, No. 59. The metre is Wafir.

L.12. [ושבו] *They became* (an Arabism).

L.13,14. [ומקיר וגו'] Comp. Habakkuk 2.11.

L.27. [ווכרים] *And swift runners*. Comp. 2 Kings 11.4.

L.29. [ואם] *As though*.

L.37. [מעליהם] *Than those which are upon them*, that is, than their deeds.

L.41. The poet compares the bride and bridegroom to the constellations.

L.43. [ואם אינם] And if they are not Orion and Pleiades.

L.50. [להנחות] The printed edition reads *ההנחות*.

L.53, 54. Comp. Esther 1.8.

L.68. [ואם סותרים] *Though they* (the snake-like locks) *hide*. The Hifl is used in the Bible.

L.69. [ורמונים] *And breasts*; literally *pomegranates* (due to Arabic influence).

L.72. [אותם] Refers to *ורמונים*. [ועושים] *And press*; comp. Ezekiel 23.21.

L.77. [לכבו] The pronominal suffix refers to *דוד*, upon which *שיר* is dependent.

L.79. [מעיל כבוד] Refers to *שיר*.

L.85. [למען] *Because*.

XVIII. JUDAH B. SAMUEL HA-LEVI.

1. Harkavy's edition, vol. I, p. 19; Brody's edition, vol. II, p. 155. The metre is Basit.

L. 5. [תאווה] Some editions have *תקווה*, which is probably a correction in accordance with Zechariah 9.12.

L. 6. [לרדתם] The pronominal suffix refers to *tears*, and is subjective genitive: *that they should fall*.

L.10. [פנעי] *The meeting-places*.

L.17. [ואיך] Some editions and MSS. read *ואם*, *though*, which is an Arabism.

- L.22. [לבתרי, בתריך] The first means *pieces*, the second refers to the mountains of Bether (Canticles 2.17).
- L. 23, 24. [וארצה וגו'] Comp. Psalm 102.15.
- L.28. [ואשתוממה] *I would gaze with rapture*. Comp. Isaiah 63.5, where it is parallel to ואביט.
- L. 29, 30. [שני וגו'] That is, Moses and Aaron. Comp. Numbers 20.22-29; Deuteronomy 32.48-52.
- L.37. [זמן] *Time*, that is *Fortune*.
- L.47. [הקשרי] *Thou combinest*.
- L.48. [הכריך] *Thy companions*, that is, thy scholars.
- L.50. [שוממות] In the Bible only the plural שוממות occurs.
- L.58. [הבלם] *Their vanity*, referring to their witchcraft and oracles.
- L.61. [כליל] *The crown* (in its Aramaic sense). A play on Isaiah 2.18.
2. Harkavy's edition, vol. I, p. 28; Brody's edition, vol. II, p. 160. The metre is Wafr.
- L. 1. [נערות] *Childhood's folly* (an Arabism). [אחר המשי] *After fifty years of age*.
- L. 2. [חמושים] *Equipped*; that is, ready
- L. 6. [אחר] That is, God.
- L. 9. [ולא] Some editions read הלא.
- L.12. [הרגשים] *The senses*; in philosophy the term חושים is employed.
- L.16. [ואל תלך וגו'] A play on Numbers 24.1.
- L.21. [כמלחים] *Worn out like rags*; comp. Jeremiah 38.11.
- L.27. [קלעים] [וינומו] Some editions have וינומו. [קלעים] *Sails* (under Arabic influence; but comp. Tosefta Babā Kamma 8.17.)
- L.40. [בתחתיים וגו'] *The lower, middle, and upper chambers are all alike*, that is, they are indistinguishable.
- L.41. The first חבלים means *ropes*, the second *pain*.
- L.43. [ורוח חובליהם חבלה] To be construed as ורוח חובליהם חבלה. The pronominal suffix refers to אנשים ואנשים.

- L.47. לקש Some editions read לקוץ.
- L.50. וברזלי אבנים Emended from וברזל ואבנים. Some editions read וברזלי ארנים.
- L.55. [למשכיה That is, God.
- L.56. [שיגרשו וגו' Comp. Isaiah 57.20.
- L.57. [זנות So Amram fragment (comp. also Harkavy's note, p. 176). All editions read זכות. *Thou rememberest the iniquity of the wicked hearts; that is, thou confessest thy iniquity.*
- L.60. [שיר וגו' *The song of the dance of the Mahlites and Mushites (Levitical families; comp. Exodus 6.19).*
- L.63. [גלים Some editions have ימים.
- L.68. [ובתכלת That is, the Cushite is clad in blue. Some editions have ובתכלת.
- L.73. [עריים *Ornaments.* This was misread in all editions as עֲרֵי יָם which makes no sense.
- L.74. [עֲרֵי So Amram fragment. All editions have עֲרֵי. [מטהרים למושים May refer to פני מים ושמם or to עריים.
3. Harkavy's edition, vol. I, p. 158; Brody's edition, vol. I, p. 214. It is written in rhymed prose, and is an excellent specimen of the rhetorical and florid style in which the Arabs and their Jewish imitators delighted.
- L. 6. [ולאבן שתיה Comp. Yoma 5.2.
- L.11. [והוטל וגו' *My pen (מכתבי) was cast between the hands of (or, before, as in Arabic) my thought.*
- L.23. [מרתים That is, Babylon; comp. Jeremiah 50.21.
- L.25. [אברך Comp. Genesis 41.43, which has been explained as meaning *bend the knee*. [נתן Used here in a double sense: *Nathan* and *gave*.
- L.27. [מכלם Probably, *than all titles*; comp. גדול מרבן שמו (Aruk, s. v. אב"י).
- Ll.31,32. [הכרתי והפלתי Comp. 2 Samuel 8.18, and Berakot 4a.

- L.32. [נתן] Comp. above, 1. 25.
- L.35. [ארניו] *His thresholds*. Some editions read ארניו; but comp. below, 1. 62. [והוא לוי וגו'] An adaptation of Judges 17.7.
- L1.47,48. [עם הזקנה] *At thine old age*, or *despite* (עם being used so under Arabic influence) *thine old age*.
- L.52. The first מנורי means *fear*, the second *sojournings*.
- L.53. [והמלון] That is, the grave.
- L.56. [עם...ויכולתי] Editions have יכולתי which is against the biblical idiom. [וברל וגו'] Comp. Amos 3.12.

XIX. ABRAHAM B. MEIR IBN EZRA

1. Egers' edition, p. 50 (No. 127). This poem is complicated in its structure. It consists of seven stanzas, and the initial letters of stanzas 1, 2, 4, 6 form the author's name אברהם. The metre is the shorter Ramal. Stanzas 1, 3, 5, and 7 have two lines each, while the remaining stanzas consist of three lines. There are three separate rhymes in the two-line stanzas, which are repeated throughout; but the three-line stanzas have only two alternate rhymes.
 - L. 1. [לשׁמע] The metre demands this vocalization, though grammatically it should be לשׁמע. Comp. Job 42.5.
 - L. 4. [אלמנות] Comp. 2 Samuel 20.3.
 - L. 6. [מנאל] Piel; comp. Malachi 1.7. Egers reads מנאל which is against the rhyme. [ולי] MS. has ולא.
 - L. 7. [ונאני] The metre demands this vocalization or ונאני. Comp. נאדני.
 - L.11. [אריאל] See above, XI, 3, 1. 15.
 - L.13. [מחזות] *From visions*. For the form מחזות comp. 2 Chronicles 9.29.
 - L.17. [בעבור וגו'] Comp. Jeremiah 2.2.
2. Egers' edition, p. 147. It consists of twenty lines without rhyme or metre. The double acrostic reads אברהם מעזרה.

- L. 4. [יחיה] The pronominal suffix refers to נופתי. Life and the soul are considered identical here.
- L. 6. [מעצמי] The construction of קרוב with מ is due to Arabic influence.
- L. 9. [יצור] This is preferable to traditional vocalization יָצוֹר which is due to wrong analogy with יָקוּם.
- L.16. [ולעפה] Comp. Psalm 119. 53. The poet connected it with זעף. [ממנו] The pronominal suffix refers to זרון.
3. Egers' edition, pp. 139, *seq.*; Rosin's edition, vol. I, pp. 168, *seq.* This is the first part of this composition, which is in rhymed prose. The poet meets Hai b. Mekiz (the Living, Son of the Wakeful), who urges him to leave his companions and to seek wisdom. It is an imitation of a treatise by the Arabian philosopher-poet Ibn Sina. Numerous phrases from Proverbs have been borrowed in this composition.
- L. 6. [ותתיחד יחידתי] *And my soul may be in solitude*; that is, for the purpose of contemplation. For יחידתי see above, XVI, 1. 22.
- L. 7. [והנה] Rosin reads וארא.
- L. 8. [לאל] Rosin inserts יתעלה.
- Ll.9,10. [כעייני היונים] Rosin reads כיונים.
- L.13. [ישנה] Rosin inserts והחכמה תמיד תהנה. Egers reads בני מי.
- L.15. [מרנלים] An artificial plural form of מרגלית for the sake of the rhyme.
- L.21. [בבעל המון] Comp. Proverbs 8.30. [ואהיה ונו'] Comp. Canticles 8.11. There is a play on the word המון which means *multitude*.
- L.29. [כי אם] Egers reads אלא. [מרידים] Hifil of נדר *cause to wander*. Rosin reads מורדים which disturbs the paronomasia.
- Ll.34,35. [האחר... הולך] That is, Imagination.

- L.35. 'אשר מימנך ונו' That is, Emotions, Passions, and Moods.
- L.38. [ויזוטה] *And is foolish.*
- L.39. [רמיונו ונו'] Psalm 17.12.
- L.40. [ואשר משמאלך ונו'] That is, Lust and Appetite.
- L.42. לא תסיר מעליו [לא תסור] Rosin has. Comp. Proverbs 27.22.
- L.43. [מהבהב] *Of gifts* (comp. Hosea 8.13) from יֵהב. Rosin reads [ואשר בתוכם] *מהב הב*. That is, the man who allows himself to be governed by Imagination, Passion, and Lust.
- L.47. [תשק] *Thou followest closely.* Comp. Genesis 41.40.
- L.54. [והכנע ונו'] That is, play off one against the other.
- L.56. [כי יחנן ונו'] Comp. proverbs 26.25.
- L.59. [בְּחֶפֶז] *In thy bosom.*
- L.64. [הִפָּר] *He who departs.*
- L.65. [ועולב יחידתו] *And harms his soul.*
- Ll.70,71. [וכנפיד נשברים] For כנף as masculine, comp. Ezekiel 7.2. But here it is used so on account of the rhyme.
- L.72. [מי יתן] Comp. Psalm 55.7.
- L.74. [וְשִׁבְרִי] *And my hope.*
- L.78. [יִהְיֶה] *Causes to shine.*
- L.81. [עֵין תִּבְעֵ] *A murmuring spring.* Comp. Psalm 19.3. Rosin takes it to mean *gushes forth*; but for this the Kal should be employed.
- L.82. [מרפאים] Egers and Rosin read מרפאים.
- L.89. [וחליים ונו'] Comp. Deuteronomy 28.59.
- L.90. [שתיתי] Rosin inserts כאשר, making this clause to be temporal and joining it with what follows.

XX. ABRAHAM IBN DAUD

Neubauer, *Medieval Jewish Chronicles*, vol. I, pp. 67, seq.

L. 1. [ראש ישיבה] See above, X, 1.2.

L. 2. [ונאוונים] *And heads of academies.* נאון is an ab-

breviation of the expression ראש ישיבת גאון יעקב *head of the 'academy of the glory of Jacob*. [לכן] So tradionally; probably לָכֵן.

- L. 3. [חקם] Literally *their apportioned lot*.
- L. 4. [המערב] *The Maghrib*.
- L. 8. [לספר] *The coast*. Other editions have לספרר.
- L.11. [הכנסת כלה] In the Mishnah this expression means *leading a bride to the canopy*; but here it seems to denote *income of the academy*. For this meaning of כלה see above, X, l. 75.
- L.13. [רבנו חננאל] A famous commentator on the Talmud. All these three scholars are well known.
- L.19. [אמר וגו'] Psalm 68.23.
- L.22. [טבם] Literally *their essence, nature*. Traditionally pronounced טִיבָם; but Syriac points to טָבָם.
- L.26. [מדינות] *Cities*; comp. above, VII, l. 47.
- L.29. [וכמדמין וגו'] The people of Cordova thought that the captives were ignorant men.
- L.31. [בית הכנסת... המדרש] Other editions have כנסת המדרש.
- L.32. [וגדול] The ו is probably to be deleted.
- L.34,45. [עושין מדרש] *Arranged discussions*.
- L.36. [על כל הזאה וגו'] Rabbi Nathan in expounding the service of the Day of Atonement, which is described in tractate Yoma, declared that for every sprinkling the high priest performed an ablution; but Rabbi Moses interrupted him with the remark that there would be too many ablutions. For there were seven sprinklings (Yoma 55a) and only five ablutions (*ibid.* 30a; comp. also 8a).
- L.44. [פסיקתם] *Their apportioned lesson*.
- L.46. [ומרי] *And my master*; it is an Aramaic word.
- L.48. [פסיקה] *An allowance*.

- L.54. [הישיבות] That is, the Babylonian academies.
 Ll.55,56. [ר' אלפים הש"נ] 4750 *anno mundi*, that is, 990 C.E.
 Ll.61,62. [ר' יוסף ונו'] See above, XI.

XXI. BENJAMIN OF TUDELA

Asher, *The Itinerary of Rabbi Benjamin of Tudela*, pp. 34, *seq.*;
 M. Adler's edition, pp. כ"ג, *seq.*

- L. 2. [תחת] The use of this proposition is due to Arabic influence.
 L. 5. [שלא ונו'] This clause expresses the stipulation.
 L. 7. [המדינה] *The city*. See above, VII, 1. 47.
 L.10. [בנין] So Asher; Adler reads מקום.
 L.11. [ויוצאים] *Go forth for military exercises*, as in 1. 15.
 L.17. [שיעברו] So Adler; Asher reads ויעברו.
 L.18. [שפולקרי] *Sepulchre*; so Asher; Adler reads שיפורקי.
 L.19. [אותו האיש] Literally *that man*, an allusion to Christ.
 L.21. [נושפט] A corruption of יהושפט.
 L.22. [טינפולי דומיני] A corruption of *Templum Domini*.
 L.23. [עמר] The second Caliph after Muhammed.
 L.25. [כתל מערבי] *The Western Wall*; it is also known as the Wailing Wall.
 L.29. [ארות סוסים] Comp. 1Kings 5.6.
 L.34. [מדרבר העמים] Comp. Ezekiel 20.35; Joel 4.2. מצבת ונו'
 Comp. 2 Samuel 18.18.
 L.40. [לנציב מלח] Comp. Genesis 19.26.
 L.44. [לערלים] Asher reads לנוצרים *Christians*.
 L.47. [תאריך] An Arabic loan-word meaning *date*. בני אדם
Children of Edom, that is, Christians. [מן] In the
 sense of *some*. [מהם] In apposition to מן האבנים of the
 following line.
 L.51. [מן] *Part of*; see above, 1. 47. Asher reads כתל אחר
 מהבמה.

- L.52. [הקרמות] So Asher; Adler has הקרמות. For the omission of the definite article in מחומות, comp. 1 Kings 7.8.
- L.54. [מוציאין] So Asher; Adler inserts והיו before this word.
- L.55. [אהובים] So Adler; Asher has אוהבים.
- L.58. [מה יש לך] Literally *what hast thou?* that is, what complaint hast thou against us?
- L.63. [שש] So Asher; Adler reads שש.
- L.75. [זה] For the use of זה before a plural see Exodus 6.26. Asher has בי.
- L.77. [בשביל] Used loosely instead of ל.

XXII. THE BOOK OF YASHAR

Sefer ha-Yashar on Exodus, Venice edition, pp. 135a, *seq.*

- L. 8. [יחר] Omitted in Prague edition.
- L.12. [בער] *On account of*; used rather loosely.
- L.21. [עברו ונו'] Comp. the expression ויעבירו קול (Exodus 36.6; below, l. 27).
- L.25. [אותם] Refers to אפרוחים.
- L.34. [בערב] *In the evening.* This word is not quite suitable, and yet it cannot be read בַּעֲרָב *in the desert.*
- L.42. [הנחשים] One side of the besieged city was rendered inaccessible on account of the snakes.
- L.48. [וישביתו] Literally *caused them to cease*, that is, destroyed them.
- L.52. [מעם המצור] This phrase usually denotes the besieged people; here, however, the besiegers are meant.
- L.63. [הפנה] Venice edition has פנה; but see below, l. 69.
- L.64. [לא תקח ונו'] Comp. Genesis 24.3. The verse is not quoted verbatim.
- L.66. [לא תקח ונו'] Comp. *ibid.* 28.1. The verse is amplified. See also *ibid.* 9.26, 27.

XXIII. JUDAH B. SAUL IBN TIBBON

Translation of Judah ha-Levi's *Book of the K'harite*, part II, 45-50. Hirschfeld's edition, pp. 107, *seq.* The philosophic doctrines of the author are expressed in the form of a dialogue between a rabbi (or Jewish scholar, חבֿר) and a Khazarite, who would adopt Judaism, if convinced of the truth of its tenets and principles.

- L. 1. הכוּרִי The traditional pronunciation is הַפְּזָרִי. The Arabic form is *al-Khazariyyu*. The form קוּרִיא for the country occurs in the document published by Schechter (*Jewish Quarterly Review*, New Series, vol. III, p. 204, l. 3). החבֿר The learned man, in the sense employed in the Mishnah.
- L. 2. מהפרושים *Ascetics*; מ is used in the sense of *some*.
- L. 3. והעובדים *Religious devotees*.
- L. 4. שכחתך The verbal idea of this noun governs the following clause.
- L. 7. הקורבה The text has הקורבה; hence my vocalization; comp., however, קִרְבַּת אֱלֹהִים (Isaiah 58.2; Psalm 73.28).
- L. 8. עם The use of this preposition is due to Arabic influence.
- L. 9. מֵה' וְגו' Deuteronomy 10.12.
- L. 10. מִמֶּה וְגו' Micah 6.8.
- L. 13. ההקדמות *Something presupposed*; hence a *preamble*. וההצעות *Something granted, a basis*.
- L. 14. כהנהגות My punctuation is in accordance with the Arabic original, where this noun is singular.
- L. 20. בקרבנות Hirschfeld reads בקרבנות.
- L. 21. הסתפק The subject is God.
- L. 23. מקבלת The use of the מ is an Arabism.
- L. 29. ובהם That is, with the ceremonial laws.
- L. 34. מִמֶּה וְגו' Micah 6.8.

- L.35. [ועלותיכם] Jeremiah 7.21.
- L.39. [ולא ירניש] *He does not care*, that is, it is immaterial to him. [שיתקרב] That is, to God.
- L.41. [ההקשה] *Analogy*, from a root קוּש. Traditional pronunciation is הִפְשָׁה. The various forms of argument are enumerated.
- L.42. [שמביאה] *Leads*.
- L.44. [העבירה] *Caused to serve*, that is, imposed.
- L.46. [רבויו... קצור] Used as gerunds or infinitives in accordance with Arabic idiom.
- L.47. [עם] An Arabism; Hebrew would require אל.
- L.48. [התענית] *Fasting*; see above, l. 46.
- L.50. [יזרמן] The subject is מִמֶּנּוּ. It may also be impersonal.
- L.51. [יטרידו] The subject is קִנּוּתוֹ; to be construed וְקִנּוּתוֹ... לא יטרידוּ מִן... .
- L.52. [מפול] *Dependants*. [מאוי] The absolute form is מאוי.
- L.56. [מן] For the use of קרוב with מ, see above, XIX, 2, l.6.
- L.59. [בה] *Concerning it*.
- L.61. [במצפון] Literally *hidden*; hence *inwardly*.
- L.62. [ורבקה] Used as an abstract noun.
- Ll. 63, 64. Observe the contrast between מַפְקִיִּים and תַּחַת מַסְרָה.
- L.66. [עד] *So that* (an Arabism).
- L.69. [ששני העינים] That is, the exodus and the creation of the world.
- Ll.71,72. [כי שאל גוי] Deuteronomy 4.32, 33, 34.
- L.79. [שב] This word is to be construed with מביא (l.80) *kept on leading*. The exact force of שב, as well as the construction, is in accordance with the Arabic idiom.
- L.80. [הענין] Is the subject of מביא, and is pleonastic.
- L.81. [עד שלא נמלט] *So that none escaped the influence*. For the use of עד see above, l. 66.

- L.82. [והפרם] The Arabic original, as printed by Hirschfeld, suggests והפורה *and the most fruitful*.
- L.85. [לדמותם] The pronominal suffix refers to Jerusalem and Zion.
- L.86. [הישיב ונו'] Psalm 123.1.
- L.87. [במצועים] Hirschfeld reads במצוע עם which seems to be a corruption, as the use of עם is irregular and is not suggested by the Arabic original, though the latter requires במצוע הראויים *through the medium of those who are worthy*.
- L.89. [באהבת עולם] A well-known prayer.
- L.95. [אני י ונו'] See Leviticus 22. 33. The verse is modified. Hirschfeld omits ארץ which is, however, found in the Arabic original.
- L.96. [ישראל ונו'] Isaiah 49.3.

XXIV. MOSES B. MAIMON

Code, Hilkot De'ot, chapter 1. Venice edition (1550).

- L. 1. [רעות] In the sense of *dispositions, traits*, synonymous with mishnic מרה.
- L. 2. [ממנה] Some editions have ממנו.
- L. 4. [מעט] Some editions read מועט.
- L. 6. [מהור לב] Some editions have לב מהור.
- L. 9. [אהב ונו'] Ecclesiastes 5.9.
- L.11. [על יד] Some editions have על ידו.
- L.16. [ממנה] Used in a reciprocal sense.
- L.19. [מכון] Some editions read מכון.
- L.24. [אינו] Some editions have אינו.
- L.31. [רחוק שוה] *An equal distance*.
- L.32. [הכמים] For the omission of the definite article comp. 1 Kings 7.8.
- L.37. [לחיות] Some editions read להיותו.
- L.38. [צדיק ונו'] Proverbs 13.25.
- L.39. [לחיי שעה] Literally *for the life of the hour*, that is, for immediate needs.

- L.40. [טוב ונו'] Psalm 37.16.
- L.41. [מסת ירו] *His means*; comp. Deuteronomy 16.10.
- L.51. [והסידים] See above, l. 32. [מפין] Hifil of נטה.
- L.52. [כננר] *Towards*.
- L.54. [לפנים משורת הדין] Literally *within the line of law*, that is, more than required by law.
- L.56. [והלכת ונו'] Deuteronomy 28.9. [פרוש] Some editions read בפרוש.
- L.57. [מה הוא נקרא ונו'] Shabbat 133b; Sotah 14a.
- L.65. [מעשיהם] *The doing of them*. It is used as an infinitive, and the pronominal suffix is the object.
- L.67. [הם ונו'] This is a consecutive clause: Because the Creator is called by these names, they belong to the middle course. Some editions read והם, making it a co-ordinate clause, and omit ו of ונקראת (l. 68), which thereby becomes the consecutive clause.
- L.68. [שלמרה] Some editions read שלמר.
- L.69. [כי ידעתיו ונו'] Genesis 18.19.
- L.71. [למען ונו'] *Ibid*.

XXV. JOSEPH B. MEIR IBN ZABARA

Sefer Sha'ashu'im, Davidson's edition, pp. 49, seq.

- L.16. [ומחצה] *And wounded* it (the heart). The suffix is omitted on account of the rhyme.
- L.18. [בחרר ונו'] This metaphor from Job 38.14 seems to have been brought in on account of the rhyme.
- L.19. [הוא] Refers to the nobleman.
- L.22. [ענק, ענק] A play on the word ענק, which in the first place means *necklace*, and in the second is a name of a tribe of giants; comp. Numbers 13.33.
- L.23. [משנע ונו'] Comp. Hosea 9.7.
- L.24, 25. [נושא, נושא] The first denotes *respect*, the second *take off*.

- L.25. כוּסָה [For the use of the Kal comp., *e. g.*, Proverbs 12.16. Davidson reads בּוּסָה.
 L.26. קָשִׁי [Davidson has קֶשֶׁה.
 L.39. 'וּלְדַבֵּר וְנו' [To discuss legal points with them.
 L.42. לִי [That is, to the husband. Read, perhaps, לִי.
 L.45. וּיִצְמַחְהוּ [The subject is the lad.
 L.50. אוֹתוֹ [That is, the necklace.

XXVI. SAMUEL B. JUDAH IBN TIBBON

Translation of Maimonides' *Guide of the Perplexed*, vol. I, chapter 31.

- L. 1. אֲנֹשִׁי, אֲנֹשִׁי [Tradition vacillates between אֲנֹשִׁי and אֲנֹשִׁי. It may also be אֲנֹשִׁי (comp. אֲדָם, אֲדָם). שִׁשִּׁימָה... לְהַשְׁמִיךְ [To be construed שִׁשִּׁימָה... לְהַשְׁמִיךְ.
 L. 2. וּבְמִצִּיָּאָה [Some editions have יִבְמִצִּיָּאָה which is the more frequent form.
 L. 3. בְּסִכְכָּה [To be taken in a weakened sense meaning *form*. הַשְׁנָתָם [The pronominal suffix is the object.
 L. 4. וַיִּסְבֵּל [Although the Arabic verb represented by this word is in the first conjugation (=Kal), the Piel seems to be intended, probably because it is denominative. See מִסְבֵּל, below, 1. 32.
 L. 5. מִתְחִיב [Necessarily follows.
 L. 6. שִׁיזְדִּמָּן [Literally *that may happen*, that is, at any possible distance.
 L. 7. בְּכָרִים [May also be vocalized בְּכָרִים.
 L. 8. אִישֵׁי הַמִּין [The individuals of the human race.
 L.11. שִׁיזְדִּמָּן... [See above, 1. 6.
 L.12. בְּהֵם [That is, the perceptions of the human intellect.
 L.14. מִעֵינָיו [From his own speculation, without being taught.
 L.18. סָפֵק [סָפֵק may be more correct.
 L.20. בְּהִסְמַע זֶה [The preposition ב is here an Arabism; זֶה is used in a neuter sense.

- L.22. [ואם] The ו expresses *even*. [זון] *Even number*, literally *a pair*. [נפרד] *Odd*, literally *separated*.
- L.23. [והמקורים] *Minerals*.
- L.24, 25. [והתנברות ונו'] The phrase ולחפשה . . . והתנברות is the subject of נמצא. Some editions insert אומה before כת; but Efodi in his commentary does not seem to have had אומה which is not represented in the Arabic original published by Munk. Fürstenthal inserts בכל אומה after אדם. If אומה is retained, the sense and construction are entirely changed, and והתנברות is to be emended to, or considered as ולהתנברות: Because the intellect endeavors to examine and investigate them, there exists a thinking sect in every nation, at all times. [בכל זמן] Some editions have ...ובכל.
- L.28. [כלומר] May be taken as an infinitive with ק and vocalized קְלוּמַר, or as participle with קָלוּמַר.
- L.32. [מניעה] *Rejection*. [מְסַפֵּל] *Ignorant*, in the philosophic sense.
- L.33. [המחלקת המופתית] *A controversy capable of demonstrative proof*.
- L.35. [הבלבול] *Confusion*.
- L.36. [המבניים] *Physical*. [האלהיים] *Metaphysical*.
- L.37. [הלמודיים] *Scientific*. [הפרדיסי] Aphrodisius, a commentator of Aristotle's works. He flourished at the beginning of the third century.
- L.38. [אחת מהן] Editions have אחר מהם.
- L.39. [שהוא] Refers to אמת, which is feminine.
- L.45. [כפי מה שהם] *Although they are*.
- L.46. [המדינות] *Cities*. See above, VII, 1. 47.
- L.47. [כהנאותם] The pronominal suffix refers to cities.
- L.48. [ולא תנוח דעתם] Literally *their mind is not at rest*, that is, they derive no satisfaction.

- L.50. [יתחדש] *Happens* (an Arabism).
- L.53. [מרנליו] *The things to which he has been accustomed.*
[בהנשמה] God's corporeality; the reference is to the anthropomorphic expressions in the Bible, as, e.g., Genesis 3.8.
- L.54. [שהתישב] Literally *it has become settled*, that is, become a fixed dogma.
- L.55. [להנרילם] *To magnify or respect them.* All editions have להרנילם which makes no sense; but Efodi seems to have had להנרילם in his text. Perhaps we ought to emend להרנילם to להרנילם *to regard them as distinguished.* [פשוטיהם] *Their plain sense.*
- L.58. [מקצור] All editions read מקצור.

XXVII. JUDAH B. SOLOMON AL-HARIZI

The nineteenth *Makamah*, or chapter, of the *Tahkemoni*. It is in rhetorical rhymed prose, interspersed with short poems.

- L. 1. [הימן האורחי] This name of the biblical sage (comp. 1 Kings 5.11) has been adopted for the name of the "narrator" (Al-Harizi himself?) who records the exploits and wonderful utterances of the "hero", Heber the Kenite (see below, l. 109).
- L. 3. [הצמר] Literally *yoke*, that is, company.
- L. 4. [מליצות] *Rhetoric.* See below, XXXVII, l.30.
- L. 7. [חמורות] *Praiseworthy*, used in the Arabic sense of this root.
- L.12. The metre is Wafir.
- L.14. [מלב] Instead of בלב on account of the metre.
- L.15. [ומעוה] See above, XI, 3, l. 5.
- L.16. [רוח רעית] Comp. Hosea 12.2.
- L.19. [ובכא] *In the next world.* [חיל ינוב] Comp. Psalm 62.11.
- L.21. The metre is Wafir.

- L.27. וִירֵעַ וְגו' Comp. Isaiah 42.13.
- L.28. מַעֲלָה Missing in the printed editions, but should be supplied for the sake of the rhyme.
- L.30. The metre is Wafir.
- L.32. הִכִּי Literally *is it because?* hence *indeed, verily*. See Genesis 27.36; and above, XVII, 1, 1. 30.
- L.39. The metre is Wafir.
- L.41. וְאֵלֹו וְגו' If prophecy were personified.
- L.45. וְהַחֲכָמָה רִנְיָהּ Other editions have רִנְיָהּ. Comp. Ecclesiastes 7.12.
- L.47. בְּזִמָּן *In the vicissitudes of time*, that is, in life, in this world. The metre is Kamil (c).
- L.49. לִכְמֹ Comp. Exodus 17.16.
- L.54. כְּמִנְדֵּל וְגו' Comp. Canticles 4.4.
- L.56. The metre is Kamil (c).
- L.58. מֵאֵין *Without*.
- L.66. The metre is Kamil (c).
- L.70. הַזֶּקֶן *The old man*, that is, the "hero" who is about to reveal his identity. This word is probably used in the sense of Arabic Sheikh.
- L.73. וְהִיא עֲלָתָהּ וְגו' Comp. Proverbs 31.29.
- L.80. כֵּל תִּכְסֶּה כֵּל Possibly כֵּל fell out before כֵּל. But see Psalm 85.3.
- Ll. 83, 86, 89. תִּשְׁוֶה [תִּשְׁוֶה] *Becomes* (an Arabism).
- L.84. וְכֵן *Accordingly*.
- L.91. רַבּוֹת וְגו' Proverbs 31.29.
- L.93. The metre is Wafir.
- L.97. הַמְּנַדֵּר *The narrator*; comp. above, 1. 1.
- L.102. חֵבֶר Heber the Kenite is the "hero" of all the *Makamat*; see below, 1. 109. The metre is Wafir.
- L.103. אֵשׁ פְּלִרְיֹת Comp. Nahum 2.4.
- L.105. נִיב *Rhetoric*; literally *speech*.
- L.109. חֲבֵרְנוּ *Our scholar*.

XXVIII. JUDAH B. SAMUEL HE-HASID

Sefer Hasidim, Judah Wistinetzki's edition, paragraphs 19024–19030, pp. 446, *seq.*

- L. 4. [מערב ונוי] Literally *make my disposition towards them pleasant*. The printed edition reads מעורב, which is due to the confusion of the expression לעולם תהא רעתו של אדם מעורבת עם הבריות (Ketubot 17a).
- L. 5. [תרבות] *Conduct, training*, from the root רבה.
- L. 6. [שישנאוהו... שנולד] Wistinetzki has שישנאוהו... שנולד.
- L. 7. [חושך ונוי] Proverbs 13.24. Mo'ed Katon 17a.
- L. 8. [לפני ונוי] Leviticus 19.14.
- L. 9. [יבעם] The subject is *the son*.
- L.10. [לולא ונוי] Psalm 27.13.
- L.11. [לולא נקוד] *There are dots on the word לולא* in the Bible. See Berakot 4a.
- L.12. [ולא עצבו ונוי] Wistinetzki reads שכתוב. 1 Kings 1.6.
- L.15. [שתועים] That is, the judges, his colleagues, err. The second case is when he himself is not a member of the court.
- L.18. [נמצא] Literally *it is found*, that is, the result is.
- L.20. [והדרך] Psalm 45.5.
- L.21. [מכלל] Literally *from the general rule*, that is, by implication.
- L.23. [יש צדקה ונוי] Comp. Isaiah 5.7.
- L.24. [לא תונה] Leviticus 19.29. It is third person feminine in that passage.
- L.25, 26. [לא תנאף ונוי] Exodus 20.13, 14. All these verbs may be read as causative forms.
- L.27. [ולו הכין ונוי] Psalm 7.14.
- L.29. [לוקח] That is, each of the מנאפים.
- L.30. [הנותן ונוי] Comp. Hagigah 5a.
- L.31. [נמצאת] Comp. above, l. 18.

- L.35. ראה ונו' Sotah 21b.
 L.41. The word מביאה or נורמת may have fallen out before לחטא.
 L.43. רמא [רמאי] A form like ננב from רמה.
 L.45. פתח ונו' Proverbs 31.8.
 L.46. מרומה [מרומה] *Fraudulent*; a case where trickery is suspected but cannot be proved. ויהשכיר [ויהשכיר] The subject is the litigant.
 L.51. וואשר ונו' Ezekiel 18.18.
 L.53. עונש [עונש] This word is missing in the text of Wistinetzki who prints three dots.

XXIX. ELEAZAR B. JUDAH B. KALONYMOS OF WORMS

Part of the Introduction to the *Sefer Rokeah*.

- L. 1. הנמול [הנמול] We should expect אל before this word.
 L. 2. לבנונית [לבנונית] *Whiteness*; but the author may have considered it an adjective.
 L. 3. כפוי מוכה [כפוי מוכה] *Ungrateful*.
 Ll. 5, 6. עברו ונו' [עברו ונו'] Comp. Psalm 2.11; 100.2.
 L. 7. שויתי ונו' [שויתי ונו'] Comp. Psalm 16.8.
 L. 9. תשיחנה [תשיחנה] *Remove* it; comp. Proverbs 12.25, and Yoma 75a; Sotah 42b.
 L.14. כי על כן [כי על כן] *All the more*.
 L.20. כל מדה ומדה [כל מדה ומדה] *Every measure*, that is, every phase.
 Ll.23,24. על פיה יצאו ונו' [על פיה יצאו ונו'] A clever adaptation of Numbers 27.21. Here it means the worms will pass to and fro on thy mouth.
 L.26. סאון ונו' [סאון ונו'] Comp. Isaiah 9.4. If the text is not corrupt, the meaning seems to be: Murmur not against God, but against thyself for having caused His judgments to be executed against thee, thou being one of the שולחי ריניו. It is also possible that שולחי is a corruption of שלוחי *the messengers of*.

- L.34. [ספון] *Worthy*, through an erroneous interpretation of Deuteronomy 33.21.
- L.36. [הנה נא ונו'] Genesis 18.27.
- L.40. [מרום ונו'] Comp. Megillah 31a. Isaiah 57.15.
- L.46. [והיה אמונת ונו'] Comp. Isaiah 33.6.
- L.47. [הלא עיני ונו'] Comp. Jeremiah 23.24. Zechariah 4.10.
- L.48. [מנוסה] Literally *flight*, used here in the sense transitoriness.
- L.51. [תבלין] Aramaic plural of תבלין *spice, something to season with*. It may also be vocalized תְּבָלִין.

XXX. MOSES B. NAHMAN

Iggeret ha-Ramban.

- L. 5. [כל הכועס ונו'] Midrash *Le-'Olam*, chapter 15 (Jelinek's *Bet ha-Midrash*, III, p. 117).
- L. 6. [הסר ונו'] Ecclesiastes 11.10.
- L. 7. [וגם רשע ונו'] Proverbs 16.4.
- L. 8. [ותרבק] Instead of ותרבק.
- L. 9. [עקב ונו'] *Ibid.* 22.4.
- L.10. [מאד ונו'] Pirke Abot 4.4.
- L.11. [והאיש ונו'] Numbers 12.3.
- L.13,14. [ואת רכא ונו'] Isaiah 57.15.
- L.18. [הלא ונו'] Jeremiah 23.24.
- L.19. [הנה ונו'] 1 Kings 8.27 and Proverbs 15.11.
- L.23. [איזהו ונו'] Pirke Abot 4.1.
- L.29,30. [י' מלך ונו'] Psalm 93.1.
- L.34. [והעשר ונו'] 1 Chronicles 29.12.
- L.35. [י' מוריש ונו'] 1 Samuel 2.7.
- L.36. [מסיר ונו'] Job 12.20.
- L.45. [רכנו הקדוש] That is, Judah the Prince, redactor of the Mishnah.
- L.49,50. [תלמיד ונו'] Baba Mezi'a 33b.

- L.60. [שמונה עשרה] Eighteen Benedictions, which form an important part of every service.
- L.64. [תכין וגו'] Psalm 10.17.
- L.70. [וללכת] Loose construction. The author had *חזר* in mind.
- L.71. [שתקראנה] The prominal suffix refers to the epistle.

XXXI. SOLOMON B. ABRAHAM IBN ADRET

This epistle, which is in rhymed prose, is the second of a series of three letters written on this subject. In vehement language the author denounces those who make light of the words of the Law and prefer philosophy to the words of God. The three epistles were written with the consent of the Jewish community at Barcelona. Venice edition of the *Responsa of Rashba* (1545), p. 66a.

- L. 1. [יועיל] Venice edition has *יוחיל* which later editions corrected into *מי יוכל*. [ועצור וגו'] Comp. Job 4.2.
- Ll. 2, 3. [איתאאל... והימן] Names of wise men mentioned in the Bible; comp. Proverbs 30.1; 1 Kings 5.11.
- L. 3. [ונונעי הזמן] *The afflicted of the time*. Read, perhaps, *ונונעי*.
- Ll. 4, 5. [נאמן, נאמן] The first means *faithful*, the second *persistent, continuous*.
- L.11. [ובחבל] Venice edition reads *ובחבל*. The allusion is to 1 Samuel 10.5.
- L.12. [כדברם וגו'] Comp. Hosea 13.1.
- L.13. [ללא אלהי אמת] *To something which is not the God of truth*.
- L.15. [בקנאם] Venice edition has *בקנאתם*.
- L.17. [לחצב וגו'] Comp. Jeremiah 2.13.
- L.18. [דברים] Comp. 2 Kings 17.9. The phrase is slightly changed here to suit the rhyme. Venice edition reads *דוברים*.

- L.19. [משתיהן] *Of both of them*, that is, of the words of the Torah and of the words of the sages. The writer may have used this word in a double sense: in the synagogues and houses of study of their *carousal* (literally *drinks*).
- L.20,21. [גדרי התורה] *The fences around the Torah*.
- L.22, 23. [כי יאמרו ונו'] Abraham and Sarah are not real persons, but symbolize matter and form.
- L.25. [יחזירו] Venice edition reads יחזור.
- L.27. [האצטורלאב] Venice edition has האצטורלאב.
- L.28. [נושבים ונו'] The allusion is to Numbers 21.6.
- L.30. [ארבעה ונו'] The allusion is to Genesis 14.1-15.
- L.38. [בפשטי] *In the plain interpretation of*.
- L.49. [בעקר] *In the chief principle*, that is, God.
- L.53. [פרא] Comp. Jeremiah 2.24.
- L.54. [חכמת מה] Venice edition reads חכמות מה. Comp. Jeremiah 8.9 [שהם ונו'] Comp. Ecclesiastes 3.18.
- L.58. [כמו] *As it is*.
- L.64. [יאמר] Venice edition reads האומר.
- L.69. [עשינו] Venice edition reads ועשינו.
- L.71. [שכא מכשורא] *Literally a chip from the beam*, that is, a portion of the sin.
- L.72. [בספר הברית] The allusion is to the first epistle.
- L.76. [ואף אמנם] Venice edition has ואך אמנה.
- L.77. [חובה] *Defeat*; a clever adaptation of Genesis 14.15, where it is a name of a place.
- L.79. [חתרנו] We endeavored. Comp. Jonah 1.13.
- L.80. [ובנא] That is, with the word נא *I pray thee*.
- L.81. [החרב ביונה] Venice edition reads בחרב. But see Hosea 7.11.
- L.85. [לשם] *Literally to the Name*, that is, to God.
- L.91. [אשר עשו ונו'] The reference is to Joshua 22.10-34.
- L.94. [האשכל] That is, traditional Judaism.

- L1. 94, 95. הרע . . . [בהסתירנו] A parenthetical clause.
The rest means: *Far be it from us that the words of the prophet should be made to apply to us.* See Hosea 10.9; the order is changed to suit the rhyme.
- L.98. [בבירה] *In the castle*, that is, in the structure of Jewish tradition.
- L.102. [היונית] Greek philosophy.
- L.103. [המדרינית] Arabic philosophy.
- L.105. [ישלם] Rather a loose construction; we should probably read לשלם. Comp. Pirke Abot 2.21, where our editions have שישלם.

XXXII. JEDAIAH HA-BEDERSI

Behinat 'Olam, chapters 8 and 9. Soncino edition (1484). Some of the phrases are reminiscent of Bahya's reflections. See above, XV.

- L. 2. [להיות] Some editions have להיותו.
- L. 3. [מתמיד] A denominative of the word תמיד. 'לאור וגו' See Job 33.30.
- L. 4. [המסגרות] *Borders*, that is, balustrades.
- L. 6. [ביר ושם] *With possession and fame.*
- L. 9. [בורוע] Missing in the Soncino edition, but supplied by later editions.
- L.13. [תנוואת] *Rebellion, disobedience.*
- L.19. [נשנב] So Soncino edition, instead of כשנב of the other editions.
- L.25. [נוגי וגו'] A pregnant expression: *the pleasures of the flesh which cause grief; literally the grieved of the pleasures of the flesh.*
- L.26. [לדרך] On the way to eternal life.
- L.29. [ילדי יום] *The vicissitudes of time* (an Arabism frequently employed by the Jewish-Arabic poets).
- L.31. [תמאסנו] Soncino edition reads תמאסו.

- L1.36,37. [נשיאים וגו'] A clever adaptation of Proverbs 25.14.
Here נשיאים is used in the sense of *rising* or *conceit*,
and גשם in the Arabic sense of *body*:
Vainglorious and corporeal things without a spirit.
In the Soncino edition the words are given as in the
Bible.
- L1.40, 41. [עליך . . . תחתך] Observe the contrast: God
above, and the grave beneath.
- L1. 44-46. When the vile man rises, and the noble man is
humbled, it is all from God.
- L.46. [המלך] That is, God. Comp. 2 Kings 1.9.
- L.54. [מדת ימים] A *space of time*.
- L.57. [לנוה] May mean *pride* or *body*.
- L.59. [צרורה וגו'] That is, the soul; comp. 1 Samuel 25.29.
[רצי כסף] *Pieces of silver*; comp. Psalm 68.31.
- L.64. [תרד וגו'] A clever adaptation of 2 Kings 1. 10.
Soncino edition reads אש אלהים. [חמשיך] That is, the
fifty thousand gold pieces.
- L.65. [וצבא] This word is used in the sense of *pleasure*,
being connected with the Aramic root.
- L.66. [קשרה וגו'] The first means *conspiracy*, the second
covenant.
- L.67. [וסופה] Some editions add בקנה וסופה.
- L1.69,70. [מה-ישמן] Soncino edition omits מה.
- L.73. [חרב] Missing in Soncino edition.

XXXIII. IMMANUEL B. SOLOMON OF ROME

This is part of the twenty-eighth composition of the *Mahberot*
'Immanuel, and is entitled *Ha-Tofet we-ha-'Eden* (Hell and
Paradise). It is written in a manner similar to that of
Dante's *Divine Comedy*. Wilheimer's edition, pp. 230, *seq.*
L. 5. [חסירי וגו'] *The pious of the Gentiles*, an expression of
frequent occurrence in rabbinic literature.

- L. 8. המציאם] *Fashioned them, made them exist*; used in the philosophic sense.
- L. 9.]בעבורה נראם Instead of נראם בעבורם of the printed edition.
- L1.10, 11.]וידעו ונו' Comp. Genesis 3.7.
- L.13.]אמונות Adjective plural feminine; comp. Exodus 17.12.]נעמד על *Remain at*.
- L.15.]ועליהם Refers to הרעות.
- L.16.]ךָבְּקו Instead of בְּקו on account of the rhyme.
- L.17.]יתאמרו Comp. Psalm 94.4.
- L.20.]אֵל This preposition is not used in the Bible with this verb; it may therefore be a corruption of בָּאֵל *in God*.
- L.21.]שנורה Printed edition reads שנוורה.
- L.23.]עדריו Printed edition has עדיו.
- L.29.]ושוליו התלקחו Instead of ושהלקחו of printed edition.
- L.33.]וההדרום וציציו Printed edition has וציצו.
- L.35.]רניאל This is supposed to be Dante his friend.
- L.37.]ופרשת Governed by זכרתי (l. 35).
- L.43.]חטא ונו' Comp. Isaiah 53.12.
- L1.46, 47.]למשה . . . ליהושע That is, master and disciple.
- L.47.]כאשר יאמר *As is usually said*.
- L.48.]הילכו ונו' Amos 3.3.
- L1.55, 56.]אהליאב . . . בצלאל Comp. Exodus 31.2, 6.
- L1.57,58.]מרי ונו' This is an adaptation of Exodus 36. 5.
It is possible that the poet intended the word מרי to be a plural, construct state, of מר *cloth, garment*.
- L.58.]הפות Instead of היפות of printed edition.
- L.59.]מסכתם Comp. Ezekiel 28.13.
- L.65.]לא יתן סגור ונו' Comp. Job 28.15.
- L.69.]הקשיב Printed edition has הקשב. It may be that the poet intended it to be הקָשֵׁב on account of the rhyme.

- L.72. [אדוני] That is, Daniel his friend.
 L.78. [נשא] *Forgave*.
 L.81. [נועו] Printed edition has ינוועו. [שָׁכַעו] Instead of שָׁכַעו on account of the rhyme.
 L.85. [מאהבה] Usual idiom is באהבה .
 L.87. [בכבתם] *On account of their tortures*. Perhaps we ought to read בכבתה.
 L.89. [לא התקצפו] Used impersonally: *There was no wrath*.
 L.90. [אכוריות . . . אותם] Instead of אכוריות . . . אותה of printed edition.

XXXIV. JUDAH B. ASHER

Part of the ethical will of Judah b. Asher. Schechter's edition, pp. 11, *seq.*

- L. 3. [שקרנים] Printed edition has שקרים, which may be vocalized שקרים.
 L. 5. [לו] Refers to השר.
 L. 9. [יצא] The subject is רשע.
 L.11. [מלך] The Nifal would be more idiomatic.
 L.12. [האמת] This word is used parenthetically.
 L.15. [ואתם ונו'] Comp. Isaiah 28.22.
 L.17. [לאדם ונו'] Printed edition reads למלאות לאדם.
 L.21. [ממנו] Refers to הרע.
 L.23. [כבא] Missing in printed edition. Baba Batra 165a.
 L.24. [והעמידו] The amoraim referred it, or explained it.
 L.25. [אל יכפר ונו'] 'Arakin 16a.
 L.26,27. [לא מצאתי ונו'] Pirke Abot 1.17.
 L.28, 29. [כו . . כו] Refers to רבון (*speech*) understood.
 L.31. [מלבושו] *His garment*. וירשתמש Pirke Abot 1.13.
 L.34. [נשתבה] Nithpael. [והאיש ונו'] Numbers 12.3.
 L.35. [מאר ונו'] Pirke Abot 4.4.
 L.36. [מה שעשתה] Yerushalmi Shabbat 3c, in commenting on Psalm 111.10 and Proverbs 22.4. The printed edition is corrupt.

- L.39. 'כי ונו' 1 Samuel 2.30.
 L.40. 'מי' Printed edition reads מה .
 L.48. 'יש בערכין' These are the opening words of the second chapter: 'Arakin 16b.
 L.51. 'הוכח ונו' Proverbs 9.8.
 L.58. 'בשהשם' Literally *when the Name*, that is, God.

XXXV KALONYMOS B. KALONYMOS B. MEIR

Eben Bohan, Venice edition (1546), p. 59d.

- L. 3. 'צר ונו' A play on Isaiah 8. 16. Here צר is a noun as in Exodus 4.25.
 L. 8. 'עלמות' Youth.
 L. 9. 'אח ונו' Comp. Psalm 49.8.
 L.11. 'חיי ונו' Literally *my life for a generation of generations*. It is also possible to vocalize חַיִּי the *temporal life*.
 L.15. 'יחזור בכ ויירש' Venice edition reads 'חזר בכ, וירש'. My emendation is obvious. 'הנלות ונו' Comp. 2 Samuel 6.20.
 L.16 'מקוה' Hope.
 L.19. 'ישוה' Comp. Hosea 10. 1. Here it seems to mean: *he makes equal*, that is, *fruit according to one's merits*.
 L.22. 'כח ורם' Venice edition reads 'כח ורם'. Kohen-Zedek emends it to 'כמו רם'.
 L.23. 'בהמה' That is, **in the** strength and blood of the body.
 L.26. 'עליו' *Its leaves*.
 L.27. 'והשינוני' Venice edition has וְהַשִּׁינוּנִי.
 L.28. 'אתיא . . . חרא' *The one that departeth and cometh not back*, that is, *youth*. Comp. Shabbat 152a. 'ער אשר ונו' Comp. Ecclesiastes 12.6.
 L.31. 'ימות' Venice edition reads 'מות'. 'מת' *Moribund*. 'להם' Refers to *days*. 'נשבר' Literally *broken*, that is, *sickly*.

- L.35. [השם] *The Name*, that is, God.
 L.36. [ואחרי וגו'] Comp. Genesis 18.12.
 L.37. [אריה וגו'] *Half a brick by a brick*, that is, of small dimensions.
 L.40. [נתקו] Comp. Job 17.11.
 L.41. [קרמו קרומי] Venice edition reads קורמי קורמי.
 L.43. [בפרש וגו'] A play on Psalm 68.15.
 L.44. [תכו] In accordance with the rhyme, instead of תמי of Venice edition. [ויתר] *Jumped out*.
 L.46. [תשרנה] From נשר *fell out*.
 L.47. [וגו' ופוצים וגו' נתדלקלו] For נדלדלו Comp. Amos 4.3.

XXXVI. LEVI B. GERSHON

Milhamot ha-Shem, part 6, chapters 1 and 2.

- L. 2. [באפן מה] *In some way, to some extent*. For the vocalization comp. Proverbs 25.11.
 L. 3. [הדרוש] It may also be vocalized הדרוש *a thing sought, problem, thesis*.
 L. 4. [בה] Pronominal suffix refers to החקירה.
 L. 5. [רעות] Construct state. For the retention of the vowel under ד comp. יוע from יוע.
 L. 6. [ימצאו] The vocalization יִמְצְאוּ would be more grammatical, but less in accord with the philosophic style; comp. below, 1. 53. [השם] *God*, comp. above, XXXV, 1.35, and elsewhere.
 L.13. [משינ] *Concept*.
 L.14. [ומשיניו] Printed edition reads ומשינו.
 L.24. [יבצר] *Is withheld, is inaccessible*.
 L.30. [לחקור] Instead of לחקור of printed edition. [בסכה ראשונה] *First Cause*, that is, God.
 L.34. [בעינו] *In its essence*.
 L.37. [לשם] Printed edition reads עשם.
 L.45. [נפילתו] Literally *his falling*, that is, attaining. The pronominal suffix refers to למי (1. 44).

- L.46. [הפלוסוף] That is, Aristotle.
- L.47. [הרב המורה] That is, Maimonides. המורה alludes to the מורה נבוכים. [ואשר וגו'] *Guide of the Perplexed*, book 2, chapter 15. The quotation is inaccurate.
- Ll. 51, 56. [עם] *Despite* (an Arabism).
- L.57. [במדרגת] Traditionally בְּמַדְרַגַּת.
- L.62. [יראה] *Is of opinion*.
- L.65. [יחיי] Printed edition reads יחני. [המדברים] Literally *speakers*, a translation of Arabic *Mutakallimun*, a famous sect of philosophers.
- L.66. [בפרושו וגו'] *In his commentary on Aristotle's Metaphysics*.
- L.72. [להתקבץ] *Through the combination*.

XXXVII. PROFIAT DURAN

Ma'aseh Efod, chapter 8. Vienna edition (1865), pp. 42 *seq.*

- L. 2. [נדרו] *Its definition*.
- L. 8. [כבר] Used in a weakened sense, under Arabic influence.
- L.10. [ורצונם] *Their meaning*.
- L.11. [במושכלות] Printed edition reads במושכלות.
- L.16. [אם] Printed edition has עם.
- L.20. [ברשם] See preface to Luma'. [וההכם וגו'] *In the description, definition* (Arabic *rasm*).
- L.27. [בעצם ותמיד] *Essentially and constantly*.
- L.29. [מליצה] *Rhetoric*.
- L.30. [מאָפּרו] *From his* (the Psalmist's) *saying*. Psalm 119. 103. [ירצה] *He wishes to say*.
- Ll.33,34. [שיר . . . שיר] The first means *poem*, the second *poetry*. Read, perhaps, שירה in the second place.
- L.38. [על דרך משל] *Allegorically*. [שיר השירים] Canticles is called a poem because it is allegorical.
- L.39. [קיום יחוד] *A special quality*.

- L.43. [שיסכמו] The subject is the biblical verses.
 L.49. [יצא] *Is cancelled*, literally *went out*. [הפכרם] That is, the paucity of Hebrew words.
 L.59. [נחשבו] The subject is הלשון . . . ספרי .

XXXVIII. SIMON B. ZEMAH DURAN

Magen Abot, part 3, chapter 2, p. 33.

- L. 4. [תקון מחיתם] *The acquisition of their food*.
 L. 6. [לא יראה] *Is not of opinion, does not believe*.
 L.11. [רק] *Subtle*.
 L.12. [ואין שם] *There is not*, שם being used in a weakened sense as in Arabic. [אלא] Printed edition reads אל.
 L.14. [עם ההשנות] Printed edition reads בשכלינו. *Through the repetition of perception*.
 L.20. [בגלגלים] *In the spheres*.
 L.21. [השכלית] Printed edition has השכל.
 L.22. [משלחים] *Abandoned*; comp. Isaiah 27.10.
 L.25. [בקיום] Printed edition reads בקיום.
 L.28. [נמשכה] *Emanates*.
 L.38. [רבונו ונו'] That is, Rabbi Judah the Prince. See 'Abodah Zarah 40 b.
 L.40. [זכרם לברכה] The word רבותינו is understood. אין לקדוש Berakot 8a.
 L.41,42. [כל העולם ונו'] *Ibid* 6b; Shabbat 30b.
 L.42. [לצות] *To obey, serve, attend*. All editions have לצות. [לזה] *To this*, that is, to man.
 L.42,43. [ברוך ונו'] Berakot 58a.
 L.50. [יוצאת ונו'] *Going out of logical analogy*. [מההקש] From קוש; see above, XXIII, 1. 41.
 L.55. [יקים] Printed edition reads יתקיים.
 L.65. [המעיית] *Fallacious, misleading*, from טעה.
 L.66. [אם . . . אם] *Either . . . or*.
 L.67. [אולם] Used in the sense of *as concerns*.
 L.68. [יודע ונו'] That is, God.

- L.69. [ונזורים] *Assert, declare.*
 L.74. [מסתעף] *Ramifies, from סעיף.*

XXXIX. JOSEPH ALBO

'*Tkkarim*, part 3, chapter 17.

- L.11. [חלוש] Printed editions read החלוש.
 L.12. [רוצה לומר] Used impersonally, *that is to say.*
 L.24. [המה וגו'] Ezekiel 21.5.
 L.25. [בסוף הנבואה] *At the end of the prophetic period.*
 L.27. [אמר וגו'] The allusion is to Zechariah 1. 8; 5. 9; 4.2, 3.
 L.32. [פה וגו'] Numbers 12.8.
 L.37. [ואראה וגו'] Isaiah 6.1.
 L.38. [כי לא וגו'] Exodus 33.20.
 L.45. [ודבר וגו'] *Ibid.* 33.11.
 L.46,48. [אם יהיה וגו'] Numbers 12.6-8.
 L.52. [הכח המדמה] *The imaginative faculty.* למה *Because, since* (an Arabism).
 L.57. [אספקלריא וגו'] See Yebamot 49b. [הביאו] Printed editions read הביאה.
 L.63. [יפסידו] The real subject is הישיבה which is confused with האנשים.
 L.64,65. [אוי לי וגו'] The word נדמיתי is connected, according to this interpretation, with הכח המדמה.
 L.75. [מנשה וגו'] Yebamot 49b.
 L.76. [רבא] Missing in printed editions of '*Ikkarim*.
 L.80. [ויראו וגו'] Exodus 24.10.
 L.85. [מעתה] *Hence.*
 L.88. [סתמיות] *Without any qualification.*
 L.89. [פורש] The subject is תנאי, זמן.

XL. ISAAC B. JUDAH ABRAVANEL

Commentary on Deuteronomy 17.15.

- L. 3. [כיהם] *As the relation.* [הבעל חי] Regarded as one

word, hence the definite article is affixed to בעל which is construct state

- L. 5. [ינזר] Literally *decrees*, hence *necessitates*.
 L.12. [כשני שכיר] Comp. Isaiah 16.14.
 L.19. [חמת וגו'] Proverbs 16.14.
 L.28. [ומלך וגו'] Comp. *ibid.* 30.31. [משפט נבחרה] Job 34.
 4 is used here, although the construction is ungrammatical in this connection.
 L.30. [אם לשבט וגו'] Comp. *ibid.* 37.13.
 L.31. [ארץ וגו'] That is, Rome. [אכלה וגו'] Comp. Daniel 7.23.
 L.32. [הקונשוליש] Printed edition reads הנהנות . Portuguese plural form.
 L.33. [שלמים וגו'] Comp. Nahum 1.12.
 L.37. [מנהנים] Printed edition has מנהנים.
 L.44. [שניהם] Printed edition inserts על after this word.
 L.49. [ראש הפלוסופים] That is, Aristotle.
 L.50. [יכחיש] Evidently referring to Aristotle. Printed edition reads יכחישו.
 L.51. [מה לתבן] Printed edition has היותו . היותן Comp. Jeremiah 23.28.
 L.54. [בפשע וגו'] Proverbs 28.2.
 L.56. [נסכל] See above, XXVI, 1. 4
 L.59. [בבחרות וגו'] Printed edition reads בבחינות . Comp. Baba Batra 34b; Gittin 60b.
 L.60. [נעלה וגו'] Isaiah 7.6 (shortened).
 L.64. [שקנה] Each one of the kings.
 L.67. [משניהם] Of the two kinds of monarchs (constitutional and absolute). Comp. Ecclesiastes 4.3.

XLI. SOLOMON IBN VERGA

Shebet Yehudah, chapter 29, Wiener's edition, pp. 48, *seq.*

- L. 1. [אלפונשו] Alfonso V.
 L. 2. [איך] Instead of idiomatic בי.

- L. 6. [העלילו] *Accused wrongly*; comp. עליית דברים (Deuteronomy 22.14).
- L. 7. [תרגונו] *Accusers*. Wiener reads תרגונו .
- Ll. 8, 9. [השופט ונו'] Comp. Genesis 18.25.
- L.18. [לשום] Indefinite pronoun, *any*.
- L.22. [אין כידו] *He has no strength*.
- L.23. [וחור] The Hifil would be more appropriate.
- L.24. [מזויפים] Wiener reads מזויפים.
- L.27. [ואמתלאות] Used in the sense of *evidence*.
- L.32. [קטן] Missing in Wiener's edition. It is unlikely that צעיר=short.
- L.33. [מחולק] *Divided, parted*; hardly shaved.
- L.34. [בעד] Instead of ל.
- L.37. [לפתח] *At the door*.
- L.38. [מקוה] *Waits*. [ועורנו] Wiener reads ועודם.
- L.49. [מצאתיו] *I met him*.
- L.51. [בקרוב] *Not long ago*; loose usage.
- L.52. [במה] Instead of biblical על מה.
- L.59. [לשלא] Unusual combination of particles to express *in order that he should not*.
- L.72. [ואל זה ונו'] Isaiah 66.2.
- L.76. [והבטחה] Used like בטחון in the sense of *confidence*.
- L.78. [למלכות] Used in the concrete sense of *ruler*.

XLII. ABRAHAM B. MORDECAI FERIZOL

Iggeret Orehot 'Olam, chapter 14. Hyde's edition (1690), pp. 90, seq.

- L. 2. [פריצול] Venice codex reads בן פריצול.
- L. 3. [יסובב קטבו] *Its pivot turns*, that is, it mainly deals with. [מהשבטים] That is, of the ten tribes.
- L. 5. [איך] Governed by לכתב (l. 2).
- L. 7. [ניעי חפץ] *Weary of desire*.
- L. 9. [ויי יודע ונו'] Hyde reads והיודע האמתי which makes no

sense. Obviously *וה' יודע=והיודע*, and the ' of *האמתי* is a punctuation mark.

- L.11. *ואת* That is, the narrative. *[רפ"ג]* =283=1523.
- L.12. *[מארץ הצבי]* *From the Land of Glory*, that is, Palestine.
[דוניאות] *Boats*.
- L.14. *[עד]* *Since*.
- L.17. *העומדים מיושבים* *[היושבים]* *Dwellers*; Hyde reads *העומדים מיושבים*.
- L.19. *תשלוּם* *[תשלוּם]* *Remainder*.
- L.20. *[לאמיקא וגו']* *To Mecca and Jedda*.
- L.21. *ולכלם* *[לכלם]* Hyde reads *ולכלם*.
- L.23. *[טוב הנמצאת]* Ungrammatical construction. Read, perhaps, *טובה נמצאת*.
- L.31. *[מהמתכות וגו']* That is, guns.
- L.35. *[הרוכב]* *Who travels*. *אל* *[אל]* Hyde reads *על*.
- L.36. *[הינו]* *That is*.
- L.40. *[ובחוצות]* Hyde reads *ובחוצות*.
- L.42. *[מה]* Read, perhaps, *מי*.
- L.51. *[המנידים]* *Narrators*.
- L.56. *[בעלי אספות]* *Owners of collections*; adapted from Ecclesiastes 12.11.
- L.68. *[בררוש]* *With regards to the requirements*. *[יהיה]* Read, perhaps, *יצוה*, referring to the Jew.
- L.70. *[לדעתי]* Hyde reads *לדעתו*.
- L.72. *[ויניח]* Read, perhaps, *ויניח proceed*. *[בימינם]* The pronominal suffix refers to *אינסולי*.
- L.76. *[גולפו]* Hyde has *הגולפו*. *[למוצא]* *To the outlet* (comp. l. 78). Hyde reads *למצוא*.
- L.81. *[עמד]* *Endured*.
- L.83. *[הקדש]* Hyde reads *קדש*.
- L.86. *[מ' פיירו]* Hyde reads *מ' פיירו*.

XLIH. JOSEPH B. JOSHUA B. MEIR HA-KOHEN

'Emek ha-Baka, Letteris' edition, pp. 20, seq.

L. 4. 'וישאלו ונו' *They (the soldiers) asked the inhabitants to give them the Jews.*

L1.6-8. 'מה בצע ונו' Adapted from Genesis 37.26.

L.10. 'כבודם' *Their glory*, that is, their religion.

L.12. 'בעיניהם' Letteris reads באיניהם, which is unlikely.

L.16. 'חרץ ונו' Comp. Exodus 11.7.

L1.17-19. 'באו בנים ונו' Comp. 2 Kings 19.3.

L.20. 'האורים ונו' Comp. Isaiah 7.4. 'פן יבואו ונו' Comp. Genesis 32.12.

L.26. 'הסער' Comp. Jonah 1.12. Letteris reads הצער.

L1.38, 39. 'פן ישלחו ונו' Self-immolation was common in those days.

L.41. 'נהפכו ונו' Comp. 1 Samuel 4.19.

L.46. 'על אפם' *Against their will.*

L.48. 'ביום המר והנמהר' The biblical expression is ביום המהרה.

L.60. 'לעם אחר' One people with the enemy. See, however, below (l. 70), where it is אחר.

L.73. 'וישם' Used impersonally.

L.76. 'ויסירו' Letteris has ויסורו.

L.79. 'העל ונו' Isaiah 64.11.

XLIV. MENASSEH B. JOSEPH BEN ISRAEL

Nishmat Hayyim, part 2, chapter 30 (end).

L. 4. 'מתמעטת' Although the grammatical subject is אורה, the author refers it to לבנה. A similar remark applies to מוהרת (l. 5), etc.

L. 7. 'רחוקה' A verbal noun; literally *its moving away*.

L.10. 'הקבוץ האמתי' *The true conjunction*, that is, when the moon is directly opposite the sun.

L.12. 'נזרו' *They asserted.*

L.17. 'שמש ונו' Psalm 84.12.

L1.26, 27. 'תלוי להיות' *Depends on being*; a loose construction.

- L.28. 'הנה וגו' *Ibid.* 73.27. [המשל] That is, the figurative use of רחקיד.
 L.34. 'כי לא וגו' Comp. Lamentations 3.33.
 L.36. בראותו, The subject is חי (1.35).
 L.38. [נחומין] Read, perhaps, נחומין.

XLV. MOSES HAYYIM LUZZATTO

La-Yesharim Tehillah (Praise to the Upright), Act II, Scene I.

An allegorical drama written mostly in blank verse. As a rule, the lines are of ten syllables, but now and then there are lines of six syllables. Each line ends with a word whose accent is on the penult.

- L. 4. [יותר מרחוק] *The more distant*.
 L. 7. [כסו] Pual, the subject being שמים (comp. Psalm 80.11), and קדרות is accusative.
 Ll.5-12. [בין להבות . . . און] All these are temporal clauses.
 L.13. [חיתו ביער] Comp. Isaiah 56.9.
 Ll.18, 19. [יצמיח וגו'] The subject is מושל, and the object is רוח.
 L.27. [היתה] The subject is בשורה (1.25).
 Ll.42,43. [מכל עמל וגו'] some such word as *end* is understood, comp. Isaiah 53.11.
 L.44. [כי תנאלה] *When thou art redeemed*.
 L.52. [מרי שיחי] Comp. Job 23.2. Here it means *bitter lot*.
 L.57. [זאת] Refers to מכלות who is the slave of Multitude plotting against Uprightness.
 L.65. [מות] Instead of מָוֶת on account of the metre.
 L.71. [זה] Refers to תרמית (1.55) who also plots against Uprightness.
 L.73. [וכסוי רבש] This is best taken as qualifying רוש ומות (1.74).
 L.74. To be construed: רוש ומות יאביל.
 L.80. [המה] Masculine, though it refers to עינינו. This remark applies also to ימירו (1.81), etc.
 L.90. [ששי ותלמי] Names of giants; comp. Numbers 13.22.

- L.91. פניו The pronominal suffix refers to זכוכית, though it is feminine.
- L.92. פניו The subject is רמו ונו'.
- L.98. נקה The subject is רוחנו (l. 93).
- L.99. עצבונות The pronominal suffix refers to וכהחליפם.
- Ll.115, 116. עמקי ונו' Comp. Proverbs 5.5.

XLVI. NAPHTALI HIRZ (HARTWIG) WESSELY

Shire Tif'eret, vol. VI (part of canto XVII), pp. 32, seq. Every line has thirteen syllables, and ends with a word whose accent is on the penult. No *shewa* occurs at the beginning of any word, a *hatef* being counted as a full vowel at the beginning of a word and disregarded in the middle.

- L. 3. ויאמר Though the vocalization ויאמר is grammatically preferable, the poet needs a word with the accent on the penult.
- L. 5. זאת ונו' Governed by יעשה in the next line.
- L.16. שאון Instead of שאון on account of the metre.
- L.45. ויאמר See above, l. 3.
- L.51. נאמן רוח That is Moses; comp. Numbers 12.7.
- L.60. רואו Printed edition inserts כל which disturbs the metre.
- L.83. על הר ונו' Comp. Psalm 68.18. זה is missing in printed edition, but has to be added on account of the metre.
- Ll. 97, 98. Those who want to catch the man transgressing this command must not pursue him on the mountain, but should stone him from a distance.
- L.102. ובהרים The subject of this infinitive is הדרי, and is used in an intransitive sense; see also below, l.107.
- L.104. כקול Instead of כקול on account of the metre.

GLOSSARY

GLOSSARY

- אב** Ab, name of the eleventh month in the Jewish calendar. **המון אב** see **המון**.
אביתור Abitor, name of a liturgic poet of the eleventh century.
אבן רשד Ibn Rushd, name of an Arabian philosopher.
אבן דמאחין Ibn Damahin, name of an admiral.
אבק לשון הרע something resembling slander, *literally* the dust of slander.
אבוקה torch.
אבר limb. **אברים ראשיים** vital members.
אגדה see **נגד**.
אגריפא Agrippa, name of a king of Palestine.
אגרת treatise.
אדמים (*plural* of **אדמה**) lands, earth (XVI, 1.10).
[אדם] חי grew red, blushed.
אדמימות redness.
אדן (= **עדן**) time. **האדנא** this time, now.
אדרבה see **רב**.
איר air.
אשפיטאל hospital.
אחדות unity.
אי not. **אי אפשר** it is impossible.
איטאליאה Italy.
אימתי when.
[אין] מנין (= מן and אין) whence.
אינדיאני Indian.
אינסול Isles.
איש individual.
אישפירא Spires, name of a town in Germany.
אכסניא tavern.
אלא (= אן and אן) but, if not.
אלהות divinity, god-head. **אלהי** divine, metaphysical, theological.
אלו these.
אלחכים Al-Hakim, name of a Caliph.
אלכטאב Al-Khattab. see **עמר בן אלכטאב**.
אלכסנדר Alexander, name of a philosopher.
אלכסנדריא Alexandria, name of a town in Egypt.

אֱלִים mighty, tyrannical.

אֶלְנַאצֵּר Al-Nasir, name of a Caliph

לְמִילָה (Aramaic *infinitive*) to learn. מֵאֵלֶּה teacher.

תֵּלֶּה teaching, study.

אֶלְפֹנְסוֹ Alfonso, name of a king.

אֶלְקֹסְטַנְטִינִי Al-Constantini, name of a man.

אֶלְקִירוּאן Al-Kairuwan, name of a place in North Africa

אֶלְרַחְמָאן Al-Rahman; see עֶבֶד אֶלְרַחְמָאן.

אֶמְיָקָא or אֶמְיָקָא Mecca, name of a place in Arabia.

אֵם nation (= biblical אֵם).

[אמן] *Hofal* was entrusted with something. אֶמְתִּית, אֶמְתִּי truthfulness.

אֶמְתָּה true, reliable. אֶמֶת verification.

אֶמְנִית workmanship, handicraft. בְּעֵלִי

אֶמְנִיּוֹת craftsmen.

אֶמְוִץ (passive participle) strengthened.

[אמר] *Hith-pael* was boastful. אֶמְרָה saying.

מֵאֵמֶר sentence.

לֵוֹמֵר (*infinitive*) to say.

כְּלוֹמֵר as if to say, that is.

[אמת] (secondary root) *Nith-pael* was verified.

מֵתֵל see אֶמְתֵּל.

כְּלָפִי (= כְּלָאֲפִי) towards.

אָנוּק groaning.

אָנוּשִׁי, אָנוּשִׁי human.

אֶסְפֵּקְלָרִיא speculum.

אֶסְפֵּקְלָרִיא מְאִירָה lucid speculum.

אָסַר forbade. אָסוּר forbidden.

אָסוּר prohibition.

אֶפְלוּ (= אֶפְלֵ and אֶפְלֵ) even.

אֶפְלֵ עַל פִּי although. אֶפְלֵ עַל פִּי nevertheless.

אֶפִּיפִּיור pope.

[אפל] *Hifil* grew dark.

אֶפְלָטוֹן Plato, name of a philosopher.

אֶפְרִיקָא Africa.

אֶסְטְרוֹלָאב Astrolabe.

אֶזִּין Azinia, name of a place, which has not been identified (VII, 1. 21).

אֶקִּינּוֹס, אֶקִּינּוֹס Ocean.

אֶרְבִּיאָה, אֶרְבִּיאָה Arabia.

אֶרְבִּיאָה פִּילִיצי Arabia Felix.

אֶרֶץ לַחְמִי lath, half a brick.

אֶרֶץ אֶרֶץ length. תַּאֲרִיךְ date.

אֶרְמֵנִיָּה Armenia.

אֶרִּיסְטוֹ Aristotle, name of

a philosopher.
 אָרע or אַרע happened.
 אָרצִי earthly, temporal.
 אֲשִׁיחַ cistern, pit.
 אַשְׂיָא Asia. אַשְׂיָא Asia Major.
 אַת (with suffix) the same, this one.
 אֶתְרוּג citron.
 [באר] *Hithpael* was explained. בִּיאַר explanation.
 מְבַאֵר explained, evident, manifest.
 בָּאַרְבָּאֲרִיקוֹ Barbaric; see גּוֹלְפוֹ בָּאַרְבָּאֲרִיקוֹ.
 בָּאֲרִי Bari, name of a place in Italy.
 בָּבָא gate. בָּבָא בְּתָרָא last gate, name of a talmudic tractate.
 [בדל] הַבְדִּיל distinction.
 בְּדִלְהִים (*plural* of בְּדִלָּה) bdellium.
 [בוא] תָּבָא the future world, עוֹלָם being understood.
 מְבִיאָה advent, arrival. מְבִיאָה relevance, *literally* entrance (XXVI, 1. 34).
 בּוֹנָא Bona, Good.
 בְּחִינָה trial.

בְּחִירוֹת youth.
 בְּטוּי expression, utterance.
 [בטח] הִבְטָחָה trust, confidence (XLI, 1. 76), pledge, promise.
 בָּטַל was annulled. *Piel* annulled. *Hithpael* same as Kal. בָּטַל absurd, idle, vain, illogical. בְּטוּל annulment.
 בִּיאַטְרִיץ Beatrice.
 [בין] *Hofal* was understood.
 בֵּינוֹנִי intermediate.
 בֵּית הַכְּנֶסֶת synagogue. בֵּית הַמְּדֻרָּשׁ house of study.
 בֵּית הַמְּרֻחָץ bath-house.
 בִּישׁ disgraced.
 [בלה] בְּלוּי אֶרֶץ ancients of the earth (XI, 2, 1. 5).
 בְּלִבּוּל confusion.
 בְּבַת קוֹל heavenly voice. בְּבַת אֶחָת at one time, simultaneously.
 בַּסִּילִי Basil, name of an emperor.
 [בסס] *Hithpael* became fixed was firmly established.
 בְּעִיא question.
 בְּעִלָּה (*feminine* of בָּעַל) owner, mistress.
 בְּקִי well-versed, conversant
 בְּקִיר visit.

[ברא] *Hifl* became fat. בְּרִיָּה
creation, creature. בְּרִיאִית
health.

בְּרָבִי (= בִּי and רָבִי) son of Rab-
bi, of the school of Rabbi.

בְּרִירוֹת purity.

בְּרֵאשִׁית At the Beginning,
first portion of the Pent-
ateuch.

בֶּשֶׂר וּדָם flesh and blood,
mortal.

בְּכָאָ, see בְּכָאָ, בְּכָאָ, בְּכָאָ, last.

בָּאון Gaon, head of an acad-
emy.

עַל גַּב [גב] upon, by the
side of. עַל גַּבִּי upon.

מְגֻבֵּל [גבל] restricted, lim-
ited, definite.

חֲתִנְבְּרוֹת [גבר] cock. חֲתִנְבְּרוֹת
effort, strengthening.

יְדֵדָה Jedda, name of a place.

גָּדָר or גָּדָר rent, tore (VI,
1, 1. 10).

גָּדָר defined. גָּדָר definition.

גְּהִיץ clean linen, fine laun-
dry work.

גְּזִיָּה known sins, *literally* a
thing that is apparent
(XI, 1, 1. 7).

גּוּזְמָן Guzman, name of a
man.

גּוּלְפוֹ בְּאַרְבָּאֲרִיקוֹ Gulf.
Gulf of the Berbers.

גּוּפָנִי body. גּוּפָנִי bodily, corp-
oreal.

גּוֹרְגוֹרִי Georgian.

גָּשׁ (נִגְשׁ paitanic form of נִגְשׁ)
drew near.

יְהוֹשָׁפָט corruption of יְהוֹשָׁפָט
(Jehoshaphat).

גָּזַר decided, necessitated,
decreed. *Nifal* was derived
(grammatical). *Hithpael*
was cut off. גְּזָרָה decree.

גְּחִינָה a bowing down.

גֵּיהֶנֶם Gehenna.

גִּילִים (*plural* of גִּיל) joys.

גֵּינְטִילָה Gentila, name of a
woman.

[גלה] *Nithpael* revealed him-
self, appeared. גָּלוּת capt-
ivity, exile. רֹאשׁ גָּלוּת
exilarch.

[וג' (= וגו') and the rest,
etc., *literally* and as it
concludes. גָּמוּר perfect.

גָּנָה blamed. מְגִנָּה blame-
worthy. גְּנִיָּה blame, dis-
grace.

גָּס big. גִּסּוּתֵי דַעַת haughtiness.

גָּעָה cried. גְּעִיָּה cry.

גָּעַל *Hifl* rejected.

גָּרַם occasioned. גּוֹרָם cause.

- גָּרַם studied.
- גָּרִיעַ inferior, bad. מְגִרְעַת defect.
- גֶּרֶן grain.
- גְּרוּגֶרֶת dried fig.
- גֶּשֶׁם body. גִּשְׁמִי bodily, corporeal. חֲגִשָּׁמָה idea of corporeality, anthropomorphism.
- גֶּשֶׁר bridge.
- [דבב] *Poel* moaned.
- [דבק] *Hithpael* was joined.
- דִּבְקָה attachment.
- דִּבּוּר speech. דִּבְרָה commandment. עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת Ten Commandments. כַּחַח power or faculty of speech, rational faculty.
- מִדְּבָרִים or מִדְּבָרִים Mutakallimites, sect of Arabian philosophers.
- דָּגוּל (*passive participle*) distinguished.
- דוּגִיָּאָה boat.
- מִינְפּוּלֵי דוֹמִינִי Domini. Tmplum Domini.
- [דור] דִּירָה habitation, dwelling.
- דוּרֹן gift.
- [דחה] מְדָחָה refutation.
- דִּחְקָ stress.
- דֵּי de.
- פְּעֵל דֵּין judgment, sense. מִידֵּן (Aramaic *infinitive*) to judge. מְדִינָה city, state. מְדִינִי political, civic.
- [דלל] *Nithpalpel* (נִתְּדַלֵּל) was impoverished, was bad, deteriorated.
- דִּלְקָה fire.
- דַּמָּאחִין Damahin; see אֲבָן דַּמָּאחִין.
- דִּמְסִית Dimsith (Emmaus), name of a place.
- דָּמָה expected. כַּחַח הַמְדָּמָה imaginative faculty. מְדָמָה imaginary. כַּמְדָּמָה thinking. דְּמִיּוֹן הַדְּמִיּוֹת likeness. (דְּמִיּוֹנִים plural) simile, parable.
- [דמן] מְדָמֵן (*Hofal participle*) besmirched, covered with dust.
- דִּקְדָּק was particular, strict.
- דִּקְדִּיק thinness, fineness, subtlety. דִּקְדִּיק grammar.
- מְדִקְדֵּק grammarian.
- מְדִקְדֵּק grammatical.
- מְדִרְגָּה rung, rank.

דָּרֶה doctrine. דָּרֶה אֶרֶץ custom of the world.

דָּרַם trod, strangled.

דָּרַשׁ explained, delivered a homily. *Hofal* was sought, explained. דָּרוֹשׁ or דְּרוֹשׁ problem, inquiry, thesis, a thing required. מְדָרַשׁ exposition. בֵּית הַמְדָּרַשׁ house of study.

דֶּשֶׁן fat offering.

דֵּת religion. דָּתִי theologian.

דָּאָדָּנָא see אָדָּן.

דָּנָה see נָגַד.

דָּגִי uttered. דָּגִיּוֹן mind, thought.

דָּגִמֹן bishop.

דָּגִן worthy, appropriate.

דָּגִן worth. כְּדָגִן as it ought to be.

דָּדָא This (Aramaic).

דָּדָר adorned. *Pual* was adorned. דָּדִיר adornment.

מְדָדָר beautiful.

דָּאָל see יָאָל.

דָּדָה see יָדָה.

דָּיָאָה how.

[דִּיהָ] *Nithpael* originated, came into being. הוּיָהּ, הוּיָהּ

something that exists, a being. הוּיָהּ existence.

הוּיָהּ that is.

הָכִי thus.

הָלָה *Hifil* destroyed. הָלָה

בְּתִאָּוָה indulged in pleasures.

הָלָכָה law, rule.

כְּהָלָכָה according to the

rule. מְהָלָךְ manner, way.

[הַלֵּל] Book of Psalms.

מְהוּלָּל hilarious.

אָב הָמוֹן [הַמָּה] father of the multitude, paitanic name for Abraham.

הָמִין girdle, belt.

[הַמָּם] *Poal*, was discomfited.

הֵן...הֵן whether...or, either...

or.

הֵנָּאָה [הַנָּה] pleasure.

הֵנָּחָה see נֹחַ.

הַפְּרִדִּיִּם Aphrodisius, name of a philosopher.

יָצַע see הִצָּעָה.

קוּשׁ see הִקְשָׁה, הִקְשׁ.

הִרִי behold.

הִרְהִיר pondered.

הִתִּיל mockery.

וְדָאִי certain.

וִינִיציָאָה Venice.

וִירְדִּי Verde, name of a place.

וְלָדָּ fetus.

נָעַד eternal. אָסַד assembly.
נָחִיק faithful.

זָכַל dung.

זַגְזַגֶּל Zagzagel, name of an
angel.

זָהָב gold piece.

זֶה (= זֶה הַיָּא) that is.

זָהָם loathsome.

זָהִיר careful.

זֶג זֶג pair, even.

זֹמָא Zoma, name of a man.

מְזוֹנוֹת maintained, fed. זֶן
food.

זָעִים tremblings, terrors.

זָמִיד wilfully, pre-
sumptuously

זֵיו splendor.

זֵין weapon.

זֵיף was falsified.

זָכָה deserved, was merit-
orious. זָכִית or זָכִית merit,
purity. זָכִי or זָכָאִי inno-
cent, meritorious, Zaccai,
name of a man.

זָלַל disgraced, slighted.

זָלַף shed.

זָמָה thought, mind.

זָמַן Hithpael it happened.

זָמֶן fortune, fate. זָמֶן,

זָמֶן vicissitudes of

time. זָמֶן temporary. זָמֶן

prepared, ready, sum-
moned, destined. זָמֶן

accident, chance.

זָמַר was sung. זָמִירָה song.

זָמַר Hifil provoked. זָמַר
vexation, wrath.

זָמַר Nifal was angry.

זָמַר Poel (?) poured forth
(IX, 1. 39).

זָמַר Nifal turned aside,
acted strangely (parallel
to זָמַר or זָמַר; VI, 2, 1. 21).

זָמַר promptness.

זָמַר swept away.

זָמַר Nifal was sprinkled.

זָמַר beloved. זָמַר love-
liness.

זָמַר wounded, injured, bru-
ised. זָמַר destruction.

זָמַר Pual was composed
(of books). Hifil caused
to join. Nifal was joined,
allied himself. זָמַר apos-
tate, tyrant (XVI, 1. 37).

זָמַר scholar. זָמַר author.

זָמַר society. זָמַר com-
pany.

זָמַר cask, pitcher.

זָמַר imprisoned. זָמַר

encompassing, commingled.

חג the Feast of Tabernacles.

חֲדָא (Aramaic) one.

חֲדַשׁ created. *Hithpael* happened. חֲדוּשׁ novelty, creation.

חֵיב necessitated. *Pual* was necessitated. *Hithpael* was guilty, followed necessarily. *Nithpael* was obliged. חֹב due, duty. חֻבָּה defeat. חָיִב guilty, owing, obliged. מְחֵיב necessary, indispensable. חֵיִב need, necessity.

חֲדָה [הוד] allegory.

חָס וְשָׁלוֹם [חוס] God forbid!

God forbend! *literally* sparing and peace.

מְחִיצָה [חוצ] partition, fence.

חֹשׁ sense. *Hofal* was perceived. חוּשׁ appertaining to the senses, sensual. מוֹחֵשׁ something that can be perceived.

חוּשִׁיאַל Hushiel, name of a man.

חֵזֶן precentor.

חִזַּק was strengthened. *Hithpael* made an effort.

חָזַר returned, turned aside,

turned away, repeated

Piel caused to return.

Hifil caused to turn away.

חָזִירָה a returning.

חֶטֶם snout of a pitcher.

חֲטִיב [חטב] God's unity.

חֵיָה woman with child, woman in confinement. חֵיוֹת

the holy Hayyot.

חַיֵּי יוֹם temporal life. פֶּעַל

animate ob-

ject. תְּחִיָּה resurrection.

חֵין prayer.

חֲתָכְמוֹת [חכם] philosophizing, sophistry. תְּחָכְמוֹנִי

seat of wisdom (XIII, 1,

1.19). חֲכַמַּת הַטֶּבַע physics.

חָלָה entreated, asked (without פָּנִים). *Pual* was prayed unto.

מְחָלָט [חלט] absolute.

חָלָה poor, needy.

חָלוּל [חלל] hollow. See also תַּחַל.

חֲלָפָה [חלף] *Hithpael* and *Nithpael* was changed. חָלַף a de-

parting, a vanishing. חֲלִוּף

change, variance, differ-

ence. הִתְחַלְפוֹת variety.

חֲלָפוֹן Halfon, name of a

man.

חָלַק disputed. *Hithpael* was divided. חֶלֶק fraction, second. מַחְלָקוֹת controversy, strife.

חָלַשׁ *Nifal* was weakened. חֲסוּד desirable, praiseworthy.

חֲמֹר matter, material.

יּוֹם הַחֲמִישִׁי [חמש] Thursday.

חֲנִיָּה an encamping, station.

חָנָּה made supplication, implored, entreated. חֲנֻכָּה prayer.

חֲסִידוּת [חסד] piety, saintliness

חֲסִיד fortified, endowed.

חֲפוּז search.

חֲקַל [חקק] *Hofal* was decreed, ordained. חֶק manner.

חֲקִירָה [חקר] investigation.

חֲרָפָה destruction.

חֲרַץ [חרו] *Hifl* strung together.

חֲרִיף [חרם] *Hifl* excommunicated.

חֲרִיף excommunication.

חֲרוּף reproach, reproof.

חֲרַשׁ [חרש] *Hifl* made deaf.

חֲשׁוּבָה worthy. חֲשַׁב thought.

חֲשֵׁךְ [חשך] *Hifl* grew dark.

חֲשִׁיב cardinal.

חֲתִימָה, חֲתָם [חתם] conclusion.

חֲתָן *Nithpael* allied himself by marriage.

חֲתָף or חֲתָף spoiler.

חָתַר endeavored.

חָב (with suffixes חָבָם) nature, character.

חָבַה feast (XI, 1, l.15).

חֲבִילָה ablution.

[חבע] *Nifal* sank, was drowned. חָבַה nature.

חֲבָעִי physics. חָבַע natural, physical. חֲבָעִי metaphysics, literally that which is beyond nature.

חָבַע better, goodness. חֲבָעִי Temple.

חָבַע was set in order.

חָבַע shawl.

חָבַע filth. חָבַע soiled.

חָבַע error, idolatry. חָבַע misleading, erroneous.

חָבַע reason, mood. חָבַע pleaded, argued. חָבַע argument.

[חפל] *Piel* (*Hithpael*?) took care of, attended to. חָפַל secondary, subordinate, insignificant. חָפַל care, dependants.

חָפַל formula, text.

חָפַל spoke. חָפַל drop.

טָפֵשׁ foolish.

טָרַד disturbed. טָרִיד driven out, banished.

טָרַח took pains. *Hifl* burdened, troubled. טָרַח trouble, difficulty.

טַרְנוּסְרוּפּוּס Turnus Rufus, or Tyrannus Rufus, name of a Roman commander.

טָרוּף afflicted

הוּאִילַן [יָאֵל] because

(יְגוֹנוֹת, יְגוֹנִים *plural*) יָגוֹן sorrow, grief.

יִגְעָה toil. יִגְעָה (*participle*) striving

מִיד [יד] immediately, forthwith

יְדִידוּת [ידד] friendship,

הוֹדָאָה [ידה] thanksgiving.

דְּעָה, דְּעָת, דְּעָה [ידע] doctrine, opinion, disposition, frame of mind. יְדִיעָה knowledge, a knowing. יָדוּעַ certain, fixed.

הַבָּהָב [יהב] gift.

Hithpael was arrogant, proud. [יהר]

יּוֹמָא two exiles. יּוֹמָא Yoma, name of talmudic tractate dealing with the

Day of Atonement.

יֻנִּית Greek philosophy.

יוֹסִי (= יוֹסֵף) Jose, name of a Tanna.

יְהִי declared God's unity.

Hithpael specialized. יְהִיד

individual. יְהִידָה soul.

יְהִיד unity, special qual-

ity, characteristic. מִיְּחִיד

special.

יַהְיִי Yahya, name of a grammarian.

יָחֵם attributed, ascribed.

Hithpael passive. יָחֵם re-

lating.

יָנָארוּ January.

יָכָלָת power, potentiality.

כְּכִיכֹל as if it were pos-

sible.

תוֹלָדָה [ילד] result.

תִּינוּק [ינק] a child, infant.

יִסוּד element.

מוֹסַף [יסף] additional prayer.

תוֹסֶפֶת addition.

Hithpael was punished. [יסר]

יְסוּרִים, יְסוּרִין affliction,

pain.

יַעַד [*Nifal*] was in agree-

ment, met

תוֹעֶלֶת [יעל] use, benefit, utility.

יַעֲנִי appertaining to an ost-
rich, ostrich-like.

יַעֲקֹבִין Jacobites.

יָצָא יָדֵי חֻבְתּוֹ did his duty.

יָצָא מִדַּעְתּוֹ became insane,
went mad. *Hifl* spent

money. יָצִיאַהּ a going out.

מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב outlet.

the expiration of a fest-
ival. כִּיּוֹצֵא בוֹ similar.

הַצָּעָה [יִצַּע] preamble, pre-
face.

יָצָר thought, evil thought,
temptation. יָצוֹר, יִצְוֹר cre-

ature, created thing, cre-
ation. יִצִּירָה creature, cre-

ation.

יָקִיצָה state of being awake.

יִקְרָת נָצַח was honored. יִקְרָת
eternal glory.

מוֹרָא *Hithpael* feared. [יִרָא]
fear of God, piety.

יִרְהָ *Hifl* denoted, implied.

מוֹרָה one who gives a

decision. הָרַב הַמּוֹרָה the

master the teacher, that
is, Maimonides.

יָרֵחִים (*plural* of יָרֵחַ) moons.

יָרִיעָה cloak, cloth.

יִרְקִית greenness.

יֵשׁ existence (philosophical).

יִשְׁבַּח *Hithpael* became fixed.

יִשְׁיבָה sitting, act of sit-

ting, academy. רֹאשׁ יִשְׁיבָה

head of an academy.

מִישְׁבֶּת settled.

יִשְׁמַעְלִי Muhammedan.

יֶשֶׁן state of being old, anc-
ient.

יִשְׂרָ *Hifl* guided, directed.

Hithpael passive.

יִתְרָה superfluous, in excess.

קָבוֹד religion, *literally* glory.

קָבַח [נִכְבַּח] (*participle*) ex-
tinguished.

קָבִים [נִכְבַּם] washed.

קָבֵשׁ ramp, stair.

קָדִי in order that.

קָדוּמָה [נִדְמָם] projecting.

קִדְרִיּוֹת spherical form.

קִיָּן directed, made accurate.

קִיּוֹנָה attention, concentra-
tion of mind, intention.

מִקְוֵן meaning intended to
convey, made to cor-

respond. כָּל שֶׁכֵּן all the
more, how much more!

קֹדֶם לָכֵן prior to that.

כֵּן or כָּאן here. כִּיֵּן as soon

as. תְּכוּנָה quality.

כֹּזֵב fallacious. הַכְזָבָה denial,
refutation.

בוֹזְרִי Khazarite.

מִכָּח potentiality, faculty. בְּחַ
through, on account of.

בָּחַד cut off, exterminated.

[כחש] *Hifil* denied

[כול] *Hifil* comprehended

בִּיצַד (= בְּאִיזָה and צַד) in what
manner?

כֵּן thus.

[כלה] תִּכְלָה end, boundary.

תִּכְלִית goal, aim, purpose,
end, extremity.

בָּלוּם ought (may be contrac-
tion of מְאֻם and בָּל, or it
may be בָּלִם).

כָּלֵל contained, comprehend-
ed. כָּלֵל rule, general rule,
altogether. בְּכָלֵל in the
category. מִכָּלֵל from the
rule it may be inferred.

כָּלָה academy (XX, l. 11).

כּוֹלֵל comprehensive.

דְּרָכִים כּוֹלֵלִים general ways.

אָנָּה בְּלִפִּי see.

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה several.
all the more, how much
more! *literally* upon one
several times.

כְּגוּי appellation.

[כנס] *Hifil* brought in. *Nifal*
entered. הִכְנִסָּה income.

הִכְנִסָּה בְּלָה income for the
academy (XX, l. 11). כְּנִסָּה
gathering, assembly. בֵּית
הַכְנִסָּה synagogue.

[כנע] כְּנִיעָה a humbling.

כָּסֶף desire.

כָּפָה compelled, forced. *Nifal*
passive. כָּפוּי טוֹבָה un-
grateful.

כָּפִיפָה dome, edifice. כָּפָה a
bending, cage. כָּף scale.

כָּף זְכוּת scale of merit.

[כפס] כְּפִיסִים (*plural of* כָּפֶס)
beams.

כָּפַר denied, disbelieved.
כִּפְּרָה atonement.

כָּפִישׁ [כפש] (*passive participle*)
besmirched, covered
(with ashes).

עַל כִּרְהֶךָ force. כִּרְהֶךָ against
thy will. חִכְרָה necessity.

הַכְרָהֵי necessary, indispens-
able. חִכְרָהֵי necessity.

הַכְרָעָה a kneeling,
act of kneeling.

כָּרַת הַדְּרָכִים attacked way-
farers.

תְּכֵשִׁיט [כשמ] ornament.

כְּשׁוּרָה beam. [כשר] see שׁוּרָה.

כְּתוּב passage of Scripture,

- literally written. כְּתוּבִים | מאיורי Major.
 Writings, Hagiographa. מַדָּה quality, state, rank,
 מִכְתָּב letter. מִכְתָּב degree, standard, virtue.
 pen. מִדָּה see דחה.
 [Hifil] made of fine gold. מְדִינִית Arabic philosophy
 or בַּת sect. (XXXI, 1. 103).
 מ negative particle (= Arabic *ma*). מְהִיֶּת essence.
 מְחַל circumcised.
 [מהר] מְהִירוֹת haste.
 מוֹטָב see טוב.
 [מוך] נְמוּךְ or נְמוּדָה (*Nifal*
participle) low, lowly.
 מוֹסֵף see יסף.
 מוֹפֵת proof. מוֹפְתִי capable
 of being proved.
 מִילָה circumcision.
 מִיתָה death, dying.
 מְוָג constitution (of the
 body).
 מוֹחַ brain.
 מָחָה protested.
 מְחַל pardoned.
 [מחק] *Nifal* was wiped off.
 מָחָה failed (paitanic,
 through confusion with
 מוֹט).
 מְטִי request (Aramaic).
 מִיֵּל mile.
 מִין heretic, race, genus,
 species. כְּמִין like.
 מְרָבִי (= מֶרֶס) lord, master.

מִיקָא or מִיקָא Mecca; see also
מִיקָא and מִיקָא.

מִירָא Meurs, name of a
place in Germany.

מַכְבִּי Maccabean.

מִכָּה Mecca.

מְכִירָה sale, transaction.

[מלא] *Hithpael* was filled.
מְלֵוא fulness.

מְלִיץ see מְלִיצָה, מְלִיץ.

מְלָךְ took counsel. מְלָכִית
government, Roman gov-
ernment.

מָמוֹן money, wealth.

[מנה] *Nifal* was appointed.
מִנְיָן number. מְמַנֶּה ap-
pointed officer.

מְנִיעָה obstacle. הַמְנִיעַ impos-
sibility.

מִסְכָּת see נִסְכָּךְ.

[מסר] *Nifal* was handed
over. מְסַרְתָּ tradition.

מָעוֹת money.

[מעט] *Hithpael* was dimin-
ished, waned. הַמְעַטָּה a
diminishing. מְעִיט paucity.
מְעַט little, few. מְקַדֵּשׁ
synagogue.

[מצא] *Hifil* brought into
existence. מְצִיאָה, מְצִיאָה
existence. נִמְצָא existing

thing, object.

נִצַּב see נִצַּב.

מָצָא = מָצָא found.

מְצִיעַ medium. אֶמְצָע middle.

אֶמְצָעִית instrumentality.

מְמַצֵּעַ, אֶמְצָעִי middle.

מִצָּר see צָרָה.

מְקִיץ see קִיץ.

מְקוֹר see קוֹר.

מָר master.

מְרֶחֶשׁוֹן Marheshvan, name
of the second month in the
Jewish calendar.

מְרִץ, מְרִץ strength, emphasis.

מְרוּר (*passive participle*)
embittered.

[משך] *Nifal* emanated, was
derived, led, guided,
drawn, continued. מְשַׁךְ
emanation.

מְשָׁל allegory.

מְתַכָּה see נִתַּךְ.

מְתַלָּא (?) אֶמְתַּלָּא excuse,
plausible reason, evidence.

[מתן] *Hifil* waited.

[מתקן] מְתִיקָה sweetness.

נָאָה beautiful.

נְאִימָה, נְאִימָה speech, utter-
ance.

[נאף] *Piel* and *Hifil* caused

- to commit adultery.
- נְבִיאִים Prophets, division of the Scriptures.
- נִבְטָה look, gaze.
- נִבְעָה *Hifl* murmured.
- נִבְדָה (*Pael* (Aramaic) tortured.
- נִבְדָה narrator, historian.
- נִבְדָה narrative. אֲגָדוֹת Aggadot, homiletic portion of rabbinic literature.
- נִבְדָה Nejd, name of a place in Arabia.
- נִבְדָה melody.
- נִבְדָה a reaching, act of reaching.
- נִבְדָה donation, generosity.
- נִבְדָה generous, liberal
- נִבְדָה generosity.
- נִבְדָה excommunicated.
- נִבְדָה paid homage, was courteous. *Hifl* accustomed (*transitive*). *Hith-pael* accustomed himself.
- נִבְדָה customary, led. מִנְהַג custom, manner. מִנְהַגִּי customary. מִנְהַגָּה administration. מִנְהַיִּג leader, administrator.
- נִבְדָה longed for.
- נִבְדָה (*Hifl* greased, patted (XIV, 1, l. 20).
- נִבְדָה was satisfied.
- Hifl* granted, permitted.
- Hofal* was granted. נִבְדָה prone, easy. מִנְהַגוֹת (*plural* of מִנְהַגָּה) ease, relief. מִנְהַגָּה rule, principle, axiom.
- נִבְדָה beauty.
- נִבְדָה (= נִבְדָה) spoke.
- נִבְדָה מִנְיָסָה transitoriness.
- נִבְדָה מִנְיָסָה movement, vowel.
- נִבְדָה מִנְיָסָה a sprinkling.
- נִבְדָה *Hifl* harmed, injured, damaged.
- נִבְדָה Naziriteship.
- נִבְדָה took, took away, lifted up. *Piel* cast, put. *Nifal* was taken away.
- נִבְדָה *Hifl* caused to drop.
- נִבְדָה Netira, name of a family.
- נִבְדָה מִנְיָסָה a beating.
- נִבְדָה מִנְיָסָה position directly opposite.
- נִבְדָה or נִבְדָה see מִנְיָסָה.
- נִבְדָה law.
- נִבְדָה was tried. נִבְדָה experience.
- נִבְדָה libation. מִסְכָּה tractate, treatise.
- נִבְדָה miracle.
- נִבְדָה journey, a journeying.

[נעם] *Hofal* was made pleasant. נְעִימָה pleasantness, prosperity, sweet melody.

נָעַנַע moved.

נְעוּרֹת childhood, folly.

נְפִילָה a falling.

נְפָשִׁי psychical.

[נצב] מָצַב position.

נָצַח prevailed. נִצְחוֹן, נִצְחוֹת conquest, victory.

[נצר] *Hithpael* was converted to Christianity.

סֵל נִצְרִים Christian. נוֹצָרִי wicker basket.

נָקַב was hollowed, had holes.

נִקְוֶה having dots, dotted.

נָשָׂא married. *Pual* was raised. *Hifl* presented.

נוֹשֵׂא subject. נוֹשֵׂא object.

[נשג] *Hifl* perceived, conceived. הִשְׁגָּה conception.

מוֹשִׁיג one who perceives,

concept, attribute. מוֹשִׁג

something that is perceived.

[נשה] *Hifl* removed (XXIX, 1.9).

חַי נְשָׁמַת כָּל חַי "the breath of all living," beginning of a prayer. נְשִׁימָה breath, a breathing.

נִשְׁקָה kiss.

נָשַׁר fell out.

מִתְּכַת [נתך] metal.

נָתַן אֱמֶת established the truth, was conclusive. מִתֵּן

תּוֹרָה Giving of the Law, last portion of the Pentateuch (XXXI, 1.36).

[נתר] *Hifl* permitted. *Nifal* was loosened, unfastened. הֵתַר a permitting. מֵתַר permitted.

סָבַב revolved, completed a revolution. *Poel* turned.

סָבַב cause. סָבִיב a going around. מִסָּב reclining at table. מְסָבָה assembly.

סָבַר thought, was of opinion, hoped for. סָבֵר פָּנִים יְפוֹת cheerful countenance.

סָבָר argument, reasoning.

סָבַח was strengthened.

[סגד] הִסְגָּדָה prostration, act of prostrating oneself.

סָגַף afflicted.

[סגר] מִסְגֵּר enclosure.

סָדַק crack, breach.

סָדַר arranged. מְסָדֵר arrangement. מְסָדֵר *pual' participle*) arranged.

סוּג class, species, genus.

סָח spoke.

סוּרָא Syria.

סוֹחַר traded. סוֹחָרָה business transaction.

סִיד (= biblical שִׂיד) lime, gypsum.

סִימָן sign, omen.

סִיעַ helped, abetted.

סָכַף took refuge, protected himself (V, 2, l. 32).

סָכַל was ignorant, ignored. מְסָכַל ignorant.

[סכבם] *Hifil* agreed, corresponded. *Hofal* passive. מְסָכָם agreed upon, conventional. מְסָכִים corresponding, agreeing. הִסְכָּמָה agreement, conventionality. הִסְכָּמִי conventional.

סָכָנָה danger. מְסָכָן dangerous.

[סכת] *Hofal* was silenced.

סָלַח one who pardons.

סָלַק removed. *Hithpael* departed.

סַמְאֵל Sammael, name of an angel.

סָמָא blind.

סְמוּנָה near.

סְמָמִינִין ointments, medicines.

סַנְדַּל sandal.

סָעַד took a meal. סְעוּדָה banquet.

[סעף] *Hithpael* ramified. סְעָפִים thoughts.

[סער] *Hithpael* was tempestuous, raged.

סְפַאנְיָאוּלִי Spanish.

סְפִידָה mourning (*verbal noun*).

סְפוּיָה worthy.

סְפִירָאנְצָא Speranza, hope.

סַפְסַטִין Safsatin, name of a place.

סָפַק doubted. *Hifil* was sufficient, supplied. *Hithpael* was satisfied. מְסָפַק or מְסָפֵק doubted. מְסָפֵק doubtful. סְפוּיָה sufficiency.

[ספור] סְפוּרָה narrative. סְפָרָה frontier. סְפָר תּוֹרָה Book of the Law. תִּסְפֹּרֶת cutting of the hair.

סְפַרַּד Spain.

סְרִיּוֹת dirt, filth.

סְרוּיָה noisome, fetid

סְרִסּוֹר broker.

סָרַק combed, tore. מְסָרֵק comb, spike.

סְתָמִי inexplicit, tacit. סְתִים a closing up.

סָתַר refuted, destroyed, dishvelled, pulled down. חֲלָקִי

חֲסוּתֵיהֶם conflicting parts.

עֲבֹדָה זָרָה idolatry.	עִיר town, townlet.
אַלְרַחְמָא Abd al-Rahman, name of a Caliph.	עֲכִירַת misfortune, degradation.
מַעֲכָה [עֵכָה] thick.	עַד כְּשֶׁהָיָא = עַכְשָׁן now.
Hifil overlooked, forgave. <i>Hithpael</i> behaved arrogantly, was negligent.	עָלַב insulted, afflicted, injured.
עֲבָרָה transgression.	עַל עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר ten by ten
עָגַם [עָגַם] sorrow, grief.	עָלָה לוֹ succeeded, fell to his lot.
עַד yet.	עָלָה וַיִּרְדַּע discussed.
עֲדָן pampered	מַעְלָה מַעְלָה degree, rank.
נִעְדָר [עֲדָר] absent. הִעְדָר non-existence, absence.	superior, exalted.
מַעְוָה [עוּוָה] sin, transgression.	[עָלָה] <i>Hifil</i> accused falsely.
עֲוֹנִים (<i>plural</i> of עֲוֹן) sin.	[עָלָה] <i>Hifil</i> traditional law, literally the hidden thing.
עוֹזִית of Uz, an appellative of Rome, or Christendom in general.	עוֹלָם הָבָא youth.
עוֹלָם the future world.	עוֹלָם the future world.
עוֹלָמִי this world.	עוֹלָמִי et-
עוֹלָמִי hidden sin.	עוֹלָמִי hidden sin.
עוֹרֵנִים <i>Hifil</i> and <i>Polel</i> remarked, drew attention.	עָלָה care, anxiety.
(<i>plural</i> of עוֹרֵן) blindness.	[עָלָה] <i>Hifil</i> made to rejoice.
עוֹזִית or עוֹזִית פָּנִים impertinence.	עָמַד עָמַד ascertained, found out, insisted upon.
עֲזַאֵל Uzrael, name of an angel	עָמַד עָמַד withstood. <i>Hifil</i> explained, made to apply.
עֲזָרָה temple court.	מַעְמָד di-
עֲטָר crowned, adorned. <i>Pual</i> passive.	מַעְמָדָה presence, being present.
עֵינַן looked into.	עָם <i>Hifil</i> dimmed.
speculation, deliberation.	הָאֲרֵץ ignoramus.
מַעֲיִן like, similar to.	עֲמַר בֶּן אֶלְכַּטָּאב Omar b. al-
investigator, philosopher.	Khattab, name of a Caliph.

- [מְעֻנָּה] (*Pual participle*)
 pampered, fattened.
 [עָנָה] *Hithpael* fasted. עֲנִיּוֹת poverty. עֲנוּתָנוּת humility.
 (מְעֻנָּה) (*plural of*) מְעֻנִּים answer. תַּעֲנִית a fasting, fast. עֲנִין object, thing.
 עָנָשׁ guilt.
 עָסַק (and *Hithpael*) occupied himself with. עַל עֵסֶק on account of.
 (עֲצָבוֹן) (*plural of*) עֲצָבוֹנוֹת grief, sorrow.
 [עָצַל] *Hithpael* was slothful.
 עָצַם strengthened, attributed strength. *Hithpael* grew strong. עָצַם self (with suffix). עֲצָמוֹת essence.
 תֵּעָצִים essentially. בְּעָצָם strength.
 עֲקִיבָא Akiba, name of a Tanna.
 עֶקֶר principle, chief thing.
 עָרַב made pleasant. עֵרֶב associated himself, literally made his disposition pleasant. *Hifil* came in the evening. עֶרֶב שַׁבָּת eve of Sabbath. עֲרֻבוֹת sweetness. מַעְרֵב Maghrib.
 מַעְרָב western. מְעָרְבִי mixed.
 עֲרִיּוֹת incest.
 [עָרַךְ] *Hifil* arranged. עֲרָכִין 'Arakin, name of a tal-mudic tractate. מַעְרָכָה altar-fire.
 עָרַל non-jew.
 עֲרָמָה heap, used metaphorically of the temple.
 עָרַץ might. שְׁמֵי עָרַץ mighty heavens (XI, 2, 1.7).
 [עָשָׂה] *Nifal* was regarded, accounted. מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית work of creation. אֲנָשִׁי practical men, wonder workers. מַעֲשֵׂה it happened. מַעֲשֵׂי practical.
 עָתִיד destined, in the future. מְעֻתָּד prepared.
 [עָתַק] *Nifal* was moved.
 פִּאֵר was glorified.
 פָּגַם disgraced.
 [פָּגַע] פָּגִיעַ (*passive participle*) afflicted.
 [פָּדָה] פָּדְאוּהוּ they redeemed him.
 פָּדַח forehead.
 [פָּה] פֶּה, עַל פֶּה oral, by word of mouth, by heart.

- לְפִי because.
- פּוּמְבֵדִיתָא Pumbeditha, name of a place in Babylon.
- פָּץ (פָּצָה) spoke, literally opened (his mouth).
- פּוֹרטוּגַּל Portugal.
- פּוֹרטוּנַנְטֵי Fortunante.
- פּוֹרטוּנַנְטֵי Fortunate Isles.
- פָּשׁ remained, was in excess.
- פֶּשַׁשׁ searched.
- [פּוֹר] *Hithpael* was scattered.
- פֹּרָר hastened.
- [פָּחַד] *Hithpael* was afraid.
- [פָּחַת] *Nifal* was diminished.
- פָּחוּת less.
- פָּטַר dismissed. *Nifal* departed, died. מַפְטִיר one who reads the prophetic, or concluding portion in the synagogue.
- פַּטְרִיאַרְכָא Patriarch in the church.
- פֶּדְרוֹ Pedro, name of a man.
- פֶּז Fez, name of a place in Morocco.
- פֵּטֶר Peter
- פִּלוֹסוֹף philosopher.
- אַרַבְיָא פִּלִּיזִי Arabia Felix; פִּלִּיזִי Felix.
- מַפְלָא distinguished, hidden, concealed.
- פְּלָג division, tributary.
- פְּלוֹרֵנְצִיָּא Florence, name of a place.
- פְּלָטִין palace.
- פְּלִיַּא Palyaj, name of a family.
- פֶּלֶל pepper.
- פְּלִסְתֵּר fraud, forgery, falsehood.
- פְּמִלְיָא family, assembly.
- [פָּנָה] *Nifal* turned toward.
- בְּשׁוּם פָּנִים form. פָּנִים in any shape (in a negative sentence).
- מִפְּנֵי on account of. פָּנוּי empty.
- [פָּסַד] *Hifil* corrupted. *Nifal* was corrupted, destroyed.
- הַפְסֵד loss, harm.
- פְּסוּל disqualified. פְּסָלָת refuse, offal.
- פָּסַק ceased. פְּסִיקָה lesson, allowance. פְּסוּק verse.
- פְּסוּקֵי דְזִמְרָא certain verses of Psalms.
- [פָּעַל] *Nithpael* was influenced. פְּעָל action, actuality, influence.
- לְפַעְמַיִם sometimes. [פַּעַם]
- פַּפּוֹס Pappos, name of a man.

- פִּצְחָה utterance, opening of the mouth.
- [פִּקָּד] *Nifal* was taken care of. מִפְּקָד absence.
- פִּקֵּחַ astute, shrewd.
- [פִּקַּע] *Hifl* made a wick.
- פִּקַּר (Aramaic *participle*) becomes unrestrained, irreverent. מִפְּקָר free, unbridled.
- [פִּרְד] נִפְרָד odd number.
- פְּרוֹבִינְסָא Provence, name of a place.
- פְּרוֹמוֹנְטוֹרִי Promontory.
- פֶּרֶחַ youth, young man.
- פָּרַט enumerated in detail. פֶּרֶט or פֶּרֶט detail, individual. פְּרוּטָה small coin.
- פֶּרִיזוֹל Ferizol, name of Hebrew geographer.
- פָּרַד broke, crushed.
- פֶּרֶנְסָה maintained. פֶּרֶנְסָה sustenance.
- פֶּרֶנְקוֹש Franks.
- פָּרַס (or *Piel*) spread. פֶּרַס parasang.
- [פֶּרַסם] *Nithpael* was well known, was proclaimed.
- פֶּרַסִּים appearance, openness. מִפְּרָסִים renowned.
- פָּרַע paid. *Hofal* payment was exacted.
- [פֶּרַעַן] *Nifal* was broken.
- [פֶּרַק] *Hithpael* was crumbled, broken. פֶּרַק chapter.
- פֶּרַק־מִטָּיָה commerce.
- [פֶּרַשׁ] פֶּרַשׁ separated (XVII, 3, l. 24).
- [פֶּרַשׁ] *Hithpael* was explained. פֶּרַשׁ commentary. שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ Ineffable Name. פֶּרֶשָׁה portion.
- פֶּרֶשׁ ascetic. פֶּרִישׁוּת asceticism. הַפֶּרֶשׁ difference.
- [פֶּשֶׁט] *Nithpael* was spread. פֶּשֶׁט, פֶּשֶׁט simple. פֶּשֶׁט plain meaning. מִפְּשֶׁט denuded, abstract.
- פֶּשֶׁר remedy, potion. אֶפְשָׁר possible. אֶפְשָׁרוּת possibility.
- פָּתַח began a discourse.
- אֶרֶץ הַצְּבִי Land of Glory, Palestine.
- צָבַע dyed. צִבְיָעָה a dyeing (verbal noun).
- [צִבּוּר] community.
- [צִדָּד] מִצֵּד on account of.
- צִדְקָה charity.
- צִהְלָה exultation.
- צִוִּי command.
- צוּרָה form, appearance.

מְצַמֵּם [צמצם] accurate, scanty.

צָת attended, obeyed. *Polel* attended, hearkened.

צִיר was pictured, imagined, conceived.

הַצִּלָּה [צלח] bliss, success.

צִלְצֵל sounded.

צֶמֶה vegetable.

[צער] *Hithpael* was grieved, distressed. צַעַר grief, distress.

הַמְצָפָה [צפה] the expected one, that is, the Messiah.

בְּמִצְפּוֹן [צפן] inwardly.

צִפְצָף was sounded, chanted.

[צרך] *Hithpael* and *Nithpael* was in need of. צָרִיךְ, צָרִיךְ (Aramaic) it is necessary.

[צרר] מִצָּר strait (geographical).

קַאווֹ דִּי בּוֹנָא סְפִירָאנָא Cape of Good Hope.

קָא אָמַר = קָאמַר (Aramaic) he says.

קַאפִּי וִירֵדִי Cape Verde.

קַאראַבָּאן Caravan.

קָבַל complained. *Pual* was received, accepted. קִבְּלָה acceptance, act of receiv-

ing, tradition. קָבִיל acceptance.

קָבַע fixed, established. *Nifal* was fixed. קָבִיעַ (adjective) fixed.

[קבץ] *Hithpael* combined.

קָבִיץ community, gathering, agreement.

קָדַם preceded. *Hifil* pre-

faced. קָדָמוֹן, קָדִים prior,

primeval, ancient, eternal.

קִדְמָה preceding. קִדְמָה

preliminary remark, act

of prefacing, preamble.

קִדְמוּת eternity, priority.

קָדִישׁ [קדש] Kaddish, name

of a prayer. קָדִישׁ holi-

ness, name of a prayer.

מַעַמְט מִקְדָּשׁ (XI, 2, 1.26)

synagogue. מִקְדָּשׁ בְּרִינָה

the Holy One, blessed

be He, appellative of God.

קָהִי לֵב [קהה] cruel-hearted,

literally blunt-hearted.

קוֹלָר collar, chain.

[קום] *Pual* was established,

verified. *Hithpael* and

Nithpael was fulfilled, ap-

plied, preserved. קִיָּם exist-

ing, enduring, lasting, pre-

served. קִיָּם existence. קִיָּם

special characteristic.

- מְקַל מְקוֹם God. at all events. קוֹמְטִיָּה up-rightness.
 קוֹנְסוּלִישׁ consuls.
 קוֹסְטַנְטִינָה Constantinople.
 מֶקִּיז [מְקִיז] Mekiz (the Wakeful), name of a man.
 מִקְוֶה mineral.
 קוֹרְטוֹבָה, קוֹרְטוֹבָה Cordova.
 הֶקְשָׁה, הֶקְשָׁה analogy.
 קֶטֶב pivot, pole.
 בְּטָנוּת childhood, youth, minority.
 הוֹפַל [קִיא] *Hofal* was vomited, spit out.
 קֵיסָר emperor.
 קִיקָנוּס Kikanus, name of a king of Cush.
 קְלִימֶנְטוֹ Clement, name of a pope.
 קֶלֶל light, eloquent. קֶלֶל spoiled. *Hithpael* was worse, corrupted. קֶלֶל defect.
 קָלִיעַ sail. קָלִיעַ (adjective) having sails.
 קֶלֶף peeled.
 קֶלֶשׁ spear (in Bible, pitchfork).
 קֶלֶת basket.
 קָמַט was wrinkled.
 [קִפַּד] *Hifil* harassed, vexed, was particular.
 קָפָר Kappar (asphalt-dealer), surname of a Tanna.
 קָצַב fixed. קָצִיב (adjective) fixed.
 קָצִינוּת [קָצַן] sovereignty.
 קָצַר decrease, shortage, brevity, shortening.
 בְּקָצַר briefly.
 קָרָא crowded. *Hifil* recited.
 מִקְרָא Scripture, scriptural passage.
 [קָרַב] *Hithpael* approximated, approached, drew near. קָרַב act of drawing near.
 קָרָא = קָרָא read. *Hifil* recited.
 קָרָה bald animal, sea-monster.
 קָרַם became crusty, dried up. קָרוּם skin.
 קָרַע הַיָּם divided the sea.
 קָשָׁיָה, קָשָׁיָה, קָשָׁי difficulty. *Hifil* raised an objection, asked a question.
 קָשָׁר combined. קָשָׁר knot.
 רָאָה was of opinion. רָאָה proof. רָאָה a seeing.

- fitting. כָּרְאִי as is fit.
 מְרָאָה color.
 ראש [ראש] chief, vital.
 בְּרֵאשִׁית New Year.
 Bereshit, first Sidra of the Pentateuch.
 מַעֲשֵׂה work of creation.
 רַב master, teacher (*plural* רַבִּים my master, title given to a doctor of Jewish law.
 רַבֵּן teacher, master, title similar to Rabbi.
 רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם master. Lord of the universe, appellative of God.
 אֲדִרְבָּה (Aramaic) on the contrary.
 מְרָבָד [רַבָּד] pillar.
 רָבִי increase.
 מְרַבָּה many.
 מְרַבָּה numerous.
 רָעָה bad conduct.
 חִפְּלָה [חִפְּלָה] accustomed. *Hofal* was accustomed.
 חִפְּלָה experienced, accustomed.
 חִפְּלָה custom, habit.
 חִפְּלָה a thing to which one is accustomed.
 חִפְּלָה pearls.
 חִפְּלָה [חִפְּלָה] was conscious, felt, cared. *Hithpael* was set in motion, was stirred up.
 חִפְּלָה sense.
 חִפְּלָה the five senses.
 חִפְּלָה was saturated.
 חִפְּלָה [חִפְּלָה] earned.
 חִפְּלָה wideness.
 חִפְּלָה a raising.
 חִפְּלָה allotted height.
 חִפְּלָה Rome.
 חִפְּלָה Roman, or deceitful (XI, 1, 1.9).
 חִפְּלָה Romaranus, name of a nation.
 חִפְּלָה see חִפְּלָה.
 חִפְּלָה market-place.
 חִפְּלָה merciful.
 חִפְּלָה a washing.
 חִפְּלָה bath-house.
 חִפְּלָה [חִפְּלָה] rejected, considered far away. *Hithpael* removed himself.
 חִפְּלָה distance, a moving away.
 חִפְּלָה (= חִפְּלָה) sight, eye (XVII, 2, 1. 2).
 חִפְּלָה travelled.
 חִפְּלָה complex sentence.
 חִפְּלָה composition.
 חִפְּלָה sea-voyage.
 חִפְּלָה impostor, swindler.
 חִפְּלָה fraudulent, false.
 חִפְּלָה hinted at. *Nifal* passive.
 חִפְּלָה hint.

רפון pomegranate, metaphor
for breast.

רנה (parallel to רנן) sang.

רנה considered. רעות friendship.

רעם was vexatious. *Hithpael*
murmured, complained.
תרעומת (תרעומה?) com-
plaint; murmur.

רעיע broken.

רפד girded, propped himself.

רצד (or *Piel*) lay in wait.

רצוי favor, a satisfying.

רצונים (plural of רצון)
good-will.

רצה *Piel* or *Hifl* caused
to murder.

רצוף consecutive, con-
tinuous.

רצץ *Hithpoel* crumbled,
was broken.

רקוד dancing.

רקע *Nifal* was expanded.

רשד see רשד.

רשות permission, authority.
רשות הרבים public
thoroughfare.

רשל *Hithpael* was slothful.

רשם description, definition.

משושים (plural of

משוש) joy.

משטין [שטן] accuser.

שטנאש Satnas, name of a
man.

שיח *Hifl* talked.

שכל intelligence, mind.

שכל נבדל separate intelligence.

שכלי intellectual, mental,

logical. משכל intelligible.

משכל ראשון first principle.

שכר *Hifl* hired.

שלמון Solomon.

שפילקרי sepulchre.

שרק *Hifl* shone.

שמהת שואכה [שאב]

Water-Draw-
ing Festivity.

שאון (plural of שאה)
tumult.

שפא chip.

שבה *Nithpael* was praised.

שבה excellence, praise.

תשבחה praise.

בשביל [שביל] on account of,
for.

שבעה heptad, seven years
(XIII, 2, 1.42).

שביתה a resting.

בשוגג [שגג] in error, unwit-
tingly, unintentionally.

הַשְׁגָּחָה Providence. [שגח]

מְשַׁגֵּחַ supervisor

שָׁגַר sent.

שָׁדַד negotiated, brought together.

שָׁדַל *Hithpael* endeavored, attempted.

שָׁדָמָה vine, tree (XIII, 2, 1.21).

שָׁהָה tarried.

שָׁב became. *Hifl* replied. תְּשׁוּבָה repentance.

שָׁוִי evenness, equality. שָׁוָה equal, even. תְּשׁוּבוֹת equality.

שׁוּקָה pit, used metaphorically for boat. Perhaps שׁוּקָה from שָׁהָה swam (XIII, 1, 1.15).

שׁוּם any (in a negative sentence).

שׁוּעַ generous.

שׁוּקָה *Hithpoel* desired, longed for.

שׁוּרָה line. מְשׁוּרֵת הַדִּין beyond the line of justice, that is, more than the law requires. בְּשׁוּרָה properly, *literally* according to the line.

שָׁחַף *Nifal* was rubbed,

crushed.

מְשָׁחָר blackened, darkish. תְּשַׁחֲרֵת early manhood, youth. מְלֵאךְ the angel of untimely death.

שָׁטָה was foolish.

שִׁיר choir, poem, poetry.

מְשׁוֹרֵר poet, singer.

שָׁכַח a forgetting.

לְמִשְׁכֵּים (*participle* used as noun) early in the morning, at dawn.

שְׁכִינָה [שכן] the Shekinah, Gods presence, a dwelling (verbal noun). שְׁכִינָה dwelling, district. שׁוֹכֵן Dweller of the skies, attribute of God.

שָׁל (= לְ) of.

שְׁלִיחַ messenger. [שלח]

צַבּוּר representative of the community, precentor. שְׁלִיחוֹת message.

מְשָׁלָל (*Pual participle*) [שלל] deprived of, not possessing.

שָׁלַם *Hifl* handed over.

שָׁלוּם *Hofal* was perfected.

נִשְׁלַם completeness.

הַשְׁלָמָה perfect.

שְׁלֵמוֹת perfection.

- ion. תְּשֻׁלִּים payment, the remainder.
- שְׁלָשָׁלַת (שְׁלָשָׁאוֹת plural) chain.
- שָׁם there is (Arabic *thamma*).
- שֵׁם God's name. הַשֵּׁם יְבָרַךְ God who is blessed.
- כְּשֵׁם like, as. לְשֵׁם for the sake of.
- שָׁמַיּא perhaps.
- שְׂמִדָּה persecution.
- שְׂמוּם (שְׂמוּמִים plural) desolation.
- שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה Eighteen Benedictions.
- שְׁמַע name of a prayer beginning "Hear, O Israel."
- שְׁמִיעָה a hearing. שִׁמְעַ sense of hearing. שְׁמִיעִי traditional.
- [שִׁמְרָה] שְׁמִירָה a keeping, guarding.
- שָׁמַשׁ attended, served. *Hithpael* made use of.
- שָׁמַשׁ window-pane. שְׁמֵשׁ attendant, beadle.
- [שִׁנָּה] *Hithpael* and *Nithpael* was changed, different.
- שִׁנּוּי change. מְשֻׁנָּה different. מִשְׁנָה teaching, Mishnah.
- שָׁעָה hour.
- שְׁעִיר imagined, calculated.
- שְׁעִיר limit.
- שֹׁפַע emanation, flowing.
- שְׁקִיל [שָׁקָל] weighty. מִשְׁקָל metre (in prosody).
- שָׁקַע was concave.
- [שָׁקָף] *Hifl* closed.
- שָׁקָר liar.
- שָׁרָה dwelt. שְׂרָיָה dwelling (*passive participle* with active meaning).
- שְׂרִירָא Sherira, name of a Gaon.
- שָׂרָשׁ principle.
- מְלָאךְ הַשְׂרָתָה [שְׂרָתָה] ministering angel. שְׂרָוִת service.
- אֶבֶן שְׂתִיָּה [שְׂתִיָּה] foundation-stone.
- שִׁתָּן urine.
- שְׂתוּף partnership, association, double meaning, figure of speech. שְׂתִּיפוּת partnership.
- שָׁתָק was silent. שְׂתִּיקָה silence.
- ת' four hundred. ת"ק five hundred.
- תַּאֲרָה description, attribute.
- תַּאֲרִיךְ see אֲרִיךְ.

- עֶבֶר לְפָנַי word, ark. מִתְמִים [תָּמַם] perfect one, saint.
 הִתְבַּח led in prayer, acted as precentor. נִנְא studied, learned (Aramaic).
 תְּבֵל disgrace. תְּבִלִּין spices. תְּנָח [תָּנַח] condition, exception, premise.
 תִּבַּע claimed, demanded. תִּבְעַ claimant, plaintiff. נִוַּע see תְּנוּעָה.
 תִּגָּא crown. סִפַּר see תִּסְפֹּרֶת.
 תִּחֹם sea-coast, Tihamah. תָּעָה (parallel to טָעָה) erred.
 חִלֵּל see תִּהְלִים. תָּפַס (= תִּפְשׂ) seized, took.
 יָלַד see תּוֹלָדָה. *Nifal* passive.
 יַעַל see תּוֹעֵלֶת. תִּפְשׂ was held.
 [תָּחַל] *Hifil* began (by-form to חָלַל). תִּתְחַלֵּה a beginning. תִּתְּתַּהּ Hell.
 מִתְחִיל beginner. [תָּקַן] *Hifil* set aright, instituted, prepared, תִּקְוִין preparation, acquisition, remedy, institution. תִּקְנָה improvement. מִתְקַן righteous, prepared.
 תִּיזְמֹת twin-leaf. [תָּכַן] *Hifil* established. *Nifal* it was possible. תּוֹכֵן astronomer. חֲכָמַת הַתְּכִינָה astronomy. See also כּוֹן.
 תִּינֹק see יִנֹּק. תָּכַח was fixed, was blown. תִּקְוִיעַ act of blowing, a plain note. תִּקְוִיעַ (adjective) inserted, fixed.
 תִּינֹק see יִנֹּק. תָּכַח seized. תִּקְוָה prevalence. [תָּרַגַּם] מִתְרַגְּמָן interpreter, translator.
 [תָּמַד] *Hifil* continued, was perpetual. תִּתְמַדָּה perpetuity. מִתְמַיד continuous. רַעַם see תִּרְעָמֶת.
 תָּמַד wonder, surprise. תְּמוּהָ שׁוּב see תְּשׁוּבָה.
 תְּמוּהָ surprising, incredible. שָׁחַר see תִּשְׁחָרֶת.
 תִּשְׁשׂ was feeble, weak.

Marc Loked3

FROM THE LIBRARY OF:
Rabbi Marc E. Samuels

University of
Connecticut

LIBRARIES

Rabbi Samuels
Judaica Library

